

Володимир СЕРГІЙЧУК

**ВЕЛИКА
УКРАЇНСЬКА
НАРОДНА ВІЙНА**

**Вишгород
ПП СЕРГІЙЧУК М. І.
2024**

ББК 63.5 (4 УКР)

С 33

ISBN 978-617-7837-36-6

Сергійчук Володимир.

С 33 Велика українська народна війна — Вишгород:

ПП Сергійчук М. І., 2024. — 352 с.

У книзі зібрано статті, в яких висвітлюється авторське бачення різних аспектів російсько-української війни з початку широкомасштабної московської агресії.

Розраховане на широке коло читачів.

ББК 63.5 (4 УКР)

*Видання здійснене за підтримки
Міжнародного культурного центру «Сяйво».*

© Володимир Сергійчук, 2024

© Михайло Черненко, художнє
оформлення, 2024

© ПП Сергійчук М. І., 2024

ISBN 978-617-7837-36-6

КОЖЕН УКРАЇНЕЦЬ МАЄ БУТИ НА ВІЙНІ

Російські бомби й ракети, які вранці 24 лютого 2022 року впали на українські села й міста, поставили обов'язок кожному громадянину нашої держави: бути на війні проти одвічно осканьженого ворога!

Зрозуміло, що воїни наших Збройних Сил першими зустріли свинцем непроханих гостей з півночі, півдня й зі сходу, котрі сподівалися вже через три дні провести свій парад перемоги на Хрещатику в Києві. До наших кадрових військовиків одразу ж долучилися тисячі й тисячі добровольців, які зі всіх регіонів країни негайно відправлялися на передову. Туди ж кинулися багато українців з діаспори... А на загрозливих місцях організувалася територіальна оборона, яка не просто зупиняла ворога, а й захоплювала ворожі танки, як це вдавалося полтавським фермерам.

Поряд з цим необхідно було забезпечувати воюючу армію — зброєю, паливом, продовольством. Тож до активної участі у війні доєдналися робітники й хлібороби. Вибухнув потужний волонтерський рух...

Особлива місія випала на долю української жінки — рятувати дітей. Тож через наші західні кордони до країн ще незагроженого реальною російською агресією Європейського Союзу потягнулися величезні потоки наших біженців.

Ті ж, хто залишався на неокупованих теренах, мали свою місію — продовжувати життєдіяльність країни, допомагати фронту. Водночас, узявши на озброєння заповіт Великого Кобзаря — «Борітеся — поборете!», — прийти 9 березня до його пам'ятників по всій Україні й звірити напрямні цього його наказу з реаліями. І знайти своє місце в цій війні проти одвічного московського ворога.

Автор цих рядків з огляду на свій вік, знання й досвід, усвідомив необхідність власного самовираження історичними фактами в роз'ясненні української правди, оскільки Москва з перших хвилин агресії розпочала брутальну пропаганду проти права українців бути нацією й господарем на предківській землі.

І слово правди має нагадувати не тільки про нашу справжню історію, а й аналізувати власні помилки в минулому. Що дуже важливо, маємо, нарешті, відвіяти половину легендарності з багатьох історичних осіб, яких імперія підносила, як наших народних героїв, бо ж працювали на її інтереси, раз-у-раз встромляючи ніж у спину українській державності.

Особливо ж у цей важкий час ми зобов'язані нагадувати і демократичному Заходу про його історично традиційну неувагу до українського питання. І прийшов той час, коли необхідно повторити сказане в грудні 1920 року фінським дипломатом Германом Гуммерусом: «І як колись знов скине Україна чуже ярмо, то вона, певно, пригадає собі, котрі-то народи і держави в тяжкий час були їй приязними, а котрі ворожими».

Тож сьогодні маємо назвати всіх, хто дури нас у 1994 році, відбираючи атомну зброю, яка могла б бути гарантом нашої державності й не допустила б чергового геноциду українців. Якби лідери тих країн з 20 лютого 2014 року говорили до всього світу про свою помилку двадцятирічної давності й закликали його допомогти Україні, то не лилася б українська кров сьогодні. Водночас рішучішими були б нинішні керманічі світової демократії.

У той же час пересвідчуємося, що українці здатні на черговий героїчний здвиг, і це для нас Велика Українська народна війна!

Вона, звісно, буде детально аналізуватися після нашої перемоги. Але перебіг бойових дій на російсько-українському фронті, ставлення до цього міжнародної спільноти, порівняння її позиції сто років тому й нині змушує автора регулярно братися за перо, аби висловлювати свої думки щодо поточної ситуації.

Треба сказати, що ними цікавляться в багатьох країнах, особливо серед української еміграції. Мої публікації передрукуються різними засобами масової інформації, що сприяє поширенню правди про Україну та її історію.

ВЕЛИКА УКРАЇНСЬКА НАРОДНА ВІЙНА

Понад тисячу років тому київський князь Святослав заклав основи нашої вітчизняної військової доктрини, яка своїми моральними засадами залишиться головним заповітом для нащадків русичів: «Поляжемо, але не осоромимо землі руської, бо мертві не мають сорому».

Ці слова передавалися до всіх наступних поколінь української нації, тож у найважчі часи вона знаходила в собі мужність вистояти. І лише тоді, коли політична еліта не здатна була об'єднатися, ми втрачали власну державність, як це трапилося в першій половині XII століття, коли Русь погубила себе міжусобицями.

Вона відновилася у формі Галицько-Волинського князівства, яке в часи свого розквіту об'єднувало всі українські землі, включно з Київщиною, і яке було визнане спадкоємцем Великої Русі з центром у Києві. А коли ця державність упала, то наша нація доклала всіх зусиль до того, аби відновити собі право господаря на власній землі.

Цей здвиг творився століттями — засновується навіть новий соціальний стан нашого суспільства, який і візьме на себе політичний провід над ним самим: козацька збройна сила й справді відродила українську державність у середині XVII століття, коли гетьман Богдан Хмельницький покликав під свою булаву усіх тих, хто готовий був і життя своє покласти за неї.

І та повинь революційної енергії нашого народу знесла іноземне поневолення й повернула йому право власного самоврядування. Воно відродилося, бо в козацьких полках поруч з досвідченими запорожцями билися селяни й шляхтичі, ремісники й священники — тоді все, що живе, за словами Самовидця, піднялося в козацтво.

Про Україну знову, як і в часи Русі, заговорили в Європі. Гетьманщина поступово повертала собі спадщину київських князів в етнічних межах, що ламало концепцію царського самодержавства про Москву як Третій Рим. Щоб не допустити повноцінного відродження української державності там вико-

ристали православ'я як головний інструмент збаламучення козацьких мас про перехід під омофор московського царя як єдиновірного, мовляв, тільки й він спроможний узяти під свій захист українство.

Повірили, волали в Переяславі «під царя східного, православного». Та вже через два роки після цинічного обману про обіцяні «нові привілеї й вольності» Богдан Хмельницький змушений буде кричати на козацькій раді: «Треба відступити від православного царя, підемо хоч під бусурманського!».

Не встиг великий гетьман здійснити цей стратегічний задум, а перекуплена Москвою частина старшини й православного духовенства перешкодило в цьому Іванові Виговському й Петрові Дорошенку. Не вдалося добитися вольностей для України й Іванові Мазепі, бо ж «самі себе звоєвали».

Та мазепинство протягом двох століть формувало українських самостійників, яких не зупинили ні валуївські циркуляри, ні емські укази, бо Тарас Шевченко закликав усіх: «Борітеся — поборете! Вам Бог помагає». Тож з початком ХХ століття загриміло на всіх наших теренах — від Сяну до Дону: «В ріднім краї панувати не дамо нікому!».

З 1917 року цей клич українське вояцтво доручило втілювати в життя Симонові Петлюрі. Та не всі стали під національні синьо-жовті прапори — у багатьох слина потекла на обіцяну російськими більшовиками землю, відтак подалися з антимосковського фронту ділити її, кинувши напризволяще студентів під Крутами. Після відновлення УНР наприкінці 1918 року була можливість утвердити її, але отаманія перешкодила цьому: кожний хотів мати свою республіку, а не єдину соборну. А як не розгорнулося всенародної боротьби за незалежну Україну, то й Захід умив руки, коли вона стікала кров'ю в боротьбі проти білої й червоної москви.

Вона жорстоко помстилася українцям як петлюрівцям у 1932—1933 роках не тільки на Наддніпрянщині, а й на Кубані, Нижньому Подонні, де 10 з половиною мільйонів були знищені страшним Голодомором-геноцидом.

А на західноукраїнських теренах тимчасом зароджувався

новий здвиг, який візьме на себе роль політичного проводу українства з початком Другої світової, проголошуючи 30 червня 1941 року у Львові відновлення Української держави. Однак в умовах гітлерівської окупації він не знайшов підтримки широких мас, а в повоєнні роки його остаточно придушила Москва.

Так, націоналістичний рух тоді не став всенародним, і це зрозумів один з його головних ідеологів Степан Бандера. Відтак саме він бачив успіх української національної революції за участі в ній комуністів. І це сталося 24 серпня 1991 року, коли Верховна Рада УРСР проголосила Акт про державну незалежність України. І ті кожні 9 з 10 громадян України, які 1 грудня 1991 року підтримали цей доленосний документ, тоді по суті поклялися перед своїми предками й нащадками боротися за волю рідного народу і сьогодні піднялися на всенародну війну проти лютого ворога, якого боїться весь світ.

Чому? Бо в їхні душі — вояків, хліборобів, робітників, інтелігентів, народних депутатів — вселився дух старих мазепинців, петлюрівців і бандерівців, що всьому світові довели про свою вірність історичним традиціям боротьби за одвічні мрії про волю своїх прадідів. Справді пророче сказав Іван Франко: «Се ж остання війна. Се до бою чоловіцтво зі звірством стає».

І ця війна буде переможною, бо це — Велика Українська народна війна!

[https://l.facebook.com/l.php?u=http%3A%2F%2Fwww.rcub.com.br%2Frcub%2Fa-grande-guerra-do-povo-ucraniano%2F%3Ffbclid%3DIwAR0s3y58pcdrKYO5BauN1Z7uuHL9FRvr2SCevIDaHMozZd35F1VNo9Hh4KQ&h=AT3xWHmH0yMMBrSdb0o0bcPzUqx_t26IU7QgDvm0gmW1YnGGuh4aqTegJQRz1xAxyffvisFA2jYFuuXAPbe0MIE-gyyqI4cJA6gZ7q8Yqq8p1PC2pSmYenrsUvBipB0q6GJA&__tn__=-UK-R&c\[0\]=AT0oLqvQmdRqUZfVwSe0oFkNAhFD8NMIso1V9YVzVg7hBkdMWGJ3g1wrfllkAEhZ5s1BNFKrqz5YtGVqmNS9Sb8LT4wqrxMzhgx2WWMSPDgOVQM_goJ0SZpWYsiRanwtHX4flH4sKRgC3XrXjMdcUMFMIWo2p8DR0IABWcp9Mu4j_Ow](https://l.facebook.com/l.php?u=http%3A%2F%2Fwww.rcub.com.br%2Frcub%2Fa-grande-guerra-do-povo-ucraniano%2F%3Ffbclid%3DIwAR0s3y58pcdrKYO5BauN1Z7uuHL9FRvr2SCevIDaHMozZd35F1VNo9Hh4KQ&h=AT3xWHmH0yMMBrSdb0o0bcPzUqx_t26IU7QgDvm0gmW1YnGGuh4aqTegJQRz1xAxyffvisFA2jYFuuXAPbe0MIE-gyyqI4cJA6gZ7q8Yqq8p1PC2pSmYenrsUvBipB0q6GJA&__tn__=-UK-R&c[0]=AT0oLqvQmdRqUZfVwSe0oFkNAhFD8NMIso1V9YVzVg7hBkdMWGJ3g1wrfllkAEhZ5s1BNFKrqz5YtGVqmNS9Sb8LT4wqrxMzhgx2WWMSPDgOVQM_goJ0SZpWYsiRanwtHX4flH4sKRgC3XrXjMdcUMFMIWo2p8DR0IABWcp9Mu4j_Ow)

<https://umoloda.kyiv.ua/number/0/196/165180/>

<https://universum.lviv.ua/data/magarticles/files/3057.pdf>
<https://www.facebook.com/groups/sillamaevodograi>
<https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3431689-velika-ukrainska-narodna-vijna-bude-peremoznou.html>
https://fileview.fwdcdn.com/?url=https%3A%2F%2Fmail.ukr.net%2Fapi%2Fpublic%2Ffile_view%2Flist%3Ftoken%3Dv6Isn2JdWvC3X7bezy6PJ6TX5DoQ5h1ughhHhqgv0ybv4eDnfTukOiGtkTt7yHDUB8fjxJlkJiJq_Bjvz91iVVcJ2QL7HnZM1yAFcp4%253ASWtUim90Wt-TWnnKY%26r%3D1650566832079&default_mode=view&lang=ru#start=0
<https://armyinform.com.ua/2022/03/15/velyka-ukrayinska-narodna-vijna/>
<https://news.blog.net.ua/2022/03/velyka-ukrainska-narodna-viyina/>

ТА Є В УКРАЇНІ БАНДЕРІВЦІ! — І їхні гасла — сьогодні для нас закон

Весь світ чує нині з уст російських військовополонених, що в Україні вони не побачили ніяких фашистів-бандерівців, якими їх лякали перед віроломним нападом на нашу землю. І ця інформація, як здається окремим українським журналістам, є дуже виграшною, бо нібито дає нам можливість представляти нашу справедливу й священну боротьбу за волю поза тими чисельними нашаруваннями безсоромних інсинуацій, якими москва століттями обкидала наш національно-визвольних рух за відродження й утвердження власної державності.

Але та брехня російської пропаганди про учасників національно-визвольної боротьби, заснована на діяльності справжніх головорізів під виглядом лжебандерівців, уже давно розбита і документами таємних московських архівів, і свідченнями уцілілих жертв. Тому якби ці визнання сучасних російських окупантів одразу ж підкріплювалися фактами про одвічне свідоме знеславлювання москвою борців за українську волю, то і ми, і весь світ краще і швидше зрозуміли б закономірність того нашого всенародного здвигу, який тільки один зміг успішно стати на герць з таким кровожерливим ворогом, як росія.

Адже коли наш Президент Володимир Зеленський з Банкової день-у-день заявляє про те, що ми будемо битися до останнього і вже диктує агресору умови капітуляції, то невже це не відлуння перших слів Декалогу ОУН: «Здобудеш Українську Державу, або згинеш у боротьбі за неї»?

Хіба не це гасло було законом для вояків УПА, котрі в набагато важчих умовах боролися за Самостійну Соборну Українську Державу аж до середини 1950-х років проти тієї ж москви?

А коли наш Президент на чолі українського здвигу сьогодні мобілізує й об'єднує всі народи світу в боротьбі проти загрози планетарного поширення московського Третього Риму, то доречним буде нагадати, що навесні 1941 року саме Революційна ОУН висуває гасло «Свобода народам — свобода людині!».

Таким чином перед усім світом було чітко заявлено, що ідея державної незалежності й соборності України, вільного розвитку нашого народу співзвучна з тими ідеалами свободи, котрі визнають і стверджують протягом усієї своєї історії демократичні країни.

Зрештою, під такими ж гаслами розгортався процес відродження нашої державності і в 1917 році, коли Українська Центральна Рада скликала в Києві З'їзд поневолених народів Росії; і відновлена Українська Народна Республіка тоді теж просила зовнішньої підтримки, як і сьогодні ми. Так, Голова Директорії і Головний Отаман військ УНР Симон Петлюра наприкінці жовтня 1919 року звертався до європейської демократії через французького публіциста Пелісьє: «Ах, коли б Ви знали, Друже, скільки трагічних моментів прийшлося нам пережити через це цілковите опущення нас! Траплялось часто, що нашим козакам бракувало патронів! І тоді приходилось їм класти свою голову в багнетній боротьбі з большевиками! Приміри їхньою героїзму й ті великі криваві жертви, які вони несли, це щось одиноке, нечуване в історії війни... Ми вмираємо, а Антанта, мов Пилат, вмиває руки, й нам не остається більш нічого як кликнути їм: «morituri te salutant!»

На жаль, велика французька демократія тоді не трубила алярм, не примусила «того, кого слід, шанувати закони любови і людськості!». Та хіба нині наш Президент не опинився в становищі Петлюри — адже, коли він щоденно благає сильних світу сього: «Закрийте українське небо!» — вони його чують?

Не чують і не хочуть усвідомлювати слів Петлюри про те, що «всі держави, утворені після 1917 року на території бувшої Росії, не мають шансів на тривке існування і будуть завжди загроженими, поки на півдні бувшої імперії не організується і в силу не увійде незалежна держава українського народу. Тільки вона одна, як найсильніша численністю свого населення, матеріальними ресурсами і мілітарною відпорністю, може бути базою, підставою більш-менш незахитного життя державних новотворів, з бувшої Росії організованих. Тільки повстання і зміцнення цієї держави може фактично вирішити долю Росії і

привести до остаточного та безповоротного поділу її».

Якщо цього не усвідомити, попереджав далі попередник нинішнього очільника державного корабля України, то трагічно виявиться доля «новітніх прибалтицьких і кавказьких державних формацій», бо «московська брутальна сила» розтопче творчу працю бувших «іногородців» і наново «підіб'є під своє копито земель з «інородчеським» населенням, що одірвались од неї».

Ця далекоглядність Симона Петлюри наочно підтвердилася в 1939-1940 роках у долі Польщі, Литви, Латвії, Естонії, Фінляндії, коли їх анексували шляхом закулісної змови Гітлера й Сталіна, — то чому ж нібито демократичний Захід не чує сьогодні Володимира Зеленського, який попереджає: Росія на загарбанні України не зупиниться, і завтра вона вже бомбитиме країни Європейського Союзу й НАТО?

Що, й досі Захід хоче вірити Кремлю, бо замість соболіних шуб гріється тепер російським газом? Чи може тому, що не пам'ятає заповіту нашого великого гетьмана Івана Мазепи, який у листопаді 1708 року чітко й зрозуміло написав: «Щоб у нічому москві не вірили!».

Це ж ми не вірили і Тарасу Шевченку, що «москалі — лихі люди», а повірили 1917 року російським більшовикам, які пообіцяли нашим солдатам-селянам дати землю — тому й ті розійшлися її ділити, покинувши під Крутами проти озвірілої орди Муравйова студентів і гімназистів. Тієї землі нам дали в 1932—1933 роках для 10 з половиною мільйонів українців по два метри — та й то далеко не всі спочивають у ній, бо не було кому поховати їх!

До речі, від застереження Великого Гетьмана і Великого Кобзаря ми відмахнулися й 1994 року, коли здавали ядерну зброю москві за згодою інших власників такої ж. А це тому, що ми далеко не всі тоді усвідомлювали державницьку самопожертву попередників, починаючи з Мазепинського чину. Того державницького чину, який був спрямований, за визнанням царського посіпаки Меншикова, не заради власних інтересів самого гетьмана, але «ради всей Украины».

Три роки тому Володимир Зеленський не був ні мазепинцем, ні петлюрівцем, ні бандерівцем — він став ними у ці дні, коли залишився на своєму посту в Києві разом зі своїм військом і народом, відчувши сплав тисячолітньої традиції, виразно проголошеної Іваном Мазепою: «Же чрез шаблю маєм право!». Тож таким він уже залишиться в історії, бо заради спільної волі закликав в один стрій всіх наших вояків — від добровольця територіальної оборони й з діаспори до Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України!

Проти нинішнього Президента України не тільки отруйною слиною ворога розбризкуються всілякі інсинуції, щоб відвернути народні маси від його державницького чину – саме так здійснювалася гібридна війна проти Івана Мазепи, Симона Петлюри й Степана Бандери. Як і проти них, проти Володимира Зеленського послано легіон терористів з метою його убити.

Однак цього їм не вдасться, бо Президента України, як і всю нашу державу, захищають нині бандерівці, петлюрівці, мазепинці — всі патріоти рідного народу!

Слава Україні! Героям Слава!

<http://www.golos.com.ua/article/357330>

<https://www.vsesvit-journal.com/editorial/ta-ye-v-ukrayini-banderivtsi-i-yihni-gasla-sogodni-dlya-nas-zakon/>

<https://umoloda.kyiv.ua/number/0/2006/165142/>

<https://www.facebook.com/groups/sillamaevodograi>

https://fileview.fwcdn.com/?url=https%3A%2F%2Fmail.ukr.net%2Fapi%2Fpublic%2Ffile_view%2Flist%3Ftoken%3DBip4iLEs772u9hrnCxrdeNDC3LrFMcbbHhBc5MmaTXvYj43tgWxyP9mftGSD7LIm2CATDwLDNIENaKFbp12TzmaZMBjW9mrgChfrA%253ArVHczXdpXAOzz707%26r%3D1652969329345&default_mode=view&lang=ru#start=0

СВІТ ДИВИТЬСЯ НА КИЇВ, а з цього Вічного Міста видно все

Сьогодні увесь світ дивиться на Київ, на горах якого дві тисячі років тому апостол Андрій Первозваний пророчче передбачив український здвиг, який вирішує майбутній шлях розвитку людства: чи впадемо у вічне рабство, чи повернемо назавжди свободу, як Божу благодать для себе й усіх навколо нас. А це преписне і глибоке почуття, за словами Юрія Липи, «лежить в глибині духовності Києва, Вічного Міста, лежить в глибині його великої культури. Тільки при таких відчутті світу можна накладати на себе найбільші обов'язки, ставити завдання матеріальні і духові, творити і здобувати».

Ті ж, хто цього не міг розумом осягнути й боявся зростання величі нашого Вічного Міста, прагнули дикою силою сплюндрувати всі шедеври Києва, як це зробила 1169 року суздальська орда Андрія Боголюбського. Цей погром спричинився до остаточних дезінтеграційних процесів колись утримуваної в єдиному державному організмі Русі. Відтепер вона втрачала не тільки свій політичний центр, упало його економічне й торговельне значення, а втеча до московщини присланих з Візантії православних митрополитів Київських, звідки вони правили нашими єпархіями під відповідним ординським впливом, спричинилася і до духовного занепаду історичної Русі.

Відтак українська шляхта пішла до Варшави, а чернь – до москви, роз'єднуючи спільний власний шлях, гублячи національну душу й могутню державницьку традицію, яку не змогли вимолити у Всевишнього козацькі столиці, що тулились на якийсь час у Чигирині, Гадячі, Батурині, Глухові, Немирові. Ось чому треба було, за словами Олександра Лашенка, «чекати нових сотні років і на своїй шиї нести прокляття мільйонів, і води многі, стихія чужих морів заливають козацький суходол...»

А далі цей автор пише: «Робимось поступово народом селянським і тим самим народом неісторичним: наша культура поступово перестає бути культурою національною, стає куль-

турую суто народною, духове життя наше відходить в провінцію, замикається селом, досконало володіємо деревом, натомисть вже не маємо сил, щоб опанувати камінь. Відступаємо з городів своїх і городи наші заповнює чужоземна тьма. Народні маси ще жевріють живим вогнем, вибухають раз-по-раз живим пломінем, мають ватажків сміливих вірою і високих мудрістю, мають ще Гонту і Залізняка, але вже не мають греблі, яка б народню повинь збрала в одне річище, не мають над собою бані, яка б запричастила ці маси духові, веж, які б переможно сформували і вивели їх до висот!».

Визначальне значення Києва добре усвідомлює Іван Мазепа, котрий духовно розбудовує місто, готує його до відновлення статусу «столичного», про що вже заявить гетьман-наступник Пилип Орлик у своїй Конституції. Однак по-справжньому повернув значення Києва в історичній пам'яті нашого народу Тарас Шевченко. Ставши зрілою людиною і запізнавши кийвську благодать, насамперед для українства, маючи вже цілий цикл поезій, присвячених козацтву, інтуїтивно відчув, що є набагато глибші підвалини українського «я» на цій землі, на якій піднялися в блакить золоті бані Софійського собору й Києво-Печерської лаври. Перебуваючи в засланні, Шевченко з відстані й висоти часу почне розмірковувати про роль Києва в нашій історії. І 1847 року в поезії «Варнак» Великий Кобзар уперше поставить цю проблему на поважний ґрунт: «Святий Київ наш великий».

Це було своєрідним закликком до національної прощі до Києва, де можна пов'язати українську національно-державну традицію з найглибших часів. І студентство Київського університету, продовжуючи традицію його української праці в Санкт-Петербурзі, створює 1862 року «Громаду», через 20 років «Молоду громаду», а на Зелені свята 1891 року «Братство тарасівців» на його могилі в Каневі, члени якого поклянуться віддати своє життя за визволення України.

Це саме виходець з нього — випускник Київського університету Микола Міхновський напише і проголосить на Шевченківські роковини 1900 року програму Революційної української

партії «Самостійна Україна». Відтак завдяки тисячам патріотів на весну 1917 року Київ відродиться як українське місто, саме тут організується Українська Центральна Рада, яка після цілих століть державницького небуття відновить на майдані біля Святої Софії проголошення власних законів і паради українського війська.

Київ стає столицею відродженої Української держави. Саме за такий статус міста студентство й гімназисти Києва захищають його під Крутами. Саме з надією про такий Київ Головний Отаман військ УНР Симон Петлюра тричі очолює вхід українського війська до міста. Саме тут 22 січня 1919 року проголошується Акт Злуки всіх українських земель.

Невдача національно-визвольних змагань у 1917—1921 роках остаточно переконала українство в тому, що тільки «святий Київ наш великий» може взяти на себе роль відродження власної державності. Відтак після поразки Карпатської України в березні 1939 року українські націоналісти остаточно визнали: «Не в Хусті бо починається і не в Хусті кінчається історія визвольних змагань української нації і її боротьби за власну, незалежну державність. На Закарпатті відбувається лише один із епізодів тієї драматичної історії. Доля України вирішується не в Хусті, а в Києві. І туди скерована вся наша увага, на те віддаємо всі наші сили, об'єднані одним ідеалом, одним стремлінням, однією волею. І та воля нашої нації, воля тверда, як криця, - бути господарем у власній хаті, приведе нас вкінці спільними зусиллями всіх вірних синів України до бажаної перемоги».

Ось чому українські націоналісти, проголошуючи у Львові 30 червня 1941 року Акт відновлення Української держави, зазначають, що їхнє крайове правління передасть владу нашого народу його законному урядові в звільненому від російських більшовиків Києві. І туди поспішають похідні групи ОУН, щоб підняти над дзвіницею Святої Софії синьо-жовтий прапор. Бо розуміли, як зазначав О. Лашенко, що без столиці «будемо пустоцвітом, вічними ізгоями, народом окаяним, Богом проклятим, без Столиці, скільки б не перемагали ми – не досягнемо останньої і найбільшої перемоги, яка ім'я нації запише в книгу

вічної життя; бо лише через перемогу можемо наповнити дійсність правдою, яка горить в нас!».

І саме таким сприймається Київ крайовим провідником Дмитром Мироном у жовтні 1941 року: «В зелені й бронзі дерев достойно і величаво розсівся Київ на горбах, немов Володар на престоли. Робить враження другого Риму і своєю красою, і величчю, і сивою давниною. Так і відчуваєш благословенство святого Андрія... Краса, велич, достойна задума й культура Києва надихає людину новими думками. В Києві відчуваєш, що дивляться на тебе віки й великі, незнані предки. Як оглядаєш, або ходиш святими місцями Києва, так і чуєш, як росте у тобі якась нова сила. Так мусіли колись відчувати ті, що йшли до Святої Землі й Єрусалиму... Для величавого, всеоновлюючого, незнищимого міту Києва варто жити, працювати й віддавати всі сили...».

І українці в еміграції були тоді переконані, що «у визволенні поневоленої москвою України і відновленні у Києві незалежності державної суверенного народу українського завжди вбачали ми і вбачаємо той ключ, який одімкне не тільки двері великої «в'язниці народів», odkриваючи перед українською й іншими націями нові перспективи, але разом з тим дасть можливість встановити справжню рівновагу політичну й економічну в Європі і забезпечити мир світові».

Процес відродження української державності наприкінці ХХ століття за її утвердження нині однозначно вказують на те, що особлива роль при цьому належить Києву. Бо і величезні маніфестаційні зібрання після обрання першої демократичної Верховної Ради, і студентське голодування на Майдані Незалежності в жовтні 1990 року давали потужний імпульс революційним подіям в усіх регіонах України, що звершилися відродженням Української державності.

На Київському Майдані, де перепалювалося у вогні все чуже, неприйнятне для українського ества, з диму пожарищ виростав загублений в останніх десятиліттях дух соборного державництва. Саме це не дало нам втратити Столицю, а перемогти в 2014 році. Саме це дає сьогодні насагу Харкову, Маріуполю,

Сумам, Охтирці, Миколаєву, Чернігову, Гостомелю, Ірпеню та багатьом іншим героїчним містам і селам перемелювати новітню московську орду.

Важливе політичне й військово-стратегічне значення нашої столиці визнавали в різні історичні періоди. «Якби я міг зійти на київські гори, — писав в останній чверті XVI століття кримський хан польському королеві Стефану Баторію, — то я дивився б одним оком на твій Краків, а другим — на свій Бахчисарай».

З Києва, з цього справді Вічного міста, видно все, особливо ж сьогодні, коли у Вашингтоні, Нью-Йорку чи Брюсселі забракло своєчасної політичної волі й мужності зупинити знахабнілого агресора, який замахнувся на здобутки демократичних устремлінь усього людства. Там, як і в більшості європейських столиць, бояться розгнівити нащадків суздальської орди, безнадійно сподіваючись на її умиротворення.

Тож сьогодні весь світ дивиться на Київ, усвідомивши нарешті, що цивілізаційне майбутнє всіх народів вирішується саме тут. Бо всі бачать не тільки високу майстерність Збройних Сил, а й мужність української територіальної оборони, жертовність кожного громадянина.

Тому й змушені нині в чужинецьких парламентах, опускаючи очі, аплодувати за справедливі докори Президента України Володимира Зеленського із загроженого московією Києва щодо дієвості західної допомоги, особливо в закритті повітряного простору України. Але там ніяк не можуть зробити рішучий крок — пояснюють боязню спровокувати Третю світову війну, хоч полум'я її вже підступило до київських пагорбів. На все, що спроможні, — обіцяють захищати себе, коли на них прийде черга...

Боягузливий Захід! — чверть століття тому чітко й лаконічно сказав Президент Чеченської Республіки Ічкерія Джохар Дудаєв.

А от ми, як справжні спадкоємці Русі, сміливо стали в бій кривавий, бо не тільки в ріднім краї не дамо панувати нікому — український здвиг сьогодні, як і тисячі років тому, зупиняє чергову

навалу східної орди. І ключ для перемоги над нею – в Києві, бо саме «мати городів руських» і досі є невичерпним джерелом сили і духу нашої нації, яка й далі жертвує себе в ім'я всього людства.

<http://www.golos.com.ua/article/357421>

<https://www.vsesvit-journal.com/curiosities/svit-dyvytsya-na-kyiv-a-z-tsogo-vichnogo-mista-vydno-vse/>

<https://www.radiosvoboda.org/a/kyiv-istoriya-viy-na-tsyvilizatsiya/31760185.html>

<https://umoloda.kyiv.ua/number/0/2006/165132/>

<https://www.facebook.com/groups/sillamaevodograi>

<https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3435140-sogodni-nas-narod-zupinae-cergovu-navalu-shidnoi-ordi.html>

<https://www.pic.com.ua/svit-dyvytsia-na-kyiv-a-z-tsoho-vichnoho-mista-vydno-vse.html>

Слово Просвіти (Київ). 2022. – 19 – 25 травня і 26 травня – 1 червня.

АБИ ЗНОВУ НЕ З'ЯВИЛОСЯ ЩОСЬ «НЕБУВАЛОГО», оскільки в москві вміють заворожувати будь-яку справу

Коли на сумнозвісній Переяславській раді в січні 1654 року московський посол Василь Бутурлін зажадав від козаків, міщан і посполитих присягати на вірність царя, відмовляючись сам цілувати хреста, Богдан Хмельницький зі старшиною засумнівалися в легітимності цієї процедури, тим паче, що ніякого проекту договору не існувало. Переконала їх у доцільності даного кроку тільки заява Бутурліна про те, що московський цар - справедливий, слова свого дотримає, відтак треба присягати. А вже потім, мовляв, Олексій Михайлович не лише підтвердить усі українські вольності, а й додасть до них нові привілеї, адже він — єдиновірний, православний...

Наївне українство тоді присягнуло, а своє «прошення» до єдиновірного православного готувало цілий місяць. Серед тих 23 пунктів Хмельницький вписав вимогу і щодо підтвердження права на міжнародні зносини, бо це ж — ознака самостійної державності. Та коли з москви «Статті Богдана Хмельницького» повернулися у вигляді обрізаних «Березневих», то, на перший погляд, в них нібито й справді дозволялося Війську Запорозькому приймати послів від чужих монархів і відправляти до них своїх дипломатів. Але у відповідному пункті з'явилося й таке застереження: «А с турским салтаном и с польским королем без указу царского величества не ссылатца».

Тобто, всупереч обіцянкам у Переяславі Україні тепер заборонялися дипломатичні стосунки начебто тільки з Туреччиною й Польщею — найбільшими сусідами на півдні й заході. Та коли в травні того ж таки, 1654 року козацьке посольство вирушило до Швеції, то його з москви завернули назад. Ось таким виявилось царське слово щодо збереження всіх давніх прав і вольностей українського народу.

Богдан Хмельницький уже тоді зрозумів, якої помилки припустився, необачно присягаючи москві, відтак задумався над тим, як вийти зі складної ситуації. Але його передчасна смерть не дала можливості здійснити цей план. Не зміг це втілити в

життя і його наступник Іван Виговський, хоч і виграв Конопську битву 1659 року, в якій вщент розбив московське військо — «допоміг» кошовий Запорозької Січі Іван Сірко, котрий на прохання царських воевод напав на Крим, аби відтягнути хана від союзу з Україною.

А в договорах, які підписували з Москвою наступні гетьмани з посиланням на Переяславську угоду, вже з'являлися такі положення, яких і близько не було за Богдана Хмельницького. Це було, за словами козацької старшини, щось «небувале». І такі нові московські редакції накинутих козацтву угод освячувалося нібито присягою Богдана Хмельницького в Переяславі.

До таких перекручень у вже підписаних договорах щодо України Москва вдавалася і у відносинах з Туреччиною. Особливо це яскраво засвідчується процедурою укладення Прутського договору 1711 року. Тоді, московське військо, як свідчив інформований сучасник, з великою радістю йшло в похід проти турків, оскільки було переконане, що останні до війни не підготувалися й мали поганий бойовий дух.

У той же час турки, випередивши військо Петра I, оточили його з усіх боків на Пруті й змусили царя вибирати між здачею в полон або підписанням ганебного для нього миру. Московський самодержець погодився прийняти всі вимоги турків, ще й запропонувавши гроші й коштовності великому візиреві — аби лише не потрапити до полону.

Незважаючи на це, гетьманові Пилипу Орликові все ж таки вдалося наполягти на тому, аби в договорі згадувалася й українська справа; користуючись важким стратегічним становищем Петра I, турки примусили підписати його такий договір, на підставі якого Москва зовсім відмовлялася від України і зобов'язувалась надалі не втручатися в її справи.

Таким чином, згідно з цим договором Україна ставала вільною, ні від кого не залежною державою. Зокрема, документом чітко вказувалося цареві не тільки «відняти руку від козаків і запорожців», але й не мати свого посольства в Стамбулі, обміняти полонених тощо. Однак старанням московського посла Шафірова з мовчазної згоди великого візира 12 липня 1711

року в уже оприлюдненому договорі стосовно України з'явився запис, який фактично розмивав його суть і міг трактуватися по-своєму царськими дипломатами. Негайно затвердивши ці зміни, Петро I вийшов «з свого табору з усіма знаками пошани, забезпечений своїми новими друзями всім, чого йому не вистачало для прохарчування розладнаної армії».

Завдяки зусиллям шведського короля султан зважився на рішучі заходи щодо вияснення ситуації з підписанням Прутського миру. Як повідомляли московські посланці, падишах «помянутого визиря Мегмет-пашу низверг с того чину, и посажен он до указу в тюрму со многими своими конфиденты, и едва ль не будет и живота лишен за постановления миру».

Зрозуміло, що українцям від цього було не легше. Невдоволений був і султан, бо московський цар не тільки не відмовлявся від України, а й не поспішав руйнувати Таганрозьку фортецю й повертати туркам Азов, вимагаючи, щоб ті спочатку вислали з Бендер шведського короля.

У листі до Шафірова від 3 квітня 1712 року Петро I наказував: «велимо вам всілякими заходами трудитися, аби Порту від початку війни відводити, представляючи їм виконання всього з нашого боку, що в договорі зображено, за що обіцяйте тим особам, про яких ви писали, й іншим, кому потрібно, достатню нагороду й річне жалування, і можете тим дати з тих грошей, що у вас є».

І це, очевидно, дало свої результати: новий візир Юсуф-паша розпочав переговори з посланцями Петра I, що зрештою призвело до знівелювання домагань української сторони й прийшло до порозуміння між московією і Високою Портою: підписаний 5 квітня 1712 року турецько-російський договір передбачав володіння за московією Лівобережною Україною й Києвом.

Французький посол у Константинополі П. Дезальєр писав тоді: «Достеменно є, що Порта обманута, вона пішла на заключення миру з царем московським під такими кондиціями, які невігідні. Оскільки цар володіє Києвом, в якому має свої склади амуніції й провізії, то «ніколи козаки не будуть мати

такої волі, яка їм обіцяна. І цар більше клопочеться за Україну, ніж за всю свою державу, яка як пуста, а Україна в такому становищі є, що може на поле виставити 100.000 військ».

Зрештою, Туреччина звернула свою увагу на важливіші для неї тоді проблеми, відтак 22 квітня 1714 року вона погодилася віддати Правобережну Україну полякам. А в листопаді того ж року великий візир наказав кримському ханові заборонити козакам під карою смерті сперечатися з поляками за цей український регіон. Українському гетьманові не залишалося нічого іншого, як також покинути Туреччину й перебраться до Швеції під опіку Карла XII.

Коли після смерті останнього постав так званий Віденський союз, який мав за мету ослабити Росію, то Пилип Орлик з своїм сином Григорієм намагався створити спеціальну східно-європейську коаліцію з Польщі, Швеції, Туреччини, Криму, буджацьких татар, до яких приєдналися б і запорожці та лівобережні і донські козаки, як і підлеглі москві мусульмани — казанські й астраханські татари. Однак Захід не пішов на розрив з росією,

Уже тоді Григорій Орлик застерігав його від легковаження московською експансією, наголошуючи, що вона «може зруйнувати цілу європейську систему». Проте там і далі легковажили, а Москва продовжувала здійснювати свої плани властивими їй методами, про що російський дипломат А. Бестужев у 1723 році повідомляв з Данії: «Лучше пока возобновить требование императорскаго титула, но чтоб получить здесь успех, необходимо дать канцлеру Гольсту 10.000 червонных, тайному советнику...6.000, тайному советнику Ленту 6.000 да управляющему иностранными делами фон Гагену 3.000, ибо точно таким же способом ганноверский двор отвлек Данию от русскаго союза Гольста, Лента и Гагина...».

Зрозуміло, що українським питанням ніхто в Європі вже не опікувався, тому ілюзорними виявилися сподівання нашої першої політичної еміграції на підтримку західних країн. Вони вже починали заворожуватися росією, не усвідомлюючи, що це принесе їм у майбутньому.

Чому про це доводиться нагадувати? Тому, що нинішня російсько-українська війна має завершитися мирним договором. Відтак українські дипломати, як і сучасний демократичний Захід, повинні взяти до уваги названі історичні факти, аби знову не з'явилося в підписаних документах щось «небувало».

<https://ukrsvit1.com.ua/liudy/suspilstvo-pravo-lad/lekhovazhenia-moskovskoiu-ekspansiieiu-mozhe-zrujnuvaty-tsilu-ievropejsku-systemu.html>

<https://www.vsesvit-journal.com/curiosities/aby-znovu-ne-z-yavylosya-shhos-nebuvalogo-oskilky-v-moskvi-vmiyut-zavorozhuvaty-bud-yaku-spravu/>

<http://www.golos.com.ua/article/357521>

<https://umoloda.kyiv.ua/number/0/2006/165156/>

<https://www.facebook.com/groups/sillamaevodograi>

<https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3442215-domovlenosti-z-rosieiu-abi-znovu-ne-zavilosa-sos-nebuvale.html>

<https://www.pic.com.ua/iak-domovliatys-z-rosiieiu-istoriia-dohovoriv-z-moskvoiu-shliakh-brekhni-manipuliatsij-i-zrad.html>

ПОМСТА ГОЛОДОМ ЗА НЕПОКОРУ як одна зі складових геноциду українства

Кожна трагічна подія нинішньої російської агресії проти України, особливо військові злочини так званого старшого брата, змушують проаналізувати весь ланцюг подібних явищ в історії російсько-українських відносин, починаючи одразу ж після Переяславської ради в січні 1654 року. І тут йдеться не лише про величезні жертви серед мирного населення, зруйновані міста і села, а й про такі гуманітарні катастрофи, які ми бачимо в Маріуполі та інших заблокованих містах. З них російські окупанти не випускають біженців і не пропускають туди продовольчу допомогу, прирікаючи таким чином тисячі їхніх мешканців на голодну смерть.

За що така жорстока кара для мирних людей? За те, що не стали на коліна перед забаганками «руського мира», не зустріли непроханих «визволителів» хлібом-сіллю і квітами?

На жаль, подібний прецедент виник уже в перші дні після Переяславської ради, коли Богдан Хмельницький необачно запросив московське військо в Україну, яке мало б спільно з нашими козаками звільняти від поляків усі українські землі. Але той тритисячний загін із-за поребрика не пішов воювати на захід, а розмістився на монастирськихгородах навколо Софії Київської, взявши її в облогу. Ця блокада й знищені москалями посіви для продовольчого забезпечення монастиря було показовим покаранням православних Києва на чолі з митрополитом Сильвестром Косовим, котрі відмовилися присягати на вірність московському цареві.

А коли його війська вже окупували всі полкові міста, де їх необхідно було утримувати за рахунок Гетьманщини, то подібна наруга над українцями перетворилася в дієвий інструмент геноциду над автохтонним населенням України — рік у рік витягуючи козацькі маси в різні походи, на каналні й будівельні роботи, москва спричинялася до того, що значна частина наших воїнів не тільки гинули на чужині, але й багато полів не оброблялася або ж вирощений урожай не збирався —

не було необхідних робочих рук. Зрозуміло, це призводило не тільки до занепаду сільськогосподарського виробництва, а й створювало проблеми із забезпеченням місцевого населення продовольством.

Саме це було однією з причин виступу Івана Мазепи проти московського самодержавства на початку XVIII століття. Тоді полковники, часто приходячи до гетьмана, з жалями оповідали, що «козаки, покинувши дома свої, косовицю і жнива, зносять тяготу і спеку на службі царського величства, а там великоросійські люди дома їх грабують, розбирають, палять, жінкам і донькам їх чинять насильства, коней, худобу і всяке майно забирають, старшину б'ють смертельним боєм».

Подібна ситуація склалася і під час спорудження в 1731—1733 роках так званої Української лінії, про яку збереглися ось такі свідчення в нашій національній історичній пам'яті:

*Посіяли, поорали,
Да нікому жати:
Пішли наші козаченьки
Лінії копати.*

Реквізиція продовольства за прагнення українців бути незалежними особливо широко була застосована російськими більшовиками. Захопивши владу в росії, Ленін і його соратники розраховували на те, що зможуть безоплатно одержувати український хліб. А коли Уряд УНР відмовився відпускати продовольство без передоплати, то на російських багнетах було організовано так звану радянську УНР у Харкові. І Ленін від посланих туди перших класичних «ихтамнетов» Антонова-Овсієнка й Орджонікідзе щодня вимагав відправлення продовольства на північ, як це повідомлялося в телеграмі від 13 січня 1918 року: «Ради бога, вживайте найбільш енергійних і революційних заходів для відправлення хліба, хліба і хліба!!! Інакше Пітер може сконати. Спеціальні поїзди і загони. Збирання і зсипання. Проводжати поїзди. Повідомляти щодня. Ради бога!».

І такі телеграми надсилаються до Харкова день у день. Скажімо, 22 січня більшовицький вождь наголошує: «Продовжуйте, ради бога, з усієї сили добувати продовольство, органі-

зовувати спішно збір і зсіпання хліба, щоб встигнути налагодити постачання до бездоріжжя... Вживіть заходів для потрібної охорони колії Пітер—Харків...».

Остаточо усвідомивши в 1919 році, що долю Російської радянської республіки вирішує насамперед український хліб, її керманич Ленін уже ніколи не відступався від цього переконання, розв'язуючи проблеми більшовицької влади як всередині своєї країни, так і на зовнішньому відтинку саме через привласнення праці нашого селянина, залишаючи його без засобів для існування.

Ленін тоді аж захлинається від радості, що спроможний грубою силою відірвати їх від справжнього власника: «Ми ставимо собі завдання виділити сто мільйонів пудів хліба, щоб розподілити його примусовою розверсткою по губерніях і повітах. 100 мільйонів для зголоднілої Росії, для Росії, котрій знову доводиться переживати загрозу нового ворожого вторгнення з боку сходу. Ці 100 мільйонів — цифра колосальна... Багата Україна, хлібна Україна — наша: не буде голодувати московський пролетаріат».

Тому й не дивно, що на засіданнях політбюро ЦК РКП (б) постійно розглядаються питання про реквізицію українського хліба. Наприклад, 23 січня 1920 року слухається заява очільника Української трудової армії Сталіна «дати для продовольчої роботи на Україні 400—500 більш-менш свідомих, необов'язково партійних, працівників з Петрограда, Іваново-Вознесенська, москви і взагалі промислової губернії».

І московські більшовики одразу формували реквізиційні загони «для постачання армії і бідного населення продуктами», які ще називалися загороджувальними. У Чубинецькій волості Сквирського повіту Київської губернії, наприклад, продовольчий загін Башкирської дивізії з 20 серпня по 15 вересня 1920 року зібрав: 20.000 пудів жита, 15.000 — вівса і ячменю. Крім того, в селян забрали 11.000 пудів сіна, 360 свиней, 500—600 корів, 800 пудів сала і м'яса, 900 курей і гусей тощо.

Грабуючи українське селянство, ті, хто приносив на багнетах новий режим, не гребували ніякими методами. «Наплювати,

що голодують, хай вимре 75% людності, а не вимре — розстріляємо, — виказував свою провідну думку голова комячейки «Рабоче-крестьянской инспекции I Конной армии» комуніст Латипов, — тоді 25 % стане покірними. Нам потрібна сама Україна, людність непотрібна». Про це саме говорив і керівник УСРР Християн Раковський у вересні 1920 року в Житомирі на таємному зібранні комуністів.

Відтак за два роки до утворення СРСР питання українського хліба вирішували винятково в москві. Скажімо, постановою політбюро ЦК російської компартії від 19 вересня 1920 року передбачалося вивезти з України до Росії 57 мільйонів пудів зерна нового врожаю. І ця кількість постійно фігурувала в грізних директивах, які надходили до Харкова, тодішньої столиці УСРР, за підписом найвищого керівництва більшовицької партії. Ленін тоді давав чіткі вказівки, яким чином забирати український хліб: «Треба докорінно змінити (систему забезпечення російської більшовицької армії. — В. С.): перестати давати будь-що. Ні хліба, ні одягу, ні взуття. Сказати червоноармійцю: або забирайся зараз пішком «без нічого», або чекай 1 рік на 1/8 фунта без одягу, без взуття. Тоді він піде сам і пішком».

(Ця традиція російського військового мародерства передалася і нині в тимчасово захоплених населених пунктах України — пограбовані непроханими «визволителями» місцеві мешканці приречені на новий Голодомор).

Зрозуміло, що викачування хліба з УСРР у таких обсягах призвело до спустошення всіх запасів продовольства, що й стало головною причиною голоду 1921—1923 років. Однак наше селянство, як і українці Північного Кавказу, залишилися незламними, їхня народна війна проти більшовицької москви не вщухала, розмах якої усе більше й більше непокоїв володарів кремля. Особливо ж Сталіна, котрий, очевидно, згадував і Кронштадське повстання взимку 1921 року, яким керував українець С. Петриченко. Ось чому 11 серпня 1932 року Сталін писав Кагановичу: «Якщо не візьмемося тепер же за виправлення становища на Україні, Україну можемо втратити».

Відтак вимога до ЦК КП (б) У і Раднаркому УСРР виконати план хлібозаготівель за будь-яких умов означала забрати все їстівне. А Сталін ще й розіслав 1 січня 1933 року зловісну телеграму щодо добровільного здавання прихованого хліба, після чого в селян вилучатимуть усі продукти, що потягне за собою небачений в історії людства Голодомор. Його жахливі наслідки ретельно відстежуватимуть спеціально прислані московю «смотрящие». Один з таких іногородців у кубанському середовищі якийсь Зайцев як начальник політвідділу щовечора заслуховував доповіді голів місцевих колгоспів в українській станиці Новодерев'янківській: «У тебя сегодня сколько сдохло? 70 человек. Мало! А у тебя? 50 человек. Мало!!!».

Ось такі уповноважені москви влаштували своєрідне змагання за збільшення кількості жертв українства від штучно організованого Голодомору в 1932—1933 роках. А для нашої нації це коштувало 10 з половиною мільйонів втрат, серед яких понад 4 мільйони дітей.

Перевершити ці жертви москві не вдалося після Другої світової війни, коли вона знову задіяла вже двічі випробуваний метод повального вилучення українського продовольства. Може тому, що українці вже адаптувалися до постійного недоїдання, відтак їм вже «жить стало лучше, жить стало веселей»?

Геноцид українства в умовах нинішньої російсько-української війни через штучне створення голоду проявляється не тільки в блокуванні продовольчої допомоги оточеним населеним пунктам, а й у перешкоджанні засівати поля. Останні свідоми знищуються бойовими діями окупанта, ворог підриває сільськогосподарську техніку, стріляє насамперед по тракторах, мінує наш чорнозем, який уже дозріває, щоб прийняти в своє лоно життєдайне насіння.

А це вже не тільки геноцид українства, це покарання для всього світу, який сьогодні підтримує Україну, бо незасіяні наші поля – це недоодержаний хліб та інші продукти, якими ми ділимося як визнана світова житниця.

<https://www.vsesvit-journal.com/curiosities/pomsta-golodom-zanepokoru/>

<https://ukrsvit1.com.ua/liudy/suspilstvo-pravo-lad/rashytskyj-henotsyd-ukraintsiv.html>

<https://www.facebook.com/groups/sillamaevodograi>

<https://umoloda.kyiv.ua/number/0/2006/165214/>

<https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3437658-pomsta-golodom-za-nepokoru.html>

<https://www.pic.com.ua/pomsta-holodom-za-nepokoru-iak-odna-zi-skladovykh-henotsydu-ukrainstva.html>

ЧУЖИЙ ДО ЧУЖОГО ПО ЧУЖЕ, або як росіяни привласнюють собі чуже ім'я, чужу історію, чужу землю

Найдревніші імена в людській історії — це назви водойм: річок, озер, заплав, струмочків. Тож люди завжди давали їм назви, аби характеризувати їхні можливості в забезпеченні своєї життєдіяльності. Зрештою, в честь цих водойм на їхніх берегах називаються і людські поселення, а якщо останні вирастають в об'єднувальні центри, то передають вказані імена і власному самоврядуванню, бо й самих мешканців теж так називають.

Ось чому ніхто не дивується, чому плем'я, яке розселилося на берегах річки Іжора (тепер у межах російського Санкт-Петербурга), з початку його самоусвідомлення називалося саме іжорою, а тих, хто мешкав навколо Чудського озера неподалік Великого Новгороду — чуддю. Подібне можна сказати і про інші річки та озера на широких просторах нинішньої російської федерації від Балтики до Уралу. Але річки, назва якої іменувала б цю державу, — немає!

У той же час, коли на цих теренах з XIV по XVIII століття державне самоврядування іменувалося московією, то весь світ знав, що так вона іменується від назви своєї столиці — москви, що одержала її від однойменної річки, на берегах якої цей град заснував київський князь Юрій Долгорукий. З мещорського діалекту угро-фінів саме так означалася болотиста місцевість, якою несло каламутну воду.

Така річка, яка свою назву передала сусідній країні, протікає в Україні — Рось! А її води, поки вона серед глибоких чорноземів допливає до широководного Дніпра, поповнюються з джерел, що розливаються плесами Роставиці, Росави, Росавчика — корінь, як бачимо, один. Таким чином, спорідненість назв водойм у басейні Росі і дало нове ім'я не тільки тамтешньому хліборобському племені полян, а й усім, хто об'єднався разом з ними навколо їхнього політичного й духовного центру — Києва. Рось — Русь — русичі — русини.

Легітимне представництво Києва як головного осередку Руської землі іменується з 852 року в найдавнішому східно-слов'янському літописі «Повість врем'яних літ», воно свідчить і про його вихід на міжнародну арену. І наш літописець Нестор саме від візантійського імператора Михайла III (840—867) веде мову про руських князів. А вони з ним уже воювали, і там знали про русичів. Скажімо, свідок облоги Царгорода нашими предками у 865 році патріарх Фотій писав: «Нарід неславний, нарід, якого й не рахували, нарід, якого ставили нарівні з рабами, невідомий, — та здобув ім'я, незначний — та став славний, зневажений і бідний — та дійшов високого становища й незліченного богацтва...».

Тож коли могутня держава зі столицею на Босфорі іменує терени розселення наших предків Руською землею, то, з усього видно, там уже і політично ідентифікували її. Принаймні, можемо стверджувати про міжнародне визнання Русі 860 року, коли Візантія укладає договір з київськими князями Аскольдом і Диром після їхнього вдалого походу на Царгород.

А згодом, коли київські князі стали сватами всієї Європи, то там на багато століть залишилася історична пам'ять про величну Русь, яка, підкоривши терени угро-фінів від Балтики до Уралу, поширила туди з «матері городів руських» світло знань та Боже слово.

Зрозуміло, що нічим подібним не могла похвалитися Московія. Тож з часу проголошення концепції Третього Риму (1492 рік) там мріють не тільки захопити землі колишньої Русі по Віслу, а й привласнити всі її значні здобутки цивілізаційного поступу. Особливо в розвитку освіти й науки, оскільки духовність у «білокам'яній» відчутно відставала від європейських традицій.

Один з представників Західної Європи ось таким чином описував московське життя: «вони ані не займаються ніякою наукою, ані не виявляють ні найменшого бажання до засвоєння якоїсь науки, навпаки, вони проживають у такій страшній темряві, що вважають, що людина не спроможна виготовити календаря, якщо вона не є чарівником, як також передбачити

оборот місяця та його затемнення, якщо вона не порозуміється з чортами». Інший іноземець додавав: «Проживаючи в страшній темноті, представники московського суспільства ще й вихвалялися, що вони є самотніми правдивими християнами, натомість засуджували духовенство Заходу».

Тому, користуючись бездержавністю нашого народу, московські самодержці починають поступово прибирати до своїх рук усі цивілізаційні досягнення українства. А щоб закріпити їх за собою остаточно, Петро I наказав змінити назву своєї держави на росію, що було однозвучним з терміном Русь. Тобто, на очах байдужого Заходу чужі за походженням москвини, прийшовши на чужу для них територію й оголосили все чуже для них українське своїм — руским, яке легко сприймається замість руського — справжнього українського.

Від того часу вся наша творча еліта, починаючи з церковних хористів, опиняється на московщині, де вона вже працює в різних галузях як русская, представляючи свої таланти як надбання тамтешньої мішанини різних етносів. Небагатьом з наших земляків пощастило залишитися з власною національною душею.

Розробляючи програму знищення українства як нації, російське самодержавство особливу увагу в ній відводило православної церкві, яка виконувала роль чи не найважливішого денационалізатора. Скажімо, як тільки після поділів Польщі до Росії відійшли Волинь, Берестейщина, Холмщина і Підляшшя, одразу ж було запущено процес нищення греко-католицької церкви на цих теренах, вірних якої змушували переходити до чужої їм російської православної.

Другою за чергою надійшла зміна адміністративних кордонів, аби, наприклад, ту ж Берестейщину назавжди відірвати від суцільного етнічного розселення, оскільки її включають до Гродненської губернії, де українці Берестейського, Кобринського, Більського й частини Пружанського повітів були зовсім чужими для тамтешніх білорусів. Крім того, не один десяток років місцеве українське населення передавалося з однієї до іншої єпархії: спочатку до Мінської, потім до Литовської, а зго-

дом — до Гродненської. А все для того, як розуміли самі жителі українських повітів, аби вбити в них національну свідомість.

Подібна практика для роз'єднання українства для майбутньої планового зросійщення була вчинена царським самодержавством і щодо Нижнього Подоння. Щоб прискорити асиміляцію нащадків тих славетних козацьких формувань, які прийшли на Дон із Запорожжя і вже поступово розпорошувалися в конгломераті різних народів на території Війська Донського, туди 1888 року вольовим рішенням включено і три округи української Катеринославської губернії – Ростовський, Таганрозький і Олександрово-Грушевський.

Ігнорування історичних традицій розселення українців відбувалося і на Слобожанщині, де значні терени були включені до складу Воронежської та Курської губерній, хоч вони навіть територіально тяжіли до свого природного центру — Харкова.

Прагнення якомога швидше знівелювати в місцях нового оселення звичаєві традиції та духовність українства, трансформуючи їх в чужі нам канони, викликало рішення царських властей реорганізувати українське за національним складом Чорноморське козацьке військо в змішане Кубанське, включивши до його складу частини колишнього Кавказького лінійного, яке формувалося з донців. Крім того, заснованим українськими переселенцями новим станицям влада давала назви, що не мали жодного відношення до історичної пам'яті нашого народу — вони мали б свідчити про нібито їхнє російське походження: Калужская, Пензенская, Рязанская, Тверская тощо. А вселені до них Швеці, Мельники, Ковалі, Іваненки, Тищенки, Крамарі, Шевченки, Шаповали, Сушки, Бабії та інші, що прийшли на Кубань саме з України, ставали за документами Швецови, Мельнікови, Ковальови, Іваненкови, Тіщенкови, Крамарови, Шевченкови, Шаповалови, Сушкови, Бабієви...

Переселення українців на нові землі протягом багатьох століть, як правило, викликалося потребою використати їхній хліборобський талант для освоєння родючих перелогів. З середини XVIII століття українське селянство розпочинає розорювати великі масиви заволзьких степів, означуючи нові поселення батьківськими назвами з рідної сторони. А невдовзі цей

процес поширюється в оренбурзькі степи, в Приуралля. З другої половини XIX ст. українські хлібороби вже господарюють у казахських степах, створюючи такий величезний регіон власного розселення, як Сірий Клин.

Там, до речі, царський уряд не противився перенесенню в Україну власним назвам нових поселень, як це було на Кубані. Очевидно, з розрахунку на те, що відірвані від батьківщини селяни в нових умовах швидко засимілюються. Тим паче, що в селищах, які закладалися в степах, планувалося вселяти 40 відсотків українських родин і по 30 — російських і білоруських — у розрахунку на те, що росіяни й білоруси об'єднуються проти українців. На практиці ж виявилось, що більшість переселенців з чужої нам за духом й укладом московщини пішли в лісисті місцевості побіля води й залізниці, а білоруси як ближчі за менталітетом охочіше приставали на союз з українцями в хліборобській стороні.

Тому й з'являються наприкінці XIX ст. в Північному Казахстані в першій переселенській хвилі села з переважною, якщо не повністю з українською людністю. Така ж тенденція спостерігається і в хліборобському освоєнні Туркестану, де порожні, але багаті землі, якими раніше кочували киргизи зі своїми численними отарами, «тепер представляють з себе заселені культурні оазиси, в яких зустрінете і типову українську хату, і господарство, і українську мову, і волів, запряжених у довгий високий віз, і червонощоку в кольорових сарафанах і сорочках українську молодь, що завзято виспіває свої пісні про вільну Україну».

Українські назви з'являються також і в Сибірі неісходимому, й на Далекому Сході. Туди будуть спрямовуватимуться міграційні потоки з усіх населених нашим етносом регіонів.

А згодом понад 20 тисяч українців Кубані переселяються до Муганської долини на Закавказзі. Не забезпечуючи їх, як і скрізь, національною школою, царське самодержавство, щоправда, поки що не забороняло їм співати. Французький інженер Мармон, який 1834 року побував у Криму, так закінчує свій опис Керчі: «З усіх утіх, які ми мали, я був особливо зворушений козацькою піснею, і найчудовіші голоси співали сумні, меланхолійні пісні сповнені солодкої мелодії».

Таку «вседозволеність» царських властей грубо зупинили

їхні наступники — російські більшовики. Наприкінці 1932 року вони вирішили, що «хохли» вже свою місію щодо обрусіння чужих і далеких від москви теренів виконали, тому під приводом невиконання непосильних хлібозаготівель у кремлі було ухвалено припинити «небольшеви́стскую» українізацію й заборонити все українське за межами УСРР.

Відтак мільйони українців на Північному Кавказі, Слобожанщині, Поволжі, Уралі, Західному Сибіру, Казахстані, Туркестані. Далекому Сході, Закавказзі, москві й лєнінграді були позбавлені бути такими. Все ними створене, оголошувалося «гением русского народа». Зокрема, з того часу в місцях хліборобської колонізації аж до Тихого океану засновані нашими предками Київки, Полтавки, Чернігівки подаються як «русские села».

До речі, наявність таких насильно зросійшених українських поселень у Північному Казахстані тепер проголошується московськими великодержавними шовіністами як підстава приєднати їх до «матушки России».

У міжвоєнний період першої половини ХХ століття поневолені українці на західних теренах нашого етнічного розселення знайшли дієвий спосіб самоорганізації власного економічного життя. Тоді вони активно втілювали в життя підтримане митрополитом Андреем Шептицьким ось таке гасло: «Свій до свого по своє!». Це давало можливість українцям виживати в конкурентній боротьбі, оскільки вони, виробляючи власними силами зі своєї сировини товари, зокрема, продовольчі, збували їх серед наших людей, що сприяло як нагромадженню українського капіталу, так і зайнятості національних робочих рук.

У діях наших північно-східних сусідів стосовно українців бачимо природжену ознаку нахабно привласнювати створене чужою працею. А такі вчинки можна оцінювати однозначно: чужий до чужого по чуже...

<https://www.vsesvit-journal.com/curiosities/chuzhyj-do-chuzhogo-po-chuzhe-abo-yak-rosiyany-pryvlasnyuyut-sobi-chuzhe-im-ya-chuzhu-istoriyu-chuzhu-zemlyu/>

<https://umoloda.kyiv.ua/number/0/2006/165367/>

<https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3445768-ak-rosiani-privlas-nuut-sobi-cuze-ima-cuzu-istoriu-cuzu-zemlu.html>

<https://www.pic.com.ua/58632.html>

https://fileview.fwdcdn.com/?url=https%3A%2F%2Fmail.ukr.net%2Fapi%2Fpublic%2Ffile_view%2Flist%3Ftoken%3DTbzqqme99HmGj-Sr0e4PX1dKvJKQ8PhgW8FnAAA7P1YzZcU6d7pK6QNT02n8J5xEtZiQQLaKoYvZeccKVNtTE1jCsIxIjvvdCfsbtRE%253A0560C0tD8Iy-goJWj%26r%3D1651011325370&default_mode=view&lang=ru#start=0

<https://universum.lviv.ua/data/magarticles/files/3088.pdf> 2022. — Ч. 3 — 4. — С. 18, 19.

І НЕ СЕСТРА, І НЕ БРАТ,

бо на болотах і на чорноземі творилися зовсім інші етноси

Концепція єдиного російського народу, до складу якого на правах «меншого брата» чи «меншої сестри» за уявленнями кремлівських ідеологів мають входити українці, є найважливішою підвалиною для обґрунтування їхніх планів щодо знищення нашої окремішності як нації, а відтак і остаточної ліквідації незалежної державності з центром у Києві. І це відверто проголошувалося напередодні російської агресії проти України, ці постулати й досі в активному арсеналі московської імперської пропаганди.

Такі словесні тиради потужними засобами масової інформації поширюються з Росії як незаперечні істини, що справляє певний вплив у західному світі. А оскільки він має купу своїх проблем, то яка йому різниця, чи справжня рідня українці з росіянами, чи ж тільки випадково зведена через відповідні історичні обставини.

Так, до речі, було і понад 100 років тому, коли сильні світу того не захотіли підтримати національно-визвольну боротьбу українського народу за власну державність, бо вони стояли за відродження «єдиної неділимої Росії». Подібне відбувалося і понад 30 років тому, коли вже сильні світу сього не хотіли розпаду СРСР – згадайте заяви прем'єр-міністра Великої Британії Маргарет Тетчер і Президента США Джорджа Буша-старшого у Верховній Раді УРСР.

Хіба що тільки зараз лідери західної демократії нібито починають прозрівати: а й справді, що ж це за «старший брат», котрий «виховує» «меншого» бомбовими ударами по пологових будинках, ракетними обстрілами житлових кварталів і танковими розстрілами будинків престарілих?

Це прозріння Заходу, є сподівання, нарешті, дасть йому можливість сприйняти незаперечну істину, що росіяни й українці – за походженням абсолютно різні етноси, які в процесі свого розвитку й творення власного менталітету аж до першої своєї зустрічі йшли зовсім різними шляхами. А вона сталася тільки

в X столітті, коли наші київські князі почали приєднувати до Русі землі угро-фінських племен від Балтики до Уралу – іжора, чухонь, чудь, весь, меря, мурома, мордвини, черемиси, вотяки, пермяки... Займалися вони головним чином мисливством і рибальством у так званому Заліссі, тобто на північ за відомими тепер Брянськими лісами, розвивали потроху скотарство, культивувати хліборобство не дозволяли їм тодішні природно-кліматичні умови, а зимостійких злакових просто не існувало.

Відтак угро-фіни ще не були призвичаєні творити те диво, яке виколошується на наших чорноземах життєдайним хлібом, фактично користуються тільки тим, що продукує жива природа. Від неї тамтешня людність звекає просто брати все готове, до творення якого вона не докладає жодних зусиль. Це протягом багатьох тисячоліть передається в традицію й формує відповідний менталітет. Зрештою, наші північні сусіди тоді навіть не спромоглися на власне самоврядування, тож у 862 році покликали варягів до Ладоги, аби ті правили ними.

А от звички, традиції, пов'язані з хліборобством у природно-кліматичних умовах нашої землі, особливо з наявністю чорнозему, якого в такій кількості немає в інших народів, протягом тисячоліть творили особливий тип людини. Зовсім інший, ніж це могло зробити рибальство і мисливство у наших північних сусідів, чи скотарство, яке культивувалося в господарів безмежних степів, — хлібороб вкладав не тільки свою фізичну працю у плекання врожаю, він постійно вдосконалював первісну агротехніку, закладав основи майбутньої селекції рослин.

Саме хліборобство на чорноземі зіграло найголовнішу роль у творенні особливого менталітету, який відрізняється від сусідського. Воно розслаблює людину тим, що дає можливість мати до наступних жнив рік більш-менш спокійного забезпеченого життя, у той час, коли, скажімо, предкам наших північних сусідів доводиться бути весь час у русі, оскільки постійно треба шукати якусь поживу.

Хлібороби — не агресивний елемент, він тільки готовий оборонятися, тож навколо своїх поселень наші предки насипали великі земляні вали, на яких стояв високий частокіл, а спереду був

викопаний глибокий рів. До цього верхові кочовики не були готові, тому змушені були повертатися назад. А ще на сотні кілометрів тягнулися високі вали, які прикривали освоєну хліборобами територію, на якій уже починали формуватися підвалини майбутньої української нації. Загальна довжина таких оборонних споруд, відомих як Змієві Вали, на Київщині й Поділлі сягала 2000 кілометрів. Вони йшли в два ряди, а місцями і в три, розмежовуючись один від одного десятками кілометрів.

Тож перебуваючи на перехресті кочових культур і цивілізацій Сходу й Заходу, наші предки переплавляли творчі елементи останніх у процесі своєї етнічної викристалізації. Скажімо, хліборобство впливає на менталітет осілих на нашій землі кімерійців, вони досить швидко втрачають ту мобільність, яка притаманна кочовикам. Як і у всіх хліборобських племен, у них зникають агресивність, натомість виробляються такі риси, як розважливність, неспішність. Можна стверджувати, що цей кількасотрічний сплав кочової й хліборобської культур на теренах нинішньої України витворює зовсім іншу людину. Вона, втрачаючи військові навички, досить швидко характеризується переважаючими прикметами хліборобського менталітету.

Це саме стосується й інших кочових племен, які згодом навідуються на наші чорноземи. Так, коли войовничі скіфи, що жили за рахунок грабіжницьких походів, підкорили кімерійців у VII столітті до н.е., то вже десь через двісті з лишком років вони також поступово перетворюються на осілих хліборобів. І грецький історик Геродот у V столітті до н. е. пише, що є ще скіфи царські, які живуть за рахунок походів, але є вже скіфи-орачі.

Ось так під впливом хліборобства і нашого теплого осоння вже буквально через якийсь десяток поколінь у кочових скіфів вивітрився той військовий запал, з яким вони колись прийшли на наші землі й завоювали кімерійців. Тож коли у II столітті до н. е. навідується сюди сармати, вони легко завойовують скіфів, бо ті вже осіли. А потім прийдуть нові агресори, домішуючи, як і всі попередні кочові пришельці, своє в нашу хліборобську кров, що буде відгукуватися різними імпульсами на виклики майбутніх часів.

Треба зазначити, що приблизно в ті часи, коли наші терени були підкорені скіфами, розпочинається колонізація Північного Причорномор'я греками, якими в VI столітті до н. е. засновано міста-поліси: Ольвію, Тірас, Пантікапей, Херсонес. Виникнення грецьких колоній своїм античним впливом суттєво підштовхнуло господарський та суспільний розвиток наших предків, які на рубежі III та II століття до н. е. на Поліссі та Середньому Подніпров'ї сформували зарубинецьку культуру.

Відомі Європі як венеди вони засновують праслов'янську гілку нашої історії, яка знову ж таки через хліборобство, як і через мисливство, рибальство, скотарство і первісну металургію, будуть стверджувати себе в навколишньому світі на переломі двох епох світової історії. Про це свідчитимуть і торговельні зв'язки з навколишнім світом, бо археологи знайшли на їхніх поселеннях античні амфори, скло, бронзові прикраси.

З навалою готів зарубинецький масив ранніх слов'ян був розшматований, з нього згодом виділяється черняхівська культура, власне з якої формуються пенківська й празька культури середини I тисячоліття н. е., що вилонюють антів і склавинів. За матеріальною культурою вони багато в чому подібні: зокрема, підсічна форма орного рільництва, доповненого присадибним тваринництвом. Найчастіше сіяли пшеницю, жито, ячмінь, просо, горох, розводили корів, свиней, коней. Удосконалювались ремесла, метал обробляли вже окремі майстри-професіонали, але гончарство, ткацтво, вичищення шкір, обробка каменю й дерева залишалися у родинному колі.

Анти, які заселяли територію від Дунаю до витоків Дону і Азовського моря, згодом сформують східну гілку слов'янства, яке є безпосереднім предком українства. Основою його господарства залишалися землеробство й скотарство. Водночас значного розвитку набули ремесла — ливарне, ковальське, ювелірне, каменярське. Важливе місце у господарському житті антів також відігравала торгівля з містами-державами Північного Причорномор'я та арабськими країнами, для використання Дніпро як важливий комунікаційний шлях.

Високий рівень господарства й міжнародні контакти впливали і на розвиток суспільно-політичного устрою антів, який мав демократичний характер. Так, на чолі племені стояв князь і старшини, але всі важливі питання вирішувались на народних зборах — віче. Це дало можливість витворити державне утворення, яке проіснувало близько трьох століть (кінець IV—початок VII ст.) і у 602 році загинуло під натиском аварів. Після цього у письмових джерелах анти більше не згадуються.

Починаючи з VII століття, в літописах уже вживається назва «слов'яни» — про людність, яка мешкала на правому березі Дніпра. Вони селилися здебільшого по берегах річок і озер. Житла були дерев'яними, обмазані глиною. Жили за традиціями родоплемінного ладу. Майном, передусім землею, володіли патріархальні об'єднання за кривною спорідненістю. Але поступово відбувається перехід до сусідської общини, за якої визначальним було не походження, а місце проживання.

Так, протягом тривалого часу духовна культура наших предків еволюціонувала відповідно до вимог щоденного життя, загального розвитку цивілізації, інтенсивності міжплемінних зв'язків і різних етнічних домішок, зумовлених географічним положенням України між Європою й Азією. А проте етнічний масив, головна етнічна база зростала з українським чорноземом населення залишалася протягом багатьох тисячоліть тією ж самою, що творило зовсім інший антропологічний тип, який відрізняється від сусідніх з нами націй. Осіле хліборобство на чорноземові впливає також і на особливості менталітету. Він має свої особливості, що відрізняються від подібних ознак наших сусідів. Саме це і є свідченням одвічної автохтонності й окремішності нашої нації.

Усі наявні нині археологічні, антропологічні, історичні й етнографічні матеріали доводять, що окремішність українців від росіян існувала у всі часи, що виявлялося в окремому стилі життя, в духовній і матеріальній культурі, в психіці, духовній структурі та в глибоко відчутній національній індивідуальності. Особливо різко бачили цю відмінність чужинці, які вже з раннього середньовіччя відвідували Східну Європу і мали

можливість наочно переконатися в існуванні зовсім інших народів на теренах України і московії.

Таким чином, концепція про триєдиний руський народ, з якого вийшли росіяни, українці й білоруси, — то московська вигадка, яка сьогодні вже не може переконати світ. Інша справа, що в процесі взаємовідносин між предками нинішніх українців і росіян протягом останнього тисячоліття відбувалися взаємовпливи, які відбивалися як на менталітеті, так і на духовності частини обох суспільств. Особливо ж це посилювалося після Переяславської ради 1654 року, коли московське самодержавство взяло курс на змішані шлюби між двома народами. Як наглядний приклад у цьому — одруження Івана Брюховецького, який першим з гетьманів приїхав до москви в 1665 році, на «московской девке».

Ця тенденція набула масового поширення, насамперед у середовищі козацької старшини, відтак вже на Коломацькій раді в липні 1687 року на вимогу московської сторони «постановлено стараться, чтобы малороссияне с великороссиянами вступали в родство и свойство». Численні документи свідчать, що Москва справді пильно стежила за дотриманням цього пункту козацькою старшиною, а невиконання його відносила до важких державних злочинів. Бо з якого б то дива генеральний суддя Василь Кочубей, який хотів насолити гетьманові, у своїх писаннях до Петра I серед звинувачувальних статей називав і спротив Мазепи цій політиці. Мовляв, усупереч рішенню Коломацької ради, гетьман забороняє українцям вступати в шлюб з росіянами й дружити з ними.

І як тільки справа Мазепи була програна, то знову було висунуто зупинений ним проект зросійщення українців через спільні шлюби. Так, у своєму трактаті про «Удержання України Черкаської» від 1713 року російський агент у Лондоні Федір Салтиков пропонує Петру I створити при гетьманові Іванові Скоропадському для нагляду за його діями гвардійську кавалерійську сотню з російських «дворянських дітей і з кадетів і з нарочитих дітей нежонатих» і «необхідно женити їх у полковників і сотників і в інших багатих людей», аби «той народ (укра-

їнський. — В. С.) перемішався з російським народом чинами, вдачею і властивістю». Мета при цьому визначалася давня: «волю їхнього правління відібрати», але й водночас «і начальних там російських людей настановляти». Але найголовніше: «Після ліквідації автономії український народ в добрий і постійний стан приведеється і перевтілиться в російський народ».

Найбільш чітко цю лінію проводила імператриця Анна Іоаннівна, яка доручила князю Шаховському в січні 1734 року керуватися в Україні особливо таємною інструкцією: «Уведомились мы, что смоленская шляхта (тобто, білоруська. — В. С.) с малороссийскими жителями в свойство вступает, с обеих сторон сыновей женят и дочерей отдают. Это противно кажется нашему интересу, а гораздо приличнее и полезнее, чтоб малороссийский народ имел охоту вступать в свойство с нашим великорусским народом, вследствие чего повелеваем вам, чтоб вы по вашему искусству секретно под рукою приложили особый труд отводить малороссиян от свойства с смольнянами, поляками и другими зарубежными жителями, а побуждать их искусным образом вступать в свойство с великороссиянами».

Відтак перелік спільних шлюбів дітей козацьких старшин з великоросіянами зайняв би чимало місця. До речі, й останній гетьман України Кирило Розумовський також був одружений на росіянці, а його діти вже були, зрозуміло, «руськими». Те ж саме траплялося й з численною плеядою діячів культури й освіти, чиновництва, яких молодими забрали з України до столиці імперії, де вони одружувалися, як правило, на росіянках і працювали на зміцнення російського самодержавства.

Але оскільки даний спосіб не міг швидко дати остаточний результат, то Катерина II 1764 року вимагає від князя Вяземського діяти рішучіше, щоб Україну, Ліфлянді, Фінляндію й Смоленщину «легчайшими способами привести к тому, чтобы они обрусели и перестали глядеть, как волки в лесу».

Особливу увагу було звернуто на Кримський півострів, який після підступного завоювання його росією був включений до складу Катеринославської губернії, тобто до народногосподарського комплексу України. Намагаючись не допустити по-

вної колонізації цього регіону українцями, князь Потьомкін вимагав заселення півострова «русскими выходцами с целью укрепления за Россией и обрусения присоединенных областей».

Витягуючи українську еліту в Московщину, царське самодержавство масово надсилало на терени компактного українського розселення великоросів, які дуже часто одружувалися там з нашими дівчатами й вивозили потім їх на північ. Багато ж чиновників-великоросів, залишаючись тут, насамперед в українських містах, створювали прецеденти для задоволення їхніх особистих духовних потреб через створення мережі відповідних російськомовних культурно-освітніх закладів.

Небезпеку винародовлення українців розуміли свідомі українці, зокрема й ті, що перебували при царському дворі. Не хто інший, як найбільш довірена особа Катерини II – її особистий секретар, а потім канцлер російської імперії Олександр Безбородько (який, до речі, так і залишився неодруженим) радив українським старшинам: «Хай не мають собі жінок від синів чужих».

Тож саме наслідки цієї продуманої політики царської влади щодо розчинення українства в російськомовному середовищі, а відтак поступового зникнення нашого народу так вразили Тараса Шевченка, що він присвятив цій проблемі окремий твір, у якому прямо вказав на згубність спільних шлюбів українців з великоросами. У відомій поемі «Катерина», як нам здається, Шевченка найбільше болить те, що знеславлена українська дівчина, буде втрачена для рідного народу:

*Тойді Катерина
Буде собі московкою,
Забудеться горе...*

Повторюємо: це та сюжетна лінія, яка є чи не найвизначальнішою в даному творі, хоч і досі обійдена аналітиками. Може тому, що виражена одним словом? Але воно б'є, на наш погляд, надзвичайно сильно, може сильніше за багато томів. У ньому тривога не тільки за тогочасне становище, а й зболений погляд у майбутнє рідного народу, оскільки непокоїть поета і те, що

Катерина «муштрує у запічку Московського сина», який також може бути втраченим для української нації. У цих кількох рядках Шевченко справді зумів надзвичайно гостро поставити проблему, яка дамоклевим мечем уже висіла над українством не одне століття.

А ще більше її загострили російські більшовики, котрі протягом усього свого владарювання добивалися створення нової радянської людини, у світоглядних напрямках якої фактично закладалися ідеї «русского мира». Після розвалу Радянського Союзу вони були пристосовані до нової ситуації й стали програмою відновлення російської імперії зі статусом світової наддержави.

Проте керманічі з москви не врахували одного: за 30 останніх років громадяни незалежної України мали можливість дізнатися чимало історичної правди про власне минуле. Їм багато відкрилося: хто вони, за що і ким були закуті їхні предки. А нинішня російська агресія їх остаточно переконала, що вони — окремішня нація, яка зі своїх витоків має власний шлях розвитку, де немає місця ні для «старшої сестри», ні для «старшого брата»...

<https://umoloda.kyiv.ua/number/0/2006/165228/>

<https://www.vsesvit-journal.com/curiosities/i-ne-sestra-i-ne-brat-bo-na-bolotah-i-na-chornozemi-tvorylysia-zovsim-inshi-etnosy/>

<https://www.pic.com.ua/i-ne-sestra-i-ne-brat-na-bolotakh-i-na-chornozemi-tvorylysia-zovsim-inshi-etnosy.html>

ЩОБ САМІ НАКЛАДАЛИ НА СЕБЕ КАЙДАНИ, або як москва виставляє себе «визволителькою» поневолених народів

Понад півтора ста років після проголошення в 1492 доктрини «москва — Третій Рим» у «білокам'яній» чекали на Переяслав. Тобто, на той момент, коли українці в безвиході самі будуть просити визволити їх, єдиновірних, православних, від гніту католицької Польщі, узяти під свій захист. Але оскільки присягу Війська Запорозького на вірність цареві Олексію Михайловичу в москві потрактували, як можливість перетворити вільних людей на підданих свого самодержавного зразка, то в Україні запротестували. Сам гетьман Богдан Хмельницький на Чигиринській козацькій раді в жовтні 1656 року заявив про необхідність розриву з православним царем, бо той, мовляв, зламав своє слово щодо збереження всіх давніх прав і звичаїв українського народу.

Коли ж тричі підтверджений на гетьманство Іван Виговський продовжив обстоювати ці права, москва вдалася до створення йому опозиції на Лівобережжі на чолі з полтавським полковником Мартином Пушкарем, якому обіцяла булаву, якщо доб'ється усунення неугодного їй нового очільника української державності. Фактично, це була перша спроба організувати промосковське квазідержавне утворення на базі місцевого полку, що мало послужити плацдармом для продовження анексії всієї території Гетьманщини. Однак Виговському за допомогою кримських татар тоді вдалося розгромити зазначену п'яту колону (до Пушкаря долучився і кошовий Запорозької Січі Яків Барабаш) і підписати у вересні 1658 року Гацяцький договір з Польщею й Литвою про створення нової союзної держави, що означало повний розрив з москвою.

Зрозумівши, що таким чином руйнується концепція Третього Риму з територіальним виходом на Віслу, москва навесні 1659 року вже відверто організовує першу широкомасштабну спецоперацію для упокорення Гетьманщини, здійснивши вторгнення на її територію фактично всіма своїми збройними

силами. Але за допомогою того ж таки кримського хана вони були вщент розбиті під Конотопом.

І вже в московії готувалися до приходу Виговського з татарами, та все зіпсував підкуплений царськими воєначальниками кошовий Сірко: своїм безглуздим нападом на Крим він завернув хана вже зі Слобожанщини. Завдяки цьому московії вдалося усунути Виговського й нав'язати недосвідченому новообраному гетьманові Юрію Хмельницькому в жовтні 1659 року Переяславський договір, який уже остаточно підпорядковував Гетьманщину московії.

Щоправда, переконавшись у цьому, через рік молодий гетьман його розриває, знову звільняючись від опіки православного царя. Але ж останній не хотів цього допускати. Тому за допомогою своїх військ допомагав колаборантам з козацької старшини не визнавати легітимну українську владу на Лівобережжі. А після відречення Юрія Хмельницького від влади й обрання на його місце нового — неугодного московії Павла Тетері там вирішили поки що обмежитися своїм впливом на козацьких теренах на схід від Дніпра.

Тут московія ухвалила створити підпорядковане їй і незалежне від Гетьманщини колоніальне самоврядування, для чого в Переяславському договорі 1659 року завбачливо було нав'язано запровадження при гетьманові по двоє генеральних суддів, осавулів і писарів — на обох берегах Дніпра, що готувало майбутній розкол у її середовищі, а відтак і в Україні.

Захопити владу на Лівобережжі планував рідний дядько Юрія Хмельницького переяславський полковник Яким Сомко, який самочинно проголосив себе тут наказним гетьманом. Однак у московії побоювались його певної самостійності, бо він відмовлявся виконувати різні повинності для утримання царського війська в Україні. Крім того, Сомко постійно писав до московії про різні злочини, які чиняться на Лівобережжі і які «на ваших царского величества на ратных людех объявляетца». А тим часом переяславський воєвода, наприклад, «из тех воров управы не чинит, виноватых по их заслуге не казнит, как бы сам вместе с ними ворует».

Зрозуміло, що такий гетьман москові не підходив. Відтак за інструкцією від царя проти Сомка розпочалася агітація, головними рупорами якої були ніжинський полковник Василь Золотаренко, що й сам розпочав боротьбу за нову булаву, та єпископ Мстиславський та Оршанський Мефодій, який був призначений на місцеблюстителя Київської православної митрополії.

Проте в москові вирішили зробити ставку на більш лояльного до неї кошового Запорозької Січі Івана Брюховецького. З цією метою воєводи Ромодановському доручалося «в Запороги к гетману кошовому к Ивану Брюховецкому и к старшине и ко всему при нем будущему войску на кошу о том писати, чтоб они на ту полковую раду для гетманского обирания были вскоре».

Прибулі запорожці не гребували ніякими засобами для здобуття для свого старшого титулу гетьмана Лівобережжя, відтак між козаками Брюховецького й Сомка спалахнула бійка, в якій перемогли запорожці. Сомко запротестував перед представником московського царя щодо нелегітимності виборів і оголосив наступного дня нові. Але 14 червня 1663 року козаки Сомка, на яких, очевидно, потужно вплинула соціальна демагогія з обіцянками боротьби проти заможної старшини, вже приєдналися до запорожців, і московську булаву вручили Івану Брюховецькому. Ось так самі українці, зокрема запорожці, «визволяються» від неугодної старшини й добровільно накладають на себе московські кайдани.

Трагічна смерть Брюховецького у похідному таборі під Опішнею у червні 1668 року призвела до проголошення гетьманом усієї України Петра Дорошенка. Звичайно, такий поворот подій зовсім не влаштовував москову, оскільки тепер уже соборний гетьман був налаштований на самостійницький розвиток України. І коли йому вдалося до кінця того року звільнити майже всю Лівобережну Україну від московських військ, знову дав про себе знати кошовий Сірко: він повів до Чигирини нового претендента на гетьманську булаву. З огляду на це Петро Дорошенко, не встигнувши закріпити своєї влади на Лівобережжі, змушений був повертатися до тодішньої столиці,

залишивши замість себе там незначні відділи на чолі з чернігівським полковником Дем'яном Многогрішним, який водночас став і наказним гетьманом лівобережним. Скориставшись з того, що Петро Дорошенко попрямував з основними силами до Чигирина, на Лівобережжі знову з'явився з московським військом воєвода Ромодановський і почав там наводити свої порядки, руйнуючи міста й замки.

За таких обставин релігійний діяч Лазар Баранович, почав підбивати Дем'яна Многогрішного прийняти пропозицію москви стати гетьманом Лівобережної України. Поласившись на владу й царські почесті, той погодився. Відтак на скликаній у Новгород-Сіверському козацькій раді 17 грудня 1668 року було обрано Дем'яна Многогрішного на гетьмана Лівобережжя, складено проект нового договору, який вислано з окремим посольством до царя.

Після цього нав'язано козацькій старшині "Глухівські статті", які значною мірою обмежували автономію України. Доповідаючи про свою перемогу цареві, Ромодановський наголошував, що його суперечка з козацькою старшиною на Глухівській раді щодо присутності московських воєвод у містах України тривала з 3 по 6 березня 1669 року, «и стояли они на том крепко», але, мовляв, пощастило з ними домовитися.

Ось так: самі ж козацькі старшини дають себе вмовити, бо не сподівалися, що московські подачки перетворяться для них кайданами. А це тому, що не було військово-політичної єдності між низовим, лівобережним та правобережним козацтвом, і царський уряд, уміло розпалюючи ворожнечу між ним, і надалі прибирав до своїх рук Україну. І навіть дипломатичний хист Івана Мазепи не зміг зупинити цієї ерозії в середовищі української політичної еліти, частина якої далі ласилася на царські милості.

У той же час зінспіровані царським самодержавством заколот Пушкаря, Чорна рада під Ніжином і наступні гетьманські перевороти, переконали москву в необхідності скористатися цим інструментом впливу і в майбутньому розширенні теренів Третього Риму. Скажімо, підписуючи 1774 року Кючук-Кай-

нарджійський договір, російська імперія дуже добивається «визволення» з-під опіки Туреччини Кримського ханства. А як тільки це було зафіксовано документально — справою техніки вже залишалося, аби тепер незалежний Крим «виявив бажання» бути в складі Росії...

Тому й не дивно, що такий метод «визволення» всіх сусідніх народів взяли на озброєння навіть противники царського самодержавства — російські більшовики, коли восени 1917 року захопили владу в Петрограді. Вже у проголошенні Української Народної Республіки, керманічі якої навіть не думали про самостійність, про що наголошувалося з перших слів Третього універсалу Центральної Ради, Ленін та його соратники побачили велику небезпеку для відродження російської імперії в світовому масштабі.

Відтак негайно розпочинається підготовка до повалення Центральної Ради, що планується зробити руками нібито самостійних українських братів по класу. Координацію цього «визволення» українських трудящих мас тепер від капіталістів і поміщиків у свої руки бере нарком у справах національностей ленінського уряду Йосиф Сталін. Насамперед він вимагає від підопічних членів більшовицької партії в Україні добитися від Центральної Ради скликання Всеукраїнського з'їзду, на якому проголосити радянську владу, усунувши легітимні органи самоврядування на всіх рівнях.

А перед його відкриттям оприлюднюється так званий Маніфест до українського народу з надуманими ультимативними вимогами до Центральної Ради. Настільки важливим для російських більшовиків був цей документ, що 3 (16) грудня 1917 року Раднарком РСФРР засідав з цього приводу двічі, доручивши комісії в складі Леніна, Троцького і Сталіна протягом понад тригодинної перерви «підготувати проект ультиматума и представить его в это же заседание».

Про надуманість вказаного ультиматуму говорили й українські більшовики, які зібралися 3 грудня 1917 року в Києві на свій крайовий з'їзд: «Народные комиссары надеялись, что демократия, прочитав ультиматум, пойдет против Рады, но они

ошиблись... ультиматум результат плохой информации в Питере. Некоторые пункты неудачны и были рассчитаны на эффект, но его как раз и не было».

Справді, як і нині, сподівання більшовицьких заколотників погрозами війни добитися успіху провалилися: Всеукраїнський з'їзд рад підтримав Центральну Раду, а купка прихильників Леніна змушена була за наказом останнього переїжджати до Харкова, де вони створюють свою УНР нібито від імені трудящих мас України. До речі, цього було досягнуто завдяки збройній підтримці створеного в російській столиці на чолі з українцем за походженням Іваном Бокитьком так званого Українського диверсійного загону для боротьби проти Центральної Ради на Полтавщині.

З огляду на цей успіх і продумані пропагандистські гасла щодо передачі заводів у руки робітників, землі — селянам і всім — загального миру російським більшовикам вдалося повести за собою значні маси, які після важких років воєнного лихоліття швидко повірили в таке нібито й справді близьке благополуччя й добробут. Таким чином, соціальна демагогія в сплаві пушкарівщини й чорних козацьких рад дала очікувані результати для великодержавних шовіністів, у яких перевтілилися вчорашні борці «за право націй на самовизначення аж до створення власних держав і повного відокремлення від Росії».

Так, вдаючись до творення концепції «ихтамнетов», ця харківська УНР, в проводі якої більшість складала чужинці, ось таким прийомом гібридної війни дезорієнтувала широкі маси й міжнародну спільноту. А ленінський уряд з Петрограда вітав утворення «справді народної радянської влади на Україні» й обіцяв «новому урядові братньої республіки повну і всебічну підтримку в справі боротьби за мир, а також в справі передачі всіх земель, фабрик, заводів і банків трудящому народові України».

Насправді ж Ленін мав інший план щодо розвитку подій в Україні: через два дні він підписує декрет про призначення Серго Орджонікідзе «тимчасовим надзвичайним комісаром Району України для об'єднання дій функціонуючих там ра-

дянських організацій в усіх галузях їх роботи (військової, продовольчої, банкової та ін.)». І от коли в так званого народного секретаріату російських ставлеників у Харкові виникли тертя з повпредами Смольного, то його керівник розтлумачував своєму посланцю Володимирі Овсієнку: «само собою наше втручання у внутрішні справи України, оскільки це не викликається воєнною необхідністю, небажане. Зручніше здійснювати ті чи інші заходи через органи місцевої влади і взагалі найкраще було б, коли б усякі непорозуміння були залагоджені на місці».

Тобто, нас там «нету». Але водночас Ленін тоді ж звертається у Всеросійський морський революційний комітет «вжити екстрених заходів, щоб дати негайно в розпорядження тов. Тер-Арутюнянца 2000 матросів для воєнних дій проти буржуазної Ради». І очолювати боротьбу з українськими «нацистами» доручатимуть саме вихідцям з України. Наприклад, Юрка Коцюбинського, цього «негідного сина великого батька», призначать нібито військовим міністром харківської УНР. Саме за вказівками нашого ж таки землячка Овсієнка під час штурму Києва в останніх числах січня 1918 року російські більшовики вперше застосували бойові задушливі гази; він також організував класовий терор у захопленій столиці України.

А коли червоній москві з різних тактичних обставин ставало не вигідно утримувати створені ними державні квазіутворення, вони на якийсь час ліквідовують їх. Коли ж українські холоуї не можуть збагнути «високі матерії» такої політики, то товариш Сталін від імені товариша Леніна дохідливо роз'яснює: «Достаточно поиграли в правительство и республику. Кажется, пора кончатъ игру...».

Їм навіть не дозволили створити Українську комуністичну партію — після спроби організувати таку в Таганрозі й Ростові всіх ініціаторів закликали до москви, де під керівництвом Леніна і відбувається «правильний» установчий з'їзд КПУ(б). Відтепер українські комуністи під пильним контролем ЦК РКП(б) будуть слухняно виконувати всі її інструкції, як утримувати в підданстві москви «визволений» український народ. Як, до

речі, й інші «братські» народи — від Балтики до Тихого океану.

Цей нагромаджений досвід в умовах соціалістичного будівництва показово буде застосовано в 1939 році, коли більшовицький СРСР і нацистська Німеччина поділили Європу від Чорного моря до Баренцевого. Щоб приєднати терени довоєнної Польщі по Віслу Москва, на відміну від бруталної агресії гітлерівців на відведеній їм території на захід, вдягнула на себе тогу лідера демократичного світу. Вона спочатку планувала організувати вибори не тільки до так званих українських і білоруських народних зборів з метою приєднати до СРСР відповідні етнічні масиви, а й милостиво дозволяла полякам на схід від Вісли проголосити в Любліні також так звану польську радянську соціалістичну республіку.

Щоправда, наприкінці вересня 1939 Сталін передумав «визволяти» привіслянських поляків, українців і білорусів, а віддав їх Гітлеру в обмін на ще не «визволених» литовців. Останні наступного року, як і латиші та естонці, «добровільно» попросилися під омофор Москви. Фіни ж, які відмовилися від «добровільного визволення», змушені були в результаті кровопролитної війни відкупитися частиною своєї території на користь великого східного сусіда. За таких обставин 1940 року Румунія беззастережно відгукнулася на пораду Сталіна й Гітлера без конфлікту вийти з Бессарабії та Північної Буковини. І вже ніяких пародій на кшталт будь-якого плебісциту Москва тут не влаштувала. Як і не запитувала згоди Верховної Ради УРСР про передачу частини її території новоствореній союзній Молдавській РСР, тобто нинішнього Придністров'я.

Зрештою, ще майже півстоліття в цьому й не було потреби, бо скрізь, де була присутня радянська збройна сила, підневільні народи слухняно відбували свою повинність у «добровільних» кайданах — невдоволення таким станом грубо придушувалося, як це сталося в Берліні в 1953, Будапешті — 1956, в Празі — 1968...

Але коли «імперія зла» розсипалася, то Москва до вже випробуваного сценарію звернень до неї щодо «добровільного» прийняття під «високу государеву руку», додала ще й роль «ми-

ротворця». Це коли вона створювала на теренах незалежних сусідніх держав сепаратиські анклав, яких і «мирила» з тамтешньою легітимною владою за допомогою своїх військових баз чи так званих миротворчих місій — у Молдові, Грузії, Азербайджані...

Зрозуміло, Україна поза увагою не залишилася, хоч тут понад 90 відсотків населення в 1991 році підтвердили Акт проголошення незалежності. Цей результат був двічі закріплений на Майданах. Однак Москва вже не могла зупинитися в своєму нестримному бажанні «визволити» українців від обраної ними ж волі. Їй замало виявилось анексованого Криму й ОРДЛО – вона хоче підпорядкувати собі всю Україну.

Але Україна не хоче цього, відтак ніхто не зустрічає російських окупантів з хлібом-сіллю й квітами, а лише рішучим спротивом. Тож ніяк тепер не ладяться задалегідь приготувані сценарії щодо створення херсонської та подібних їй «народних республік», бо українці розуміють, що це — добровільні кайдани, які добряче в'їлися в наше національне тіло за сотні років після Переяслава 1654 року.

<https://ukrsvit1.com.ua/liudy/suspilstvo-pravo-lad/krakh-p-iat-sotlitnoi-doktryny-moskovskoho-ponevolennia-ukrainy.html>

<https://www.vsesvit-journal.com/curiosities/shhob-sami-nakladaly-na-sebe-kajdany-abo-yak-moskva-vystavlyaye-sebe-vyzvolytelkoyponevolenyh-narodiv/>

<http://www.golos.com.ua/article/357939>

file:///C:/Users/PL/Downloads/27541_190422.pdf 19.04. 2022

<https://www.pic.com.ua/dobrovilni-kajdany-iak-moskva-vystavliaie-sebe-vyzvolytelkoiiu-ponevolenykh-narodiv.html>

САМЕ НАТО СЕБЕ ЗВОЮВАЛО, або як програють битву ще до початку бойових дій

Сьогодні весь світ захоплюється мужністю й героїзмом воїнів Збройних Сил України, котрі в нерівній боротьбі перемагають нібито другу за потужністю армію планети. Ту армію, яка боїться воювати з найсильнішими збройними силами сучасності — НАТО. А ця остання — з російською, яку в найбільшому військовому альянсі всіх часів і всіх народів досі чомусь рахували другою після себе.

Щоправда, це так до 24 лютого 2022 року вважалося, що російська армія — друга за потужністю. Враховувалися при цьому, мабуть, і відголоски про здобутки радянської збройної сили в роки Другої світової. Але весь світ чомусь не звернув увагу на те, що з 1991 року та радянська армія, історичну спадщину якої перебрала собі російська, вже не могла залишатися на попередньому рівні, оскільки позбавилася потужного притоку українського контингенту.

Відтак тільки трьох десятків років виявилось достатньо, аби остаточно переконатися, що без регулярного українського поповнення збройні сили російської федерації, маючи шалені фінансові асигнування на свій розвиток, неспроможні справитися з українськими, в котрих обманом забрали атомну зброю, безпідставно скорочували, позбавляли елементарних умов для виконання свого головного обов'язку перед Батьківщиною.

На жаль, світ після 1991 року не зацікавився історією українства, яке так одноставно підтримало на всенародному референдумі Акт проголошення незалежності, а слухняно сприймав московську пропаганду про Русь з центром у Києві як російську державність, про один російський народ — і жодних демаршів від сильних світу сього не було! Ніхто не згадав, що нас брали в 1945 році до членів-засновників ООН як окрему націю і державу.

Можливо й тому, що їм було вигідно, аби не утверджувалася вже тепер незалежна Українська держава, бо тоді вона в будь-який момент може зажадати для себе повернення тих боргів,

які перед нею несплачені за багато століть Заходом, який ми постійно захищали від кочових орд, щоб він міг комфортніше розвиватися за рахунок нашого поту і крові.

І коли ми скромно в 2008 році на саміті НАТО в Бухаресті звернулися із заявою про свій кандидатський стаж у цій організації, то нам відмовили. Тоді нам перекрили шлях до цієї військової організації, як відомо, Німеччина і Франція. Вони й сьогодні не є найбільшими нашими прихильниками, не бачать нас рівними собі. Хоч як тоді забути, що київські князі були родичами всієї Європи, а завдяки саме нашому спротиву було зупинено похід Батия до «останнього моря», таким чином західний світ був порятований від важкого й тривалого поневолення, яке довелося пережити нам.

А може їм неприємно, що ми були серед переможців Грюнвальдської битви 1410 року, коли було розгромлено Тевтонський орден? Чи тому, що свого часу визнавали за зразок майстерної збройної сили саме наше козацтво, яке запрошували для перемоги у міжусобицях між собою — австрійці проти французів, французи — проти іспанців. Так, це українські козаки в авангарді австрійського війська 1634 року підійшли до Парижа на відстань у 26 льє, а в 1646 році відвоювали для французів їхню фортецю Дюнкерк, 1683 брали в турків Відень...

Ми і в ХХ столітті показували високі зразки військової майстерності, допомагаючи сусідам. Зокрема, знаменита подвійна переправа українською 6-ю стрілецькою дивізією Марка Безручка через Дністер влітку 1920 року розбила стотисячну червону російську армію, а потім безприкладно-мужня оборона Замостя цими ж нашими воїнами дали можливість полякам утримати плацдарм на Віслі, з якого вони вдарили в тил більшовицьким підрозділам Тухачевського й змусили їх стрімко відступити від Варшави. Відомий знавець військової стратегії французький генерал Форі наголошував, що польське військо здобуло цей успіх тільки тому, що одержимо билися українські військові.

Ми справді своєю кров'ю посприяли тоді багатьом європей-

ським народам у відродженні їхньої державності. Нам же не допомогли стати повноправними господарями на своїй землі, відтак російським більшовикам вдалося загарбати Україну. Однак українська збройна сила ще багато років продовжувала завзяту боротьбу в лісах і ярах Наддніпрянщини, в густих плавнях і лісах Кубані, на степових просторах Казахстану. У 1939 році цей здвиг поширився за карпатські перевали, де місцева січ стане гарантом державного відродження цієї української «срібної землі».

Справді, з початком Другої світової війни, яка для нашого народу розпочалася 15 березня 1939 року з агресії Угорщини проти щойно проголошеної Карпатської України, ми змушені були опиратися на власні сили. Проти Гітлера, який не визнав нашого права на власну державність, ми створили в лісах Волині й Берестейщини всенародну Українську Повстанчу Армію, бо хотіли «бути вільними й щасливими». І не тільки самі, а разом з усіма народами, тому й кинули ще одне гасло: «Свобода — народам, свобода — людині!».

За ці священні ідеали українські повстанці помирали на рідній землі, тортувалися в гітлерівських і більшовицьких концтаборах. Але й там не корилися імперським наїзникам, піднімаючи повстання вже приречених здавалося б, на вірну смерть. А в рідних лісах і горах боролися проти російської окупації ще протягом довгих десяти років. Не хто інший, а великий француз, генерал Шарль де Голь сказав дослівно про УПА: «Якби я мав таку армію, жодна нога німецького солдата не ступила б на французьку землю».

Такий дух одвічної боротьби за волю стихійно вихлюпнувся потужною революційною енергією на майдани українських міст наприкінці ХХ століття, що дало можливість відродити власну незалежну державність. А згодом і підтвердити цей державницький чин Помаранчевою й Революцією Гідності.

Ось ця скроплена кров'ю Героїв Небесної Сотні Гідність і підняла нас на Всеукраїнський збройний здвиг з першого ж дня новітньої нацистської агресії. Ця Велика Українська народна війна об'єднала всі верстви нашого суспільства. Кожному

знайшлося місце в лавах захисників поряд зі Збройними Силами України.

Чи можуть, скажімо, французькі фермери похвалитися кількістю захоплених гітлерівських танків у 1940 році, коли на їхню землю прийшли непрошені сусіди? А скільки радянських чи американських подібних броньованих машин відвоювали для себе в 1944—1945 роках німецькі бауери, коли фронт уже підходив до Берліна? Не закарбовано подібної інформації на скрижалях історії!

А в нас тільки селяни Полтавщини за один місяць бойових дій уже здобули 11 таких російських трофеїв! Додайте сюди успіхи хліборобів Сумщини, Чернігівщини, Харківщини, Миколаївщини — територіальна оборона однієї Баштанки чого варта! А в степовій Чорнобаївці, що під Херсоном, чи не об'явилися нащадки запорозьких характерників, бо ж, очевидно, саме завдяки їхнім заклинанням ворог уперто, день у день, іде в замовлене для нього пекло на тамтешньому лево-вищі.

А що вже казати про рівень майстерності наших піхотинців, котрі краще стріляють «джавелінами», ніж американські солдати! Такого духу й відданості обов'язку перед пам'яттю славних предків, як і спадщиною для нащадків, не бачимо в країнах НАТО, де нам кажуть, що наші збройні сили не відповідають їхнім стандартам. Тільки ж чомусь саме українські військовики ось так «нестандартно» рятували громадян їхніх країн під час евакуації зі столиці Афганістану зовсім недавно.

Так, наші стандарти в розвитку військової справи мали свої особливості в процесі історичного розвитку. Це ж наш Великий князь київський Святослав, вирушаючи в похід об'являв заздалегідь: «Іду на Ви!». Своє слово русичі завжди тримали, бо це для них було справою честі. Чи ж згадують про неї ті підписанти Будапештського меморандуму 1994 року, хто тепер заявляє, що цей документ їх ні до чого не зобов'язує?

То тільки ми маємо обов'язок захищати всіх. Бо так заповідали нам не раз наші предки, найкращі з яких «падали в боях, вмирали в полонях, в неволі, вмирали голодом і холодом —

та зброї не складали ніколи. І завжди приходив час, коли вони святкували перемогу».

Так було завжди, так буде й тепер, бо «хліб маємо свій і культуру рідну», а ще наші серця сповнені любові до своєї Батьківщини й усіх страждених у світі.

Не впевнений, що всі лідери країн НАТО знають про українського гетьмана Івана Мазепу, який на початку XVIII століття мав мужність виступити проти московського царя Петра I в обороні прав рідного народу. Тим паче невідомі їм гіркі слова цього українського патріота про неузгодженість дій козацької старшини, яка зрештою призвела до поразки: «През незгоду всі пропали, самі себе звоєвали».

Ні, ми не бачимо незгоди в НАТО щодо визначення своєї політики в збройній підтримці України, яка сьогодні стікає кров'ю в боротьбі з російською агресією. Тут повна однотайність: не дражнити москву, бо раптом та розпочне Третю світову війну. Тому кожного дня, як священну мантру, повторюють заклинання на всі голоси, що не тільки не закриватимуть нам небо, а й не дадуть нам літаків, щоб наші пілоти це зробили. Особливо ж старається в цьому хорі генеральний секретар НАТО Йенс Столтенберг, поширюючи не тільки зневіру у своїх власних силах, а й підриваючи авторитет НАТО.

Таким чином наперед програють битву, якої ще й не розпочинали. Водночас заохочуючи агресора ось такою своєю поведінкою до нового шантажу. Замість того, щоб своєчасно і чітко виставити йому червоні лінії, провідники об'єданого демократичного світу виставляють по суті для себе обмеження, які привселюдно заприсягаються не порушити.

Щоправда, вони обіцяють воювати за кожний дюйм натівської землі, підпускаючи до неї все ближче і ближче росію. При цьому досі не сказали, а скільки ж цих дюймів можна наміряти з уламків голландського пасажирського «боїнга», збитого російською ракетою в 2014 році? Наскільки дюймів залетів цими днями на польську територію російський військовий літак?

Зрештою, чи не повториться тоді те, що сталося 1939 року з Польщею: гаранти безпеки Франція й Англія, котрі підписали

з нею спеціальні угоди про взаємну допомогу напередодні гітлерівського нападу, не виконали свого обов'язку.

На щастя, в наших національних героїв не було розпачу і в набагато складніших ситуаціях — той же Мазепа знайшов тоді в собі сили змобілізуватися й кинув клич, який піднімає українців на боротьбу і сьогодні:

*Самопали набивайте,
Острих шабель добувайте,
А за віру хоть умрите,
І вольностей бороніте!
Нехай вічна буде слава,
Же чрез шаблі маєм право!*

Якби ж то лідери Європи і НАТО, зокрема Столтенберг, знали ці слова, то, можливо, і в них зродився б такий чин, який передав нам у спадок гетьман Іван Мазепа. Тоді їхніми іменами також називали б їхні нації, як нашу, українську: мазепинською, петлюрівською, бандерівською...

<https://ukrsvit1.com.ua/liudy/suspilstvo-pravo-lad/nato-samo-sebe-zvoiivalo.html>

<https://umoloda.kyiv.ua/number/0/2006/165469/>

<https://www.pic.com.ua/58668.html>

У ТЕГЕРАНІ І ЯЛТУ ГІТЛЕРА НЕ ЗАПРОСИЛИ — його спочатку розгромили, а потім був поділ Німеччини й Нюрнберг

Наприкінці 1943 року, коли радянські війська вже вийшли на лінію Дніпра, керівники держав антигітлерівської коаліції зібралися в Тегерані, аби намітити основні напрямні для перемоги над нацистською Німеччиною та її подальшу долю. Остаточно ці проблеми були вирішені на Ялтинській конференції в лютому 1945. Зокрема, там було домовлено і про зміну повоєнних кордонів, що передбачало передачу частини територій Третього райху постраждалим сусідам.

Зрозуміло, тоді ніхто з агресором не сідав за стіл переговорів і нічого з ним не узгоджував — усе вирішували союзники. Зовсім інша ситуація складається в ході широкомасштабної війни російської федерації проти суверенної України. Ошукана Будапештським меморандумом 1994 року про гарантії безпеки в обмін на здачу ядерної зброї, наша країна змушена самотужки оборонятися перед переважаючими силами ідеологічно вмотивованого ворога, який має за мету знищити українську націю і державність.

Так, після довгих роздумів демократичний Захід починає надавати нам певну підтримку, за яку ми, спливаючи кров'ю, хапаємося, як за соломину, щоб вистояти в нерівній боротьбі. Усвідомлюючи при цьому, що збройна сила гарантів отого будапештського папірця, як тепер виявилось, не з'явиться на нашій землі. Цим користується агресор, який, проваливши планований блицкриг з парадом на Хрещатику в Києві й, зазнаючи величезних втрат, аби ще й переможцем вийти перед своїми громадянами з цієї складної для нього ситуації, пробує нав'язати нам вигідний йому договір. При цьому диктує, як він буде нарізати наші внутрішні межі в Донбасі, а про повернення Криму й слухати не хоче. Очевидно, як і про відшкодування нам усіх величезних втрат від війни, про що, на жаль, немає жодних згадок у повідомленнях з цих перемовин.

І на очах наших будапештських гарантів, окремі з яких демонстративно намагаються закликати росію припинити вогонь

хоча б на період перемовин, продовжується обстріл українських міст і сіл, гинуть люди, руйнуються житлові будинки, заводи, дороги, не лягає в рілля зерно, бо ж наспіла посівна, коли кожен день рік годує.

Чому ж так сталося, що нібито Великий Захід, на який сподівається весь світ, не спроможний по-справжньому очолити боротьбу проти знахабнілого агресора, котрий відверто загрожує існуванню всій архітектоніці міжнародних відносин після закінчення Другої світової війни? Немає світових лідерів зразка Черчіля, Рейгана? Чи тому, що військовий альянс НАТО, проголошуючи захист найвищих загальнолюдських цінностей головною метою своєї діяльності, у момент істини «демократично» обмежується обіцянкою боронити лише своїх. А якщо право на життя за «останнім дюймою» натівської території брутально потоптане і гинуть невинні діти, то жоден солдат цієї демократичної інституції не піде туди рятувати їх.

Як цинічно виглядає цей п'ятий параграф НАТО на тлі біблійського «допоможи ближньому». І чим страждання українців менші, ніж тих етносів колишньої Югославії, в оборону яких у 1999 році виступив збройно цей військовий альянс? Чому тоді його військово-політичне керівництво мало відвагу прибути в Белград з ультиматумом президенту Югославії Слободану Мілошевичу, а нинішнє не наважується повторити подібний візит до москви?

Звичайно, така ситуація ляже на скрижалі історії вічною ганьбою зради для тих, хто не підтримав нас у 2014, коли все тільки розпочиналося, хто протягом останніх років під постійні вибухи в Донбасі й тужливі плачі на похоронних процесіях по всій Україні тільки й того, що висловлював занепокоєння поведінкою російської федерації. Скільки разів Президент України Володимир Зеленський звертався до світових лідерів з проханням вжити дієві заходи, аби завчасно зупинити велику війну, яка може перекинутися на всю Європу, згодом захоплюючи в свою орбіту всі континенти. Але ж не чули голос України, бо гіпноз москви позбавляв і позбавляє й досі політичної волі політичну еліту Заходу.

Це звідти в суголоссі з кремлівськими ультиматумами на- дійшла порада Україні відмовитися від вступу до НАТО, а за- мінити конституційний вектор нашого народу в цьому плані на не до кінця зрозумілий договір про гарантії, до учасників якого ще не добрали навіть реальних впливових кандидатів. Чи не нагадує це поради Заходу керівництву нашої країни в лю- тому 2014 року, коли нас наполегливо переконували не стрі- ляти проти заколотників на нашій державній території в Криму?

Свою боязнь перед росією, нібито друга за потужністю армія котрої сьогодні програє майстерності, духові й незламності українських воїнів, яких стандарти НАТО віднесли аж до третього десятка, Захід пояснює небажанням розпалити Третю світову війну. І це при тому, що в неї вже втягнуті десятки країн, які допомагають нам зупинити ворога озброєнням, аму- ніцією, продуктами, ліками. Хіба що Угорщина, яка, забувши про Будапешт 1956 року, забороняє перевезти до нас зброю через її територію — верещить так голосно, щоб аж до москви було чути про таку догідливу услужливість з берегів Дунаю.

Тобто, широкомасштабна війна, а не якась там спеціальна військова операція з «умиротворення» України росією, триває вже другий місяць — 39 день на 3 квітня, це вже набагато більше, ніж Гітлер і Сталін «умиротворяли» Польщу восени 1939 року. Але на Заході, де до кривавих подій в Україні нібито прикута увага ООН, більшості держав світу, парламенти яких на постійній основі мало не щоденно заслуховують звернення нашого Президента Володимира Зеленського, ніяк не сприй- мають це за світову війну, хоч добре усвідомлюють, що так звана спецоперація росії — це реальна загроза для всього світу. І водночас за таких обставин підштовхують Україну до офіцій- ного переговорного процесу й швидшого підписання односіб- ного миру з росією, як і тиснули на нас з прискоренням здачі ядерної зброї.

Під постійними обстрілами нас знову змушують сподіватися на москву, сідати з нею за стіл переговорів про своє майбутне без присутності хоча б представників Європейського Союзу,

куди нас уже нібито обіцяють колись прийняти. Але невже ж ми самі забули про Переяслав 1654, спалений Батурич 1708, зліквідовану Січ 1775, не кажучи вже про три голодомори ХХ століття й підписи росії про гарантії нашої безпеки й територіальної цілісності вже в умовах нашої відродженої державності?

Так-от, ще раз наголошую: саме тому, що широкомасштабне військове вторгнення Росії на наші терени — це не просто локальний конфлікт, а реальна загроза для всього людства, то гарантії Будапештського меморандуму сьогодні мають спокутувати свою вину за власну страусину політику в 2014 році, й тільки з Україною вирішувати архітектоніку її повоєнного устрою з повною деокупацією. Перемовини України з росією нині можуть стосуватися лише припинення вогню, організації гуманітарних коридорів, обмін полоненими тощо.

Ми вже заплатили дуже високу ціну в цій війні за право бути собою. Якщо ж Україна в черговий раз буде кинута сам на сам з росією, як це вже було не раз в історії, то цього разу постраждаємо не тільки ми, а й увесь світ. Бо українські ідеї, за які ми зараз кривавимося, — вселюдські.

<https://ukrsvit1.com.ua/liudy/suspilstvo-pravo-lad/hitlera-ne-zaproshuvaly-na-perehovory-joho-spochatku-rozhromyly.html>

<https://www.vsesvit-journal.com/curiosities/u-tegeran-i-yaltu-gitlera-ne-zaprosyly-jogo-spochatku-rozgromyly-a-potim-buv-podil-nimechchynu-j-nyurnberg/>

<https://umoloda.kyiv.ua/number/0/2006/165551/>

<https://www.pic.com.ua/58678.html>

ГЕНОЦИД ЗА НЕСКОРЕНІСТЬ, або як Москва сотні років нищить українство за прагнення волі

Незбагнений для світової спільноти прояв російського звірства в Бучі, від чого заціпеніли всі континенти, супроводжує всю нашу спільну історію з цим «старшим» братом. Жахіття нищення Києва 1169 року суздальським князем Андрієм Боголюбським неодноразово повториться після Переяславської ради 1654 року.

Скажімо, спроба гетьмана Мазепа звільнитись з-під диктату Москви викликала в Петра I таку лють, що вона вилилася у справжню різанину. Так, дізнавшись про те, що гарнізон Батурина вчинив опір московському війську, цар наказує 1 листопада 1708 року вивезти з гетьманської столиці всю артилерію, «а строения сжечь». Багатьох захисників міста прибивали цвяхами чи прив'язували до колод і пускали вниз за течією Сейма — до впадіння в Десну, із-за якої повинні були прийти шведський король Карл XII і гетьман Мазепа.

Через три дні наказ повторюється: «Батурин...другим для примера сжечь весь». За словами англійського посла в Москві Чарлза Вітворта, в Батурині було «зарізано жорстоко 6000 осіб без огляду на вік і стать», що стало першим прикладом масового брутального винищення українства. Цей геноцид настільки шокував населення України, що, відчуваючи його страх перед новими репресіями, Мазепа змушений з гіркотою був визнати: «Тепер усе піде інакше: застрашена долею Батурина Україна буде боятися триматися з нами заодно».

Так і станеться, особливо після витончених катувань мазепинців у Ромнах, Глухові, Лебедині. І це триватиме довгих два століття — лише в 1917 році українство відійшло від того страху, коли взялося відроджувати власну державність. Але коли легітимно проголошена Українська Народна Республіка відмовилася виконувати директиви більшовицької росії, та одразу ж послала на розправу колишнього жандармського підполковника Муравйова, котрий 10 січня 1918 року заявив у

Полтавській раді робітничих і солдатських депутатів: «Мы должны действовать, а если нужно, то пустить в ход гилью-тину».

Звертаючись до своїх головорізів на станції Бахмач, цей більшовицький «полководець» давав ось такі накази: «Ми їм покажемо, дайте тільки добратися до Києва. Якщо буде потрібно — не зупинюсь ні перед чим: каменя на камені не залишу в Києві. Жителів не жаліти, вони нас не жаліли, вони терпіли господарювання гайдамаків. Ми всіх їх перестріляємо й переріжемо. Ми їм покажемо. Нічого боятися кровоспускання. Хто не з нами, той проти нас. Ви доблесні товариші. Допоможете мені взяти Київ, а там ви будете віддячені».

І так звана пролетарська гильйотина на повну потужність за-працювала в столиці України, коли тисячі людей були розстріляні тільки за те, що були зодягнуті у вишиванку, розмовляли рідною мовою чи мали посвідки на ній. А далі цей кривавий терор чекістів розлився на всі окуповані землі України. І масові вбивства мирного населення освячувалися від імені саме російської влади!

Зокрема, в пам'ятній записці землевласників Валуйківського й Острогозького повітів Воронежської губернії вказувалося, що «большевистские банды, именующие себя войсками Российской социалистической республики, с особым усердием и крайней жестокостью грабят население уездов, исторически, этнографически и экономически тяготеющих к Украине, не надеясь удержать эти уезды в своих руках. Грабежами, насилиями, доходящими до массовых расстрелов и самых и возмутительных издевательств, подвергаются местности (например, Мандрово и Никитовка Валуйского уезда, Россось Острогожского уезда и др.), занятые было германо-украинскими войсками, а затем оставленными ими при отходе назад на условленную демаркационную линию...

Промедление в очищении от большевиков уездов, о которых идет речь, угрожает Украинской Державе тем, что значительная часть урожая погибнет из-за ненормальных условий уборки, собранное же будет вывезено большевиками на север и

вместо богатого хлебом и маслом края, Украина получит разоренный, нуждающийся в пособиях на прокормление населения и восстановления хозяйства.

Поэтому мы ходатайствуем о скорейшем присоединении к Украине и об очищении от большевиков, находящихся еще в их власти части Валуйского уезда, уездов Бирюченского и Острогожского, а также и остальных, подлежащих присоединению к Украине уездов Воронежской губ. и Новооскольского уезда Курской губ. 10. VII— 1918 г.».

Більшовики вважали, що «для досягнення наміченої мети всі засоби однаково добрі», і насамперед терор проти провідників національно-визвольного руху. На засіданні політбюро ЦК РКП(б) у 1922 році Ленін, зокрема, сказав: «Ніякі Денікіни, Юденичі нам не страшні, бо їхні програми застаріли. Нам, більшовикам, страшний лише один лідер — Петлюра, програма якого небезпечна для нас: до того часу, доки житиме Петлюра, доти не закінчиться рух повстанців проти нас, ми не можемо чекати спокою на Півдні. Тому Петлюру необхідно вбити. Доручаю Сталінові як представникові партії, а Дзержинському й Трилісеру по лінії ЧК виконати це завдання».

Але попри цей терор на українських землях — як на Наддніпрянщині, так і на Кубані — продовжувався збройний рух, який Москва ніяк не могла здолати силою. І тоді вона вдалася до організації небаченого в світовій історії злочину — виморення голодною смертю 10 з половиною мільйонів українців, серед яких було майже півтора мільйона нескорених кубанців.

У Москві постійно боялися українського здвигу. Ось чому на спробу українців у роки Другої світової війни відродити Українську державу звідти відповіли масовою кампанією компрометації нашого національно-визвольного руху, аби від нього — як нібито злочинного — відвернулися широкі маси. З початку 1943 року в більшовицьких партизанських загонах починають формуватися спецвідділи під виглядом боївків УПА. Їхнє завдання — злочинними діями компрометувати український національно-визвольний рух і прискорювати ліквідацію учасників націоналістичного підпілля, в першу чергу керівників.

Архівні матеріали свідчать, що після звільнення території України від гітлерівських загарбників такі спецгрупи, як працювало, створювалися з числа колишніх учасників ОУН-УПА, які досконало знали тактику і поведінку підпілля, з тим, щоб під час виконання спецзавдань могли видавати себе за один із його керівних центрів і діяти від його імені. В кожному випадку до складу спеціальної групи вводився оперативний працівник більшовицьких органів, який відповідав за дисципліну в ній і здійснював практичне керівництво виконанням завдання. Спецгрупа була бойовою одиницею, що могла в потрібний момент вчинити опір справжнім воякам УПА.

Ця лінія більшовицької партії на компрометацію національно-визвольних рухів буде витримуватися і в подальшому, постійно вдосконалюючись. Свідченням цьому, зокрема, виступ першого секретаря ЦК КП (б) У Микити Хрущова на нараді секретарів обкомів КП (б) У, начальників управлінь НКДБ і НКВС західних областей УРСР 15 травня 1945 року у Львові. Ратуючи за використання для компрометації учасників націоналістичного підпілля спецбоївок під виглядом УПА, Хрущов тоді висловився так: «Я вважаю правильним створення спецгруп з колишніх бандитів (тобто тих українських націоналістів, котрі прийшли з повинною. — В. С.). У нас інколи використовують їх неправильно. Не можна ж до безкінечності посилати спецгрупу із завданнями, адже це бандити, і вони можуть манкувати, підводити нас. Треба їм дати одне конкретне завдання, і коли вони його виконають, можна сказати, що вони свою провину спокутували, і відпустити їх».

Відтак до кінця 1945 року органами внутрішніх справ і держбезпеки УРСР використовувалось 150 спецгруп, до складу яких входило близько 1800 чоловік. Діяльність цих спецгруп не тільки завдала непоправного удару по національно-визвольному рухові, а й спричинилася до численних жертв серед мирного населення. У лютому 1947 року інструктор відділу ЦК КП(б) У по західних областях Крикун повідомляв, що у Волинській області «існуючі при УМВС-УМДБ так звані спец групи, укомплектовані з колишніх бандитів-нелегалів, що діють під виглядом бандитів, в даний час не виправдовують себе, а інколи здійснюють

грабежі й побиття громадян, чим компрометують органи й викликають незадоволення серед населення».

Широкомасштабне порушення так званої соціалістичної законності з боку членів спецбоїв НКВС-НКДБ під виглядом УПА змусило військового прокурора військ МВС Українського округу полковника Кошарського звернутися 15 лютого 1949 року із спеціальною доповідною на адресу Микити Хрущова: «...як показують факти, грубо провокаційна і нерозумна робота ряду спецгруп і беззаконня та насилля, які допускають їх учасники стосовно місцевого населення, не тільки не полегшують боротьбу з бандитизмом, але навпаки, ускладнюють її, підривають авторитет радянської законності і безумовно завдають шкоди справі соціалістичного будівництва у Західних областях України».

А далі прокурор Кошарський наводив десятки прикладів щодо злочинної провокативної діяльності спецбоїв НКВС-НКДБ на території Волинської, Рівненської, Станіславської, Тернопільської, Львівської та Кам'янець-Подільської областей у результаті якої гинули невинні люди. Можна додати, що з тих 15 тисяч жертв серед мирного населення на західноукраїнських землях у 1944 – 1955 роках абсолютна більшість якраз на совісті цих спецбоїв.

Усіх тих, хто допомагав їм втілювати в життя плани уярмлення інших народів, російські більшовики потім знищували. Як правило, намагалися робити це руками тих самих, скажімо, українців, як це було вчинено з «ініціатором» примусового приєднання Української греко-католицької церкви до православної о. Гавриїлом Костельником в 1948 році. Діялося це знову ж таки з метою очорнити націоналістичне підпілля. Хоча, без сумніву, цього священика не вбивали ніякі «українські буржуазні націоналісти» чи «агенти Ватикану» — для такого вбивства з боку ОУН-УПА не було жодних причин, оскільки керівнику національно-визвольного руху Роману Шухевичу було добре відомо від самого о. Гавриїла Костельника: вже під час першої більшовицької окупації спеціальна бригада НКВС, що прибула з Києва, шантажувала його, аби він очолив рух за «возз'єднання» УГКЦ з Московською патріархією.

До речі, не треба забувати й про те, що двоє інших ініціативних діячі цього примусового возз'єднання, А. Пельвецький та М. Мельник, померли за дуже підозрілих і таємничих обставин. Тому не виникає сумнівів і щодо того, чому саме колишнім оунівцям доручалася ліквідація Ярослава Галана...

Зрештою, вбивство Євгена Коновальця уродженцем Мелітопольщини Павлом Судоплатовим, а Льва Ребета і Степана Бандери - галичанином Богданом Сташинським засвідчує про запровадження північним сусідом практики особливо цинічного залучення українців-перевертнів для знищення провідників нашої нації. На сьогодні це переросло в масове використання таких безбатченків у плануванні й здійсненні геноциду насамперед їхніх батьків і родичів, котрі продовжують мешкати в Україні, а на могили їхніх предків падають російські бомби і снаряди.

Тепер це важливий складовий чинник геноциду, який додався до деукраїнізації, офіційно запровадженої Кремлем у грудні 1932 року, і деєвропеїзації, освяченої Москвою кривавими подіями під час Революції гідності. Ось так нам мстять за прагнення до волі, за наш європейський вибір!

Але вистоїмо, переможемо!

<https://ukrsvit1.com.ua/liudy/suspilstvo-pravo-lad/henotsyd-zaneskorenist-abo-iak-moskva-sotni-rokiv-nyshchyt-ukrainstvo-zaprahennia-voli.html>

<https://www.vsesvit-journal.com/curiosities/genotsyd-zaneskorenist-abo-yak-moskva-sotni-rokiv-nyshchyt-ukrayinstvo-zaprahennya-voli/>

<http://www.golos.com.ua/article/358622>

<file:///C:/Users/PL/Downloads/110522.pdf> 11.05.2022

<https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3462267-nam-mstat-zaprahenna-do-voli-za-nas-evropejskij-vibir.html>

<https://umoloda.kyiv.ua/number/0/2006/165732/>

Геополітика України: історія і сучасність. Збірник наукових праць Ужгородського національного університету. 2022. — Випуск 2 (29). — С. 206—210.

ВІЙНА, ЯК ЗЛИВА, ЗМИЄ ВСЕ ЧУЖЕ

Коли 24 серпня 1991 року відродилася самостійна Українська держава, як ми раділи здійсненню цієї віковичної мрії наших предків. Тим паче, що незалежність, як здавалося багатьом, цього разу впала нам як нібито своєрідна манна небесна – без жодної краплі крові в ті дні.

Якраз ця обставина й дещо застерігала від ейфорії історичної події. Зрештою, це й підтвердилося на четвертий день нашої незалежності — 27 серпня до Києва прибули два представники ще демократичної російської федерації — Анатолій Собчак і Олександр Руцкой, котрі зажадали від України відмовитися від виходу з СРСР, інакше москва вимагатиме повернути Крим і Донбас. Щоправда, після роз'яснень їм про величезні регіони українського розселення в росії вони одразу ж полетіли до назад.

Однак стало зрозуміло, що вже з того дня там розпочнуть підготовку до упокорення України різними методами, про що попереджав провідник нашої національно-визвольної боротьби в 1917—1921 роках Симон Петлюра: «Хто б на півночі не прийшов до влади, — вважав він, — вони будуть пертися в Україну. Самостійності України москва ніколи не визнає. Росіяни ніколи не подякують за хліб, який вони їдять, будуть сіяти анархію, вчиняти різні заколоти, займатися саботажем, провокаціями й спекуляціями».

Зрозуміло, що пов'язаність колишнього компартійного апарату, який залишився в Україні при владі, з московським центром не сприяла швидкому й повному відновленню нашої історичної пам'яті, відтак вона продовжувала захащуватися імперськими ідеологемами Кремля про спільне походження трьох східнослов'янських народів і нібито вічне прагнення до єдності з так званим старшим братом. Хіба що несподіваним метеоритом пролетів на небосхилі вердикт Леоніда Кучми: «Україна — не Росія».

Та після нетривалої Ющенківської ідеологічної відлиги москва взялася за зміну цивілізаційного курсу України. А тому

не були завершені необхідні заходи щодо приведення до вимог історичної справедливості назви багатьох населених пунктів, вулиць і майданів, на яких продовжували стояти пам'ятники тим, хто насильно заводив на наших землях окупаційний режим. Тільки після Революції гідності ця проблема почала вирішуватися, хоча й досі в багатьох містах і селах залишилися монументальні споруди так званим визволителям.

І от що виходить: один з найвидатніших українських державників ХХ століття Симон Петлюра не відзначений пам'ятником у столиці України, яку тричі визволяв від російських окупантів, а Микола Щорс, який брав Київ для червоної москви, й досі сидить тут на гранітному коні.

Може криваві злочини російського вояцтва, що вилилися в класичний геноцид українства в Бучі, Ірпені, Бородянці, Ворзелі та інших населених пунктах на північ від Києва, змусять нарешті нас оцінити і генеральський «геній» Миколи Ватутіна? Це ж він у роки Другої світової війни кидав тисячі ненавчених і неозброєних українців на форсування Дніпра в районі Букрина і Лютежа, свідомо поклавши в землю цвіт нашої нації, аби догодити кремлівському злочинцю Сталіну до чергової дати більшовицького перевороту. Хіба це не геноцид українства?

Віриться, що варварство російських окупантів на українській землі тепер змусить нашу нинішню владу виконати вимоги чинного законодавства щодо відновлення історичної пам'яті, тим паче, що громадськість усе активніше ставить це питання. Водночас необхідно зробити все, аби не допуститися помилок, які можуть викликати збурення не лише в середині нашого суспільства, а й за рубежем, зокрема, серед українців на їхніх автотонних землях.

Йдеться насамперед про ініціативу керівництва Київського метрополітену про перейменування деяких станцій. У цілому постановка питання правильна, але чи треба відмовлятися від «Берестейської» - в мене дуже великий сумнів. Адже це не означення назви Берестської області чи її адміністративного центру нині неприхильної нам Білорусі (правильніше — її автократич-

ного режиму), а одвічне найменування української етнічної території, яка свого часу була відділена від Великої Волині.

Коли розвалювався Радянський Союз, то представники корінного етносу Берестейщини заявляли з цього приводу ось так: «... дуліби-бужани-волиняни, споконвічні слов'яни-хлібороби, їх прадавня спадщина — наш старовинний поліський діалект української мови. Дали вони нам у спадок і свою державу — відому в тогочасній Європі сильну і незалежну Волинь-Володимирію».

Це вони — місцеві українці, як і науковці, — кажуть, що загально визнана межа розселення українців і білорусів у Брестській області проходить від Вигонівського озера річкою Ясельдою до впадіння її в Прип'ять, потім по ній до впадіння до неї Горині, і далі за водою з різними за величиною відхиленнями від цієї лінії у східному та північному напрямках. Тобто, в Малоритському, Брестському, Жабинківському, Кобринському, Березівському, Дрогичинському, Іванівському, Кам'янецькому, Пинському і Столинському районах повністю, а також у Пружанському, Іваневіцькому, Ляховицькому, Ганцевіцькому і Лунинецькому районах частково проживає корінне українське населення загальною чисельністю близько мільйона осіб, яке тепер записане в основному білорусами й росіянами.

Але саме український склад населення цього регіону був підставою того, що за умовами Берестейської угоди від 9 лютого 1918 року він включався до складу України. І навіть в «Уставній Грамоті Ради Білоруської Народної Республіки», виданій 24 лютого 1918 року, серед білоруської частини Гродненщини не називається Берестейщина. З її етнічною приналежністю до України погоджувалася і радянська росія. Голова її делегації на переговорах з Україною про розмежування — Християн Раківський 22 липня 1918 року повідомляв до Москви: «Украинской территорией считаем Холмщину, Брестский и Кобринский уезды Гродненской (губернії — В. С.), отошедшие Украине по Брест-Литовскому договору».

Коли ж радянська Росія й II Річ Посполита за Ризьким договором 1921 року поділили між собою українські землі, то Бе-

рестейщина була окупована поляками. А от коли після її поразки в 1939 році перед українцями Берестейщини з'вилася можливість вибирати, то вони зажадали приєднати їх до України. І керівник УРСР Микита Хрущов підтримував це прохання, розстеливши перед Сталіним карту етнічного розмежування на Берестейщині.

Але кремлівський тиран спохмурнів, побачивши її. Запитав Хрущова зі злістю: «Грушевського — нет, Винниченки — нет, Петлюры — нет. Так кто же рисовал теперь эту карту?». Все, на що спромігся переляканий Хрущов, так зміг пояснювати про нібито обмаль лісів в Україні. Вдоволений тим, що нагнав страху на вождя УРСР, Сталін хитро посміхнувся й олівцем провів свою лінію розмежування, яка підправлена потім до місцевості і стала нинішнім кордоном між Україною і Білоруссю.

І ніхто вже не зважив на законне прохання українців Берестейщини — їх не допустили до так званих виборів до Українських Народних Зборів у Львові, а звели їхати визначеним наперед делегатам до Білостоку, де «визволені» білоруси просили приєднати їх до «комуністичного раю». Тож навіть про школи з рідною мовою українцям Берестейщини вже не світило, хоч вони готові були принести на плечах необхідні підручники з Києва.

Тож за таких обставин важко сказати, як сприймуть перейменування вказаної станції київського метрополітену корінні мешканці Берестейщини, котрі завжди уособлювали себе з Україною як своєю матір'ю. Як аргументи на користь свого українського походження вони наводили не тільки спільну мову, а й однакові імена, прізвища... А ще наголошували, що протягом століть ходили на прощу не до Москви, Мінська, Вільно й Гродно, а винятково тільки в Київ, Почаїв і Холм — значить, знову ж таки в Україну!

І станція метро «Берестейська» в Києві, коли нинішня влада Білорусі не заохочує належний розвиток української духовності на автохтонних землях нашого народу там, була і залишається свого роду символом його невмирущості і поза державним кордоном на північно-західному розселенні. Вона є тим

притяжінням для українців Берестейщини до України, якого їх не можна позбавити за жодної умови.

Так само маємо згадати про відчайдушні спроби мешканців історично українських Стародубщини, Слобожанщини, Нижнього Подоння, Кубані, Чорноморщини про приєднання їх до України, коли вона відродилася як держава в 1917 році. Ця боротьба продовжувалася навіть в умовах більшовицької влади в 1920-х роках з таким потужним натиском, що звироднілий українофоб Лазар Каганович як генеральний секретар ЦК КП (б) У змушений був підписувати відповідні петиції до Москви. То може також необхідно увіковічнити це прагнення українців жити в одній родині зі своєю матір'ю-Україною в назвах станцій київського метрополітену? Щоб вони відчували, що вона про них не забула в свої найтяжчі хвилини, «во время люте».

Глибоко переконаний, що нинішня війна, як велика злива, змиє всі ідеологічні російські наративи, все чуже, що залишилося в наших назвах і пам'ятниках. Натомість буде вшановано все своє, українське. І тоді, можливо, станеться те, про що писав уже згаданий Симон Петлюра незадовго до своєї загибелі: «Я вірю і певний, що Україна як держава буде. Може не зразу такою великою, як нам хотілось би, але буде. Думаю я, що шлях до Української Державности стелиться через Київ, а не через Львів. Тільки тоді, коли Укр. Державність закріпиться на горах Дніпра і біля Чорного моря, тільки тоді можна думати, як про реальну річ, про збирання українських земель, захоплених сусідами. Інша політика – це мрії, нереальні комбінації, що приведуть до того, що ніякої України не буде».

А що нам робити зараз? Треба виконувати заповіт того ж Петлюри, який 22 січня 1919 року після параду військ на честь Акта злуки на Софійському майдані Києва промовив з відчиненого вікна будівлі Всеукраїнського земства (тепер — приміщення Служби безпеки України): «Громадяни, кілька хвилин тому ви бачили наше рідне військо, яке з сьогоднішньої урочистости пішло одразу в бій, щоб боронити від ворога вашу землю, ваші хати, вашу честь, вашу майбутність... Громадяни, будьте гідні свого війська і дбайте про нього»...

Тож до перемоги! А після неї вирішимо всі питання з відновленням історичної справедливості щодо справжніх героїв України.

<http://www.golos.com.ua/article/358562> (2022. — 12 квітня).

<https://ukrsvit1.com.ua/liudy/suspilstvo-pravo-lad/vijna-iak-zlyvazmyie-vse-chuzhe.html>

<https://umoloda.kyiv.ua/number/0/196/165627/>

<https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3455858-ca-vijna-zmie-vse-cuze-so-zalilisya-v-nasih-nazvah-i-pamatnikah.html>

Геополітика України: історія і сучасність. Збірник наукових праць Ужгородського національного університету. 2022. — Випуск 2 (29). — С. 203—206.

ЧОРНЕ МОРЕ — РУСЬКЕ, ТОБТО УКРАЇНСЬКЕ

Укравши нашу історію, але достеменно не вивчивши її, Москва раз-у-раз потрапляє в халепу, коли треба дати відповіді на зовсім прості питання. Ось і зараз у «білокам'яній» у шоці, бо ж треба пояснити всьому світові про те, а чому ж це держава, яка для неї не існує, спромоглася своїми вітчизняними ракетами відправити на дно флагмана її Чорноморського флоту крейсер «Москва» - вперше в історії в цих водах! Отож і вигадуються різні версії про несподівану пожежу, шторм...

Засліплена своєю самовеличчю нинішня росія ніяк не може зрозуміти, що військова майстерність українців шліфувалася на Чорному морі понад тисячу років — з часів Русі, коли воно вже називалося Руським, а Москви ще й у природі не існувало. Свідчення цьому — відомий усім приклад з минулого: як тільки київські князі Аскольд і Дир 860 року вивели на Руське море 300 суден, то могутня Візантія змушена була визнати силу свого північного сусіда й зобов'язалась виплачувати йому данину. Тож наша військова перевага на тепер Чорному морі змусила тоді Другий Рим визнати Русь як рівну собі, відтак вона з цього часу стає суб'єктом міжнародних відносин, як бачимо, задовго до приходу варязького князя Олега з Новгороду.

Понад 1100 років тому флотилії наших предків опанували не тільки Чорне й Азовське моря, а й Каспійське. Сучасники визнавали, що «русичі, як сарана!». Вони з'являлись на вулицях древнього Дербента, на південному березі Каспія, вже в 860—880 і 914 роках...

Опанування Руським морем відновиться в часи запорозького козацтва. Вже з середини XVI ст. за дніпровськими порогами з'являються козацькі чайки. З того часу запорожці знову вільно плавали Чорним морем, добираючись на своїх чайках не тільки до таких прибережних форпостів Кримського ханства й Османської імперії, як Кафа, Гьозлів, Варна, Трапезунд, Синоп, а й аж під вікна султанського палацу в Стамбулі.

Це ж наші козаки були основою творення російського Чорноморського флоту, перші кораблі якого в Ахтіарській затоці

біля Херсонесу складалися винятково з Дніпровської й Азовської флотилій під керівництвом запорожців. Про це засвідчував і князь Потьомкін 19 липня 1788 року в листі до імператриці Катерини II: мовляв, Чорноморська ескадра тоді складалася з 4 великих кораблів та більшої кількості малих: «200 менших гребних суден, у кожному по 60 запорожців... Цими суднами керують запорожці, котрих тепер є 20 000 на чолі з отаманом Сидором Білим».

Якраз цей козацький флот здобував сильні османські твердині на острові Березань, в Очакові й Кінбурні, Гаджибеї, зрештою, й узяття Ізмаїла 1790 року також завдячується козацькому удару з Дунаю, хоч і приписується в росії лише Суворову... До речі, коли там пишуть про видатного флотоводця Павла Нахімова, то забувають зазначити, що він — з полтавського роду Андрія Нахіменка, нащадки котрого вже з Охтирки зі змінним прізвищем перебралися на Смоленщину.

З прославленим Павлом Нахимовим порівнювали організатора оборони Порт-Артура нащадка запорожців Романа Кондратенка, якого після загибелі на бойовому посту перевезли до Санкт-Петербурга, де як народного героя перепоховали в Александрово-Невській лаврі. Вшановуючи цей подвиг, французький уряд прислав на його могилу меморіальну дошку, на якій було зображено переломлену шаблю, що мало означати передчасну смерть.

Немає повноцінної історії російського флоту і без імені адмірала Василя Завойка, котрий, почавши службу на Чорному морі, потім укріплював позиції імперії на Тихому океані, зокрема, в Петропавловську-Камчатському. Його противник — французький адмірал, змушений був визнати: «Завойко захищався хоробро і зі знанням справи. Я жалію, що не міг потиснути йому руку. Я не чекав зустріти такого сильного спротиву в такому нікчемному містечку».

З дворян Полтавської губернії походив видатний військовий діяч російської імперії Іван Григорович, котрий з 1911 року на посту морського міністра відновлював престиж флоту, який був утрачений після поразки у війні з Японією. Його заслуги

перед росією увічнені й тим, що 2005 року його прах був перенесений з Франції до Санкт-Петербурга...

А ще ж дуже неприємно визнавати росіянам те, що українці спроможні й сьогодні творити такі дива техніки, як ракета «Нептун». Москві здавалося, що вона вже давно стягнула до себе всі таланти цього напрямку з української землі. А виявляється, уродженця Кропивницького Олега Коростельова не вдалося зманити з рідної України, де він в надзвичайно складних умовах нашого сьогодення зумів згуртувати колектив талановитих однодумців, які в короткий термін досягли приголомшливого результату — весь світ подивований київською розробкою!

Бо ж завдяки зусиллям витонченої російської пропаганди скрізь знають про видатний вклад у розвиток ракетної техніки видатних «русских», а насправді українців — Олександра Засядька, Миколи Кибальчича, Костянтина Ціолковського, Юрія Кондратюка, Сергія Корольова, Володимира Челомея, Валентина Глушка, Василя Будника, Михайла Янгеля, Михайла Решетньова, Гліба Лозино-Лозинського...

Подібне і в кораблебудуванні. Після того, як за допомогою українського козацтва Російська імперія почала оволодівати Чорноморським узбережжям, там закладаються потужні корабельні верфі, зокрема на Хортиці, в Кременчуці, Херсоні й Миколаєві, пізніше в Севастополі й Керчі. Зрозуміло, що до будівництва Чорноморського флоту було залучено насамперед будівничих козацьких чайок. На їхній базі, до речі, уродженець Кременчука на Дніпрі Семен Ромодановський 1799 року запропонував свій перший проект підводного човна, який, що-правда, не був підтриманий царським урядом.

А народжений на Кавказі Юрій Гасенко, опинившись в еміграції вже в ХХ столітті, береться до будівництва зовсім нового типу судна — так званої блохи, що, спираючись в основах на зразок плавців водних комах, спочатку пливла водою, потім піднімалася над водою і деякий час летіло в повітрі. "Морська блоха стала відразу світовою технічною сенсацією, і на міжнародних морських змаганнях вона побила всі рекорди швидко-

сті. Дещо пізніше «морська блоха» затонула під час вправ на одному з німецьких озер. Її він хотів відбудувати й переїхати нею з Європи до Америки під українським прапором. Та емігрантські злидні не дали можливості це зробити.

Помітний слід в історії російського суднобудування залишив генерал-лейтенант Степан Бурачек (Бурячок), котрий народився в Заньках на Чернігівщині. У 1821—1831 роках він очолював Астраханське адміралтейство, де спорудив 8 бригав, 2 пароплави, 4 транспорті. Після повернення до Санкт-Петербурга створив кілька оригінальних наукових праць із кораблебудування і математики, викладав майбутнім корабелям.

Інженерна і науково-дослідна діяльність ще одного українця — Павла Кузьминського проходила на Балтійському суднобудівному заводі в Санкт-Петербурзі, де він уперше запропонував багато новацій у кораблебудуванні. Наш земляк також розробив новий профіль корпусу морських суден, що поліпшив їх маневреність і знизив вимоги до потужності двигуна. Крім того, він винайшов гідравлічний динамометр, потім розробив, побудував і випробував першу в світі газову турбіну радіального типу з 10 ступенями тиску, запропонував використовувати її як авіаційний двигун.

Великий внесок у розвиток кораблебудування Росії й СРСР зробив уродженець Великих Будищ на Полтавщині Володимир Костенко. З початку ХХ століття він створив перший у світі зразок біонічного рушія з приводом, розробив проект лінійного корабля з 16-дюймовою артилерією. Йому також належить розробка форми судна мінімального спротиву, він також пропонував багато прогресивних методів суднобудування — спорудження у сухих доках, крупносекційне складання, створення закритих і утеплених еллінгів тощо. Чимало своїх новацій він запропонував, працюючи в Миколаєві, куди був висланий із столиці за участь у замаху на царя Миколу II.

Миколаїв, до речі, де спущено на воду й згаданий уже вище крейсер «москва», — це один з найважливіших суднобудівних центрів російської імперії й СРСР. З метою створення й серійного випуску газотурбінних установок для кораблів військово-

морського флоту в 1954 році саме тут було створено спеціальне конструкторське бюро і Південний турбінний завод.

Тут, у Миколаєві, вирости видатні конструктори суднобудівної промисловості Микола Горбатенко, Михайло Жулай, Василь Климчук...

Поза межами України також трудилося багато наших земляків, котрі залишили свій слід у розвитку суднобудування. Наприклад, уродженець того ж Кропивницького Микола Кваша, який з дипломом Харківського політехнічного інституту одержав призначення на завод «Красное Сормово» у Нижньому Новгороді на Волзі. Тут наш земляк став генеральним конструктором КБ «Лазурит», проектуючи підводні човни. Провів понад 100 днів під водою під час випробування нової техніки. Перший серед суднобудівників був удостоєний звання героя російської федерації.

Звичайно, в російських джерелах не акцентується на їхньому українському походженні, подається все так, що вони — нібито «русские». Тим паче, коли вони в зв'язку з утаємничістю своєї діяльності не могли поїхати на Батьківщину, зустрітися зі своїми земляками — тільки після їхньої смерті, як правило, в Україні ставало відомо про геніальні конструкторські розробки її синів. Скажімо, лише в домашній обстановці вони могли поспілкуватися між собою українською, як це було в стосунках творця ракетної техніки житомирянина Сергія Корольова й розробника ядерних боеголовок до неї полтавця Миколи Духова, тричі героя соціалістичної праці, лауреата ленінської та п'яти державних премій СРСР.

Та успіх «Нептуна» засвідчує, що український чорнозем продовжує творити геніїв конструкторської думки, бо так уже закладено в нашому роду хліборобському протягом багатьох тисяч років: на відміну від мисливсько-рибальських племен північних сусідів, котрі лише користуються готовими дарами природи, предки українців, висіваючи золоте збіжжя, протягом усього часу творчо вдосконалювали процес вирощування зерна, застосовуючи все нові й нові, відповідно більш прогресивні технології.

Тобто, хліборобство, поряд із звичним процесом матеріального виробництва, значно потужніше викристалізовує, як і ремесло, безперервний пошук кращого результату, водночас закладаючи в генну пам'ять людини нові завдання для нащадків. І останні, розв'язуючи нагальні потреби свого часу, впроваджують нові підходи для одержання раніше небаченого й незбагненого. Так прискорюється розвиток власне наукових досліджень, що поширюється на всі складові цивілізаційного поступу.

Цей природний поступ властивий українцям. Ось чому ми своїми видатними науковими досягненнями й високою військовою майстерністю повертаємо собі статус вільного плавання на Чорному морі, як і домовлявся гетьман Богдан Хмельницький з турецьким султаном у першому ж договорі між ними в 1649 році...

Нарешті, знову працюємо на себе!

<https://www.vsesvit-journal.com/curiosities/chorne-more-rusketobto-ukrayinske/>

<https://www.pic.com.ua/58720.html>

<https://umoloda.kyiv.ua/number/0/196/165875/>

<file:///C:/Users/PL/Downloads/260422.pdf> 26.04.2022

<http://www.golos.com.ua/article/358833>

**НАЩАДКИ СЛАВНИХ ЗАПОРОЖЦІВ,
А НЕ ЯКІСЬ «КУБАНОЇДИ»,
або чому Мати-Україна не може відрікатися
від усіх своїх дітей**

Упокорюючи різними способами сусідні народи, московські правителі свою загарбницьку хіть над ними виражали і в найрізноманітніших принизливих назвиськах, аби не могли ті вже ніколи й голову гордо підняти. Щодо українців, то їх постійно позбавляли права бути одноосібними творцями Русі, добиваючись від них самозречення окремішності свого походження, перепишуючи правду про витоки першої східнослов'янської держави.

Тож з москви постійно звучало на адресу наших предків: малороси, хохли... До таких ставилися зневажливо, з насмішкою. А от коли йшлося про мазепинців, то тут уже слина великоросів бризкала на всі сторони й слова не вибиралися.

Тих же українців, котрих великими масами відривали від батьківського кореня, імперія намагалася переназвати відповідно до нового місця проживання, щоб вони забували про своє походження. А якщо вони й там продовжували спілкуватися рідною мовою, то її також прив'язували до нової місцевості. Так, зокрема, було вчинено із запорозькими козаками, котрі були переселені Катериною II на Кубань. Їм на новоосвоєних землях ще вдалося зберегти назви своїх січових куренів, а от уже наступні переселенці з Наддніпрянщини чи Слобожанщини, як правило, такого привілею тут не мали — таких вселяли в новозасновані станиці з назвами, які нічим не нагадували Україну, — Ладозька, Казанська, Тифліська, Калузька, Тверська, Пензенська, Рязанська...

Зрозуміло, що з боку імперії ніякої підтримки в розвитку української національної духовності не було, а всі традиції з Батьківщини, що сюди переносилися, зокрема, рідна мова, трактувалися владою як кубанські, аби пошвидше відривалися від рідного коріння. З початком ХХ століття царське самодержавство навіть вирішило змінити назви козацьких станиць, ос-

кільки, мовляв, вони «одержали свої назви від існуючих ще в Запорозжі куренів, що невільно пробуджує спогади про предків-запорозців та їхню колишню славу й подвиги».

До речі, щоб і надалі розвивати українське національне єство наших козаків на новому місці проживання, царське самодержавство вдалося до переселення частини їх з Кубані до Азербайджану, де поза мусульманськими аулами ними засновувалися окремі слободи вздовж спеціального тракту на південь — у майбутньому поході російських військ до Індійського океану вони мали стати тилловими комунікаціями й забезпечувати таким чином армію цих «визволителів» Персії й Афганістану.

Але те, що запорозці на Кубані й Чорноморщині — прибережній лінії від Тамані до Абхазії — не цуралися своїх батьківських традицій стало очевидним з вибухом Лютневої демократичної революції в Петрограді в 1917 році. Тоді кубанські відділи, які дислокувалися в столиці російської імперії, однозначно підтримали виступ солдатів Волинського полку, котрі відмовилися виконувати наказ царя про розстріл мирної демонстрації й підняли на берегах Неви синьо-жовтий прапор. Вони брали участь у всіх українських маніфестаціях, заявляючи про спільність походження й мету щодо майбутнього об'єднання з матір'ю -Україною.

Зокрема, делегат від 2-го Запорозького полку Морква заявляв від імені кубанців на Всеросійському козачому з'їзді в квітні 1917 року: «Наша вірність у службі рідній стороні доказана віками, а в цю пору — за 32 місяці боротьби і праці ми ще кріпше загартували себе, і ні німецькій кулі, ні гострій шаблі не взять козака. Ми зуміємо доказати, що в жилах наших тече кров наших предків – Вільних Запорозців».

Наша совість чиста, і ми не замараємо її перед дорогою отчизною — Великою Україною. На нас дивляться батьки і діти наші, а історією нашою будуть горді наші онуки, і наш святий обов'язок виповнить до кінця нашу присягу перед рідним Краєм. Маєм надію, що за всю нашу працю і вірні служби згадають у новім устрої за нас, і не забудуть, де слід, постоять за вірних синів Вільної України».

Того ж року на вересневій сесії Кубанської військової ради її голова Микола Рябовол, вітаючи делегацію від України, наголошував: «Мачуха-доля відірвала наших дідів Запорожців від материнського лона й закинула їх на Кубань. Більше ста літ жили ми тут сиротами по степах, по плавнях, по горах без матерного догляду... Царі робили все, щоб вибити з наших голів, з наших душ пам'ять про Україну й любов до Матері. Царі хотіли зробити з нас душогубів, хотіли, щоб ми, коли прийде той слушний час, час визволення України, своїми руками задавили ту волю, щоб ми свої шаблі пополоскали в крові Матері... (Гучні голоси з місць: «Не діждали б, не діждали б!»).

Так, не діждали б вони цього ніколи. Не діждали б, бо хоч наші душі царі понівечили, та не вбили. І ми, діти, руки на Матір не підняли б...

Та минула лиха година... Прийшла воля, і ми ожили. Ожили і, як вірні діти своєї матері, йдемо тим шляхом, який указала вона, йдемо туди, де зорять уже любов між людьми, де жеде і нас вільний союз вільних народів... (гучні оплески), йдемо, і нас не звернуть на свої стежки ні централісти всяких проб, ні авантюристи всяких марок, ні спасителі вітчизни від волі... Не звернуть, бо нам з ними не по дорозі!».

Гучні вигуки «Слава!», котрі супроводжували виступ Миколи Рябовола, засвідчували про те, що справді прокидається українська Кубань, незважаючи на понад сто років відірвання від Батьківщини. Відвідавши восени 1919 року ці терени, відомий журналіст Олександр Саліковський писав: «В Катеринодарі... українська стихія захоплює не одиниці, а маси, вона тут коріниться в самих нетрях життя, вона цілком природня, як вода й повітря... українці тут щиро прагнуть до всього рідного і сердешно вітають кожний його прояв, який приходить до них з меж України...».

І хоч денікінська окупація Кубані не дала можливості закріпити його в складі українського державного організму, як ставили питання її представники перед Великою Україною ще з квітня 1917 року, вже в 1919 в цьому регіоні наші співвітчизники мали 1391 початкову, 180 — неповносередніх, 151 — середню школу, 2 українські семінарії, 124 — інженерно-професійних

школи, педінститут і політехніку. Однак, вирішуючи національне питання нагаями й мотузками, Денікін загнав український рух тут у підпілля, ліквідуючи як провідників, так і свідомих його носіїв, особливо вчителів. Школи були скасовані, бібліотеки спалені.

Утвердження більшовицької влади також не сприяло українському національному відродженню на Північному Кавказі. Уряд Леніна не тільки й слухати не хотів про возз'єднання українських етнічних регіонів з УСРР — навпаки, він заборонив у них діяльність українських лівих політичних партій, під надуманим приводом відірвав у 1924 році Таганрозький і Шахтинський округи від України, приєднавши їх до РСФРР.

Але такі постаті українського національного відродження, як Микола Міхновський, котрий опинився в той час на Кубані, продовжували боротися за краще майбутнє рідного народу. Той, кого з початку ХХ ст. називали батьком українського націоналізму, очолюючи до 1924 року в станиці Полтавській Перший всеросійський український педагогічний технікум, «чулим і одночасно твердим, переконливим і одночасно наказуючим голосом закликав... студентів віддати всі сили ідеї національного відродження... Затаївши віддих, з напруженою увагою слухали студенти ці віщі слова, які падали, немов життєдайна волога, на засохлий родючий ґрунт».

Зрозумівши, що українізація набуває дедалі більш стихійного розвитку, більшовики вирішують узяти цей процес до своїх рук, аби зовсім не втратити контроль над ним. Весною 1925 року в Краснодарі відбулася перша крайова українська партійна нарада, яка по суті поклала початок організованої роботи серед українського населення Північного Кавказу, насамперед на Кубані. Тоді ж було порушено питання про те, аби безплатний додаток «Советский станичник» до кубанської газети «Красное знамя» перетворити в український часопис. Цьому процесові перешкождали не хто інші, як зросійщені інтелігенти з числа українців, заявляючи, що не можна «хахляцькою мовою портить газету». Чулися голоси і такого спрямування, як «Долой хахлацьку газету, потому что у нас украинцев нету».

Але тоді обізвалися справжні кубанські хлібороби, що відразу ж написали до газети, відверто заявивши: «Що ми — росіяни, це ви, інтелігенти, брешете, бо ми — українці й українська газета не тільки по мові, а й по духу зрозуміла нам. Нам краще вивчати сотню-дві незрозумілих нових українських слів, ніж вивчати всю російську мову».

До цієї основної думки стали приєднуватися хлібороби багатьох станиць, і українство Кубані взяло гору. Відтак гостро поставило питання про створення окремої газети, яка б обслуговувала усіх українців Північного Кавказу. І під тиском зростаючої національної свідомості українського населення більшовики змушені були відступати.

Місцевій владі інколи навіть доводилося переживати справжні потрясіння, в тому числі від хороших колективів, які виконували українські пісні, і, як висловлювалося місцеве чиновництво, «жили переважно старим і «малоросійським» репертуаром». Так, запрошений у березні 1926 року до Краснодара — виступити на II з'їзді рад Кубані — хор станиці Сергіївської прикрасив свій концерт виконанням національного гімну «Ще не вмерла Україна».

В Успенському районі Армавірського округу одну з українських шкіл було відкрито навіть за ухвалою станичної церковної ради. А в Новодерев'янківській українізували церкви. Там розпочали викладати українською мовою і Закон Божий.

Усе це не на жарт перелякало москву, де ухвалили приборкувати непокірне українство Голодомором. Саме з Кубані 4 листопада 1932 року розпочинається заведення «чорних дощок», які мали наочно продемонструвати витончені прийоми російських більшовиків щодо людовбивства справжніх хліборобів. Коли ж цього виявилось замало, то за наказом кремля місцева більшовицька влада зважується на ще більший злочин — депортацію свідомого українського населення в східні райони СРСР цілими станицями.

Так, 16 грудня 1932 року, Північнокавказький крайком ВКП(б) ухвалив постанову про виселення всіх жителів станиці Полтавської (під час перепису 1926 року абсолютна більшість

її жителів з 14 тисяч записалися українцями), як найбільш нібито контрреволюційної до Казахстану, де вже розгулялися зимові заметілі з 40-градусними морозами. Одночасно Полтавську перейменували в Красноармійську – бо заселили сюди ветеранів червоної армії та каральних органів, серед яких не було вихідців з регіонів українського розселення.

Так було вчинено і з іншими депортованими кубанськими станицями. Скажімо, до Медведівської вселили 850 родин червоноармійців, до Платнірівської — 1612 осіб з Горьківської, Ленінградської, Уральської, Московської, Івановської областей, до Поповичівської (її перейменували на Кагановицьку) — кочових циганів.

А 20 січня 1933 року така ж доля спіткала станицю Уманську, де працював Другий всеросійський український педагогічний технікум. Тепер ця старовинна станиця стала Ленінградською — на честь ленінградських чекістів, які відправляли її жителів до того ж Казахстану...

Ось так українці Кубані платили за прагнення зберегти свою національну душу — їхні жертви в 1932—1933 роках складають до 1.400 тисяч осіб у загальному Мартиролозі українства в 10.500 тисяч невинно убієнних Голодомором.

Здійснюючи черговий перепис населення в 1937 році, Москва вже насильно записувала українців Кубані, які залишилися в живих, русскими. Однак депортовані мешканці станиць Полтавської й Уманської до Осокарівки, що в нинішній Карагандинській області Казахстану, скажімо, на регулярних перевірках в комендатурі вимагали від енкаведистів, аби їх записували саме українцями.

Зрештою, український національно-визвольний рух відроджується на Кубані в роки Другої світової війни, куди його приносять похідні групи ОУН. Він не набрав великого розмаху, але непомітно готував майбутню базу широкомасштабного повстання, основу якої мала скласти УПА-КОПА. Її завданням було захищати населення козацьких станиць і аулів черкесів від сваволі й терору більшовицької влади та постійний бойовий вишкіл, щоб у разі загострення міжнародного становища й початку війни За-

ходу проти СРСР кожен повстанець міг стати командиром нових чот, роїв, сотень з числа добровольців, яких на Кубані ніколи не бракувало. Офіційною мовою була українська, а привітанням у ній було «Слава Кубані! — Слава героям!».

Цей повстанський рух проіснував на Кубані до 1950 року, коли УПА-КОПА самороспустилася. Її члени, маючи підроблені, але надійні документи, легалізувалися, переважно в Закавказзі й Поволжі. Скажімо, керівники повстанців Василь Плетень («Шум») і Спиридон Ткаченко («Голуб») померли ніким не зражені.

Українське національне відродження на Кубані проростає в процесі горбачовської перестройки. Але невдовзі після розвалу СРСР українці цього регіону відчували агресивність російської влади до їхніх національних почуттів й спроби повернути свій природний уклад. Це здійснювалося і через експансію новітнього донського козацтва на терени історичного розселення запорожців. І коли в 1994 році представники кубанського козацтва пробували застерегти Військо Донське від цього, то у відповідь почули: «Хохлы проклятые! Вон!».

Справді, українцям Кубані сьогодні дуже важко. Як дуже важко й Матері-Україні, яка не має від них реальної підтримки. Але це не значить, що ми повинні в засобах масової інформації відмовлятися від боротьби за них та їхні душі, поширювати несправедливі вердикти на кшталт «кубаноїди». Віриться: національна свідомість нащадків запорожців ще прокинеться, вони згадають славні традиції предків в обороні рідної нації й неодмінно скажуть своє слово на підтримку України. Як це було в 1917-му. Тоді й знову залунає над приазовськими й причорноморськими степами Кубані відомий там клич:

*Вставай, батьку отамане,
Рідний Головатий,
Бий чолом до України,
Будем й ми багаті!
Прихилимось до матері,
Як перше хилились,
Помолилось до Покрови,
Як перше молились.*

Віра в це передається сьогоднішнім кубанцям, поверне їхні душі в лоно Матері-Батьківщини! А вона ніколи не може відмовлятися від усіх своїх дітей. Саме з огляду на це, очевидно, майже 30 років тому в статуті Конгресу українських націоналістів з'явився запис про те, що КУН буде прагнути до соборності всіх наших етнічних земель. Засновник вказаної політичної організації славної пам'яті Слава Стецько ось так обгрунтовувала ці слова: «Коли розпадеться імперська росія, а кубанці попросяться до складу України — нам що, відмовити їм у цьому?»...

<http://www.golos.com.ua/article/358940>

<file:///C:/Users/PL/Downloads/220422.pdf>

<https://www.vsesvit-journal.com/curiosities/nashhadky-slavnyh-zaporozhtsiv-a-ne-yakis-kubanoyidy-abo-chomu-maty-ukrayina-ne-mozhe-vidrikatysya-vid-usih-svoyih-ditej/>

<https://ukrsvit1.com.ua/liudy/suspilstvo-pravo-lad/bilshovytskyj-etnotsyd-ukraintsiv-kubani.html>

<https://www.pic.com.ua/58728.html>

<https://umoloda.kyiv.ua/number/0/196/165926/>

<https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3464259-ukrainci-kubani-nasadki-slavnih-zaporozciv.html>

РОСІЙСЬКИЙ ШАНТАЖ УКРАЇНСЬКИМ ХЛІБОМ

Увесь світ сьогодні живе в страху з огляду на погрози кремлівського небожителя використати в російсько-українській війні ядерну зброю. Боязнь такого розвитку подій спонукає надто обережний Захід не дражнити, як там виражаються, знервованих московських партнерів в енергетичних проектах, що стали заздалегідь продуманою пасткою для зманіженої Європи. Відтак умиротворення агресора відбувається не за рахунок чітких вимог найбільшої військової потуги світу НАТО — головним чинником у двобої добра і зла поки що залишається українська кров.

Водночас Москва активно залучає до шантажу світового співтовариства ще один перевірений нею на практиці спосіб, яким вона успішно користувалася протягом ХХ століття, — український хліб. Відомо, що великодержавний шовінізм царської династії Романових, який у 1917 році трансформувався в російський більшовизм, продовжив свій курс на подальше підпорядкування національних окраїн. Сумнозвісним маніфестом до українського народу з ультимативними вимогами до Центральної Ради червона Росія декларативно заявляла про те, що не зробить «ніяких кроків, які обмежували б національну незалежність якої б то не було нації з числа тих, що входили і бажають входити до складу російської республіки».

Фактично ж уже тоді від щойно відродженої Української держави зажадали свого роду демілітаризації та денацифікації, вимагаючи відмовитися від створення власної армії та не визнаючи «Раду як повноважного представника трудящих і експлуатованих мас Української республіки», оскільки вона, крім того, ще й підтримала автономні права Дону й Кубані.

Насамперед, Ленін та його соратники розраховували на те, що зможуть безплатно одержувати український хліб. Однак Уряд УНР відмовився відпускати продовольство без передоплати, що викликало гнів у Петрограді, а відтак і організацію агресії проти УНР, яка ще не відділялася від омріяної Цент-

ральною Радою російської демократичної федеративної республіки. Тож проголосивши на російських багнетах так звану радянську УНР у Харкові, Ленін спочатку постійно вимагав від неї вагони з хлібом до Петрограда, якому загрожував голод.

Восени 1918 року вождь російських більшовиків уже обіцяв наше зерно заагітованим комуністичною пропагандою кайзерівським солдатам, якщо вони спільно з червоною армією вдарять проти красновських військ: «тоді ми разом завоюємо десятки мільйонів пудів хліба для німецьких робітників і відіб'ємо навалу англійців, які тепер підходять до Новоросійська».

Усвідомивши, що долю Російської радянської республіки вирішує насамперед український хліб, Москва вже ніколи не відступить від цього переконання, розв'язуючи проблеми більшовицької влади як всередині своєї країни, так і на зовнішньому відтинку саме через привласнення праці нашого селянина. Зокрема, цей хліб був необхідний і для відправки за кордон. Наприклад, торговельний договір між Центросоюзом та італійськими кооперативними організаціями, який був підписаний 28 червня 1920 року, передбачав відправлення хліба з Одеси до Генуї. Очевидно, саме для його виконання пленум ЦК РКП (б) 20 вересня 1920 ухвалив: «2. Предложение Наркоминдела послать Италии вторую партию хлеба. Признать политически необходимым дать Италии еще некоторое количество хлеба и условий его отправки поручить установить Компроду и Наркомвнешторгу».

Для підтримки свого іміджу на міжнародній арені російські більшовики здійснюють подібні акції і в майбутньому. Так, напередодні III Конгресу Комінтерну Москва вимагає в травні 1921 року «в ударному темпі дати десять мільйонів пудів хліба». У червні додається завдання ще на чотири мільйони пудів, а в липні ставиться вимога про щоденне вивезення з УСРР щонайменше 74 вагони хліба, згодом до ста.

Ленін тоді давав чіткі вказівки, яким чином забирати український хліб: «Треба докорінно змінити (систему забезпечення армії. — В. С.): перестати давати будь-що. Ні хліба, ні одягу, ні

взуття. Сказати червоноармійцю: або забирайся зараз пішком «без нічого», або чекай 1 рік на 1/8 фунта без одягу, без взуття. Тоді він піде сам і пішки».

Зрозуміло, що викачування хліба з УСРР у таких обсягах призвело до спустошення всіх запасів продовольства, що й стало головною причиною голоду 1921—1923 років. Але й за таких обставин керівники радянської України слухняно виконують розпорядження члена Наркомпроду РСФРР Мойсея Фрумкіна, коли той вимагав вивозити мільйонами пудів хліб з України, яка сама голодує, для одержання валюти, бо більшовики організовують для себе санаторії в Німеччині.

Український хліб у цей час стає в руках москви також інструментом у її політичних комбінаціях на міжнародній арені. Так, на переговорах з Латвією в листопаді 1920 року від останньої в обмін на поставки збіжжя з України вимагалось визнати УСРР. А в першу чергу перед нею висувалася ось така умова: «прежде всего необходимо было бы, чтобы Латвия отказалась от своей политики признания и поддержки Петлюры».

Тобто, бачимо спробу москви використовувати експорт українського хліба «одним из тех наиболее обеспеченных и надежных моментов, по которым капиталистическая Европа должна будет пойти на честное сотрудничество со страной рабочих и крестьян».

Що мали українські селяни від того, що уряд УСРР забирав у них хліб для москви і петрограда, свідчив тодішній її керівник Християн Раковський у листі до Леніна від 28 січня 1922 року: взамін вивезених 30 мільйонів пудів українського хліба Наркомпрод РСФРР повинен був «нам дать товара на 20.000.000 золотых рублей. Что же дал нам Наркомпрод РСФСР? За весь 21 год, т. е. с 1-го января по 31 декабря Наркомпрод РСФСР дал нам товара на 1.286.000 золотых рублей... Он обещал дать три маршрута сельскохозяйственных машин, 1.105 вагонов лесных материалов, 3.000.000 аршин мануфактуры, 2.000.000 п. разных красок, 1 маршрут металлических изделий. Из всего этого нам не дали ни одного атома».

Саме в ці страшні місяці 1922 року, коли різко зростає кіль-

кість голодуючих на півдні України Голова Раднаркому УСРР Християн Раковський погрожує англійському міністрові закордонних справ лорду Керзону припиненням поставок українського хліба, якщо Великобританія не знайде шляхів для замирення з Радянською Росією.

Український хліб використовувався для тиску під час переговорів не тільки з балтійськими державами чи Англією, а й з Італією, Туреччиною, Фінляндією, Японією... Постановою ЦК РКП від 13 вересня 1923 року передбачалося в зв'язку із спробою експортувати більшовицьку революцію «в самому срочном порядку перебросити в Германию 10 миллионов пудов хлеба (пшеницы и ржи)».

Скажімо, в загальносоюзному експорті в 1923—1924 господарському році частка українського хліба становила по 5 основних культурах 49, 4 відсотка, а щодо відвантаження за кордон жита, то цей показник рівнявся 59, 5 відсотка від загальносоюзних експортних поставок. У наступні роки хлібний потік з України досягає десятків країн. Так, Великобританія в 1924-1925 господарському році закупила української пшениці 26.799 тонн, у 1925—1926 — 80.865, 1926—1927 — 138.486, жита відповідно — 15.927, 39.578 і 85.872, ячменю — 27.242, 122.261 і 80.358, кукурудзи — 23.830, 28.369 і 56.241 тонну. Значні закупівлі українського збіжжя здійснювали й інші європейські країни. Скажімо, Німеччина, Італія, Латвія, Голландія, Туреччина, багато нашого хліба йшло на ринок Гібралтара.

У той же час український хліб, як і раніше, все в більших обсягах спрямовувався за межі України для задоволення споживчого попиту союзних республік. Так, у 1926—1927 господарському році з УСРР планувалося вивезти з цією метою 16, 5 мільйона пудів пшениці, але вже з 1 липня по 20 листопада 1926 року фактично було відправлено 24 мільйони пудів цієї культури. А виходячи з того, що і в подальшому «українські хлібозаготівельники змушені будуть брати діяльну участь у задоволенні попиту союзних республік... Наркомторгом СРСР намічається збільшити план вивезення пшениці з Української СРСР в союзні республіки з 16, 5 міл. до 32, 5 міл. пуд., тобто збільшення на 16, 0 міл. пуд чи 100 %».

Така перевитрата української пшениці для задоволення внутрішніх потреб СРСР створила реальну загрозу виконання УСРР річного експортного плану. Аби не допустити його зриву Українська економічна нарада на чолі з Власом Чубарем вважала за необхідне збільшити експортні ресурси шляхом підмішування жита до пшениці під час перемелювання, що могло зекономити її для продажу за кордон близько 6 мільйонів пудів.

Намагаючись не тільки досягнути рівня експорту зерна царської росії напередодні Першої світової війни, а й впливати за допомогою хліботоргівлі на політичні процеси в тодішньому світі, Москва вдалася до просування на міжнародний ринок великих мас дешевої продукції. Відтак вимагала від хліборобських регіонів — такі в СРСР насамперед були заселені українцями, в тому числі Кубань, Нижнє Подоння, Центрально-Чорноземна область, Поволжя, Північний Казахстан — поставляти побільше дешевого зерна, що вносило хаос у світову торгівлю.

І проти цього шокований західний світ не міг нічого вдіяти. Газета «*Rigashe Rundschau*» 27 жовтня 1930 року писала: «Фактично жодна європейська держава, ба США, неспроможні за теперішніх економічних та політичних стосунків щось розпочати проти російського демпінгу, поки не створять єдиного фронту економічної блокади СРСР».

Зрозуміло, що такі методи торгівлі занепокоїли міжнародне співтовариство, яке зажадало пояснень від радянського керівництва, тим паче, що багато країн, які переживали на той час важку економічну кризу, запідозрили, що вона спричинена саме через викидання на міжнародний ринок великої кількості дешевих товарів, насамперед продуктів, з СРСР. Однак Москва використала запрошення на міжнародну конференцію для цинічного й брутального тиску на європейські країни. Виступаючи 18 травня 1931 року на засіданні Європейської комісії Ліги Націй, нарком закордонних справ СРСР М. Литвинов заявив: «Я перебуваю тут на особливому становищі, хоч би вже тому, що країна, яку я представляю, сама по собі не тільки не відчуває кризи, але переживає, навпаки, період нечуваного підйому всього її господарського життя».

Тоді ж Литвинов визнав, що «Радянський Союз поглинає від 20 до 50 % загального експорту деяких галузей машинної промисловості в Німеччині, Австрії, в Англії, Польщі... в 1930 р. 53 % загального експорту тракторів з Америки, 12 % англійського експорту текстильних машин, 23 % німецького експорту сільськогосподарських машин, 21 % експорту верстатів і 11 % експорту інших машин, нарешті із загального виробництва польських ливарних заводів, що досягає 71, 1 млн. тонн, і загального експорту в 30, 8 млн. тонн до 30 млн. тонн було вивезено в СРСР».

Відтак СРСР вимагав від західних держав, якщо вони хотіли поставляти для соціалістичної індустріалізації своє обладнання, дати можливість йому повернути довоєнні ринки збуту сільськогосподарських продуктів. Мовляв, царська Росія поставила в 1913 році 25 відсотків світового ринку пшениці, а СРСР в 1930 — лише 12 %, масла — 78 тис. тонн і 10 тис. тонн. Натяк при цьому був насамперед на адресу Канади, яка збільшила свою присутність на ринку торгівлі хлібом з 2.350 тисяч тонн у 1913 до 10.900 тисяч тонн у 1929 році.

Більше того, тоді ж Литвинов запропонував європейським державам укласти своєрідний пакт про економічний ненапад, що давало б СРСР можливість ще більше утвердитися на світовому ринку насамперед сировинних товарів і завдяки цьому диктувати свою політику. Оскільки відповіді Європа не спромоглася дати, то, природно, Москва в 1931 році викинула збільшену кількість хліба на міжнародний ринок. Якщо США, маючи тоді 11,7 мільйона тонн експортних лишків пшениці запропонували її іншим країнам 2.186 тисяч тонн, то СРСР, при наявності цієї культури для оптимальної реалізації вдесятеро менше, розпродав за кордоном значно більше американців — 2.473 тисяч тонн.

Ніхто, до речі, не протестував: голова Німецького комітету економічних стосунків з СРСР Кремер заявляв тоді: «Коли ми відмовимось постачати Росії знаряддя, то інші країни радо заступлять нас». Тому й зрозуміло, що СРСР міг нав'язувати свій дешевий хліб цій країні: в 1929-30 році до Німеччини доставили з СРСР 609, 7 тисячі тонн, у 1930 — 795, 1, в 1931 — 729, 2 тисячі тонн. Саме завдяки експорту зернових культур імпорт Радянського Союзу протягом перших років світової кризи постійно зростав, досягнувши в 1931 році 1. 135 мільйонів карбованців.

Намагаючись завоювати монополію на торгівлю дешевими продуктами, Радянський Союз справді не рахувався з важкою працею селянина, викидаючи зерно на світовий ринок. У цьому переконливо засвідчують офіційні дані. Скажімо, експорт зерна з СРСР у 1930 році становив 4.764 323 тонни на суму 701.518 тисяч карбованців, у 1931 — 5.055 688 (523.293).

Ударними темпами продовжується поставка зерна на експорт і з початком 1932 року. Скажімо, телеграма заступника голови Комітету заготівель при Раді праці та оборони СРСР М. Чернова уповноваженому по УСРР М. Степанському 13 березня 1932 року вимагає від останнього особистого контролю за відвантаженням жита на експорт в Одеському порту. Саме нереальні плани продажу українського зерна на експорт і забезпечення ним інших радянських республік призвели до страшного Голодомору-геноциду в 1932—1933 роках, коли на теренах розселення нашої нації загинуло 10 з половиною мільйонів осіб.

Але упокорення українським хлібом Заходу продовжувалося і в майбутньому. Так, після пакту Молотова-Ріббентропа в 1939 році СРСР справно постачав наше зерно до Німеччини – останній ешелон з ним, до речі, перетнув 22 червня 1941 року кордон за пару годин до гітлерівського нападу. А після Другої світової війни під тиском Москви з України знову вимітали все збіжжя, бо в Кремлі хотіли забезпечити українським хлібом, відриваючи його насамперед від рота голодного селянина, Східну Європу, що з приходом туди червоної армії в 1944—1945 роках потрапили під вплив СРСР. Були спроби шантажувати нашим хлібом навіть Францію, де проявилися прокомуністичні настрої в значній частини населення, добиваючись при цьому вигідних для себе політичних розкладок.

З відновленням незалежності України в 1991 році наш народ уже самостійно розпоряджається своїм хлібом. Ми повернули собі статус європейської житниці, золоте збіжжя з наших чорноземів купують і в багатьох країнах інших континентів. Таким чином для всіх стало очевидним, що відсутність достанької кількості українського хліба на світових ринках може спричинити продовольчу кризу й викликати голод в окремих регіонах.

І ось цим вирішила скористатися росія, яка виявилася неспроможною чесно воювати з нами на полі бою — вона мстить нам, і тим, хто нас підтримує, — не тільки блокадою морських портів, через які вивозиться наш хліб, а й підривом майбутнього українського короваю. Агресор не тільки залишив замінованими населені пункти, дитячі іграшки — він залповими ударами розкидає по наших полях той смертоносний метал, який зупиняє трактор мирного хлібороба.

А щоб сільськогосподарська техніка не вийшла в поле, то загарбники б'ють по сховищах паливно-мастильних матеріалів, підривають заправники. Коли цього не вдається здійснити — просто викрадають посівну техніку. Задум зрозумілий — аби український чорнозем не вродив рясним хлібом, якого так чекають у всьому світі. Хоч він цього року буде й з кров'ю.

Тож російський шантаж світу українським хлібом – не менш загрозовий, ніж ядерний. Якщо Захід цього не зрозуміє, то він остаточно програє.

<https://www.vsesvit-journal.com/curiosities/rosijskyj-shantazh-ukrayinskym-hlibom/>

<https://www.pic.com.ua/provokatsiia-holodu-rosiia-shantazhuie-svit-ukrayinskym-khlibom.html>

<https://ukrsvit1.com.ua/liudy/suspilstvo-pravo-lad/rosijskyj-shantazh-ukrayinskym-khlibom.html>

<http://www.golos.com.ua/article/359315>

<file:///C:/Users/PL/Downloads/290422.pdf>

<https://umoloda.kyiv.ua/number/0/2006/166007/>

<https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3472607-rosijskij-santaz-svitu-ukrayinskim-hlibom.html>

<https://www.ukrajinci.cz/files/files/f11260-Porohy-3.2022-web.pdf>

<https://www.pic.com.ua/pomsta-holodom-za-nepokoru-iak-odnazi-skladovykh-henotsydu-ukrainstva.html>

<https://fakty.com.ua/ua/opinion/golodomor-2023-rosiya-nepryhovano-shantazhuie-svit-ukrayinskym-hlibom/>

<https://genocide.in.ua/publikaciya-4>

Геополітика України: історія і сучасність. Збірник наукових праць Ужгородського національного університету. 2022. — Випуск 2 (29). — С. 213—218.

УКРАЇНА ЗМІНЮЄ РЕАЛЬНИЙ СВІТ

Понад сто років тому, 8 січня 1918, коли президент США Вудро Вільсон проголосив свої знамениті пункти про майбутнє після Першої світової війни, то серед названих поневолених націй, котрі мали б державно відродитися, українська не згадувалося. США тоді вважали своїм обов'язком підтримувати цілість колишньої царської імперії, а для заспокоєння дипломатів уже відродженої Української Народної Республіки відповідали: «український народ, як культурніший, повинен взяти на себе провідну роль у федерації народів Росії не лише в Європі, але й на Сибірі, де не можна перейти до денного порядку над тамошніми українцями, що теж видвигаються вищстю своєї культури».

Порятунок «єдиної і неділимої» росії на федеративних началах тоді також було надзвичайно важливим завданням французької дипломатії. Уряд цієї країни навіть перед загрозою окупації України більшовицькою росією так і не зважився на той крок, якого вимагала логіка розвитку історичних подій — міжнародного визнання УНР. Він вирішив, що буде кращим цього не робити, а дочекатися взяття Києва російськими більшовиками, з якими спробувати увійти в зносини. Тож у Франції не сподівалися, що Україна піде на проголошення своєї незалежності. Тому повідомлення про IV Універсал Центральної Ради викликало там негативну реакцію.

Відносини між Україною і Францією почали налагоджуватися після того, як гетьман Скоропадський змінив політичний курс від самостійності до федерації в складі Росії. Насамперед Франція домоглася того, щоб Український Чорноморський флот, який перебував під командуванням гетьмана, був переданий їй, про що 26 листопада 1918 року було підписано спеціальний договір.

А от коли до влади в Україні приходить Директорія, то її голова 20 грудня 1918 року одержує ось таку телеграму від французького консула Енно: «Армія генерала Денікіна користується повною матеріальною і моральною підтримкою держав Антанти». До речі, прихильники відродження старої росії досить високо оцінювали його роль у цьому процесі: «Енно займав стосовно українського питання позицію визначену і тверду:

українці в усіх напрямках визнавалися ним елементом, шкідливим для створення єдиної росії, а Добровольча армія вважалася єдиним здоровим державним началом на півдні росії».

У Парижі, треба сказати, тоді так і не звільнилися від цієї політичної сліпоти. Скажімо, в промові голови ради міністрів Франції, яку він виголосив у парламенті в лютому 1920 року, серед новопосталих країн на території колишньої російської імперії було згадано Естонію, Латвію, Литву, Польщу і Кавказьку республіку. Не обмовився французький прем'єр лише про Україну. Він також не прореагував із своїм кабінетом на вимоги депутата Гіяцинта де Гайяр-Банселя 6 лютого і 27 березня 1920 року визнати незалежність України.

Французький уряд продовжував вести свою східноєвропейську політику, основними підставами якої влітку 1920 року були:

«1) Франція є рішучо проти розз'єднання Росії як політичного організму. Вона визнає право на повну політичну самостійність лише за Польщею і Фінляндією в їх етнографічних межах. Всіх інших держав-аллоґенів вона рахує частинами Росії, яку бажає бачити складену по федеративному принципу.

2) Ніколи не можна чекати, щоб Франція згодилася на визнання самостійності України хоча би тепер нашій армії (УНР. — В. С.) і пощастило зайняти ті території, які вона займала літом с. р.».

Француз Шарль Дебрей, котрий у 1917—1919 роках учився в Києві, повернувшись до Парижа, написав: «Українці ХХ століття не погодяться ніколи бути тим, чим вони були перед російською революцією, і не хочуть бути нічим іншим, як тільки українцями. Рідні брати французів через своє розуміння революції, вони хочуть працювати над скріпленням своїх вольностей і свого власного добробуту з підмогою і моральною підтримкою французів. Тепер за французами черга використати ці симпатії, які їм були заявлені, і це довірря, яке на них українці покладали». Та Франція наданою їй історичною можливістю в цьому плані тоді не скористалася.

Не вірили в національну самосвідомість українських мас і тодішні правителі Англії, хоч у їхньому оточенні перебували фахівці, які радили уважно поставитися до підтримки УНР. Так, керівник бюро політичної інформації англійського уряду

в Польщі капітан Маршал, особистий приятель лорда Керзона наприкінці серпня 1920 року підготував ось такі пропозиції:

«а) Визнання України як незалежної держави на чолі з Отаманом Симоном Петлюрою.

б) Надання Україні з боку Англії настільки суттєвої підтримки, щоб вона могла існувати незалежно від Польщі, Франції і Врангеля.

в) Про негайне відправлення до України Британської Місії».

Та в Лондоні не зрозуміли, що Україну висунули на політичну арену об'єктивні фактори економічного і політичного життя, а відтак вони залишалися для англійців малопомітними і не бралися до уваги в усьому їх комплексі. Навіть у питаннях поточної політики, в справах повалення більшовизму Англія не могла переконатися в тому, що без України всі заходи в цій справі будуть даремними.

Очевидно, правий був відомий український дипломат Микола Василько, котрий 17 липня 1920 року висловлювався, що в Англії лише тоді зрозуміють значення України, коли усвідомлять загрозу більшовицької Росії для Заходу. Тільки «тоді було б ясно робітничим партіям і Англії і всього світу, що Антанта мусить боронити Західну Європу від червоного терору, і в цьому випадкові ми могли б бути потрібними Л. Джорджу для боротьби з большевиками».

Тогочасні закордонні лідери, на жаль, не зрозуміли застереження Голови Директорії й Головного Отамана військ УНР Симона Петлюри, що «всі держави, утворені після 1917 року на території бувшої Росії, не мають шансів на тривке існування і будуть завжди загроженими, поки на півдні бувшої імперії не організується і в силу не увійде незалежна держава українського народу. Тільки вона одна, як найсильніша численністю свого населення, матеріальними ресурсами і мілітарною відпорністю, може бути базою, підставою більш-менш незахитного життя державних новотворів, з бувшої Росії організованих. Тільки повстання і зміцнення цієї держави може фактично вирішити долю Росії і привести до остаточного та безповоротного поділу її».

Замість того, щоб зрозуміти автохтонне українство, Захід пішов на співпрацю з більшовицькою Росією, під контролем

якої була і маріонеткова харківська УСРР, а відтак не протестував, коли морили голодоморами наше селянство, коли топталася державність Карпатської України, коли Гітлер і Сталін, без згоди нашого народу, протягом одного місяця двічі ділили його найзахідніші споконвічні землі, а після вигнання нацистів з них вони роздавалися сусідам, незважаючи на протести корінного населення, що хотіло бути приєднаним до матері-України. Тих, хто хотів з Україною, виривали з корінням з їхньої батьківської землі й примусово переселяли до радянської України, а багатьом з них цей страдницький шлях стелився аж до Сибіру неісходимого. Чи хвилювало це великі держави, котрі виставляють себе за зразок цивілізації?

Захід почав розуміти українське питання лише тоді, коли виявилось, що визнаний ним радянський союз опинився на відстані ракетно-ядерного удару — з того часу в США, наприклад, виявляють увагу до прав нашого поневоленого народу, бо їм треба тепер союзників у поборенні «імперії зла». Тому на зібрання українців у цій країні вже приходять високі чини з адміністрації президента, виголошують гасло «Ще не вмерла Україна!». Над меріями окремих міст 22 січня піднімаються синьо-жовті прапори...

Але що ж трапилось після проголошення 16 липня 1990 року Акта про державний суверенітет України? Хто підтримав її прагнення до волі? На пряме запитання у Верховній Раді УРСР прем'єр-міністр Великобританії Маргарет Тетчер відповіла: її країна з канадською провінцією Квебек і американським штатом Каліфорнія дипломатичних контактів не підтримує. А Президент США Джордж Буш-старший умовляв наших депутатів не виходити зі складу СРСР.

Коли ж вони не прислухалися до цієї «курячої промови», Захід розгубився. Розтаємничені вже документи засвідчують, що «великі демократи», починаючи з Президента США, навперей поспішали на своєрідний поклін до радянського лідера Михайла Горбачова, аби вияснити в того, чи можна визнавати незалежність України...

Якби ж тільки це! Чимало західних лідерів намагалися виступати глашатаями так званого оновленого Союзу. Так, віце-канцлер Німеччини Геншер 26 жовтня 1991 року «доповідав» Горбачову

про те, як він переконував керівників уже проголошеної незалежної України не виходити з СРСР: мовляв, «у нас в Європейському співтоваристві 12 держав. А ми прагнемо до створення єдиної європейської держави; у нас зараз 12 валют, а ми хочемо створити єдину спільну валюту. Бачите, яка різниця: Європа прагне до об'єднання, а ви шукаєте будь-які приводи, щоб роз'єднуватися. Це парадоксально і не може бути нічим виправдано».

Особливо запеклим прихильником СРСР виступав прем'єр-міністр Іспанії Філіпе Гонсалес, котрий не бачив майбутнього самостійного розвитку народів на пострадянському просторі — йому необхідний був тільки Союз.

А Президент США Джордж Буш-старший навіть за день до Всеукраїнського референдуму на підтримку Акта проголошення незалежності України, коли вже був переконаний у тому, що наш народ «переважаючою більшістю проголосує на підтримку незалежності», зателефонував до Горбачова й наголошував на тому, що в США не хочуть у зв'язку з цим «навіть ненароком створити будь-які труднощі для Вас чи для Єльцина». Тому він клявся радянському лідерові, що «після референдуму ми зробимо заяву, в якій буде роз'яснюватися наш підхід і виражатися намір тісно співробітничати з Вами і Єльциним. Зрозуміло, там не буде говоритися про визнання України...».

Тож лише тепер стає зрозумілим, чому США не визнали незалежність України одразу ж після Всеукраїнського референдуму 1 грудня 1991 року, а ще майже місяць консультувалися й намагалися добитися від України багатьох поступок, у тому числі й щодо контролю над ядерною зброєю...

Наприкінці 1920 року фінський дипломат Герман Гуммерус застерігав західних політиків: «І як колись знов скине Україна чуже ярмо, то вона певно пригадає собі, котрі-то народи і держави в тяжкий для неї час були їй приязні, а котрі ворожими».

Так, українці пам'ятають тих, хто до них був прихильний сто років тому і протягом XX століття. Водночас вони оцінюють і приязних до себе сьогодні. Як і французів і німців, котрі в обхід санкцій після 2014 року продовжували озброювати Росію, обережних молдован, грузинів та угорців, які піклуються лише

про власне благополуччя, забуваючи про недавнє тривале гостювання на їхній землі московських «визволителів».

Зрозуміло, що український народ належно оцінює допомогу США та інших західних союзників, що дає сподівання на так омріяну перемогу над одвічним ворогом України. Особливої ж уваги заслуговуватиме чин британського прем'єр-міністра Бориса Джонсона, котрий, на відміну від багатьох лідерів західної демократії, з самого початку твердо виступив на підтримку нашої справедливої визвольної боротьби. Він справді піднявся до рівня свого відомого попередника Уїнстона Черчіля: той мав мужність оголосити хрестовий похід проти вчорашнього союзника в Другій світовій війні — СРСР, коли остаточно переконався в злочинності комуністичного режиму, а Джонсон — першим пригрозив росії адекватною відповіддю на ядерний шантаж.

Чому так трапилось, що саме з Лондона вперше прозвучало це серйозне застереження? Можливо, мав рацію нарком закордонних справ більшовицької росії Георгій Чичерін у 1922 році, коли наголошував: «На берегах Темзи, зосередилась уся політична мудрість капіталістичного світу. Державні мужі Темзи вміють бачити далеко й володіють таким відчуттям стосовно нових історичних сил, що піднімаються. Увійти в зносини з новою історичною силою, щоб її обеззброїти, ось велич англійського традиційного державного мистецтва...».

Але весь світ сьогодні розуміє, що цей перелом у сприйнятті України як повноцінного суб'єкта міжнародних відносин стався завдяки високому духові нашого суспільства, героїзму його Збройних Сил. Відтак Україна змінює реальний світ, він завтра до неї буде прислухатися й наслідувати.

<https://ukrsvit1.com.ua/liudy/suspilstvo-pravo-lad/10180.html>

<https://www.pic.com.ua/58757.html>

<https://umoloda.kyiv.ua/number/0/2006/166343/>

<https://www.ukrajinci.cz/files/files/f11260-Porohy-3.2022-web.pdf>

ПОРЯТУЄМО ПРИДНІСТРОВ'Я ДЛЯ МОЛДОВИ, бо ж там таки наші брати й сестри — українці

Крах російської імперської політики, який Збройні Сили України демонструють на полі бою, змушує москву зменшувати свої апетити, які вона мала перед початком так званої військової спецоперації на наших землях. Тепер її генерали озвучують менші масштаби своїх неодмінних завоювань, обмежуючись Донбасом і виходом на півдні до Придністров'я, яке належить Молдові. Ця ж наша сусідка, не підставляючи, як би належало, плече нам у відбитті російської агресії, не висуває й власних збройних сил до лінії розмежування зі своїм бунтівливим анклавом, що тримається на окупаційному контингенті москви. Сподівається, очевидно, що Україна в силу свого стратегічного положення всерівно змушена буде захищати вказаний регіон, який з нею межує з трьох сторін.

Звичайно, Україна захищатиме цей регіон, бо має, крім усього, ще й свій материнський обов'язок рятувати мешканців Придністров'я, оскільки вони — незважаючи на те, що багато з них мають по три паспорти (молдовський, російський та український, а дехто й румунський) — перебувають на історичній українській території, яку забрали в нашого народу в 1940 році без його згоди.

А до того цей терен справді завжди належав українському народові. Скажімо, після козаччини він входив до складу Херсонської губернії, а з 1917 року — до Української Народної Республіки. Коли ж російські більшовики захопили владу в Північному Причорномор'ї, вказаний регіон з 1924 року був створений за рахунок трьох округів – Одеського, Балтського і Тульчинського під назвою Молдавської Автономної Соціалістичної Радянської Республіки — оскільки він мав бути плацдармом експансії москви проти капіталістичного Заходу через Румунію, Балкани, Буковину й Галичину.

Ініціатором створення Молдавської автономії за рахунок українських земель був один з червоних командирів Григорій Котовський, котрий у лютому 1924 року відправив відповідну

пропозицію до ЦК РКП(б). Але оскільки Бессарабія тоді була окупована Румунією, то Котовський пропонував утворити МАСРР за рахунок земель України. Намагаючись бути переконливим, він доволіно розпоряджався цифрами, наголошуючи, ніби на лівому березі Дністра компактною масою проживають не менше 500.000 — 800.000 молдован, а за твердженням румунів, мовляв, до 2.000.000.

Необхідно одразу ж зауважити: дані цифри були дуже завищені, майже на порядок. Але це була, треба сказати, гра. Бо вже далі в згаданому листі Котовського зазначалось чорним по білому: «Молдавская Республика может сыграть эту же роль политически, пропагандистского фактора, что и Белорусская республика по отношению к Польше и Карельская — по отношению к Финляндии. Она служила бы объектом привлечения внимания и симпатий бессарабского населения и дала бы еще больший повод претендовать на воссоединение с ней Заднестровья (Бессарабія. — В. С.). С этой точки зрения напрашивается необходимость создания именно социалистической республики, а не автономной области в пределах УССР. Объединенное Приднестровье и Заднестровье служили бы стратегическим кликом СССР по отношению к Балканам (через Добруджу) и к Центральной Европе (через Буковину и Галицию), который СССР мог бы использовать в качестве плацдарма в военных и политических целях».

А ось слова чільного більшовицького діяча Льва Троцького, сказані у вузькому колі в Тбілісі 11 квітня 1924 року: «Не признаем захвата и открыто об этом заявляем трудящимся всех стран, прежде всего трудящимся Бессарабии и Румынии. Это раз. А затем выжидаем. Обстановка меняется, и многие страны, которые были под боярами или меньшевиками, стали хорошими советскими странами. Эта же судьба может и должна случиться и с Бессарабией, а затем и с Румынией. Так что у нас здесь политика, я бы сказал, выжидательная, не вполне нейтральная и, во всяком случае, не очень "благожелательная».

Представники українського радянського уряду спочатку поставилися до цього наміру стримано. Зокрема, особливо про-

тестував Микола Скрипник. Але тоді взявся прощтовхувати цю ідею заступник Голови Раднаркому УСРР Михайло Фрунзе, котрий звернувся до Сталіна із спеціальним листом.

І все вирішилося на засіданні ЦК РКП (б) 24 липня 1924 року: «а) Считать необходимым прежде всего по политическим соображениям, выделения молдавского населения в специальную Автономную Республику и предложить ЦК РКП(б) дать соответствующие директивы украинским советским органам.

б) предложить ЦК КП (б) У сделать сообщение в Политбюро ЦК РКП (б) через месяц о ходе работ по организации Молдавской Автономной Республики.

в) Поручить т. Фрунзе наблюдение за быстрейшим проведением этого вопроса».

Така ухвала москви змусила представників УСРР погодитися на розмежування своєї території, тим паче, що нове нібито державне утворення залишалося в номінальному підпорядкуванні УСРР. До складу МАСРР увійшло 11 районів Одеського, Балтського та Тульчинського округів — Ананьївський, Балтський, Котовський, Григоріопольський, Дубосарський, Кам'янський, Кодимський, Олексіївський, Красноокнянський, Тираспільський, Рибницький, Слободзейський, у яких мешкало 540.567 осіб.

До речі, дану автономію важко було назвати молдавською — молдаван у новому адміністративному утворенні налічувалося лише 31,56 відсотка, або 172.514 осіб. Основною масою населення тут залишалися українці — їх було 271.562, що становило 49,69 відсотка, росіян — 6,71, євреїв — 7,94, німців — 1,88, поляків — 0,81, болгар — 1,1, інших національностей — 0,30.

Цікавий і такий факт: у першій столиці МАСРР — Балті на 17.178 осіб населення молдаван рахувалося лише 13. Взагалі, власне молдавськими районами можна було назвати лише три — Ананьївський, Дубосарський та Григоріопольський, де ця нація становила тоді більшість.

У таких межах МАСРР залишалась до літа 1940 року. Тоді, в розвиток таємних радянсько-німецьких домовленостей щодо розподілу сфер впливу в Європі під тиском СРСР Румунія змушена була вивести свої війська з Бесарабії та Північної Буко-

вини, туди входить червона армія, за безпосередньою участю якої розпочинається процес радянізації цих територій.

Але якщо в Західній Україні більшовицьку владу в 1939 році встановлювали через опереткові українські народні збори, то через рік від такого заходу в кремлі відмовилися. Рішенням політбюро ЦК ВКП(б) від 2 липня 1940 року вказану територію було включено до складу УРСР, і на ній уже з наступного дня створили органи нової влади. Зокрема, 3 липня політбюро ЦК КП (б) У затвердило склад повітових виконавчих комітетів у Кишиневі, Хотині, Бельцах, Ізмаїлі, Оргеєві, Сороках, Акермані, Кагулі, Бендерах і Чернівцях. Очолити їх мали відповідно Т. Константинов, М. Розумій, П. Полоз, М. Михонько, М. Сологор, І. Орап, Г. Кононенко, В. Колбиньов, Я. Томашевич і В. Очеретяний – пошукайте серед них хоч одне молдавське прізвище!

Четвертого липня 1940 року політбюро ЦК КП (б) У затверджує склад повітових комітетів КП(б)У на новоприєднаних землях. Так, першим секретарем цього органу в Чернівцях призначається Іван Грушецький, Кишиневі — Степан Зеленчук, Сороках — Михайло Наконечний, Акермані — Костянтин Горб, Хотині — Василь Чучукало, Оргеєві — Іван Пожидаєв, Бендерах — Степан Антонюк, Кагулі — Григорій Кулигін, Ізмаїлі — Олександр Овчаренко, Бельцах — Петро Орленко.

У ті дні в Кишиневі організовується великий мітинг за участю першого секретаря ЦК КП (б) У Микити Хрущова та наркома внутрішніх справ УРСР Івана Серова, на якому проголошується: «Радянська Бесарабія торжествує!», «Це — жителі Кишинева, вільні радянські громадяни».

Через два дні в компартійній газеті УРСР «Комуніст» — репортаж про зустріч письменників радянської України на чолі з Іваном Ле з молдавськими майстрами пера. І жодної згадки про волю місцевого населення щодо проголошення молдавської союзної республіки — всі вже знають, що Бесарабія включена до складу дещо зменшеної Молдавської АРСР, яка продовжує залишатися складовою УРСР. Для того, щоб оптимізувати керівництво двох берегів Дністра, столиця розширеної автономії переноситься з Тирасполя до Кишинева.

Але несподівано в кремлі передумали. Відтак 10 липня 1940 року в пресі з'являється повідомлення, що «у відповідь на клопотання трудящих Бесарабії» ухвалено рішення москви щодо утворення Молдавської Радянської Соціалістичної Республіки. А 2 серпня 1940 року Верховна Рада СРСР ухвалює Закон про створення союзної МРСР з центром у Кишиневі, до складу якої включаються (вилучаючись з УРСР, без попереднього узгодження з останньою, як того вимагала її Конституція) місто Тираспіль і Григоріопольський, Дубосарський, Кам'янський, Рибницький, Слободзейський і Тираспільський райони.

Верховній Раді УРСР як гаранту територіальної цілості радянської України москва доручає лише «подати на розгляд Верховної Ради Союзу Радянських Соціалістичних Республік проект встановлення точного кордону між Українською Радянською Соціалістичною Республікою і Союзною Молдавською Радянською Соціалістичною Республікою». І вона згодом вносить таку пропозицію політбюро ЦК КП (б) У, яке буде просити ЦК ВКП(б) її затвердити. Належного в таких випадках Закону УРСР про передачу нинішнього Придністров'я до складу новоствореної Молдавської РСР ніхто не ухвалював, бо й сесії Верховної Ради УРСР з цього приводу не скликалося — цю процедуру, як можна зрозуміти з наявних документів, оформлено через рішення партійних органів. А це — незаконно, антиконституційно.

У корінного українського населення, яке тут залишалося в більшості, ніхто, природно не запитував. До речі, про українськість Придністров'я напередодні вилучення його зі складу УРСР свідчить, зокрема, переважна більшість тут саме загальноосвітніх навчальних закладів. Так, з 496 масових шкіл у цьому регіоні в 1940 році молдавських нараховувалося 136, російських — 51, єврейських — 4, а українських — 295.

У наступні роки у цей регіон посилено завозили спеціалістів з усього СРСР, прискорено розвиваючи тут індустрію. В результаті цього процесу відбувалося повальне зросійщення як молдаван, так і українців. Останні, як правило, були віднесені до російськомовного населення, згодом вони втратили свою національну школу.

З відновленням Української держави в 1991 році почало відроджуватися й українське життя в Придністров'ї. Насамперед розпочала виходити українська газета «Гомін», відбувалися наші національні фестивалі, що засвідчувало про відродження автохтонного українства.

За короткий час у цьому регіоні заклади освіти з українською мовою навчання з'явилися в Тирасполі, Бендерах, Рибниці, а в Придністровському державному університеті імені Т. Шевченка - кафедра української мови та літератури. До речі, викладачі останньої, як і багато учителів українських шкіл Придністров'я, на початку 2000-х регулярно приїжджали до Київського національного університету імені Тараса Шевченка, на базі якого Товариство «Україна — світ» організовувало курси підвищення кваліфікації з українознавчих предметів. Та невдовзі ці процеси почали згортатися, відтак українське життя в Придністров'ї поволі згасло в порівнянні з тим величезним вибухом нашого національного відродження в 1991 році саме на лівому березі Дністра.

Що ж стосується ініціативи окремих політичних діячів цього регіону, що відмовлялися визнати владу незалежної Молдови й бачили майбутнє Придністров'я в складі України як відновлення історичної справедливості, то наша держава відмовила їм у підтримці, посилаючись на приєднання до Гельсинської угоди від 1975 року про непорушність післявоєнних кордонів.

Нині ж Україна змушена повертатися до проблеми Придністров'я — тепер уже не за столом переговорів з Молдовою про його майбутнє, як це було можливим у 1990-х роках, а зі зброєю в руках для захисту цього етнічного терену нашого народу — українці ж там залишаються!

І з усього видно, принаймні поки що, Україна не може розраховувати в боротьбі проти російського агресора на конкретну військову підтримку Молдови. Щоправда, замість неї на полі бою поряд з нами можуть за власною ініціативою з'явитися чорнобаївські цигани, які вже відзначилися в цій війні...

<https://www.vsesvit-journal.com/curiosities/poryatuyemo-pryd->

*nistrov-ya-dlya-moldovy-bo-zh-tam-taky-nashi-braty-j-sestry-ukray-
intsi/*

<https://ukrsvit1.com.ua/liudy/suspilstvo-pravo-lad/zahroza-ukraini-z-prydnistrov-ia-zony-rosijskoi-okupatsii.html>

<http://www.golos.com.ua/article/359271>

<file:///C:/Users/PL/Downloads/040522.pdf> 4.05.2022

<https://www.pic.com.ua/poriatunok-prydnistrov-ia-dlia-moldovy-materynskyj-obov-iazok-ukrainy.html>

<https://umoloda.kyiv.ua/number/0/196/166067/>

УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА ЗНАЄ, ЯК ВШАНОВУВАТИ СВОЇХ ГЕРОЇВ:

**колишній міський голова Херсона Володимир Миколаєнко
роз'яснив російським пропагандистам,
хто такий Роман Шухевич**

Проблема національного відродження півдня і сходу України завжди залишалася під пильною увагою керівника воюючої України Романа Шухевича. Незадовго до своєї загибелі він наголошував, що від розвитку ситуації там «залежить чи буде Україна, чи й надалі буде Росія». Підпільна діяльність там, вважав він, «буде значити можливо більше, ніж робота і смерть тисяч наших повстанців». Тож за таких обставин був переконаний: «Якщо ми на СУЗ (східноукраїнських землях. — В. С.) зуміємо в усіх обласних центрах очолити у відповідний момент масове виявлення волі народу до Самостійної України — ми виграли».

Це й станеться 1 грудня 1991 року, коли вся Україна, включно з південними й східними областями (зрозуміло, й з їхніми адміністративними центрами), абсолютною більшістю голосів підтвердила Акт про проголошення незалежності України. Переконаний, що серед таких був тоді й механік флоту Співки риболовецьких колгоспів Херсонщини Володимир Миколаєнко.

Але через тридцять років такий вибір знову постав перед цим українцем — тепер уже зрілим політиком і господарником, котрому херсонці двічі довіряли очолювати рідне місто. Ті херсонці, які з першого дня російської окупації голіруч зупиняли ворожі танки, піднімали на масових мітингах синьо-жовті прапори й на весь світ проголошували, що їхнє місто — Україна!

Тепер Володимир Миколаєнко знову мав вільний вибір, коли кореспондент московських «Известий» на телевізійну камеру намагався в нахабний спосіб витягнути з нього підтвердження про нібито незаконність відзначення Головного Командира Української Повстанської Армії Романа Шухевича званням Героя України. Психологічний натиск ворога був настільки потужний, що, здавалося, підставлений мікрофон російського пропагандиста замість образливих слів на адресу повстансь-

кого генерала зараз почне викидати в обличчя Володимира Миколаєнка смертоносний свинець.

Однак ця московська провокація провалилася: Володимир Миколаєнко в прямій трансляції на весь світ спокійно й твердо відчеканив: Українська держава знає, як вшановувати своїх героїв! А на свої безпорадні белькотіння щодо вигаданого нацистського минулого керівника воюючої підпільної України в Другій світовій, заангажований російський журналіст одержав — знову ж таки на весь світ — і з другого боку: Роман Шухевич воював за Україну!

А що може сказати будь-який українець про цього свого видатного державника? Зрештою, всі, хто дізнається правду про Романа Шухевича, мусять саме так і відповідати.

Хіба не відмовився він допомагати німцям поборювати злочинний більшовицький режим, коли ті не звільнили з ув'язнення Степана Бандеру та Ярослава Стецька за організацію проголошення у Львові 30 червня 1941 року Акта про відновлення Української держави — добре усвідомлював, чим це загрожує йому!

Справді, підписуючи таку заяву, командир українського легіону «Соловейко» Роман Шухевич розумів, що це був серйозний виклик Німеччині, оскільки до цього багато керівників поневолених гітлерівцями держав не спромоглися на подібний протест. А він покладався насамперед на те, що українські вояки присягали не третьому рейху, не Адольфу Гітлеру, а лише українському народові. Хоча Шухевич і його товариші розуміли, що від нових окупантів українських земель необхідно було очікувати жорстоких репресій за непослух — аж до відправлення до концентраційних таборів.

Гітлерівці Романа Шухевича таки заарештують — коли збирався перейти зі своїм батальйоном у грудні 1942 року з Білорусі на територію України для розгортання боротьби проти нацистських окупантів. Як вдалося звільнитися – одразу ж перейшов на нелегальне становище. Встановив зв'язок з Урядуючим провідником Револьюційної ОУН Миколою Лебедем і до травня 1943 керував військовою референтурою в ній. Водночас

був обраний до складу бюро Проводу як «перший серед рівних».

З того часу як керівник революційно-визвольної боротьби нашого народу закликав до безпосередньої участі в ній усіх громадян, оскільки «ОУН не бореться за Україну для себе, вона не бореться за владу в Україні, ані за форму влади. Про владу й її форму буде рішати сам народ і його найкращі представники. Але сьогодні ОУН являється керівним провідником визвольної боротьби народу, тому й кличе інших до цієї боротьби. Ніхто не має стояти з боку. Великий тягар боротьби мусить взяти народ на свої плечі. Окремі ділянки сучасної визвольної боротьби, головно військова, вимагають ряду фахівців. Вони є серед українського народу й вони на його службу мусять піти. ОУН вважає, що обов'язком кожного українського громадянина є служити українській визвольній справі й цю вимогу буде консеквентно здійснити. В цей спосіб будуть також по думці Великого Збору, створені передумови для об'єднання всього народу, яке доконається єдино в боротьбі. Тому, розбудовуючи поодинокі форми визвольної боротьби та притягаючи до неї якнайширші маси, ОУН рівночасно наближається до одного з найосновніших завдань сучасної хвилини — до ліквідації партійних спорів та всеукраїнського об'єднання».

Відтак, щоб об'єднати всі національно-визвольні сили рідного народу, щоб з одного центру керувати цією боротьбою, аби перед зовнішнім світом репрезентувати його волю і протиставитись спробам ворогів розбивати єдиний самостійницький український фронт, за ініціативою й безпосередньою участю Романа Шухевича створюється Українська Головна Визвольна Рада.

Очевидно, інформацію про створення парламенту підпільної України, який міг вийти на міжнародну арену нав'язанням стосунків зі світовими демократіями, надзвичайно уважно проаналізували у високих кабінетах більшовицької влади, вона насторожила комуністичних функціонерів. Тому каральним органам надійшла вказівка посилити пошук провідника національно-визвольного руху.

Він виявився готовим до того, що після перемоги над гітлерівською Німеччиною сталінські каральні органи кинуть проти повстанців не лише кращі сили «Смершу», дивізій внутрішніх військ, учорашніх більшовицьких партизанів, а й так звані спецбоївки під виглядом УПА, до яких залучатимуть тих, хто покине підпілля на заклик радянської влади прийти з повинною. Це був дуже важкий удар для національно-визвольного руху, зініційований більшовицькою партією, аби викликати загальну підозру серед борців за волю України, відвернути від них широкі маси, але Роман Шухевич мужньо його прийняв, переорганізовуючи підпілля з метою зберегти відданих і найстійкіших членів.

Він не міг зійти з обраної дороги боротьби, бо не тільки мав сумління й обов'язок перед тими, хто вірив у майбутнє незалежної України на рідній землі, він мав обов'язком довести всьому світові, що Україна ще не вмерла, що вона, як і завжди, і нині прагне волі. Він знав, що на нього і його бійців дивиться не тільки свідомо Україна як «на стійких лицарів-захисників великої правди, борців за велику ідею, ковалів світлого майбутнього». Він знав, що йому вірять на рідній землі і ті українці, котрих лиха недоля вигнала поза її межі. Без цієї віри в нього українство не мало свого майбутнього. А тому він залишався тут, як прикутий Прометей, на чолі українського здвигу.

Як провідник визвольної боротьби Роман Шухевич не міг покинути бойовий фронт оунівського підпілля проти більшовицької влади. Він не мав права цього зробити, коли після приходу Червоної армії сотні тисяч українців не припинили боротьби за право бути господарями на своїй землі. Зрештою, не лише українці — представники багатьох народів, що проживали серед нас, погодилися підтримувати корінну націю. Як мав чинити Головний Командир УПА, коли, скажімо, єврей з Коростеня на Житомирщині Нахман Кофман, не тільки зобов'язувався в січні 1945 року «співробітничати з УПА, допомагати їй матеріально і доповідати їй про всі ворожі пересування по території», але й справді виконував вказівки підпілля ОУН під псевдо «Каменчук»?

Чи міг Роман Шухевич покинути рідну землю, як пропонували йому, вибратися за кордон, де пересидіти до кращих часів, коли зміниться ситуація на рідних теренах?

Він не був готовим до зради ідеалів визвольної боротьби, тож загинув на бойовому посту. І його державницький чин належно оцінений народною пам'яттю й Українською державою доби Президента Віктора Ющенка.

Щоправда, після того донецький професор-медик Анатолій Соловйов і його адвокат Володимир Оленцевич добилися від судів режиму Януковича позбавлення керівника підпільної України Романа Шухевича, як і його зверхника в націоналістичному русі Степана Бандери, звання Героя України, посилаючись на те, що вони ж, мовляв, не були громадянами нашої держави. І через незнання елементарної історії України цих двох донецьких підтримали, на жаль, в апеляційному суді. Там теж не знали очевидних фактів, що уродженці Галичини Роман Шухевич і Степан Бандера з 22 січня 1919 року, коли об'єдналися УНР та ЗУНР, стали громадянами Української держави, символи якої перейняла влада незалежної України в 1992 році.

Зрештою, Роман Шухевич і Степан Бандера, не потребують посмертних нагород — вони увічніли свої імена жертвністю в ім'я України. Без сумніву, для них найбільша нагорода — відродження незалежної України, громадяни якої мають мужність її захищати.

Це до глибини душі усвідомлював і Володимир Миколаєнко, коли під російською окупацією не здригнувся перед нахрапом московських «Известий». Там, у Херсоні, в українськість якого вірив перед своєю загибеллю Роман Шухевич, він не відрікся від його державницького чину в боротьбі за українську правду. А цього достатньо, аби здійснити подвиг заради всієї України.

<https://www.vsesvit-journal.com/curiosities/bezsmertyj-podvyg-romana-shuhevych-stverdyv-pered-okupantamy-kolyshnij-miskyj-golova-hersona-volodymyr-mykolayenko/>

<https://www.pic.com.ua/58775.html>

https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=2818319588461838&id=100008514726086

https://fileview.fwdcdn.com/?url=https%3A%2F%2Fmail.ukr.net%2Fapi%2Fpublic%2Ffile_view%2Flist%3Ftoken%3DqTqIwaqwXGs5c4BF1ahIw5vywG8mPhcKYQvU0lXun4QwJEp3KGZ4Hur1R40D18Tf2i9BqkOSePF_A59o6UsCKDfAL9RXB-BJHnBhetNM%253A5yHZTEzKng2Ez61q%26r%3D1652092570251&default_mode=view&lang=ru#start=0

<https://umoloda.kyiv.ua/number/0/196/166188/>

<https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3479853-ukrainska-derzava-znae-ak-vsyanovuvati-svoih-geroiv.html>

Голос України. — 2022. — 17 травня.

ХАЙ СВІТ ПОЧУЄ ПРАВДУ ПРО НАШ РІД, або якою буде національно-державна ідеологія України після перемоги над росією

Ще не відомо, коли закінчиться російська агресія проти нашої країни, а впевнені в своїй перемозі українці вже розробляють плани відбудови зруйнованих міст і сіл. Справді, ми так швидко хочемо бачити нові вулиці й проспекти, щиро віримо в те, що все заново споруджене буде кращим, величнішим...

Але чи подивований нашою відвагою на фронтах світ зможе від нас самих, нарешті, дізнатися про справжні витoki цього цивілізаційного феномену? Чи знову наша держава, як і після проголошення незалежності в 1991 році, знехтує своїм обов'язком подати людству своє бачення свого минулого? Чи в черговий раз розпочнемо узгоджувати з сусідами, як нам писати нашу історію?

То, можливо, в тому, як нас сприймав до останнього часу світ, ми винні й самі, бо ж не зуміли за тридцять років незалежності донести свою правду до нього, зате російські пропагандисти старалися, особливо в роки правління Путіна, представити нас такими, яких, зрештою, і не існує, бо тут має бути нібито винятково «русский мир».

Відомо, що Президент США Вудро Вільсона, який, висуваючи в січні 1918 року 14 пунктів мирного вирішення спірних питань, що нагромадились у міжнародних відносинах наприкінці Першої світової війни, не згадав про українську націю — він міг про неї просто не знати. Зрештою, американці, як і їхні союзники, століттями вже звикли мати справу з царською росією. Тому вони й хотіли її відродження, а коли там перемогли більшовики, то Захід пішов на співпрацю з червоною Москвою, хоч вона на його очах організувала небачений у світовій історії геноцид українців, забравши в них хліб.

Відтак до Другої світової війни українське питання не стояло в порядку дня міжнародної спільноти. З початком широкомасштабних бойових дій у Європі в 1939 році також ніхто не згадав на Заході про право нашого народу на вільне життя, хоч тоді вже було освячено кров'ю проголошення Карпатської України

15 березня, а організатори відновлення Української держави 30 червня 1941 року у Львові на чолі з Степаном Бандерою сиділи в гітлерівському концтаборі.

І лише державницький чин керівника націоналістичного підпілля Романа Шухевича, який на чолі повстанських збройних сил продовжив боротьбу за самостійну й соборну Україну і після закінчення Другої світової війни, змусив Захід звернути увагу на це незбагненне явище спротиву. А коли москві завдяки жорстоким каральним акціям вдалося придушити наш національно-визвольний рух, то і в Європі, і за океаном, уже в умовах Холодної війни, почали прислухатися до української діаспори, яка продовжила його координацію — аж до відновлення незалежної держави на її рідних землях.

Правда, після цієї події наше суспільство вже мало розраховувати на свої власні сили в розбудові нового життя, за яке так одностайно проголосували на Всеукраїнському референдумі 1 грудня 1991 року. Бо спочатку Захід не поспішав підтримувати нашу незалежність, витягуючи з очільників незалежної України обіцянки відмовитися від ядерної зброї й водночас спостерігав за процесом творення нашого власного війська.

Можна наводити багато прикладів невдалих експериментів новітнього українського державотворення, коли відучені століттями неволі українці пробували відродити власні демократичні традиції, спотикаючись на різні перешкоди. До кожного Президента України знайдуться претензії щодо невірального проведення в розбурханому політичному й економічному житті державного корабля. Але, як нині стає однозначно переконливим, однією з найважливіших помилок було нехтування ідеології незалежного державного будівництва. А її творення з першого дня полягало насамперед в освідомленні не тільки власних громадян, а й усього світу правдою нашої історії.

Це ми самі не доклали належних зусиль, аби розкрити світові, що українці — окрема нація. Тим паче, що головне завдання, яке вже тоді взялася виконувати російська ідеологічна машина — українці й росіяни, як і білоруси, — один народ, відтак майбутнє за єдиною слов'янською державою. І саме це пре-

валювало в спробі москви нав'язати спільне бачення минулого, яке хотіли подати через узгоджені підручники з історії, на що ми погодилися. Ну й що дали ті зустрічі зі «старшим братом»?

А можна ж було одразу ж роз'яснити всім, що до перших контактів наших предків з угро-фінами в другій половині X століття, що заселяли тоді територію від Балтики до Уралу, ми з ними були зовсім різними — хліборобські племена й мисливсько-рибальські. Саме останніх, завоювавши силою, київські князі як русичі (руські, тобто українці в нинішньому розумінні) русифікували за допомогою насадженої тут православної церкви й накинули їм форму нашого самоврядування. А татарська орда прийде туди аж через двісті років, після чого зупиниться організований притік української еліти для духовного розвитку тих теренів.

Ця проблема, як і відсутність власної самодостатньої збройної сили, змусить московських правителів у майбутньому рекрутувати її за рахунок українського козацтва, що витворилося на межі двох світів — християнського й мусульманського. А після Переяславської ради 1654 року царське самодержавство не тільки стало використовувати наше козацтво в своїх імперських завоюваннях, а й багато зробило для того, щоб не тільки підпорядкувати собі свободолюбивий український народ політично і економічно, але й духовно, створивши такі умови для наших видатних діячів культури, науки, освіти й техніки, аби їх творіння вважалися досягненнями російського народу.

Однак події столітньої давнини засвідчили, що українці залишаються окремою нацією. Якраз сто років тому видатний російський письменник Максим Горький на зустрічі з українцями Москви в листопаді 1916 року вказав конкретно на окремішній, самостійний тип українця. «Для мене, — сказав він, — не підлягає жодному сумніву, що душа народу, його характер, здібності, культура і весь життєвий лад залежить від сонця. Так само, як усе живе, що ми бачимо на нашій землі. Я своїми ногами перейшов Росію в різних напрямках, говорив Горький. Добре знаю майже всі її краї і кутки від чорноморських степів безмежних до похмурих північних борів та тундр. Всюди я жив

з народом та придивлявся до нього, і для мене ясно, що душа українця, яка росте й купається в яскравих і гарячих проміннях полудня, є і мусить бути не тільки іншою, але в багатьох випадках протилежною душі тих, що вирости й перебувають свій вік у сутінках та холоді північних лісів. Окрім того, вона повинна бути багатшою, в ній мусить бути більше барв, значить і культура, яку ця душа творить, повинна бути багатшою, різноманітнішою, вона має сяяти радіщами життя. Широта думки, жага волі, щастя, краси, потреба живої творчості мусять характеризувати і дійсно характеризують те, що дав і дає світові український народ. Я переконаний, що культура українського народу по суті своїй вище великоруської...

Ласкаве небо, яскраве сонце, запашний степ, повний звуків, тепле шумливе море, в якій небудь Херсонщині чи Катеринославщині і раптом Заволжя з безкрайними віковичними суворими борами, важкий сутінок, зимна мряка і десь глухо в глибині «бом!.. бом!..». Це скит розкольничий, це одшельники, аскети, що зреклися радощів світу і шукають правди в сухих папірцях стародрукованої книжки, спляють себе на вогнищах, закопують у землю, рятуючись від антихриста... Два цілком різні світи! Чи може бути в них однакова психіка, однакова мова, один світогляд, однаковий життєвий лад? Ясно, що ні! І етнограф, і філолог, і економіст, і політик, і релігійний досліджувач доведуть це нам з цілковитою наочністю...».

Тобто, і через тисячу років не зійшлися ментально два сусідні етноси, незважаючи на примусовий характер цього родичання. Тому й не дивно, що в 1917 році, коли почала валитися російська імперія, українці зажадали свободи й спробували зажити самостійним життям. Факти історії свідчать про те, що самостійницькому волевиявленню нашого народу протилежало саме росія — і біла, і червона. Більшовики, організувавши три війни проти незалежності України, постійно інструктували свою п'яту колону в Україні, як і в 2014 і 2022 роках, про прийоми захоплення влади. Наприклад, 18 листопада 1917 року по прямому дроту Сталін, зокрема, диктував їй директиву щодо скликання з'їзду рад для захоплення влади в Україні.

Дуже ці директиви схожі з тими, які роздавав сепаратистам Криму, Харкова, Запоріжжя, Одеси в лютому 2014 року радник президента РФ Сергій Глазьев, закликаючи проводити сесії обласних рад, на яких створювати «народні республіки» й звертатися за допомогою до Москви. А хіба не це саме бачимо і нині на окупованому Росією півдні України?

Ще в квітні 1918 року, коли українські більшовики вимагали визнати створену для них Леніним так звану соціалістичну державу, однак це могло зірвати мир з Німеччиною, з Москви прозвучала різка заява наркома в справах національностей Сталіна: «Достаточно поиграли в правительство и республику».

Точно так відбулося і з окупацією Криму — спочатку на багнетах російських «зелених чоловічків» проголошується незалежність півострова, а потім він включається до складу російської федерації. За таким же сценарієм можливе приєднання ОРДЛО. І це все можна було прогнозувати ще з 27 серпня 1991 року, коли представники Москви Собчак і Руцкой прилетіли до Києва й вимагали від керівництва щойно проголошеної незалежної Української держави не виходити зі складу СРСР, бо інакше в нас заберуть Крим і Донбас.

Так, це необхідно було своєчасно аналізувати й вживати відповідних заходів щодо ідеологічної підтримки державної незалежності на випередження, в тому числі й через поширення цієї інформації в світі, а в нас зайнялися написанням спільних підручників.

Як за таких обставин Захід міг бачити нас окремішніми й солідними партнерами, коли ми продовжували догоджати тим, хто погрожував у нас забрати наші конституційні території?

Протягом останніх років ми апелюємо до всього світу з проханням визнати вчинений Москвою Голодомор 1932—1933 років геноцидом українського народу, який забрав, як з середини минулого століття українська діаспора постійно наголошувала, від 7 до 10 мільйонів наших співвітчизників. Але як на це звернення можуть реагувати, скажімо, у США, коли там бачить незрозумілі ініціативи з боку українських наукових інсти-

туцій Північної Америки — обмежити кількість втрат у 3,5 мільйона українців, бо так вважають деякі зарубіжні дослідники (вони ніколи, до речі, не працювали з первинними документами українських архівів).

У це важко повірити, але й справді керівники Українського наукового інституту Гарвардського університету, Канадського інституту українських студій, Асоціації українських наукових інституцій Північної Америки, Української вільної академії наук у США, Наукового товариства імені Шевченка в Нью-Йорку підписали листа до голови оргкомітету з відкриття у Вашингтоні Меморіалу жертвам Голодомору з проханням не говорити на церемонії про втрати від 7 до 10 мільйонів...

То як це можуть сприймати американські конгресмени, котрі мають проголосувати відповідний документ? Тим паче, коли загальновідомо, що окремі підписанти згаданого листа відзначені Українською державою високими нагородами, а авторів підготовленого в Києві й привезеного за океан його проекту вшанувала наша діаспора іменними преміями. Відтак законодавцям з Капітолійського пагорба залишається лише ламати голови над тим, чи є ще десь у світі нація, яка просить утричі зменшити свої втрати під час її геноциду.

Такі сумніви посилюються й тим абсурдом, у який втягнулася частина нашої інтелігенції, підтримуючи тих, хто запечував цей злочин геноциду в радянські часи, а тепер організували на сайті «Історичної правди» протести проти висновків слідства, яке здійснено на доручення Генеральної Прокуратури України ще від 2009 року. А вони ствердили, що жертв в УСРР і на українських етнічних розселеннях Північного Кавказу було 10 мільйонів 500 тисяч осіб. Тобто така кількість, на якій десятки років перед тим наполягала наша діаспора.

Як будуть оцінювати зарубіжні політики тих країн, які ми просимо визнати Голодомор-геноцид, з дива добровільне применшення нами самими втрат українців у 1932—1933 років після оприлюднення матеріалів досудового розслідування трагедії Голодомору-геноциду? Тим паче, коли відомо, що жоден з

цих підписантів не працював з первинними матеріалами вітчизняних архівів, а лише покладався на авторитет тих, хто просив підписати петицію. До речі, це свого роду «победобесіє» зупинилося тільки після голосного обурення відомого правника зі США Богдана Футея: «Чи ви там подуріли?..».

Але саме на такому фоні відкривається простір для російської пропаганди, яка докладає великих зусиль для того, щоб завуалювати спланований злочин кремля проти українського селянства в 1932—1933 роках. І якщо цей Голодомор в Україні раніше не визнавався москвою взагалі, то в зв'язку з відкритими документами там тепер пробують переконати світову громадськість у тому, що, мовляв, голодували всі народи Радянського Союзу. Зокрема, укладачі збірника «Голод в ССРСР» заявляють: «Не обнаружен ни один документ, подтверждающий концепцию «голодомор — геноцид» на Украине или хотя бы намек в документах на этнические мотивы случившегося, в том числе в Украине».

Але чому ж тоді постановою ЦК ВКП (б) й Раднаркому СРСР від 14 грудня 1932 року «О хлебозаготовках на Украине, Северном Кавказе и в Западной области», за невиконання нереального плану білоруські села Смоленщини не караються припиненням свого національного розвитку й виселенням у східні райони СРСР, а 14-тисячна українська станиця Полтавська на Кубані, де існував Перший всеросійський український педагогічний технікум, депортується до Казахстану з ліквідацією її назви. Така ж доля чекала і 20-тисячну українську станицю Уманську, перейменовану на Ленінградську.

Мабуть, необхідно нам частіше нагадувати і про постанову ЦК ВКП (б) і РНК СРСР від 15 грудня 1932 року «Об украинизации в ДВК, Казахстане, Средней Азии, ЦЧО и других районах СССР», якою офіційно припиняється можливість духовного розвитку українців за межами УСРР. Вона також не друкується нині в росії – нібито такої не існувало. Але згідно зі свідченням завідувача Таємним відділом ЦК ВКП (б) Поскрьобишева, цей документ треба шукати в протоколі політбюро ЦК ВКП (б) № 126, пункт 50 /22.

Вилучивши все істинне в українського населення, московська влада не дозволила йому роздобути продукти харчування в інших регіонах СРСР. Постанова ЦК ВКП(б) і Раднаркому СРСР від 22 січня 1933 року про заборону виїзду за хлібом стосувалася тільки селян України й Кубані, де за переписом 1926 року українців нараховувалось 915.450, тобто більше двох третин від усього населення. Може видатися дивним, але і на цей документ чомусь не звертають уваги сучасні російські історики.

Ще одне питання, яке занедбане нами, — це проблема Криму. Як відомо, всі документи однозначно стверджують, що півострів передавався нам на прохання самої росії. В київських і московських архівах лежить в оригіналі й копіях звернення Президії Верховної Ради РРФСР до Президії Верховної Ради УРСР від 7 лютого 1954 року з проханням взяти Кримську область до свого складу. Через тиждень, 13 лютого 1954 року, воно розглянуто Президією Верховної Ради УРСР позитивно, про що інформується москва. І тільки після цього Президія Верховної Ради СРСР ухвалює указ про передачу УРСР Кримської області, в складі якої перебував тоді й Севастополь як адміністративно-господарський центр республіканського підпорядкування.

Але оскільки це питання не цікавило керівництво України, тим паче для поширення об'єктивної інформації за кордоном, то світ одержував її з російських наративів. Волонтерські ж напруження, якщо так можна виразитися, владу нашої країни не цікавили. Наприклад, підготовлена на пропозицію українського правника з Торонто Володимира-Юрія Даниліва книга автора цих рядків «Український Крим» була за ініціативою й сприяння покійного Любомира Гузара перекладена на англійську мову. Однак наші чиновники не знайшли можливості безоплатно передати її в різні країни світу, щоб там знали правду про Крим від нас, а не від російських політиків і пропагандистів.

Чомусь наша держава й досі вважає, що громадянське суспільство має це робити. Чого ж тоді дивуємося, що Захід насторожено ставиться до нас, у багатьох випадках ретельно

зважує свої кроки, перш, ніж зробити якийсь важливий назустріч Україні. Він же уважно аналізує, як ми реагуємо на його зусилля в нашій підтримці.

Може саме тому Захід розпочав надавати нам належну збройну допомогу лише тоді, коли переконався, що з початком російської агресії в лютому 2022 року саме український народ, як і його військо, готовий з повною віддачею боротися за незалежність, як це він засвідчив уже і в 2004, і 2014 роках.

Повірили українцям, бо вони одностайно стали на герць з ворогом, як і в часи Хмельниччини, коли «все, що живе, піднялося в козацтво»...

<https://www.vsesvit-journal.com/curiosities/haj-svit-pochuye-pravdu-pro-nash-rid-abo-yakoyu-bude-natsionalno-derzhavna-ideologiya-ukrayiny-pislya-peremogy-nad-rosiyeyu/>

<https://www.pic.com.ua/natsionalno-derzhavna-ideolohiia-ukrainy-pislia-peremohy-nad-rosiieiu-khaj-svit-pochuie-pravdu-pro-nash-rid.html>

<http://www.golos.com.ua/article/359923>

<file:///C:/Users/PL/Downloads/UM-010.pdf>

<https://umoloda.kyiv.ua/number/3804/188/166421/>

https://fileview.fwdcdn.com/?url=https%3A%2F%2Fmail.ukr.net%2Fapi%2Fpublic%2Ffile_view%2Flist%3Ftoken%3DPMYMWq3uVRQ96OpPvzS6YC8DMHlr4tqygeZaSLEGZ1H42CxjrX9VERX6Wz8CLD5OEKF6HF9nOQCgFi-f2uBqhXQocyY-f_FF7G_T2kI%253A9-jJ27Q1oxG2nJE6%26r%3D1654099913746&default_mode=view&lang=ru#star

https://fileview.fwdcdn.com/?url=https%3A%2F%2Fmail.ukr.net%2Fapi%2Fpublic%2Ffile_view%2Flist%3Ftoken%3D8WGPjKfTbVPqK9fecSnui2nZnLdU1tzEGyU9jSILTb3s4D9GuQh1vuxtQSbQi-aivT9jv9Cc5dxFqdQz4RgvAufDliO9eXFGJzi1X6A%253A8aNSlnAbjV-0W8o%26r%3D1654110752798&default_mode=view&lang=ru#start=1

Міст (Нью-Йорк). — 2022. — 9—16 червня.

УГОРЦІ ЯК РІДНІ БРАТИ РОСІЯН.

**Але, відірвавшись від «русского мира»,
вони підтримують його**

В інформаційному просторі поширено різноманітні версії щодо несхитної позиції Угорщини в протидії накладення економічних санкцій Євросоюзу на російську федерацію за її широкомасштабне збройне вторгнення в Україну. Крім чисто економічних мотивів, є чимало і конспірологічних припущень щодо залежності політиків цієї країни від Москви, вказується й на зацікавленість нашого південно-західного сусіда в анексії Закарпаття за обставин воєнного часу тощо.

Але чомусь ніхто не згадує про те, що угорці можуть мати й підспудний, невидимий на око, цілком природний солідаризм з росіянами й співчувати їм, адже вони історично набагато ближче споріднені, ніж ми чи інші їхні європейські сусіди. Просто сьогодні мало хто пам'ятає, що батьківщина нинішніх угорців — не придунайська рівнина, а степи між Волгою й Уралом, звідки вони вимандрували з кінця IX століття.

Тобто, предки угорців, як і нинішніх росіян, — це угро-фінські племена, котрі розселилися від Балтики до Уралу, і з середовища яких вони вийшли ще задовго до формування там московського етносу. Зрештою, щоб у цьому переконатися, необхідно порівняти лексику угорців і таких приуральських племен, як хантів, мансів, пермяків... Очевидно, знайдуться якісь спільні ознаки і в культурі мешчори, іжори, вепсів, корелів, фінів чи чухоні.

Відтак ті понад 1100 років, які колишні угри перебувають на родючих придунайських землях, ще не означають, що вони під впливом хліборобства вже абсолютно змінили свій вироблений в умовах мисливсько-рибальського й скотарського способів матеріального виробництва менталітет і зовсім втратили первинну його сутність, яка полягає в постійному розширенні територій для свого існування. А агресивність росії протягом останніх років також може розпалювати бажання творення Великої Угорщини за рахунок теренів сусідніх держав, котрі постійно застерігають з цього приводу.

Так, предки нинішніх угорців багато взяли від хліборобів-русичів, коли переходили через наші землі, на яких і понині залишилися їхні топоніми на Київщині, в Прикарпатті. А от на придунайських землях Закарпаття, де оселилися на постійно, розгромивши Великоморавську державу, вони підкорили й східнослов'янське плем'я білих хорватів, про розселення яких свідчать історичні назви нинішніх угорських міст, зокрема Добруч (Дебрецен).

Ці придунайські терени були в сфері впливів Русі, але після смерті київського князя Володимира Великого угорський володар Стефан I поступово закріпив їх за собою. Сприяло цьому й те, що династії руських Рюриковичів та угорських Арпадовичів постійно пов'язувалися спільними шлюбами. Скажімо, дочка Володимира Великого Предслава була дружиною угорського короля Володислава Лисого, а його син Андрій I (Андраш) одружився з дочкою Ярослава Мудрого Анастасією й обійняв батьківський престол. Можна додати, що й дочка Володимира Мономаха Євфимія вийшла заміж за тамтешнього короля Коломана I.

У подібних стосунках характеризується й доба Галицько-Волинського князівства як держави українського народу, коли угорські князі могли претендувати на галицький престол, а українські — на угорський. Наприклад, син Данила Галицького Лев I аж до кінця XIII століття поширив свої володіння на Закарпаття, а його внуки Андрій і Лев навіть кандидували на угорський престол. Після остаточного падіння в 1349 році держави Романовичів вона стала ареною боротьби між поляками й угорцями, відтак поступово перші оволоділи Прикарпаттям, а другі — закарпатськими землями.

Однак, залишившись відірваними від матірніх земель, українці Закарпаття не втрачали сподівань на зв'язок з Наддніпрянщиною. Особливо вони посилювалися тоді, коли за карпатськими перевалами почали з'являтися наші козаки, яких наймали на службу місцеві можновладці чи австрійські монархи. Цілком очевидно, що з метою порятунку від насильницької мадяризації через окатоличення українські православні Закарпаття 1646 року уклали союз з Римом за прикладом Берестейської унії. Для

тамтешніх українців з'явилася можливість увійти в духовний зв'язок з братами на Великій Україні, що об'єднувало б наших предків у здійсненні віковичного прагнення — відродження власної держави на всіх етнічних землях.

Підлеглисть Закарпаття на той час угорським князям, призвела до передачі нових греко-католицьких парафій представникам Риму, що опікувалися угорськими католиками. А це, зрозуміло, протягом багатьох років перешкоджало процесу єднання українських уніатів з обох боків карпатського хребта, хоч ці прагнення виникали раз-у-раз у середовищі обох гілок українського уніатства. Духовний батько цього краю Олександр Духнович, котрий постійно намагався пробудити серед своїх земляків національну гідність, у 1869 році писав в оді «Голос радости»:

*Бо свої то за горами – не чужі;
Русь єдина, мисль одна у всіх на душі.
То і Пастир, що для всіх там єсть Отцем,
Помнить, що ми также братя — Русь жиєм.*

Але коли на Берестейських переговорах у 1918 році делегація УНР спробувала порушити питання про українськість Закарпаття, то представник Австро-Угорщини граф Чаки відмовився в будь-якій формі обговорювати його. Водночас по закарпатських поселеннях розпочалися стихійні зібрання українців, на яких ухвалювалися рішення про відірвання від Угорщини. Перше таке віче відбулося в Любовні 8 листопада 1918 року, на якому утворюється Руська Народна Рада. Подібні тенденції поширювалися по всьому Закарпаттю — від Спиша до Рахова. Марамороський народ, писала 24 листопада 1918 року угорська газета «Герг Католікуш Семле», «за винятком духівництва й інтелігенції, рішуче об'єднується. Більш радикальні (долина р. Ріка, с. Теремля) навіть у галузі релігії хочуть порвати з теперішніми порядками, а в політичному відношенні бажають приєднатися до Русі (України. — В. С.), помірковані елементи в церковному відношенні тягнуть до Львова, а в політичному — до Великої України».

А як тільки українців спробували повернути до Угорщини,

то вони устами своїх представників на соборі Мараморощини — споконвічної української землі — 18 грудня 1918 року заявили: «Не треба нам нічого од мадьярів, най живе Україна, до України, ідемо до України». І це особливо проявилось 21 січня 1919 року в Хусті, де було проголошено про возз'єднання українців Закарпаття з Великою Україною.

Коли ж цього не судилося, то українці Закарпаття воліли піти на союз із Чехо-Словаччиною, але не захотіли повертатися в угорську неволю, хоч з Будапешта тоді обіцяли всілякі блага.

Без Угорщини бачило своє майбутнє Закарпаття і з осені 1938 року, коли там почала відновлюватися українська державність. Необхідно було готувати збройну оборону від майбутніх зазіхань, у першу чергу Угорщини. Українська Центральна Рада, яка постала в жовтні 1938 року за почином прем'єра-міністра її уряду Августина Волошина, негайно взялася організовувати в Ужгороді «Карпатську Січ». Вона взяла на себе місію вишколювати власних військовиків, які своїм здвигом 22 січня 1939 року в Хусті засвідчили про народження власної збройної сили.

Треба наголосити, що на допомогу карпатським січовикам прийшли добровольці з багатьох західноукраїнських регіонів. Зрозуміло, найбільшу увагу приділила закарпатським подіям ОУН, яка делегувала сюди багатьох своїх підпільників, насамперед з Галичини. Одним з дієвих керівників «Карпатської Січі» став Роман Шухевич, якого в штабі знали під псевдо «Щука».

Однак у планах європейських політиків було розшматувати Закарпаття. Вони не тільки погодилися віддати українську етнічну територію Пряшівщину Словаччині, а й на так званому Віденському арбітражі підтримала передачу Ужгорода й Мукачєвого з околицями Угорщині. «Відірвання споконвічних наших городів Ужгороду й Мукачєва від Карпатської України, — заявляв 3 листопада 1938 року прем'єр-міністр Августин Волошин, — це зранення нашої Батьківщини. Але в цій важкій хвилі пам'ятаймо те, що коштом цієї рани здобуто українську державну самостійність. Цей важкий удар, який стрів нас, не захитає нашої волі сповнити те велике завдання, яке оце поставила перед нами історія».

Проте Угорщина запланувала й подальшу окупацію Карпатської України. Перед загрозою її агресії, Августин Волошин відправив телеграму протесту до Берліна, в якій заявив нахненникам окупації Закарпаття, що українці „будуть боротися проти кожного нападу, навіть проти об'єднаних польських і мадярських сил...».

А коли після цього представник Німеччини порадив Волошину не чинити опору, то законно обраний у лютому 1939 року Сойм Карпатської України продовжив процес конституційного державотворення, проголосувавши за самостійність. І в той же день, 15 березня 1939 року, Волошин написав листа до будапештського професора Йосифа Іліша, дід якого був священник-українець, що Карпатська Україна як самостійна держава звертається до сусідньої Угорщини в справі переговорів щодо визнання. Коли Угорщина визнає ці умовини, то переговори можуть розпочатися негайно.

Однак угорська влада відповіла, що військова акція не може зупинитися і що вона має на меті насамперед окупувати Закарпаття. Це вже було, мовляв, домовлено з Гітлером...

Тобто, перед закарпатськими українцями постала проблема вибору: скоритися перед угорським окупантом чи захищати свою незалежність. Українство вибрало збройну боротьбу - до цього покликав державницький чин Августина Волошина. Відтак на Закарпатті пролилася кров, що скроплювала щойно проголошену українську самостійність на найдальшій південно-західній окраїні нашого етнічного розселення. Тобто, українці першими стали на прю з агресором, тож для них задовго до 1 вересня 1939 року розпочалася Друга світова війна. І це коштувало багатьом їм жорстоких катувань у застінках угорських спецслужб, після чого трупи українських патріотів масово пливли Тисою. А скільки безіменних могил січовиків з'явилися тоді в Карпатах...

Тож цілком можливо, що позицію й реальні дії Угорщини в 1939 році щодо Закарпаття також мав на увазі секретар РНБО України Олексій Данілов, коли різко висловився про політику цих сусідів з початком широкомасштабного збройного вторг-

нення Росії на нашу землю в лютому 2022 року. Бо й справді тут не тільки відіграють роль економічні фактори, а й історичний менталітет, і та закономірна природна солідарність, що пов'язується зі спільним походженням двох братніх народів – угорців і росіян.

Інша справа, що при цьому угорці забувають про «братні» танки в Будапешті в 1956 році, як і долю свого комуністичного вождя Бела Куна — після вірного служіння кремлю на всіх фронтах і посадах — у 1938 енкаведисти його показово катували, а потім розстріляли під москвою...

<https://www.vsesvit-journal.com/curiosities/ugortsi-yak-ridni-braty-rosiyan-ale-vidirvavshys-vid-russkogo-myra-vony-pidtrymuyut-jogo/>

https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=2821330341494096&id=100008514726086

<https://ukrsvit1.com.ua/liudy/suspilstvo-pravo-lad/uhortsi-iak-ridni-braty-rosiian.html>

<https://umoloda.kyiv.ua/number/0/2006/166740/>

<https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3487118-ugorci-mozut-mati-pidspudnij-cilkom-prirodnij-solidarizm-z-rosianami-j-spivcuvati-im.html>

<https://www.pic.com.ua/ridni-braty-rosiian-chomu-uhortsi-pidtrymuiut-russkyj-myr.html>

УКРАЇНА ПОВЕРТАЄ СВІТОВІ ГІДНІСТЬ

Західний світ, який за свою історію створив не одну імперію, благополучно їх усіх позбувся, досягнувши через демократичний поступ значних успіхів у розвитку людської цивілізації. Розгадані ним таємниці природи використовуються для загального блага, винайдена найсучасніша зброя стала гарантом стримування агресивних намірів новітніх завойовників чужих земель.

Можна припустити, що фактично всі, хто зазіхає на чуже, поставлені нині на місце. Не може світ впоратися лише з одним самовпевненим у своїх якихось особливих маніях російським великодержавним шовінізмом. Його на Заході бояться. І вже так дуже давно, що цей страх передається століттями через гени, особливо політикам.

Можна було б пояснити все це особливим впливом татарського іґа, яке найбільше протрималося саме на угро-фінських розселеннях. Але ж дика озвірілість суздальського війська Андрія Боголюбського в розгромі отчого Києва 1169 року проявилася задовго до приходу орди на наші землі. Отже, вже в менталітеті угро-фінських мисливсько-рибальських племен було закладено ненависть до вищого рівня добробуту, культури, намагання його зруйнувати, а найбільші цінності — пограбувати. Так сталося тоді й з іконою Вишгородської Божої матері, яка опинилася в далекому глухому Заліссі вже під назвою Владимирской.

Доручення ординських ханів щодо упокорення тверського князя Олександра московський правитель Іван Калита виконував 1328 року, коли все там було зрівняно із землею. Подібним звірством московського війська 1478 року супроводжувалося й підкорення Великого Новгороду — тоді одну половину його жителів вирізали, а іншу – переселили на Волгу, де тепер Нижній Новгород. А потім було взяття Казані, Астрахані...

У ту пору наших предків від подібних оргій порятувало щойно витворене козацтво, яке самодержавна москва з претензією на Третій Рим уже хотіла поставити собі на службу. Однак засновник Запорозької Січі на Хортиці князь Дмитро

Вишневецький як двоюрідний дядько змушений був тікати з «білокам'яної» від свого племінника Івана Грозного, котрий у випадках люті нищив навіть найближчих родичів.

До цієї інформації про московські звичаї, що розходилася Європою, додавалися свідчення східних православних патріархів, котрі після падіння Константинополя їздили до Москви за «милостинею». Особливо вразила українських православних владик розповідь Вселенського патріарха Єремії II, котрого на півроку ув'язнили тільки за те, що не хотів висвятити окремого московського, собі рівного. То якщо з найдостойнішою особою в православному світі єдиновірний православний цар дозволяє собі ось так чинити, що ж буде з ними, коли сюди прийде «московський мир» - цей страх змусив українських владик на чолі з Київським митрополитом Михайлом Рогозою просити покровительства в Папи Римського, уклавши з ним Берестейську унію.

У справжній суті єдиновірної православної Москви дуже швидко переконався і сам гетьман Богдан Хмельницький – через два роки після Переяславської ради 1654 він заволав на Чигиринській: «Треба відступити від православного царя, підемо хоч під бусурманського...». Цей заповіт бралися виконувати його наступники, але через підкупи козацької старшини Москві вдалося в Україні розбурхати Руїну, яка поступово виснажувала сили, внаслідок чого царському самодержавству вдалося прибрати наш вільний народ до своїх рук.

Боже провидіння подарувало тоді українцям Івана Мазепу, котрий розробив далекосяжний план визволення рідної землі від московської кормиги. Та знищення Батурина восени 1708 року й поразка союзника — шведського короля під Полтавою перекреслила ці плани. Козацькій старшині довелося йти на чужину, або ж накладати головами в петербурзьких казематах і Сибірах неісходимих, залишаючи рідний народ без політичного проводу, а відтак і без прав і власного голосу. Сталося те, що могло бути відображено тільки геніальним словом Тараса Шевченка: «Село неначе погоріло, Неначе люди подуріли, Німі на панщину ідуть І діточок своїх ведуть!».

І лише відродження власної гідності наших вояків у 1917

році допомогло українцям перебороти той двохсотлітній страх перед московською ордою. Але не відійшли зашпари від нього в тодішніх правителів світу сього. Тож вони готові були, не визнаючи червону з її небаченим доти варварством, відродити Білу Росію, але не хотіли підтримати незалежну Україну як справжнього провідника демократичного відродження після Першої світової війни, коли розвалювалися імперії. А коли більшовицьким демагогам у шкірянці й з наганом у руках удалося терором упокорити українців, а за ними й інші поневолені ще царською Росією народи, Захід поспішив визнавати тих, хто відкрито пропагував роздмухати всесвітню пожежу.

Скажімо, замість засудження страшного Голодомору-геноциду в Україні Президент США Рузвельт визнає СРСР восени 1933 року собі за рівного. А далі, застрашений холоднокрівною рішучістю Сталіна розправитися з вищим політичним і військовим командним складом свого режиму в 1937—1938 роках, Захід не наважується запротестувати перед кремлем щодо його участі з поділу спільно з Гітлером сфер впливу в Європі, який фіксується в таємних додатках до договору Молотова-Рібентропа.

Коли ж з нападом Гітлера на Радянський Союз ця змова зазнала повного краху, Захід об'єднується зі своїм учорашнім могильником, оскільки нацизм бачився йому тоді страшнішим за антилюдську сутність практичного комунізму, тим паче, що привабливі соціальні ідеї останнього знаходили підтримку в масі несвідомого населення багатьох країн. Своєю участю в антигітлерівській коаліції США, особливо ж реалізацією заокеанського ленд-лізу, Велика Британія, згодом Франція не тільки допомогли СРСР вистояти в Другій світовій, а й прийняли його умови післявоєнного устрою. Серед помилкових стратегічних поступок Заходу було й виключення із завдань Нюрнберзького трибуналу згадки й засудження участі СРСР у підготовці Другої світової війни.

Цю помилку першим усвідомив колишній прем'єр-міністр Великої Британії Уїнстон Черчіль, котрий уже в березні 1946 року закликав світ протиставитися широкомасштабному наступу комуністичних ідей, що поклато початок Холодної війни.

Вона тривала майже півстоліття й закінчилася виграшем Заходу тому, що на чолі демократичного світу у 1980-х роках став вольовий політик — Президент США Рональд Рейган, котрий не тільки зумів дати влучну оцінку «імперії зла», а й завдав політичну, економічну й ідеологічну поразку СРСР, не вдаючись до прямого використання збройних сил.

Наступники Рональда Рейгана, як і європейські лідери, наївно повіривши в можливість демократичних змін у росії, пішли на поведи кремлівських правителів, для котрих в умовах закономірного розвалу СРСР було найважливішим зберегти Україну в сфері свого впливу. Коли ж свого роду добровільним емісарам москви в особі окремих світових лідерів не вдалося відмовити Україну від виходу зі складу Радянського Союзу, вони стали добиватися від неї здачі ядерної зброї, яка могла бути гарантом щойно проголошеної незалежної Української державності. А весь наш ядерний потенціал шантажем умовили передати росії, яка також підписала Будапештський меморандум щодо надання нам гарантій безпеки й територіальної цілісності.

Тобто, тоді Захід, за підказкою москви, боявся нас, хоч ми ніколи й ні на кого не нападали збройно, а її багатостолітні завоювання й погрози кремля встановити свій лад у всьому світі там воліли не помічати. Але той нібито переляк від України негайно розвіявся, коли ми не тільки підірвали шахтні установки й порізали міжконтинентальні балістичні ракети, а й передали росії тактичну ядерну зброю, про яку навіть не згадувалося в оповіщених документах. Від цього задоволений Захід посміхався, а в нас одразу ж ускладнилися проблеми з росією щодо поділу Чорноморського флоту, закордонної власності тощо.

Саме по зневажливому ставленню нового московського провуду до Української державності, як і до новопосталих незалежних країн на теренах колишнього СРСР, Захід мав би бачити, що колишня російська імперія повертається до життя з усіма її ознаками нетерпимості до права іншого. Проте ні в Європі, ні за океаном з початком XXI століття не виявилось лідерів на зразок уже згаданих Черчіля й Рейгана, щоб побачити

це загрозиве для всієї світової цивілізації явище. І не просто побачити, а й зупинити його. Замість цього вдалися до умиротворення Росії, яка розпочала знахабніло себе поводити, оговтавшись після розпаду СРСР. Один до одного було наслідувано приклад беззубої Європи, котра на тарілочки принесла Гітлеру особливий дозвіл на агресію проти сусідів.

На жаль, на той час ще не встиг такий вирости і в Україні, а тих, кого вже сама історія визначила українцям за провідників, наша влада боялася популяризувати, оскільки їхній чин державності й жертвності в ім'я рідного народу далеко не відповідав їй рівню. Хоч саме мужність і жертвність Івана Мазепи, Симона Петлюри та Степана Бандери подавала приклад постави й боротьби для державних діячів всіх народів.

Починаючи з 2014 року, коли росія здійснила перші акти агресії проти України, все, на що спромігся переляканий Захід, - висловлював занепокоєння і дуже просив київську владу не гнївити москву рішучими діями на захист нашої територіальної цілісності й державного суверенітету. Про Будапештський меморандум у Європі й за океаном мовчали, а заганяли нас у нормандський формат, де не було ні США, ні Китаю, ні Великобританії. Усе це обернулося Мінськом, де переговорний процес патрунував білоруський «бацька»...

І протягом багатьох кровопролитних років йшлося до того, що невдовзі ми могли вже опинитися сам на сам з так званим старшим братом, що вміє міцно душити в обіймах – з осені 2021 року на кордоні з Україною москва стала нагромаджувати свої ударні підрозділи. Нас попередили про майбутню війну, та не вважали, що Україну як оборонну браму всього цивілізованого світу необхідно негайно по-справжньому озброювати – розраховували лише на підтримку партизанського руху на наших теренах, коли нас окунують рашисти.

Тож після чергового «серйозного та предметного обміну думками» Президента США Байдена з господарем кремля Путіним на голови європейських і заокеанських політиків, котрі якраз насолоджувалися різдвяними канікулами, несподівано вилився холодний душ — заява міністра закордонних справ

України Дмитра Кулеби від 31 грудня 2021 року: «Ми здатні захищатися. Якщо Захід похитнеться та обере умиротворення, ми все одно будемо захищати себе, своє право на існування і власне майбутнє».

І сильним світу сього нарешті дійшло, що коли Україна своєю кров'ю відстоїть свою свободу, як це було в 2014 році, то тоді вони остаточно розпишуться у власній безпорадності перед знахабнілим агресором, котрий 8 років дурить світ про те, що «их там нет». Відтак буде творитися нове НАТО, але вже без них. Відтак розпочався пасивний процес протидії, який не виходив за рамки вже звичних попереджень – рішучих превентивних дій не вживалося. А нерішучість Заходу і далі розпалювала азарт агресора – тож 24 лютого 2022 року сталося те, що мало статися...

І це нагнало такого страху на Захід, що він тільки й спромігся виділити нам ще лише 72 години на самостійне існування. Але цей визначений нам час вибухнув такою величезною українською революційною енергією — збиралася, очевидно, всі тридцять років незалежності, — що весь світ заціпенів від самопожертви української нації, і багатьом ще, як і нам самим, доведеться ретельно аналізувати не тільки комплекс своїх прорахунків, а й феномен нашого здвигу.

Але саме це й повернуло Захід до усвідомлення власної самодостатності й гідності, й він, нарешті, рішучіше стає на бік українців. Хоч для декого процес позбавлення страху перед Москвою й досі триває в страшних конвульсіях. Але він пішов, його вже не зупинити — Україна повертає світові гідність!

<https://www.pic.com.ua/ukraina-povertaie-svitovi-hidnist.html>

<https://www.vsesvit-journal.com/curiosities/ukrayina-povertaye-svitovi-gidnist/>

<https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3489854-zahid-naresti-risucise-stae-na-bik-ukrainciv.html>

Голос України. — 2022. — 8 червня.

Наше життя (Нью-Йорк). — 2022. — Вересень — Жовтень. — С. 30—32.

РОСІЯ ВЖЕ НЕ МАТИМЕ СВОГО ОЛЕКСАНДРА МАКЕДОНСЬКОГО

Уже з давніх часів знавці військового мистецтва підмітили характерну обставину: майже наполовину успіх бойових операцій залежить від уміння ослабити ворога, роз'єднавши його, знайшовши в його стані прихильників. Особливо цим відзначився Олександр Македонський, який ще задовго до народження Ісуса Христа увійшов до світової історії, як один з найславніших полководців. За словами професора Роберта Паклена, який ще 1943 року підготував «Білу книгу» про національну і соціальну політику на службі московського імперіалізму, Македонський «першорядне значення надавав добору й переведенню в життя ідей, які йому з'єднували прихильників у стані ворога».

Тож коли готувався до походу, вивчав усе, але найбільше – особливості того народу, який збирався підкорити, зокрема, його культуру, важливі символи духовності. Скажімо, щоб опанувати Малу Азію, якою тоді володіли перси, Олександр Македонський перед початком походу кидає клич про поширення там грецької культури. Як перший крок до цього – покладення вінків у Трої на могилі героя древньогрецького епосу Ахілла. Відтак у Малій Азії Македонському чинили опір лише перські гарнізони, грецькі міста ж відчиняли ворота.

Подібний прийом застосував Олександр Македонський і в поході на Єгипет, який планував визволити з-під влади персів, де їх місцеве населення ненавиділо. Аби переконати тамтешніх мешканців, що він нібито й справді їхній визволитель, складає жертву єгипетському богові, їздить на прощу до відомої єгипетської святині й там одержує титул «Амонового сина», тобто, спадкоємця одного з найвищих жреців тогочасного світу.

Розуміючи, що на багнетах можна поставити трон, але не можна на ньому всидіти, Олександр Македонський адміністративні посади Єгипту залишає в руках місцевої знаті, а прийшли греки лише контролюють її дії. Далі кидає клич греко-перської єдності – побрався сам з персянкою й водночас одружує 10

тисяч своїх вояків з тамтешніми жінками. А крім усього, починає сам з'являтися перед народом у одязі, що поєднує синтез грецького з перським...

Зрозуміло, нічого подібного в своїх традиціях навіть наприкінці першого тисячоліття нової ери не мали й близько наші північно-східні сусіди, які лише переходили від мисливсько-рибальського до скотарського способу матеріального виробництва. Коли державу Русь з центром у Києві 860 року вже офіційно визнала наймогутніша тоді країна — Візантійська імперія, вожді угро-фінських племен, що розселилися від Балтики до Уралу, через два роки після цього лише просили варягів, аби ті прийшли в Ладогу ними правити.

Завойовані й зрусифіковані невдовзі нашими предками угро-фіни в центрі свого розселення, скориставшись з ослаблення Русі, розпочинають творити свою самоврядну модель, яка відповідає рівню місцевого розвитку, а не демократичним традиціям Києва та Новгороду. Звідси й варварське зруйнування військом суздальського князя Андрія Боголюбського Києва 1169 року — на подібне знищення Новгороду сил у нього вже не вистачило.

А потрапивши згодом під вплив Золотої Орди, в основі матеріального виробництва якої було саме скотарство, вчорашні угро-фіни досить швидко сприймають її самоврядні традиції, на відміну від наших предків, котрі з тисячолітнім хліборобським досвідом більше схильні до демократичного розв'язання життєвих проблем.

Відповідного впливу зазнає і військова справа, тактика й стратегія якої абсолютизує варіант масової сили, що вже своїм виглядом має вселяти жах тим, хто має перед нею оборонятися. Гетьман Богдан Хмельницький, перелякався, коли побачив жорстокі дії нібито союзного московського війська на українських землях у спільному поході на захід 1655 року. Тому й наполегливо радив магистрату Львова, аби відкупилися, щоб московські ратники не сплюндрували місто, як це було перед тим з Городком.

Щоправда, постійне залучення до управління московської

збройної сили іноземців, як і вихідців з середовища української козацької старшини, відшліфовує певні бойові прийоми російської армії під час здійснення військових операцій, однак при цьому залишається їхньою основною складовою для досягнення бажаного результату використання необмеженої кількості людського контингенту.

Ця концепція, яку російський радянський маршал Жуков означить виразом «баби нарожают», міцно закріпиться в свідомості московських великодержавників, які вже від 1492 року розмірялися про свій «Третій Рим». Відтак поневолені москвою сусідні народи в якості гарматного м'яса завойовують для неї нові й нові території, а вихідці з останніх знову ж таки масово навалюють на нові сусідні землі, щоб невдовзі перехрестити їх на «исконно русские», як це раніше трапилося з українськими, білоруськими, кримськими...

У полоні такої дикої стихії опиняються й вихідці з Європи, яким російські великодержавники доручають свій імперський трон. Так, німкеня Катерина II не тільки спритно використовує нашу козацьку збройну силу в своїх завойовницьких походах на Північний Кавказ і Крим, а й вміло розправляє після цього з нею в загальному контексті нищення української нації, аби «не смотрели, как волки в лес».

І вже готується похід до «теплого моря» — за заповітом Петра I! Цей шлях до Індійського океану мають забезпечити нащадки запорожців, котрих виривають з Кубані й розселяють уздовж Каспійського моря в середовищі мусульманських народів. Паралельно російська імперія приєднує Закавказзя, намагається опанувати Балканами. Здається, Третій Рим остаточно утверджується завдяки грубій силі. Однак уже Кримська війна 1853—1856 років дала значну тріщину в мнимій величчї російської армії. А остаточно розвіяла міф про її непереможність війна з Японією на початку XX століття: величезна імперія, яка тоді простягалася з-поза Вісли до Аляски, зазнала нищівної поразки від маленької острівної країни!

Відтак один з найталановитіших, але глибоко прихований, російський шовініст Володимир Ульянов-Ленін зрозумів, що

для утвердження світової величі цієї імперії необхідно «піти іншим шляхом», можливо, він тоді вирішив якраз і скористатися прийомами Олександра Македонського для завоювання світу. Не дозволяючи українським соціал-демократам зайняти свою окрему нішу в загальноросійській партії цього типу, Ленін водночас розпочинає наполегливо пропагувати концепцію права націй на самовизначення.

На відміну від європейських соціалістів, які навіть не визнають українців за окрему націю, цей відвертий російський великодержавник під тогою сполучених штатів Європи ратує за те, щоб українці мали власну самостійну державу, але ... у ній має заправляти його загальноросійська політична сила, яка нібито уповноважена представляти і наш робітничий клас.

В еміграції Ленін активно спілкується з українськими революціонерами, демонстративно сидить у Кракові під синьо-жовтими прапорами на відзначенні 100-річчя від дня народження Тараса Шевченка, а з початком Першої світової війни пише спеціальні статті про право українського народу бути господарем на своїй землі. Це так утішає членів «Союзу Визволення України» у Відні, що вони навіть хочуть добитися, аби російські більшовики одержували німецьку грошову допомогу саме через них, а відтак були запряжені до українського національно-визвольного воза.

На хвилі Лютневої демократичної революції, яку ініціювали солдати-українці Волинського полку в Петрограді, Ленін намагається захопити владу в російській імперії, а коли йому це вдається, то вже забуває про свої обіцянки щодо права націй на самовизначення, бо хоче їхнього безумовного підпорядкування своїй партійній секті. Коли ж Перший Всеукраїнський з'їзд рад підтримує вже проголошену Центральною Радою в Києві Українську Народну Республіку, російські більшовики творять у грудні 1917 року в Харкові ще одну УНР — самозвану, нелегітимну. І цією харківською УНР керують призначені червоною Москвою у більшості неукраїнці, які присланою з Росії збройною силою контролюють наших місцевих мрійників про «безкорисливість допомоги» пролетаріату «братнього» нам народу

з півночі. Правда, пришельці дозволили причепити до червоного прапора синьо-жовті стрічки.

У Леніна з'являється серйозний конкурент у боротьбі за владу в росії — генерал Денікін. Той, котрий зневажає українство, його мову називає собачою. Тому від нього й відвертаються українці, зокрема, кубанці, які спочатку становили значну частину його армії. А от Леніну дехто з нашого наївного народу хоче вірити, адже він закликає своїх наглядців в Україні вивчати мову корінного населення, розвивати його культуру, а ще ж землю обіцяє селянам...

Ленін іде на всякі обіцянки українцям, бо добре розуміє, що «без українського хліба, без українського вугілля, без українського цукру і без української залізної руди російська радянська республіка неможлива...». Він навіть формально визнає незалежність УСРР, 28 грудня 1920 року укладає з нею союзний договір, але непомітно для загального ока на так званих самостійних українських теренах запроваджуються закони більшовицької Росії. Більше того, повстанців проти московських окупантів судять іменем саме останньої, а не УСРР — усе це ще до створення так званого Союзу РСР.

Тобто, Ленін виявився добрим учнем Олександра Македонського в завоюванні сусідніх народів. Він хоче й надалі використовувати досвід цього видатного полководця, оскільки розуміє, що російська більшовицька влада ще далеко не утвердилася на окраїнах колишньої царської імперії. Тож ще за його життя москва змушена була запровадити так звану коренізацію, щоб приспати пильність національних меншин, а фактично очолити в своїх інтересах національне відродження кожного підневільного народу. Як ментально відстала від європейської цивілізації вона могла таким чином розтягнути трохи в часі існування своєї імперії, але не утвердити її.

Однак дозволена москвою коренізація захопила у свій вир мільйони українців і поза межами УСРР. Знову ж таки — від Балтики до Тихого океану — в усіх розселеннях українства відкриваються школи з рідною мовою навчання, на ній виходять газети, спілкуються в державних установах, а в церквах мо-

ляться. Починає українізовуватися пролетаріат у Ростові, Краснодарі, Таганрозі, Новоросійську, робітничі клуби з'являються і в інших містах, навіть на Далекому Сході...

Конкретних заходів щодо протидії цьому Ленін не залишив у своєму заповіті, а подібних традицій російське суспільство через уже названі причини не виробило, хоч пізніше і хвалилося стрибком від селянської сохи до космічних ракет — щоправда, їх творили, як правило, інородці. Тому російським шовіністам визначитися з українським питанням було просто: «нет, не было и не может быть» — згадали приснопам'ятного царського міністра Валуєва.

Постанови кремля від 14 і 15 грудня 1932 року про згортання українізації в УСРР і повна заборона такої поза її межами остаточно відкинули традиції Олександра Македонського щодо делікатного упокорення поневолених націй. Відтепер груба сила й дике свавілля стали головним знаряддям у відвертому нищенні українства — Голодоморами, політичними репресіями, каральними акціями проти повстанців та їх родин.

Так було за СРСР, так продовжується і в новітній росії, де ленінська практика через надання національно-територіальної самоврядності засуджується, натомість превалюють шовіністичні ідеї Денікіна. Брутальна агресія, що розпочалася 2014 року, супроводжується забороною рідної мови в школах на окупованих територіях, нищенням українських книжок, переслідуванням патріотів. Таким чином, навіть замість видимої поваги, як це вчиняв Олександр Македонський, як цього вимагав у своїх тактичних розробках Ленін, нинішнє російське воцтво діє на зразок орди, відзначаючись і тим, що краде унітази, чим і увійде в історію світової цивілізації.

Природно, з боку таких «визволителів» немає й натяку на повагу до одвічно корінного тут українства. Лише нахабне сподівання на квіти й хліб-сіль для непроханих гостей з автоматами, танками й ракетами...

Але ж українці – не росіяни, що є нащадками угро-фінських мисливсько-рибальських племен, а не хліборобських, як ми. З нашого середовища виходять державні діячі й полководці і для інших народів.

Чогось подібного терени від Балтики до Уралу, здається, не дали. До речі, вже цитований професор Роберт Паклен вказував, зокрема: «...ті імперіалістичні народи, котрі творили великі імперії, до певної міри справдували таке панування своїми особистими прикметами; організаційним генієм чи талановитістю, які посували людство вперед – але москвини такими прикметами не відзначаються і тому не мають і тіні своїх претензій».

Зрештою, росія вже запізнилася зі своїм Олександром Македонським — історія цієї імперії на наших очах відходить у засвіти. . .

<https://www.pic.com.ua/bez-kvitiv-i-khliba-sili-imperii-vid-khodyt-v-zasvity-trykhyvatyvshy-kradeni-unitazy.html>

<https://www.vsesvit-journal.com/curiosities/rosiya-vzhe-nematyme-svogo-oleksandra-makedonskogo/>

<https://umoloda.kyiv.ua/number/0/2006/167732/>

Голос України. — 2022. — 15 липня.

[file:///C:/Users/PL/Downloads/150722%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/PL/Downloads/150722%20(1).pdf)

<http://www.golos.com.ua/article/362261>

<https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3515678-stihia-i-mentalnist-dikoi-ordi.html>

ЄВРОПА ЗНОВУ БОЇТЬСЯ ПЕРЕМОГИ УКРАЇНИ

Сто п'ять років тому французький уряд перед загрозою окупації України більшовицькою Росією так і не зважився на офіційне визнання УНР. Тоді він вирішив, що буде кращим дочекатися взяття Києва червоними московськими військами, з якими спробувати увійти в зносини.

Так, у Франції не сподівалися, що Україна піде на проголошення своєї незалежності. Тому повідомлення про IV Універсал Центральної Ради викликало там негативну реакцію. Відносини між Україною і Францією почали налагоджуватися лише після того, як гетьман Скоропадський змінив політичний курс від самостійності до федерації в складі Росії. Париж влаштувала заява нового міністра закордонних справ Афанасьєва в телеграмі до Денікіна про те, що «українські сили в порозумінні з Доном і паралельно з Добровольчою Армією направляються на боротьбу з більшовиками і на відновлення єдності Росії».

Природно, що Францію задовольняла і відповідь Денікіна до Києва, надіслана 17 листопада 1918 року: «Оскільки Україна стала на шлях російської державності, вважається необхідним досягти згоди з питань єдиного фронту, єдиного командування — для боротьби з більшовиками і єдиного російського представництва на міжнародному конгресі». Відтак французький консул Е. Енно досить чітко висловився в телеграмі на адресу Голови Директорії УНР 20 грудня 1918 року: «Армія генерала Денікіна користується повною матеріальною і моральною підтримкою держав Антанти».

Саме за таку позицію прихильники відродження старої Росії досить високо оцінювали його роль: «Енно займав стосовно українського питання позицію визначену і тверду: українці в усіх напрямках визнавалися ним елементом, шкідливим для створення єдиної Росії, а Добровольча Армія вважалася єдиним здоровим державним началом на півдні Росії». Представник Франції так зневажав наш Уряд, згадувала Софія Русова, «так образливо говорив з нашими делегатами, що скоро можна було

впевнитися, що з того нічого не вийде і що тогочасна Антанта не хоче України захищати».

І це за умови, що під ту пору, за словами Головного Отамана військ УНР Симона Петлюри, «найтяжчим ворогом» незалежної України був «Денікін, який замість воювати з большевиками, обернув проти нас гармати й кріси, які отримав від Антанти; його старшини заявляють цілком одверто, що коли буде повалено Україну, вони вестимуть війну з Польщею і Румунією».

У листі до французького публіциста Жана Пелісьє Петлюра наголошував: «Ми не отримали досі жадної помочі; ні амуніції, ні технічних апаратів, ні санітарного матеріялу. Нічого! Ах, коли б Ви знали, друже, скільки трагічних моментів прийшлося нам пережити через це цілковите опущення нас! Траплялось часто, що нашим козакам бракувало патронів! І тоді приходилось їм класти свою голову в багнетній боротьбі з большевиками! Приміри їхнього героїзму й ті великі криваві жертви, які вони несли, це щось одиноке, нечуване в історії війни.

Три четвертини наших козаків без чобіт і одежі; однак їх дух не погас! Ми не маємо ліків; тиф десяткує ряди нашої армії, багато з ранених вмирає, бо не маємо ні медикаментів, ні білля. А антантські держави, які проголошують високі принципи, забороняють Червоному Хрестові прибути до нас! Ми вмираємо, а Антанта, мов Пилат, вмиває руки, й нам не остається більш нічого як кликнути їм: «morituri te salutant»!

Звертаючись до великої французької демократії, провідник українського вояцтва наголошував: «Нехай французький уряд зніме блокаду і тим дасть змогу купити для нашої армії та нашого народу медичні средства і ліки... Наш народ ненавидить большевиків і вважає їх своїми смертельними ворогами; так само відноситься він до правих, деспотичних і жорстоких приклоників Денікіна. Ці останні вживають тих самих метод, яких вживають і большевики, і між одними і другими існує певного роду спільний стратегічний плян відносно України й українців. Денікін лле воду на советський млин і цю воду доливає Антанта! Що за сумне явище! Тут мається діло з цілковитою по-

літичною сліпотою! Я з цілого серця бажаю, щоб антантські кола увільнилися від подібної хвороби й почали дивитись на справи правдивими очима...».

Однак офіційний Париж залишався глухим до цих прохань українства, про що свідчить виступ депутата французького парламенту Гіяцинта де Гайар-Бансея 6 лютого 1920 року: «У промові, яку виголосив пан голова ради міністрів, говорячи про іноземні країни, що оточують Московщину і що після російської революції відокремилися від Великої Росії, щоб створити з себе незалежні країни, він забув одну країну, яка, однак, має поважне значення, численну людність і великий простір: я маю на увазі Україну. Він згадав Естонію, Латвію, Литву, дійшов до Польщі й потім перескочив до Кавказької республіки...».

Визнання незалежності Української Республіки було б, на мою думку, визначною послугою, зробленою для справи соціального миру й європейського порядку».

На цей заклик французький уряд знову не відгукнувся. Це змусило Гіяцинта де Гайар-Бансея 27 березня 1920 року повторно виступити з вимогою визнати незалежність УНР. Але французький уряд продовжував вести свою східноєвропейську політику, основними підставами якої влітку 1920 року були:

«1) Франція є рішучо проти роз'єднання Росії як політичного організму. Вона визнає право на повну політичну самостійність лише за Польщею і Фінляндією в їх етнографічних межах. Всіх інших держав-аллоґенів вона рахує частинами Росії, яку бажає бачити складеною по федеративному принципу.

2) Ніколи не можна чекати, щоб Франція згодилася на визнання самостійності України хоча би тепер нашої армії і пощастило зайняти ті території, які вона займала літом с. р.»

«Навіть у тих французів,— згадував український дипломат Василь Косаренко-Косаревиц,— що в більшій або меншій мірі мають відношення до ведення політичної лінії Франції, помітне колосальне незнання національних взаємин у нутрі бувшої імперії, поза Польщу, яка одинока просвічує їм на тлі історії до-і післянаполеонівських часів. Щодо поляків є в них ще певні гуманні погляди, але супроти інших народів їхнього російського

союзника вирішальна тільки політика їхніх франків і процентів. Немилосердно і безоглядно. Це притаманно шпаровитим і сухорахуючим реальним французам. Ось чому потрібна їм нерозривна Росія. В її єдності бачать вони забезпечення своїх рент від капіталів, вложений в російські папери. Публічна лінія цілої Франції знає лише «росію» і «Польщу». Все інше лякає їх своєю новиною і через те непевністю, тим більше, що так «Росіяни», як і «Поляки» представлять їм все інше як не витвором німецької інтриги, а то й большевицьким явищем».

Француз Шарль Дебрей, котрий у 1917—1919 роках учителював у Києві, повернувшись до Парижа, написав: «Українці ХХ століття не погодяться ніколи бути тим, чим вони були перед російською революцією, і не хочуть бути нічим іншим, як тільки українцями. Рідні брати французів через своє розуміння революції, вони хочуть працювати над скріпленням своїх вольностей і свого власного добробуту з підмогою і моральною підтримкою французів. Тепер за французами черга використати ці симпатії, які їм були заявлені, і це довірря, яке на них українці покладали».

На жаль, Франція наданою їй історичною можливістю в цьому плані не скористалася. А за її прикладом чинили й інші члени Антанти. Наприклад, на прохання українських дипломатів «визнати і підтримати молоді національні республіки, які виникли на руїнах старої російської монархії, відмовившись від ідеї відбудовання Єдиної Неділимої росії», їхні британські колеги відповідали, «що Англія безумовно стоїть за федеративну росію з окремих самостійних республік і ні в якому разі не допустить відбудовання російської монархії».

Те, що УНР не знаходила реальної підтримки в Англії, пояснюється цілою низкою причин. По-перше, це зв'язаність її союзом з Францією, бажанням нав'язати торгівельні відносини з більшовиками, що наобіцяли їй український хліб та цукор, а також слабка зорієнтованість у політичній ситуації, яка утворилася на півдні колишньої росії.

Відмахнулася від української проблеми й Італія. Так, улітку 1920 року уряд Джолітті, взявши до уваги рекомендації парла-

менту і всіх без винятку політичних партій, твердо став на позицію визнання більшовицького уряду в Москві «де факто». Впливи Соціалістичної офіційної партії, що перебувала в безпосередніх зносинах з урядом Леніна і тісно пов'язувалася з III Інтернаціоналом, були в Італії, втомленій і знесиленій попередньою війною, досить сильними. Скажімо, 28 і 29 серпня 1920 року в Болоньї відбувся конгрес представників «революційних організацій та партій для визначення засобів зміцнення і поглиблення агітації за політичних в'язнів та за комуністичну Росію». В ньому взяли участь представники таких важливих і сильних організацій, як Синдикат італійських залізничників, Загальна конференція праці, Італійська синдикальна спілка, Федерація працівників моря, Федерація працівників портів, Пролетарська ліга покалічених на війні, Дирекція соціалістичної офіційної партії, Спілка італійських анархістів, Федерація революційної молоді та інші організації, які ухвалили резолюцію на підтримку більшовицької Росії й вимагали від свого уряду її офіційного визнання.

Сплеску цими емоціям додав прихід з Одеси пароплава з «російським хлібом», як висвітлиювалося місцевою пресою. А представники російських кооперативних організацій на її сторінках повідомляли, що «в Одесі та в інших портах Чорного моря заготовлено для Італії ще досить хліба».

А тому в цьому загальному запалі на підтримку російського пролетаріату, не знайшла належного відгуку заява секретаря парламентської групи Народної партії Товіні про те, що треба розрізняти «Росію півночі — Росію Москви і Росію півдня — Росію Києва, України, між якими існує більш глибока різниця в мові, в звичаях, соціальній структурі, ніж межі Францією та Італією».

Отже, понад сто років тому Європа не бажала перемоги України в боротьбі за утвердження власної державності. А що змінилося тепер? Чи скрізь відбулося отверезіння від власних помилок того часу, які призвели до трагічних наслідків для всіх народів?

Реально усвідомили свої прорахунки США, а також Англія,

яка на собі відчула становище України в 1940 році, коли на-
одинці опинилася проти Гітлера. В інших країнах Західної Єв-
ропи історія знову пішла по звичному колу: наприклад, фран-
цузький президент вимолює у господаря Кремля можливість
посидіти за спеціально створеним довжелезним оригінальним
столом, через який можна бачити й чути путіна, але не дово-
диться потиснути йому руку — таке дозволяється лише керів-
никам держав-сателітів, насамперед лукашенку.

Тому немає чого дивуватися, що окремі західні лідери весь
час клопочуться над тим, як зберегти путіну обличчя, не при-
низити його. Відтак, як і понад сто років тому, затримується
обіцяна допомога зброєю, що могло б прискорити нашу пере-
могу. Зокрема, у парламенті Німеччини ліві заявляють прямо:
Україна не повинна перемогти.

Значить, така Європа знову просто боїться нашої перемоги,
яка може по- справжньому змінити світ!

<https://www.vsesvit-journal.com/curiosities/ievropa-znovu-boyit-sya-peremogy-ukrayiny/>

Голос України. — 2022. — 15 червня.

<https://www.pic.com.ua/storichchia-neusvidomlennia-pomylok-ievropa-znovu-boitsia-peremohy-ukrainy.html>

*<https://universum.lviv.ua/data/magarticles/files/3117.pdf> // Уні-
версум (Львів). — 2022. — № 5—6. — С. 14, 15.*

<https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3502618-okremi-zahidni-lideri-klopocutsa-nad-tim-ak-ne-priniziti-putina.html>

ЧОМУ ГЕННАДІЯ ЄФІМЕНКА НЕ ЗАПРОСИЛИ ДО НІМЕЧЧИНИ

Ті військові злочини, які вчиняють нині на наших землях російські окупанти, стали можливими й тому, що світом своєчасно не був зупинений організований московю Голодомор-геноцид 1932—1933 років, за який вона так і не покалася. Ось чому важливо сьогодні — хай і через 90 років! — говорити про це світові, щоб він зрозумів природу тієї жорстокості, з якою російська солдатня знищує мирних українців.

Тож Українська держава час від часу звертається до світової громадськості з проханням визнати Голодомор 1932—1933 років геноцидом українського народу. Багато країн уже відгукнулися, уряди й парламенти багатьох ще треба переконувати. Особливо важливо в цьому плані одержати підтримку такої впливової європейської держави, як Німеччина, дипломати якої не тільки залишили численні свідчення про жахіття 1932—1933 років в Україні, а й ще тоді заявили, що наші втрати сягають від 7 до 10 мільйонів.

Для того, щоб це питання розглянув Бундестаг ФРН, було створено спеціальну комісію істориків обох країн, яка мала підготувати відповідний документ. Однак, як визнав Посол України у Німеччині Андрій Мельник, український склад комісії на чолі з професором Ярославом Грицаком зі своїми завданнями не справився, фактично справу було провалено, про що свідчить стенограма підготовчого засідання німецьких парламентарів.

З таким розвитком подій не погодилися українці Німеччини. Зокрема, очільник «Українського дому» в Дюссельдорфі Ірина Ястреб домовилася про організацію Міжнародної науково-практичної конференції "Геноцид українців: від минулого до сьогодні" з бургомістром великого промислового центру Німеччини Ессена Рольфом Флісом. І вчені кількох країн, серед яких, природно, були й представники України, проаналізувавши різні аспекти даної проблеми, звернулися до Бундестагу ФРН з проханням визнати Голодомор 1932—1933 років в Україні геноцидом українського народу.

Треба сказати, що німецькі політики з партії «Зелених ФРН» вже наступного дня після цього звернення виступили з ініціативою до своїх депутатів відгукнутися на прохання учасників конференції і проголосувати постанову щодо визнання Голодомору 1932—1933 років геноцидом українського народу.

Здавалося б, мета конференції досягнута. І тішитися з цього мали б, насамперед, в Україні. Але якраз саме тут не всім такий результат сподобався. Зокрема, групі професора Станіслава Кульчицького з Інституту історії України НАН України, яку в засобах масової інформації постійно представляє його вихованець Геннадій Єфіменко, коли треба викликати недовіру до тих вітчизняних дослідників, котрі на основі первинних документів наших архівів підтвердили свідчення німецьких дипломатів про втрати українців у 1932—1933 роках.

Пан Єфіменко на повідомлення з Берліна вибухнув протестом під назвою «Як не варто розповідати про геноцид», бо, мовляв, «При просуванні закордоном української візії про Голодомор як геноцид слід використовувати лише перевірені аргументи, представляти які мають лише люди з незаперечною науковою репутацією».

Бачите, пана Єфіменка занепокоїло лише те, що «до участі у заході були запрошені лише ті, для кого геноцидний характер Голодомору не підлягає сумніву». Він визнає, що «це цілком логічний підхід». Однак, на його погляд, «важливим мало б стати інше завдання — представити на конференції такі аргументи, які були б переконливими для загалу». До речі, на відміну від результатів уже згаданої українсько-німецької комісії, в нашому випадку так і було. І саме це, природно, переконало німецьких політиків оперативно відреагувати на наше звернення.

Оскільки такі наслідки конференції в Ессені не влаштовують пана Єфіменка, бо вони руйнують архітектуру його групи щодо визнання Голодомору 1932—1933 років, а особливо ж кількості жертв, то він намагається навздогін загальмувати розгляд цього питання в Бундестазі ФРН, звинувачуючи окремих українських дослідників у некомпетентності, чого він та його група неспроможні довести протягом багатьох років, ос-

кільки, ще раз наголошуємо, вони не працюють з первинними документами вітчизняних архівів, а користуються головним чином тими спрепарованими, які видали в москві професорові Кульчицькому понад 30 років тому.

З цього виходить, що українська діаспора Німеччини як організатор вищеназваної конференції, не могла запрошувати на неї тих дослідників з України, які постійно фактично виступають проти уже згаданих висновків німецьких дипломатів, які після Другої світової війни детально проінформували нашу еміграцію про свої матеріали щодо як ознак Голодомору як геноциду, так і кількості жертв від 7 до 10 мільйонів. Присутність таких осіб, як пан Єфіменко з його пропагандистськими посулами, зрозуміло, вносило б лише дисонанс у роботу конференції й повторно зірвало б підготовку розгляду питання в Бундестазі ФРН.

Зрештою, з якої речі запрошувати пана Єфіменка було до Ессена, якщо він відомий як той науковець, який під керівництвом свого вчителя С. Кульчицького видав 2003 року порівняльні документи про переписи людності УСРР в 1926 і 1937 роках, де вдався до підробки оригінальних даних, а найголовніше! — приховав від широкої громадськості факти фальсифікації результатів більш, ніж на півмільйона осіб. А мав би зробити відповідне пояснення, щоб не транслювалася його одностороння теза про «чесний перепис 1937 року».

Пан Єфіменко, між іншим, підтримує результати наших академічних демографів, які в своїх дослідженнях визначають цифру втрат у 3,9 мільйона осіб, виведену ними на основі московських документів. Але він не може пояснити: якщо співробітники Інституту демографії та соціальних досліджень НАНУ визнали в листопаді 2021 року, що втрати тільки немовлят у 1932—1933 роках становили 700 тисяч, то чи й справді інші 14 вікових груп (1—14) сягали лише один мільйон? Названі демографи, до речі, з грудня минулого року так і не відповіли на це конкретне запитання, поставлене перед ними на сторінках парламентської газети «Голос України».

І взагалі, як його могли б сприймати як дослідника підра-

хунку жертв Голодомору 1932 – 1933 років, коли він заявляє в ефірі Українського радіо в листопаді 2021 року, що він ... не спеціаліст у цій ділянці.

А що могли сказати в Ессені однодумці pana Єфіменка, коли в усьому світі переконалися щодо рівня їхньої «наукової» дискусії про втрати під час Голодомору-геноциду 1932—1933 років, який вони продемонстрували в прямому ефірі протягом майже 7-годинного марафону в Укрінформі в листопаді 2021 року, де говорилося про все, що завгодно. Зокрема, замість конкретних аргументів на підтримку своєї позиції учасники цього зібрання розлого інформували про встановлення пам'ятників донецьким і луганським сепаратистам, про п'єсу радянського драматурга Олександра Корнійчука «В степах України», що не має абсолютно ніякого відношення до задекларованої теми нібито ж наукової розмови про геноцид та втрати від нього.

Але подібне — в традиціях групи професора Кульчицького. Кілька років тому, вони на організованому ними семінарі в Києві заслуховували доповідь про ... кулінарні смаки радянського кіно.

Тимчасом ця група устами pana Єфіменка вболіває за те, що встановлені 10,5 мільйона осіб нібито призведуть «до значного погіршення іміджу Української держави». Але для pana Єфіменка «це ще пів проблеми». Не менше важить, пише він далі, «хто в Ессені виступив обличчям української позиції».

Насамперед він пише про «директорку Музею Голодомору Олесю Стасюк». Її він не тільки звинувачує у фальсифікації видань Музею, а незадоволений і тим, що «восени 2021 р. вона ще й подала до захисту дисертацію за темою: «Інститут уповноважених у здійсненні Голодомору-геноциду 1932–1933 років в УСРР». Pana Єфіменка дуже обурює той факт, що 24 грудня 2021 року «спеціалізована Вчена рада Д 27.053.01, що діє при Університеті Григорія Сковороди в Переяславі, одноголосно проголосувала "за" присудження дисертантці наукового ступеня доктора історичних наук».

Він, правда, не був присутній на цьому засіданні, а тому не обізнаний з тим, як Вчена рада детально розглядала кожне звинувачення його однодумців, які заздалегідь були озвучені в

засобах масової інформації. Пан Єфіменко не повідомляє також і того, що на звернення «п'ятьох відомих науковців» Міністерство освіти та науки України доручило аж двом авторитетним науковим інституціям дати так звані чорні рецензії. Обидві вони підтвердили справедливість присвоєння О. Стасюк наукового ступеня доктора історичних наук.

Але реальний «злочин» О. Стасюк в очах групи Кульчицького та тих, хто й досі притримується директиви ЦК КПРС від 1989 року писати про 3,5 мільйона (це нинішні російські нараховані) чи підмарафечену під 3,9 мільйона кількість жертв в Україні, не в цьому, а в тому, що як генеральний директор Національного Музею Голодомору-геноциду вона 2019 року офіційно звернулася до Служби Безпеки України з проханням відкрити кримінальне провадження щодо всебічного вивчення трагедії Голодомору-геноциду. Відтак саме історико-криміналістичними експертизами були встановлені цифри втрат українців у 1932—1933 роках в УСРР і на Північному Кавказі в 10,5 мільйона осіб. І це все відбувалося відповідно до вимог кримінально-процесуального законодавства, тобто в правовій площині, а не в дискусіях за чашкою кави на організованих учнями професора Кульчицького на закордонні гранти семінарах. На яких, до речі, ще й попереджують завезених з периферії учасників: не ставити питання про кількість жертв Голодомору-геноциду.

Другим, хто на думку пана Єфіменка не мав права бути в Ессені, — автор цих рядків. А головна провина його не тільки в тому, що він був науковим консультантом згаданої дисертації, яка вже затверджена колегією Міністерства освіти та науки України, а в тому, що після документального встановлення саме ним мінімальної кількості втрат у 7.123 тисячі осіб О. Стасюк поставила питання про повернення слідства до цієї справи. Зрештою, як цього і вимагала Генеральна Прокуратура України ще 2009 року. А коли академічні демографи спробували через свої хитромудрі формули спростувати документальні дані, то їм було запропоновано аналіз дитячої смертності — відгуку вони й досі не відважилися надати, про що вже згадано вище, особливо стосовно наповненості перших класів

у 1932—1940 роках. Але саме аналіз дитячої смертності в різних областях дав можливість розрахувати загальну тільки в УСРР у кількості 9,1 мільйона осіб.

Так, це я, а не професор Кульчицький, його учень Єфіменко чи академічні демографи, виявив в наших архівах шкільні журнали, де восени 1932 року в першому класі, скажімо, значилося 40 дітей, а в травні 1933 — лише 22. Це мені пощастило знайти списки на клаптиках паперу учнів сільських кутків, проти більшості прізвищ котрих стояли помітки: «Помер 33-го року». Моя «провина» і в тому, що мені вдалося співставити документи двох архівів Дніпропетровської області, які засвідчили, що в Петриківському районі учні всіх початкових класів восени 1933 року не дорахувалися більшості своїх товаришів, а порівняльний аналіз народжених у відповідних роках і першокласників окремих районів Вінницької, Полтавської, Черкаської, Київської областей у 1933—1940 роках виявив величезну нестачу тих, хто мав уперше сісти за шкільні парти. І все це, до речі, підтверджується в спогадах всіх тих, хто пережив те страшне лихоліття.

Незадоволений пан Єфіменко й тим, що в конференції в Ессені взяли участь професор Ганна Капустян з Кременчука, професор Петро Чернега з Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, а також професор Василь Марочко з його ж Інституту історії України. Останнього, який відмовився бути заодно з групою свого довголітнього керівника відділу Кульчицького, пан Єфіменко також звинувачує у «фальсифікаціях».

Він вважає, що від виступів в Ессені особливо постраждає «репутація тих німецьких політиків та громадських діячів, які таке звернення підтримують». На думку пана Єфіменка, «неправдива інформація про Голодомор, та ще й виголошена залученими до просування беззаперечних фальсифікацій і плагіату людьми, дасть аргументи для сумніву і в розповіді про сучасні злочини Росії». Про них, до речі, він чомусь не пише, а на конференції в Ессені дана проблема розглядалася детально.

Бідолашний уболівальник за репутацію німецьких політиків та імідж України чомусь не пише про те, що виступи, що стосувалися порівняльного аналізу злочинів Москви щодо укра-

інців 90-річної й нинішньої давності, виголошували такі відомі правники, як президент Міжнародної асоціації криміналістів Валерій Шепітько, суддя Міжнародного трибуналу з колишньої Югославії професор Володимир Василенко, федеральний суддя США Богдан Футей, відомі адвокати в цій країні Аскольд Лозинський і Віктор Рудь, мав доповідь і професор Роман Сербин з Канади, який організував першу конференцію у західному світі на тему Голодомору ще за радянських часів. А ще ж мали слово і директор Інституту досліджень Голодомору професор Світлана Маркова, відомий дослідник зі США Вікторія Малько...

Тобто, німецькі політики зважували історичні факти і відповідальність за злочини проти українців відповідно до вимог міжнародного права. І, зрозуміло, їх мало цікавить лемент пана Єфіменка про його вболівання «репутацією української історичної науки», яку він представляє від імені групи професора Кульчицького. Бо протести останнього в 1988 році проти засідань Міжнародної комісії юристів, яка розглядала злочини москви під час Голодомору 1932—1933 років, не забулися в західному світі, хоч цей київський професор раніше привселюдно розкаювався за фальсифікацію ним історичної правди про Голодомор. Тепер, як видно, знову пішов по звичному для нього колу.

Не забув пан Єфіменко і про організований протест серед української інтелігенції проти встановленої цифри втрат у 10,5 мільйона осіб – першим там стоїть підпис професора Кульчицького. А далі долучалися вже ті, кого зуміли заагагітували. Як правило, в абсолютній більшості не фахівці, або ж давно зангажовані на московський наратив щодо кількості втрат. Дехто хотів одержати вище місце в цьому списку — так, Вахтанг Кіпіані на сторінках редагованої ним «Історичної правди» добився, аби заднім числом його прізвище поставили третім.

Особливо ж відзначилися співробітники Центру досліджень визвольного руху зі Львова, тобто ті, хто замість вивчення своєї безпосередньої теми, взялися раптом, за помахом чиєїсь чарівної палички, «визволяти» українську історичну науку від «фальсифікаторів» Голодомору-геноциду. Ось тут якраз і доречними є слова Великого Кобзаря: «Доборолась Україна до самого краю. Гірше ляха свої діти її розпинають...».

Чи думали ці та інші підписанти, що даний список ганьби

також залишиться в аналах історії, і з часом їхнім дітям буде незручно за своїх батьків, котрі протестували проти того, аби згадати всіх невинно убієнних Голодомором, а не тільки дозволених москвою 3,5 мільйона загиблих?

До речі, а чи чув хтось про те, щоб єврейська чи вірменська еліти протестували проти того, що кожного року ці нації встановлюють нові імена жертв геноцидів їхніх націй?

І ще таке важливе уточнення для Генадія Єфіменка: нікому з учасників дискусії в Ессені не заплатили жодної копійки чи жодного centa, як це практикується для наших опонентів від окремих заможних канадців — у грудні минулого року додатковий транс на їхню діяльність становив 700 тисяч доларів, про що сповіщала «Історична правда».

Акцентую увагу на цьому, бо коли на одній з конференцій у нашому університеті деякі демографи привселюдно похвалилися, що з ними повністю розраховалися зарубіжні автори, яким вони готували відповідні матеріали для висвітлення Голодомору-геноциду (ось як і ким вкладається чужинцям інформація про нашу історію!), то присутній Генадій Єфіменко зарепетував: «А мені не заплатили...».

Нам теж не заплатили! Але ми працюємо як волонтери в цій справі, як і та частина нашої діаспори, яка все своє життя на чужині долучалася — в тому числі й трудовими центами, пфенінгами чи іншими зарубіжними копійками — до відродження Української самостійної держави, а зараз допомагає нашій спільній Батьківщині захищатися від російського агресора.

<https://www.vsesvit-journal.com/curiosities/yevropa-znovu-boyitsya-peremogy-ukrainy/>

Голос України. — 2022. — 15 червня.

<https://www.pic.com.ua/storichchia-neusvidomlennia-pomylok-ievropa-znovu-boitsia-peremohy-ukrainy.html>

<https://universum.lviv.ua/data/magarticles/files/3117.pdf> // Універсум (Львів). — 2022. — № 5—6. — С. 14, 15.

<https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3502618-okremi-zahidni-lideri-klopocutsa-nad-tim-ak-ne-priniziti-putina.html>

З КОРИННЯ ТРУХЛЯВОГО ПНЯ

Велика Українська Народна Війна, яка фактично вже перетворюється на Третю світову, остаточно скидає ту полуду, що століттями затуманювала свідомість нашому народові щодо величі москви як центру православного світу, звідки на українські землі може прийти благодать. Саме з реальними діями на українських теренах світ учергове переконується в злочинності ідеології Третього Риму, що втілювалася спочатку розбоями у Новгороді Великому, потім у Казані й Астрахані — аж поки відновлена Петром Сагайдачним Київська православна митрополія не повела новоявлену наївну козацьку націю, мужністю котрої захоплювалася Європа — на очах останньої! — під омофор московського єдиновірного царя.

Не зупинили козацьку старшину, міщан і посполитих Переяслава навіть застереження з боку організатора Запорозької Січі на Хортиці князя Дмитра Вишневецького-Байди, котрий змушений був тікати від звірств свого двоюрідного племінника Івана Грозного. Гірко розкаювався в переяславському дійстві й сам Богдан Хмельницький, закликавши через два роки на Чигиринській раді зректися цієї московської «благодаті». Переконавшись на собі в ній, відrekliся від царських «милостей», що падали на Гетьманщину зухвалими поборами, страхітливими спустошеннями, викраденнями дітей і відвертими вбивствами, гетьмани Іван Виговський, Юрій Хмельницький, Павло Тетеря та Іван Брюховецький, а Дем'ян Многогрішний та Іван Самойлович, котрі тільки посміли запротестувати проти небувалого терору на українських землях, закінчили своє життя в Сибіру неісходимому.

Усе це враховував наступний гетьман Іван Мазепа, який розробив потаємний план визволення України з-під московської корми за допомогою тоді всесильного шведського короля Карла XII. І навіть тоді, коли через необ'єднаність козацької старшини і жахливі репресії проти мазепинців московському сатрапу Петру I вдалося перемогти під Полтавою, гетьман не відступився — розраховував за допомогою Османської імперії та Кримського ханства втілити в життя намічене.

Передчасна смерть Івана Мазепи, як і потім непослідовність турецької влади в 1711 році, не дали тоді Україні можливість здобути незалежність. Однак постать гетьмана залишилася символом української непокори, який передаватиметься з покоління в покоління, поширюватиметься на всі терени розселення наших предків навіть далеко від рідної землі. І коли прийде час, ця українська революційна енергія прокинеться й там.

Так, зокрема, сталося в 1917 році на українських розселеннях у Поволжі. Натхненні виступом солдатів Волинського полку в Петрограді, які першими піднялися під синьо-жовтим прапором проти царського самодержавства, українці цього віддаленого від рідних земель регіону сформували власний національний полк, який назвали іменем Івана Мазепи. Цей військовий підрозділ прибув на Південно-Західний фронт, і Симон Петлюра як голова Українського Генерального військового комітету добився, аби його включили до складу армійського корпусу під команду Павла Скоропадського, де б він міг стати здоровим ядром для майбутньої українізації.

Однак генерал Скоропадський відмовився прийняти поволзьких українців окремою бойовою одиницею, а наказав сформувати полк імені Мазепи. Свою причину його командуванню він пояснив таким чином: «По-перше, він не довіряє тим українізованим частинам, які приходять із-запілля, бо всі вони політизовані й заражені большевизмом, і, по-друге, не визнає українського полку з Поволжя досі не легалізованого й не затвердженого. Отже, такого в природі не існує».

Та найбільше вразили полкову делегацію ось такі слова генерала Скоропадського: «У вас мені не подобається і те, що ваш новотвір придбав собі ім'я гетьмана Мазепи. Мазепа був зрадником, і історія вже давно осудила всі його дії. До мазепинців я ніколи не мав і досі не маю жодного довір'я, тому даруйте, що цього довір'я не маю і до вашого полку».

І Скоропадський зробив усе, аби в наказі про розподіл поволзьких українців серед підрозділів корпусу не залишилося й згадки про назву мазепинського полку. Надалі його особовий склад іменували просто «саратовским пополнением».

Своє ставлення до українського національно-визвольного руху Скоропадський тоді чітко виголосив на прийомі на його честь як командувача корпусу в резиденції графині Браницької у Бердичівському повіті перед польськими й російськими магнатами: «Україна формується тепер як окрема держава, щоб бути осередком політичного і соціального порядку. А коли відродиться нова імператорська Росія, то немає ніякого сумніву, що й Україна приєднається до нової політичної системи».

Тому й не дивно, що як гетьман Української Держави Павло Скоропадський відмовився влітку 1918 року брати участь у першій урочистій панахиді по Мазепі в Софійському соборі Києва.

Проте не тільки це контрастує з символом великого українського державника, яким намагаються залишити в нашій історії Павла Скоропадського його прихильники. Зокрема, в серпні 1918 року він погодився відступити Всевеликому Війську Донському терени Ростовського, Таганрозького й Олександрово-Грушівського повітів, які заселялися українцями й раніше входили до складу Катеринославської губернії. А перед цим його уряд не забезпечив вказані регіони грошовою готівкою й цукром, що викликало там розчарування діями керівництва Української Держави.

Саме до Скоропадського наприкінці травня 1918 року звернулася делегація Кубані на чолі із головою її Ради Миколою Рябоволом щодо приєднання цього українського регіону до Української Держави — відповідної збройної допомоги Києвом не було надано, чим одразу ж скористалися денікінці для свого утвердження там.

У той же час для підтримки білого руху в росії уряд Скоропадського знаходив кошти й можливості. Так, у додатковій таємній угоді до вже згаданої передачі трьох повітів Дону зазначається, що «Український Уряд зобов'язується в найкоротший термін забезпечити Всевелике Військо Донське озброєнням і предметами військового й санітарного спорядження з примірного розрахунку на три корпуси...».

Згодом цей же уряд виділить кошти на формування трьох дивізій Юденича, який мав наступати на Петроград. Тимчасом

у Києві, де при гетьманаті знайшли прихисток від більшовиків найбільш реакційні російські політики, представник Денікіна генерал Ломновський оголосить мобілізацію до білої гвардії, в ході якої навіть формувався відділ імені «Союза Возрождения России».

Звичайно, за таких умов сформований у придворних царських колах світогляд генерала «свиты его императорскаго величества» Павла Скоропадського не міг не відбиватися і на державному житті Гетьманщини. Діловодство велося, як правило, російською, вона лунала в оточенні самого гетьмана, в усіх державних установах, де верховодили малороси або й відверті україножери, хіба що за винятком міністерства закордонних справ, очолюваного Дмитром Дорошенком. Особам, що зверталися до урядовців українською мовою, часто закидалося, аби вони не вживали «собачого язика». Дійшло до того, що в Полтаві навіть забили до смерті урядовця-залізничника за вживання рідної мови.

Саме в такій атмосфері і готувалося проголошення сумнозвісної грамоти від 14 листопада 1918 року, в якій Скоропадський зазначав насамперед, що «ставлячись з великим почуттям до всіх терпінь, які переживала рідна їй Великоросія, Україна всіма силами старалась допомогти своїм братам, оказуючи їм велику гостинність і піддержуючи їх всіма можливими засобами в боротьбі за відновлення в Росії твердого державного порядку».

З цією метою Скоропадський закликав населення України виступити першими «в справі утворення всеросійської федерації, якої кінцевою метою буде відновлення великої Росії». Тому українці мали об'єднатися навколо нього «і стати грудьми на захист України і Росії», бо, мовляв, наша «майбутність тісно зв'язана з будучиною і щастям всієї Росії».

І після цього в Києві розпочинається справжня вакханалія московських великодержавників. Так, новопризначений Скоропадським «начальний вождь» усіх гетьманських сил генерал Келлер вивіщує по місту накази й розпорядження, в яких стверджується, що ніякого українського народу немає, бо є

тільки «один рускій народ», відтак тут може бути лише «одно великое Русское Государство».

У столиці ще нібито Української Держави, як свідчить згаданий Дмитро Дорошенко, тепер уже колишній міністр уряду Скоропадського, «реквізиція і погром помешкання Українського клубу на Прорізній вулиці, нищення бюстів і портретів Шевченка, зневаження українського прапору й вивішування трьохкольорового російського...безглузді арешти українців, навіть зовсім спокійних і лояльних».

Чому доводиться про це нагадувати більш ніж через сто років? Приводом для цього стала інформація про несподіване рішення комісії з перейменувань при Київграді присвоїти площі Льва Толстого ім'я гетьмана Скоропадського, вулиця котрого знаходиться поруч у центрі столиці України. Того Скоропадського, що не тільки повернув українців на московський шлях, а й навіть не спромігся опанувати українську – його мемуари написані російською...

У нас що немає гідних постатей власного державотворення? Чому ж названа комісія не пропонує назвати цю площу іменем випускника Київського університету Миколи Міхновського, котрий ще 1900 року чітко вказав нам окремішній шлях у майбутнє – Самостійна Україна. За неї сьогодні проливають кров українці в боротьбі з тією ж росією, яку так старався відродити генерал Скоропадський. Невже в час боротьби за самостійність України нам потрібні пагінці від трухлявого пня малоросійства, істинним ідеологом якого і був гетьман Скоропадський?

<https://www.vsesvit-journal.com/curiosities/z-korinnya-truhlyavogo-pnya/>

<https://www.pic.com.ua/z-korinnia-trukhliavo-ho-pnia-malorosi-jstva-zamina-tolstoho-na-skoropadskoho.html>

<https://umoloda.kyiv.ua/number/0/196/168152/>

<https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3534208-nam-ne-potribni-paginci-vid-truhlavogo-pna-malorosi-jstva.html>

КРАЩЕ ЗА САМОГО СКОРОПАДСЬКОГО НЕ СКАЖЕШ...

У період найвищого злету української національної енергії, який весь світ спостерігає нині, бачимо не тільки зразки героїчної самопожертви на фронтах і в тилу, а й спроби нав'язати нам легенду про успішну Українську Державу генерала Павла Скоропадського в 1918 році. При цьому промотори даної концепції акцентують увагу на нібито видатних досягненнях культури України в той короткий історичний період: відкриття двох українських університетів, заснування Української академії наук, Державного оркестру, гімназій... Тож окремі наші громадяни дорікають мені за те, що в публікації «З коріння трухлявого пня...» не відзначив цих заслуг творця «справжньої Української Держави» Павла Скоропадського

Правда, вони не згадують однієї надзвичайно важливої обставини: проти цієї «справжньої Української Держави» українці чомусь підняли повстання. А відомий тоді німецький публіцист Пауль Шіман у «Франкфуртер Цайтунг» ось так оцінив внесок царського генерала в розбудову власне Української державності: «В українських і приязних українцям колах багато говорилося про можливість того, що гетьман через утворення національного кабінету може стати провідником української думки та здійснити клич антимосковської політики. Та така політика для аристократичного петербурзько-гвардійського офіцера, який зріс в монархічних великоросійських колах, була психологічно виключена, помимо його особистого честолюбства. Дипломатичні зручні заяви хитрого генерала змогли лише тимчасово кинути заслону на його справжню ціль. Скоропадський був готовий дати тимчасову незалежність протибільшовицькому державному організмові, але він хотів віддати першість впливам російської культури та увійти в тісний союз з відновленою Росією, не вважаючи цього за зраду власному народові».

А якщо цих слів чужинця замало, щоб переконати шанувальників постаті Скоропадського в тому, що його Українська Держава не була вже такою українською, як це вони хотіли б доводити сьогодні, то цілком виправданим є те, щоб почути думки самого гетьмана з цього приводу, які він залишив на сторінках своїх ро-

сійськомовних споминів уже в еміграції, коли вляглися політичні й збройні баталії і можна було спокійно оцінити власні дії.

Так от, у цих свідченнях генерал Скоропадський повідомляє, що вперше безпосередньо зіткнувся з українським рухом наприкінці липня 1917 року, коли до нього як українця звернувся призначений Центральною Радою український комісар при штабі Південно-Західного фронту поручник Скрипчинський щодо українізації корпусу, котрим він командував. Але аргумент останнього, що об'єднані українці більш дисципліновані й краще воюють, не вплинув на Скоропадського, і він відмовив, бо боявся: «якби українізація не розвалила мій корпус».

Такими ж аргументами Скоропадський намагався відмовитися виконувати наказ командуючого фронтом Корнілова, який дав йому чітку директиву: «Я від Вас вимагаю українізації Вашого корпусу. Я бачив Вашу 56-у дивізію, яку у 81-й армії частково українізував, вона прекрасно билася в останньому наступі. Ви українізуйте Ваші інші дивізії, я поверну Вам 56-у, і у Вас буде прекрасний корпус».

Легше йому було говорити з новим командуючим Південно-Західним фронтом генералом Денікіним: коли той звернувся до Скоропадського з пропозицією «пригамувати» українізацію його корпусу, то останній заявив йому, що «він щиро російська людина, гвардійський офіцер і зовсім чужий самостійності; виконує лише покладене на нього керівництвом доручення, якому сам не співчуває».

То ж чи треба дивуватися тому, що генерал Скоропадський усіляко зволікав з українізацією свого корпусу, в тому числі ліквідував сформований українцями Поволжя полк імені Івана Мазепи, поіменувавши його як «саратовское пополнение»?

Що стосується Української Держави, то не треба забувати: вона була проголошена завдяки гетьманському перевороту за збройної підтримки німців, бо останніх не влаштовувала Центральна Рада, яка не продала Україну їм, а наполягла на підписанні з ними окремого торговельного договору, що передбачав компенсацію промисловими товарами за поставлене продовольство.

Тож у яких рамках незалежності могла існувати Українська Держава Павла Скоропадського і як він особисто до неї ставився, ним засвідчується однозначно: «Звичайно, самостійність, якої тоді до-

водилося строго притримуватися через німців, які твердо на цьому наполягали, для мене ніколи не була життєвою».

Тобто, як визнає Скоропадський, німці диктували йому, що і коли він може робити як гетьман нібито самостійної Української Держави. Але траплялося, коли він обурювався їхніми діями, зокрема, визнанням Німеччиною України в її етнічних кордонах. Бо ж за таких обставин, «Україна в'їжджала в саме серце війська Донського, захоплюючи при цьому Ростов, таким чином, Дон відрізнявся остаточно від моря».

Гетьмана Української Держави, як бачимо, не тішило те, що його народ одержує можливість повернути освоєні ним землі, які раніше були вилучені з Катеринославської губернії. Його хвилювала можлива реакція великоросійських шовіністів: «Для нас же мати на фланзі розлючених до крайності козаків прямо-таки було дико».

Справді, урядовці Скоропадського вважали, що «краще мати доброго сусіда, ніж зайвий шматок землі». Тому пояснювали цей крок гетьманської влади ось так: «Ми вважали, що мати українську іреденту на Дону і тим перш за все розбудити національну українську свідомість серед зовсім несвідомого тоді там українського населення — буде краще, ніж мати в себе донську і тим самим російську іреденту».

Таким чином, «великому українському державнику» Павлу Скоропадському не боліло від тих знущань, яких зазнавали українці Нижнього Подоння від донського козацтва після того, як їх під надуманим приводом відірвали від суцільного етнічного тіла українства, він лише турбувався, аби те було задоволене. А врахування прав корінного там українського населення, то, буцімто, «було вигідно лише ...німцям, які мали б замість сусідки Росії вічно бурхливий потік, де їм буде можливим фактично розпоряджатися, як їм буде вигідно».

А тепер про українську культуру, про розвиток якої нібито так сумлінно піклувався Павло Скоропадський. Ось як він її характеризує: «Є багато людей, котрі гаряче люблять Україну і бажають їй культурного розвитку, але самі—то вони люди російської культури, і вони, турбуючись про українську культуру, аж

ніяк не змінять російської. Це вузьке українство винятково продукт, привезений нам з Галичини, культуру якої цілком пересаджувати нам немає ніякого смислу: ніяких даних на успіх немає і є просто злочином, оскільки там, власне, і культури немає».

До цих слів Скоропадський додавав ще й такі: «Адже галичани живуть об'їдками з німецького й польського столу. Уже одна мова їхня виразно це відображає, де на п'ять слів 4 польського й німецького походження».

Думаю, читачам не важко згадати, як команда колишнього президента Януковича так само характеризувала мешканців західноукраїнських областей, котрі, мовляв, «лише недавно спустилися з гір»...

Скоропадський хотів переконати українців і світ, що «великороси і наші українці створили спільними зусиллями російську науку, російську літературу, музику і мистецтво, і відмовлятися від цього свого високого і хорошого для того, щоб узяти те убожество, яке нам, українцям, так наївно люб'язно пропонують галичани, просто смішно й немислимо».

Значить, для гетьмана Української Держави такі сучасні йому постаті української культури, як Іван Франко, Соломія Крушельницька, Іван Пулюй, Іван Горбачевський, не кажучи вже про ректора Болонського університету Юрія Дрогобича, президента Святейшого Синоду Стефана Яворського, «убожество»?

Зрештою, а чому це Павло Скоропадський кинувся засновувати Українську академію наук аж наприкінці листопада 1918 року, коли проти нього українці підняли повстання? Тому, що довго розшукував по росії кандидатів до неї? Чи тому, що тільки тоді зрозумів: для великодержавних московських шовіністів він уже не потрібний — свою місію він виконав, зібравши їх усіх до Києва й підписавши грамоту про об'єднання з росією? Тобто тоді, коли його росіяни просто кинули. Відтак хоч у ході повстання українців проти нього хотів хоч таким чином виправдатися перед ними?

Ось слова генерала Скоропадського: «Великоросійські кола на Україні невиносимі, особливо тепер, коли за мого гетьманства там зібралася мало не вся інтелігентна Росія: всі ховалися під моє крило і, до комічності жаль, що ці самі люди рубали

сук, на якому сиділи, намагаючись всіяко підірвати моє значення замість того, щоб зміцнювати його, і дійшли до того, що мене звалили... великоросійські інтелігентні кола були одними з головних факторів мого повалення».

Та виникає при цьому закономірне питання: а де ж українська армія, яка має захищати свого гетьмана? Та в тому то й справа, що проти нього як зрадника самостійної державності виступили всі військовики-українці, відтак тільки прихильники тодішнього «руського мира» могли його захищати. Це він визнає власноручно: «Основою оборони Києва були російські офіцери і добровольці».

Свої спогади Павло Скоропадський закінчує такими словами: «За мною не пішли, але я залишився глибоко переконаний, що Велика Росія відновиться на федеративних началах, де всі народності увійдуть до складу великої держави, як рівні з рівними, де змучена Україна може лише вільно розцвісти, де життя не буде пронизане насильством і справа, і зліва, як до цього часу, що тільки тоді настане спокій, тільки тоді ми дійдемо до періоду нової, спільної, народної творчості, і нам не страшними будуть ні Центральні держави, ні Entent-и того часу».

Краще за самого генерала Скоропадського не скажеш. Водночас весь світ може сьогодні переконатися, як відновлюється велика росія і як «на рівних» з нею може «розцвісти змучена Україна». Не бачать цього хіба що затяті прихильники генерала Скоропадського. Може тому, що й не читали його споминів. А може комусь так треба?

Та це не значить, що ми повинні возвеличувати Скоропадського як символ Української самостійної держави. Таким він ніколи не був, тому й називати центральну площу столиці України його ім'ям не коректно. Тим паче, що сьогодні від омріяної ним великої росії ми змушені захищатися збройно, втрачаючи справжніх героїв України.

<https://www.vsesvit-journal.com/curiosities/krashhe-za-samogo-skoropadskogo-ne-skazhesh/>

<https://www.pic.com.ua/krashche-za-samoho-skoropadskoho-ne-skazhesh.html>

НЕ ЗГАНЬБИТИСЯ ПЕРЕД СВІТОМ ПРЕДКАМИ Й НАЩАДКАМИ

Злочини путінської армії в Україні, яких жахається весь цивілізований світ, природно, викликають праведний гнів нашого суспільства проти росіян. Тому й не дивно, що в Україні розгортається масовий рух за вилучення із суспільної свідомості всіх наративів «русского мира». Йдеться, насамперед, про перейменування населених пунктів, вулиць і майданів у них, позбавлення окремих імен у назвах багатьох закладів культури, освіти, науки та виробництва.

Але, як на мене, ця справді необхідна справа, підтримана Міністерством культури та інформаційної політики України, подекуди перетворюється в кампанію боротьби за просто механічне витіснення з нашого ужитку всього, що пов'язується зі словом «російський», а це може представити нас перед демократичним світом нецивілізованою нацією.

Бо як можна пояснити потребу змінювати назви вулиць, яким ми вже в незалежній Україні давали імена видатних російських демократів, котрі, скажімо, в часи горбачовської перестройки були символом боротьби з «імперією зла» для всіх поневолених народів? А саме такий висновок напрошується, коли дізнаємося про те, що радянський дисидент Андрій Сахаров раптом став чужим нашим ідеям боротьби за справедливість і рівність. А чи всі знають, як він, сам перебуваючи в засланні, підтримував українських політ'язнів?

Чомусь стала зайвою для нас і постать видатного російського демократа Олександра Герцена – того, хто ще з середини XIX століття виступив на захист українства, вимагаючи від царських властей надати для нашого народу право вільного розвитку. Зрештою, це саме Герцен оприлюднив тоді свій знаменитий вердикт: «Російська демократія закінчується там, де починається українське питання».

Стягаємо велику біду собі й нашим нащадкам, коли хочемо позбутися імен видатних уродженців України, які змушені були в умовах бездержавності рідного народу віддавати свій

талант на розбудову царської чи радянської імперій. Наприклад, письменник Антон Чехов, педагог Костянтин Ушинський, художник Ілля Рєпін, поет Кіндрат Рилєєв стали гордістю світової культури, і якраз нам сьогодні належить сказати всім, що саме наша земля дала їм не тільки талант, а й снагу й мужність не відрікатися від поневоленого рідного народу, а признаватися до нього, що не давало москві можливості втілити в життя великодержавну ідею великоросів щодо українства: «Нет, не било і не может быть».

А якщо нам не потрібні ці та інші видатні діячі культури українського походження, котрих росія оголошує своїми, то як бути з геніальними вченими-українцями, які також працювали на вказані імперії: що, будемо завтра відмовлятися від Олександра Засядька, Костянтина Костянтинова, Миколи Кибальчича, Юрія Кондратюка, Сергія Корольова, Володимира Челомея, Валентина Глушка й Михайла Янгеля, котрі першими творили ракетну техніку?

Так, житомирянин Сергій Корольов з таким же утаємниченим для навколишніх уродженцем Вєприка на Полтавщині тричі героєм соціалістичної праці, лауреатом ленінської й п'яти державних премій СРСР Миколою Духовим, конструктором важких танків і атомної техніки, могли лише під час родинних зустрічей спілкуватися українською, але вони ніколи не цуралися своєї батьківщини. Вина їх хіба в тому, що через специфіку своїх інженерних розробок не могли приїхати відкрито до батьківського порога, вклонитися могилам своїх українських предків.

На відміну від них композитор Олександр Білаш мав можливість творити на рідній землі — його музика зачіпала найпотамніші струни душі кожного українця. Це нинішнім членам комісії з перейменувань Київради і невтямки, що значили з другої половини ХХ століття його «Два кольори», написані на вірші Дмитра Павличка. Ця пісня стала тоді гімном відродження української національної душі і зробила не менше, ніж націоналістичне підпілля, бо захоплювала до виру боротьби найширші маси. А «Долиною туман тече» - й поготів, бо там був прямиий заклик до цього: «Запалим небеса колись вогнями яворовими...».

То чому ж вулицю Пушкінську в Києві, на якій Олександр Білаш мешкав, і справді не перейменувати в честь цього геніального митця?

А що завинив перед Україною Карл Брюлов, видатний художник, який значний період свого життя справді працював у росії. Чому ми забуваємо про те, що саме він не тільки намалював портрет, завдяки розиграшу якого був викуплений з неволі Тарас Шевченко, відтак як професор Імператорської Академії художеств він ще й сприяв тому, аби наш геній зміг здобути в ній вищу освіту, ставши його справжнім учителем.

Зате нині піднімається на щит Іов Борецький, котрий як перший очільник відновленої 1620 року Київської православної митрополії одразу ж закликав українство під москву — задовго до сумнозвісної Переяславської ради. Це саме він створював перед нашими предками образ справедливого і доброго московського царя і проситиме його взяти Україну під свою опіку. При цьому в його листах до москви згадуватиметься і про нібито спільне походження двох народів. За свідченням Костянтина Харламповича, митрополит Борецький «частіше, ніж хтось інший нагадував цареві о його історичних правах на Київ».

Цілий комплекс ретельно спланованої акції щодо взяття під контроль українського духовенства, що має великий вплив на козацтво, з часом дає москві можливість наполегливо втілювати в життя ідею підпорядкування останнього православному цареві. Тож услід за Борецьким цю тезу повторює гетьман Андрій Діденко, який зібрав у Корсуні раду в жовтні 1632 року, про яку ми чомусь на згадуємо на кшталт Переяславської 1654 року: «И собралоя черкас в Корсуне з гетманом с Ондрюшком Деденком з 2000 человек, а были из городов лутчие люди: от Белье Церкви полковник Дацко, а с Чегрина полковник Тараско, ис Корсуни полковник Миско Пивоваренков, из Переясловля полковник Олихвер, из лубен полковник Лавринко, ис Черкас войсковой судья Яцына, из Жолнина же войсковой судья Гирия, ис Киева сотник Кизим и изо всех городов. И приговорили в раде, что им от крестьянские (християнської. — В. С.) веры не отступить; будет на них ляхи наступят, а их мочи

не будет и им бить челом государю и великому князю Михаилу Федоровичу всеа Руси, чтоб государ их пожаловал, велел принять под свою государскую руку...».

А от противники московського православ'я в Україні й досі не можуть здобутися на належну пошану за свій державницький здвиг. У тому ж Рівному, де так ревно заопікувалися пам'яттю москвофіла Борецького, місцеві депутати ніяк не можуть визначитися з найменуванням вулиці на честь одного із засновників Народного Руху України, народного депутата України кількох скликань, справжнього борця за українську національну церкву Василя Червонія. Бачите, священники московського патріархату проти...

Можемо наламати дров і зі знесенням пам'ятників тих, хто в Другу світову воював проти гітлерівців під червоними прапорами. Так, вшановувати тих воєначальників, котрі гнали ненавчених і незброєних наших сільських дядьків під ворожий вогонь, підписували накази про фільтрацію у спеціальних таборах перебувалих під окупацією українців, не маємо морального права. Але наш обов'язок — пам'ятати тих полеглих воїнів, імена котрих викарбувані на гранітних плитах на простих сільських чи міських меморіалах.

При цьому ми повинні зауважити й таке: ті, хто лежать у братських могилах, як союзники воювали проти гітлерівського нацизму спільно зі США, Великобританією... А ці країни сьогодні - наші союзники в боротьбі проти московського рашизму!

Справді, складні часи переживаємо, воістину історичні. Тому й не маємо права схибити в цивілізаційному поступі, не згнєбитися перед світовою спільнотою, своїми предками й нащадками в справі пошанування історичної пам'яті, вдавшись до невинного необільшовизму, коли все руйнується до основи. Можливо, тут треба прислухатися до рекомендацій Українського інституту національної пам'яті, як європейській цивілізованій нації визнати й оцінити всіх, хто поклав камінь на розбудову та підтримку національної ідеї: «не допустити знищення пам'яті про значимі для України історичні постаті та події. Доцільно зберегти назви пов'язані з людьми, які зро-

були важливий внесок в українську чи світову культуру, були прихильними до України, боролися з тоталітарними режимами чи зазнавали від них переслідувань».

Залишаймося гідними пам'яті великих предків, які закликали нас бути мудрими. І передаваймо цю мудрість своїм нащадкам.

<https://www.vsesvit-journal.com/curiosities/ne-zganbytysya-pered-svitom-predka-my-j-nashhadkamy/>

<https://www.pic.com.ua/ne-zhanbytysia-pered-svitom-predkamy-j-nashchadkamy.html>

<https://svoboda-news.com/svwp/%D0%BD%D0%B5-%D0%B7%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D1%8C%D0%B1%D0%B8%D1%82%D0%B8%D1%81%D1%8F-%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B4-%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BA%D0%B0%D0%BC%D0%B8-%D1%96-%D0%BD%D0%B0%D1%89%D0%B0%D0%B4/>

<https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3547489-zberezimo-pamat-pro-znacimi-dla-ukraini-istoricni-postati-ta-podii.html>

<https://umoloda.kyiv.ua/number/0/196/168859/>

СИНЬО-ЖОВТИЙ ПРАПОР НАД МОСКВОЮ

Проаналізувавши досягнення Збройних Сил України в реальних боях, сумнозвісний російський військовий злочинець Ігор Гіркін запропонував перефарбувати московський Кремль у синьо-жовті кольори. Цей сарказм щодо нездатності його нинішнього вищого військово-політичного керівництва подолати опір української армії водночас має й цілком закономірні підстави вже побачити тамтешнім великодержавним шовіністам у страшних для них снах цілком можливу картину: над московою розвівається синьо-жовтий прапор!

І цьому не треба дивуватися, оскільки генетична пам'ять сьогоднішніх «русских» неодмінно нагадає їм, що на навколишніх болотах, через які протікає річка Москва (з мешорського угро-фінського діалекту — каламутна вода, болото) цивілізоване, як на той час, однойменне поселення на її берегах закладав київський князь Юрій Долгорукий. А кольористика бойових хоругв київських князів, як відомо, синьо-жовта — золотий тризуб на синьому полі. Тобто, вже тоді над московою повівали синьо-жовті прапори, що символізували її приналежність до Русі з центром у Києві.

Коли ж тамтешня угро-фінська знать під впливом Золотої Орди відкинула запропонований їй з київських пагорбів цивілізаційний європейський шлях розвитку, відмовившись переймати демократичні традиції управління, то московщина повністю потрапила в залежність від татарських ханів, котрим необхідно було регулярно платити данину за надані ярлики на княжіння. А гнів останніх у разі непослуху був великим. Скажімо, коли кримський хан Девлет-Гірей у травні 1571 року підійшов до москви, то переляканий тиран Іван Грозний утік з синами й власною охороною вглиб неосяжних північних лісів на 60 верст. Тож тоді над вщент пограбованою й спаленою московою також розвівався кримськотатарський синьо-жовтий прапор – золота тамга в синьому полі.

Без сумніву, синьо-жовті прапори окремих козацьких відділів майорили над московою, коли вони приводили до кремля на початку XVII століття самозванців, коли вони в складі війська

польського королевича Владислава 1610 року приймали присягу від уряду Шуйського на вірність Речі Посполитій, а потім розмістилися разом з поляками постійним гарнізоном у кремлі й у всьому Китай-городі. І якби поляки забезпечували їх, як і передбачалося в умовах служби, то навряд чи місцеве народне ополчення змогло б звільнити свою столицю в 1612 році. Та справа в тому, що польська влада кинула свою залогу напризволяще, тож наші хлопці зайнялися самозабезпеченням: розійшлися з москви на сотні й тисячі верст — в «Актах Московського государства» можна знайти десятки документальних свідчень про козацькі наїзди аж до Белоозера, Тіхвіна, Холмогор, Олонця й Архангельська!

Окремі козацькі відділи Петра Сагайдачного, який штурмував москву восени 1618 року, також мали свої регіональні синьо-жовті означення бойових хоругв. Щоправда, наш полководець з незрозумілих причин піддався психологічному тиску несподіваного хресного ходу, який під бемкання церковних дзвонів закликав не воювати проти православної, відтак єдиновірної москви.

По-справжньому заповнили синьо-жовті стяги Москву влітку 1917 року, коли Тимчасовий уряд російської імперії погодився на українізацію своєї армії. Тоді цей рух набрав масового характеру серед вояків московського гарнізону, в складі якого, як і в тодішній столиці Петрограді, служило багато українців. Уже в липні українізувалася рота, яка охороняла московський кремль, відтак її солдати вивісили на одній з його башт наш національний синьо-жовтий прапор, який було видно з усіх куточків «білокам'яної».

Це додало рішучості нашим землякам, тож українські солдати й офіцери утворили в москві Запорозький полк, який 6 серпня 1917 року посвятив свій прапор. У цей день, до речі, згідно з розпорядженням командуючого московським військовим округом, усі вояки-українці звільнялися від служби.

А 16 жовтня 1917 року перед відкриттям Українського військового з'їзду московського військового округу на Арбатській площі відбувся парад українських військових частин, організований Радою Українського військового клубу москви. Український За-

порізький полк, Український важкий артилерійський дивізіон, Українська рота самокатників, 22 Українська автомобільна рота тощо прибули з національними прапорами, а потім під ними супроводжували прибулих делегатів до приміщення засідань.

Зрозуміло, що із захопленням більшовиками москви на початку листопада 1917 року синьо-жовтий стяг над кремлем був замінений на червоний. Але до його стін наш національний прапор повернувся ще за радянської влади: коли в серпні 1991 року гекачепісти спробували захопити владу, то серед тих московських демократів, які прийшли до Александрівського саду біля кремля протестувати проти цих заколотників, виявилось багато українського походження, і котрийсь з них прихопив з собою синьо-жовте полотнище.

Інших подібних відзнак не виявилось, тож коли протестувальники вирушили організованою колоною до московського Білого дому захищати Бориса Єльцина, то саме український прапор на її чолі притягував до неї все більше й більше мешканців і гостей столиці СРСР, додаючи їм упевненості не схитнутися. І коли ця величава маніфестація вже розтягнулася від стін кремля аж до приміщення Центрального телеграфу на нинішній Тверській, то окремим так званим російським демократам нарешті дійшло: це ж, що виходить - українці під бандерівським прапором (так його тоді називали) ведуть їх на боротьбу з комуністичною тиранією в столиці росії?!

Колону зупинили перед будівлею московської ради народних депутатів, звідти винесли російський триколор, і після цього вже два національні прапори вели мітингуючих до Білого дому. Обидва вони і розвивалися в ті дні на барикадах перед ним і на танку, з якого виступав Борис Єльцин — аж до повної його перемоги!

Таким чином, підсвідомість не підвела україноненависника Ігоря Гірка — синьо-жовтий прапор має свою традицію використання в москві з перших днів її заснування. А щодо його пропозиції про перефарбування кремля в синьо-жовті барви — тут, як кажуть, хай внесе її Богіві у вухо...

<https://www.vsesvit-journal.com/curiosities/syno-zhovtyj-prapor-nad-moskvoyu/>

<http://www.golos.com.ua/article/363354file:///C:/Users/PL/Downloads/170822.pdf>

<https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3551825-sinozovtij-prapor-nad-moskvou.html>

<https://www.pic.com.ua/ihry-pidsvidomosti-zhakh-i-vidchaj-ruskykh-shovinistiv-syno-zhovtyj-prapor-nad-moskvoiu.html>

<https://universum.lviv.ua/data/magarticles/files/3154.pdf>

Універсум (Львів). — 2022. — Ч. 7—8. — С. 35

<https://imoloda.kyiv.ua/number/0/2006/169044/>

Голос України. — 2022. — 17 серпня.

Геополітика України: історія і сучасність. Збірник наукових праць Ужгородського національного університету. 2022. — Випуск 2 (29). — С. 218—220.

ЄВРОПЕЙСЬКЕ ВІЙСЬКО ВЖЕ ВОЮЄ – ЦЕ УКРАЇНСЬКЕ!

Російська агресія проти України з 2014 року, завдяки якій Москва планувала створити потужний плацдарм для майбутнього широкомасштабного вторгнення в Європу, змусила останню заговорити про організацію власної континентальної армії, що повинна захистити від самозваної «другої в світі». Але досить швидко стало зрозумілим, що ця ідея не стане пріоритетною, оскільки формування такої збройної сили вимагає тривалого злагодження великих політичних і матеріальних зусиль багатьох держав, що в нинішніх умовах видається малоймовірним з огляду на позиції окремих з них щодо їхньої участі в протистоянні з російською федерацією.

Зрештою, це ще питання, чи змогла б така європейська армія самостійно й успішно відповісти на збройну агресію тієї ж «другої армії світу»? А потім, чи мала подібну традицію Європа раніше? Якщо не згадувати організацію хрестових походів під патронатом Папи Римського...

Але ж потім буде посилення турків на Близькому Сході — аж до захоплення ними 1453 року Константинополя й падіння Візантійської імперії. Після цього Європа виявиться невідготовленою до просування османів через Балкани до Дунаю й далі. Тимчасом, після взяття під контроль Кримського ханства в 1475 році Блiskуча Порта підштовхне набіги тамтешньої орди на українські землі, заглиблюючись аж до Галичини й Волині.

За таких обставин, саме українці витворюють новий зразок збройної сили, яка зможе успішно боротися з мусульманським світом і на суходолі, й на морі, — козацтво. Це особливо переконливо довів організатор Запорозької Січі на Хортиці князь Дмитро Вишневецький, проти якого турки навіть змушені були оголошувати загальну мобілізацію.

Починаючи з 70-х років XVI століття, зазначав Б. Крупницький, низове козацтво зі своїм січовим осередком розвивалося настільки сильно, що ставало значною організованою і консолідованою силою, майже не залежною від влади Речі Посполитої. А за якихось пару десятків років слава про військову

майстерність нашого козацтва розходиться цілою Європою. Зокрема, в Німеччині виходять книги про тактику й стратегію цього українського новотвору, його запрошують на службу різні правителі. Скажімо, 1594 року австрійський імператор відправляє свого посла Еріха Ляссоту на Січ, аби найняти на службу запорожців. Після чого з'являються пропозиції від інших європейських монархів. А 1618 року козацький посланець Степан обговорював у столиці Персії угоду щодо найму запорожців у фортеці на кордоні з Туреччиною.

З початком 30-літньої війни (1618—1648) відомий європейський полководець Валленштайн та його генерали вимагали від польського короля, аби слав їм на допомогу запорожців, а не своїх гусарів. А документи 1633 року свідчать про те, що тоді ставилося питання перед австрійським імператором «будь-якою ціною набрати 6 тисяч козаків і прислати їх до Відня». І на початку 1635 року в австрійській армії вже нараховувалося кілька тисяч козаків. Якраз вони виснажували французьку армію на теренах, які нині входять до Бельгії. А згодом козацькі частини примусили французького генерала ла Валлета відступити від Рейну. Тож уже 1636 року в Парижі визріває рішення запросити 4000 українських козаків на службу. Зрештою, бачимо їх там 1646 року, коли вони беруть на себе місію відбити в іспанців французьку фортецю Дюнкерк.

Ось саме про таку збройну силу мріяла самодержавна москва, коли через православних патріархів почала підбивати українців на підлеглисть єдиновірному цареві. І коли цього добилася на сумнозвісній Переяславській раді 1654 року, наобіцявши довірливим українцям усіляких прав і привілеїв, то Військо Запорозьке стає від того часу важливою складовою загарбницьких походів московської держави в підкоренні сусідніх народів.

І відзначатимуться в цих завоюваннях не лише рядові козаки, а й козацька старшина, нащадки якої поведуть російські армади в криваві баталії як на суходолі, так і на морі: генерал-фельдмаршали Іван Гудович, Іван Паскевич і Йосип Гурко-Ромейко, прославлений флотовадець Павло Нахімов з полтавського козацького роду Нахіменків, адмірал Василь Завойко... До

речі, і радянську російську збройну силу з перших днів її існування очолювали вихідці з України – Микола Подвойський, Володимир Овсієнко, Павло Дибенко.

Після поразки національно-визвольної боротьби 1917—1921 років власне українська збройна сила була загнана в табори інтернованих на теренах Польщі. Однак там продовжував діяти Генеральний штаб УНР, котрий на основі недавнього бойового досвіду продовжував теоретично осмислювати й удосконалювати тактику й стратегію національного військового мистецтва. Всі замисли майбутніх військових операцій підпорядковувалися визволенню Батьківщини від чужоземного поневолення.

Ці розробки стали в нагоді, коли вслід за проголошенням у Львові 30 червня 1941 року Акта відновлення Української держави виникне потреба формувати власну збройну силу, яка буде захищати рідний народ від усіляких окупантів. Та Українська Повстанська Армія, яка сформується з 1942 року в лісах Волині й Берестейщини, поступово поширить свою діяльність на всі інші сусідні регіони нашого національного розселення, до її лав також будуть вливатися українці зі східних теренів — насамперед, Кубані.

Секція кубанського козацтва Революційного комітету поневолених народів, до речі, ось таким чином зверталася до нащадків славних запорожців, яких царська росія переселила на Північний Кавказ: «Поки живе Сталін, поки панує більшовицький терор — нам не буде життя! Вільна Кубань разом з вільною Незалежною Україною буде тоді, коли зникне з лиця землі більшовицька гідра... Український народ зродив Українську Повстанчу Армію, яка почала боротьбу з гітлерівськими й сталінськими окупантами. Прилучайтеся до нашої Української Повстанчої Армії! Творіть свої бойові козачі загони!.. Ми самі прорубаємо собі шлях до життя. Нам допоможуть всі народи, що їх гноблять більшовицькі душогуби».

Бойовий чин УПА, якою захоплювався генерал де Голль — «Якби я мав таку армію, то жоден німецький солдат не ступив би на французьку землю», — тривав ще і понад десять повоєнних років і увійде окремою золотою сторінкою в історію світового військового мистецтва.

Викристалізоване на основі козацької тактики й стратегії й відшліфоване в період національної революції українське військове мистецтво в роки Другої світової було затребуване і більшовицькими воєначальниками. Особливу ж увагу на використання бойового досвіду кубанського козацтва звертала Москва, намагаючись перенести його в дії червоної армії. Для цього українській творчій еліті, яка опинилася в евакуації в Уфі, доручили підготувати звернення до кубанців, аби нагадати їм про спільне коріння й спільну військову звичаю – це було вперше і востаннє після грудня 1932 року, коли в СРСР офіційно згадувалося, що кубанці – потомственні українці.

Треба додати, що в роки Другої світової українці також становили основу командного складу червоної армії – Семен Тимошенко, Михайло Кирпонос, Андрій Єременко, Іван Черняхівський, Родіон Малиновський командували фронтами, десятки бойових генералів відзначилися як командири сухопутних, повітряних і морських з'єднань. У повоєнний час два з них очолювали міністерство оборони СРСР — маршали Родіон Малиновський і Андрій Гречко.

І поступовий відтік наших земляків з командного складу збройних сил нинішньої росії, як і втрата призовного контингенту з України після 1991 року сформував там так звану другу армію світу, яка вже була не тією. Без українців вона не може виконувати ті завдання, як це відбувалося протягом багатьох століть. Відтак вона втратила ознаки сучасної європейської армії. Цю місію взяла на себе українська, яка по-справжньому розпочала формуватися після російської агресії в 2014 році.

Як і тисячі років тому, коли на наших чорноземах одвічні хлібороби змушені були зупиняти ту орду, яка котилася небаченими полчищами до «останнього моря», йшла визволяти «русских» чи слов'ян за Карпатами, або несла комунізм для всього світу, то тепер ми піднялися усі воедино, аби стати на заваді здійснення імперських планів сучасної росії, головний з яких - знищити цілком українство, про що відверто заявляється, й цим нечуваним і небаченим злочином застрашити всі континенти.

Сьогодні Європа, здається, зрозуміла, що українська армія воює не тільки за свою Батьківщину, але й за неї, як це відбувалося протягом багатьох тисячоліть. І тому коли на складах

якоїсь з натовських армій у Європі вичерпуються запаси, то тамтешнім політикам має доходити найпростіша істина – це все пішло на оборону їхніх родин, територій, демократичних цінностей. Бо захищаючи свою землю західною зброєю, українська армія не допускає на Захід оту «другу в світі», яка принесе туди жахіття Бучі, Ірпеня, Бородянки.

Тому Європейський Союз, який ще не має уявлення, що то за армія має бути ним створена, повинен зрозуміти: Старий Світ вже має реальну свою армію, яка стоїть на захисті її інтересів, хоч багатьом політикам континенту й досі не бачиться можливості для України бути рівною серед них.

І що важливо: українське військо не треба окремо запрошувати сьогодні до захисту Європи, як це було в середньовіччя, — воно вже обороняє її! Захист Європи – це природна потреба й обов'язок українців, бо саме їх Всевишній розселив на цих благодатних землях. І вони сумлінно виконують цю повинність протягом усієї своєї історії.

Проте, як відомо, коли народ не спроможний годувати свою армію, то буде годувати чужу. Про це, між іншим, добре знають не тільки українці та інші народи колишнього СРСР, а й східні німці, поляки, чехи, словаки, угорці, румуни, болгары... Тому європейські народи зараз перед остаточним вибором: або вони утримують і забезпечують найновішим озброєнням українську, як свою армію, або завтра годуватимуть «другу в світі», наслідки дій якої вже побачив увесь світ.

<https://www.vsesvit-journal.com/curiosities/yevropejske-vijsko-vzhe-voyuue-tse-ukrayinske/>

<https://www.pic.com.ua/ievropejske-vijsko-vzhe-voiuie-tse-ukrayinske.html>

<http://www.golos.com.ua/article/364161>

<https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3581947-ukrayinske-vijsko-zahisae-ridnu-zemlu-i-vsu-evropu.html> Голос України. — 2022. — 9 вересня.

Геополітика України: історія і сучасність. Збірник наукових праць Ужгородського національного університету. 2022. — Випуск 2 (29). — С. 210—213.

ГЕНЕРАЛ КРИВОНОС — ЦЕ НЕ ПОЛКОВНИК БОЛБОЧАН

Повідомлення про відкриття кримінального провадження проти генерала Сергія Кривоноса в зв'язку з його участю в організації оборони київського аеропорта «Жуляни» в перші дні широкомасштабного російського вторгнення викликало в соціальних мережах бурхливу реакцію. При цьому згадали про трагічну долю полковника Петра Болбочана, котрого згідно з вироком суду УНР було розстріляно в 1919 році.

Штабс-капітан царської армії, а пізніше підполковник і полковник української армії Петро Болбочан закінчив лише юнкерську школу. Але мав природний талант військовика, який яскраво проявився навесні 1918 року при взятті Криму. З кінця того року він уже мав титул отамана і очолював Лівобережну армію УНР, що нараховувала в своєму складі близько 200 тисяч козаків. Під його началом вони повинні були боронити все Задніпров'я від наступу більшовицького війська з півночі.

Замість того Болбочан відходив на південь: 7 січня 1919 року він без бою залишив Харків — більшовики вступили в місто аж на третій день після відходу українських частин. У такий же спосіб було здано і Полтаву. Всупереч директиви Головної Команди відходити на захід, у напрямку Ромодан—Київ, Болбочан з Полтави повернув на південь, до Кременчука, де, перейшовши на правий берег Дніпра, фактично покинув протибільшовицький фронт. Таким чином, ворогу було відкрито шлях на столицю України вздовж залізниці від Полтави. Водночас його штаб незаконно вивіз за собою гроші із скарбниці, які мали евакуюватися до Києва, а величезні склади військового майна на станції Мерефа і в Крюкові залишив більшовикам.

Дозволивши себе вивезти з-під арешту в Києві аж до Станіславова, тобто поза реальні межі впливу Директорії, і таким чином уникнувши розслідування його справи спеціальною комісією, він звідти пише «Відкритий лист полк. П. Болбочана». У цьому зверненні він не пояснює свого відходу на Кременчук, потім Знам'янку, а обвинувачує різних посадових осіб, у тому числі Симона Петлюри. Щоправда, заявляючи про необхідність

його допитати, не повідомляє, коли він зможе прибути до слідчої комісії.

Праві українські партії: соціалісти-самостійники і хлібороби (гетьманці), вважаючи Болбочана своїм прихильником, вирішили використати його амбітність для захоплення влади. Саме він мав замінити Петлюру в результаті державного перевороту. Про все це повідомляла військова розвідка. Щоб попередити нову авантюру опозиції, вирішили «забути» першу провину Болбочана, звільнивши його від кари й доручивши організацію вивезення наших полонених з Італії. Головний Отаман підписав з приводу цього 5 червня 1919 року спеціальне розпорядження.

Як свідчили очевидці, Петро Болбочан дуже радо прийняв це призначення. Вже й Директорія затвердила постанову Уряду, якою було видано Болбочанові спеціальну посвідку та гроші на дорогу. Але, як потім розповідав Борис Мартос та генералу Осецькому сам Болбочан, «з'явився Сергій Шемет, хлібороб-гетьманець, і переконав його використати цю посвідку як доказ реабілітації, і самовільно перебрати на себе командування Запорізькою групою, що складалася з однойменного корпусу та ще кількох приділених до неї дрібніших частин.

І Болбочан схилився до цієї пропозиції. Замість того, щоб їхати до Італії, він разом із Шеметом поїхав до Проскурова, де тоді перебував штаб Запорізької групи, і за допомогою державного інспектора Гавришка захопив командування цією групою з метою, спираючись на військову силу, усунути Головного Отamana Петлюру, а самому обійняти його посаду.

Витворилося жажливе становище та ще й у той час, коли Запорізька група вела уперті бої з більшовиками. При цьому від її командування було усунено полковника Сальського, українського патріота, доброго фахівця з вищою військовою освітою, якого всі в Запорізькій групі високо цінували. Як Сальський, так і начальник штабу Запорізької групи Воскобійників, і більшість полковників не визнали Болбочана за командира в такий спосіб і відмовилися підпорядкуватися йому.

Головний Державний Інспектор армії Володимир Кедров-

ський виїхав до Проскурова, де намагався переконати Болбочана, щоб той добровільно зліквідував свою авантюру; мав з ним тривалу розмову, звернув його увагу на те, які наслідки для нього потягне цей виступ, але все було безуспішно. Не лишалося більш нічого як заарештувати Болбочана і віддати під суд.

Авантюра тривала всього пару днів, але накоїла багато лиха, бо несприятливо відбилася на боєздатності цілої групи якраз під час гарячих боїв. Тож Наказний Отаман генерал Осецький розпорядився про організацію військового суду над Болбочаном. Він відбувся на другий же день, як те і передбачав закон про військово-польові суди. На цьому процесі Болбочан поведився зухвало, сміявся; навіть тоді, коли суд виніс йому смертний вирок, ніби-то сказав з презирством: «Що? ви будете мене розстрілювати?..». Але коли ввечері прийшов до нього священник, щоб висповідати перед смертю, то настрої його різко змінився: «Як? невже ж це справді?».

Після цього Болбочан прислав священника до тодішнього Голови Ради Міністрів Бориса Мартоса. Оскільки ж останній до цієї справи не мав відношення, бо фронт підлягав не Раді Міністрів, а Наказному Отаманові генералу Осецькому, то Мартос порадив священнику йти до Штабу Дієвої армії. Через якусь годину Осецький прийшов до Мартоса і повідомив, що Болбочан просить побачення з ним, нібито для того, щоб розкрити дуже важливу таємницю державного значення.

Мартос викликав на пораду міністра юстиції Андрія Лівичького, а той сказав: є таке правило, що коли злочинець заявляє бажання розкрити таємницю, то його вислуховують, хоча б для цього треба було і відкласти виконання смертного присуду, особливо ж коли йдеться про таємницю державного значення.

При побаченні з нами, згадував Мартос, «Болбочан тримався дуже припущено: тремтів, плакав, хапав за руки то мене, то Осецького, благаючи нас: «Голубчики, врятуйте мене». Тільки, коли Осецький заявив, що в такій недостойний спосіб він розмови вести не буде і відійде, Болбочан трохи заспокоївся, почав розповідати, що він лише виконавець змови правих партій, що в цій змові беруть участь навіть особи, що займають дуже високе становище; тепер він зрозумів усю шкідливість

цієї зради для української справи. Нічого нового для мене він не сказав, бо урядові були відомі наради правих у Станіславові, як також і їхні рішення; відомий був і зв'язок з ними члена Директорії Опанаса Андрієвського. Осецький відповів Болбочану, що відкладає виконання присуду, щоб Болбочан міг спокійно й докладно скласти свої зізнання окремому слідчому.

З огляду на політичний характер справи Осецький просив поради йому слідчого з Міністерства юстиції. А. Лівіцький відрядив йому слідчого по особливих справах Лихопоя, досвідченого правника. На ближчому засіданні Ради Міністрів я поставив питання про те, щоб звернутися до Головного Отамана з проханням помилувати Болбочана, але Рада Міністрів рішуче відкинула цю пропозицію».

Прихильники Болбочана, згадував Мартос далі, не зробили нічого, щоб врятувати йому життя, бо він так себе скомпрометував, особливо тим, що, він, як то кажуть, «заломився». Хоча, якби його прихильники подали петицію Петлюрі про помилування Болбочана, то Головний Отаман не відмовив би. Більше того, Петлюра напевне помилував би його й сам від себе, якби перед тим не було виступу Оскілка.

Справді, робота тодішніх українських правих партій, очевидно ними неусвідомлена, виявилася протидержавною і національно шкідливою, відтак конче потрібним було покласти їй нарешті кінець. В основі їхніх прагнень було порозумітися з поляками та Денікіним за всяку ціну. В своєму опортунізмові вони не розуміли того, що згода між нами та Денікіним була просто неможливою та й недоцільною. Майбутнє показало, чого варта була згода між диктатором Петрушевичем та Денікіним, досягнута В. Панейком».

Як поставилися самі козаки й старшини Запорізького корпусу до вчинку Болбочана, свідчив 1921 року полковник Євген Коновалець: «Роз'ярення проти Болбочана було в Проскуріві таке велике, що тільки з трудом удалося врятувати його перед самосудом гарячих елементів з-поміж схвильованих запоріжців, які вище ставили добро і цілість свого корпусу від замірів однієї амбітної людини».

З огляду на ці факти стає очевидним, що дії генерала Сергія

Кривоноса з організації оборони аеропорта «Жуляни» в лютому 2022 року зовсім не співпадають з поведінкою полковника Петра Болбочана влітку 1919 року, коли він перебрав владу в Запорізькому корпусі, усунувши його законне командування. Генерал Кривонос, як можна зрозуміти з його розповіді, не позбавляв командування тих підрозділів, які зустрів в аеропорту (серед них були і курсанти Військового інституту нашого університету), він просто скоординував їхні дії, взявши над ними загальне керівництво для виконання поставленого завдання – не допустити захоплення ворогом злітної смуги. З цим він успішно справився насамперед як громадянин, котрому Конституція України дає право проявляти ініціативу в захисті Батьківщини.

<https://www.vsesvit-journal.com/curiosities/general-kryvonos-tse-ne-polkovnyk-bolbochan/>

<https://ukrsvit1.com.ua/liudy/suspilstvo-pravo-lad/novitnij-shliakh-dlia-nas-usikh-samostijna-ukraina.html>

<https://umoloda.kyiv.ua/number/0/196/169707/>

ШЕВЧЕНКО ВИСТОЯВ, ГРУШЕВСЬКИЙ ВИСТОЯВ, І УКРАЇНА — ПЕРЕМОЖЕ!

Десятого жовтня 2022 року Москва неусвідомлено остаточно визнала окремішність української нації. До цього дня звідти заявляли спочатку устами царського міністра внутрішніх справ Валуєва, що нашої мови, як і українства, «нет, не било і не может быть», нині устами свого головного поводиря путіна просторікувала про єдиний народ, але від цього дня там визнали перед усім світом, що ми маємо свою історичну пам'ять і свою духовність, що ніякі ми не брати і не були ними ніколи.

Визнали, бо ж хотіли ракетними ударами ліквідувати в серці Києва монумент Великого Кобзаря, який залишив і нам, і всім поневоленим націям вічний заповіт: «Борітеся — поборете! Вам Бог помагає!...». Хотіли, аби ті дітки, котрі і сьогодні граються біля пам'ятника Тарасу Шевченку, і ще ненароджені не знали про свою правду, свою славу і волю святую!

Москва визнала нашу окремішність, бо ж хотіла знищити і пам'ятник видатному історикові Михайлові Грушевському, котрий на початку ХХ століття науково довів про самобутній розвиток української нації, зовсім відмінний від московської. І це було потужним фундаментом для втілення в життя нещодавно проголошеного молодим правником Миколою Міхновським новітнього шляху для всіх нас: Самостійна Україна!

Спрямовуючи свої неточні ракети в пам'ятник Голові Центральної Ради, Москва розраховувала на одночасне знищення і того приміщення, в якому засідав цей український парламент у 1917 – 1918 роках. Це саме там через століття московської неволі ухвалювалися доленосні Універсали, які визначили майбутнє української нації: Самостійна Україна!

Розраховували в Москві, очевидно, що ці підступні ракетні удари водночас завдадуть непоправної шкоди і Шевченковому університетові, де ось уже майже двісті років замість планованого царським самодержавством зросійщення Наддніпрянщини гартується українська еліта. Бо ж це в його стінах зародилося Кирило-Мефодіївське братство, яке своїм слов'янофіль-

ством налякало царських жандармів, оскільки «у Києві ж і в Малоросії слов'янофілство перетворюється в українофілство».

Це ж тут засновується, за прикладом Шевченківської в Санкт-Петербурзі, «Громада», члени якої підуть у широкі українські маси з просвітними ідеями, а їхні наступники з Братства тарасівців з 1891 року відкрито заявлятимуть про відродження української державності. Зрештою, з його стін вийшли і Микола Міхновський, і Михайло Грушевський.

Коли ж московські зайди, серед яких уперше були переодягнені в матроські бушлати кримінальні злочинці, в січні 1918 року йшли з півночі задушити нашу національну революцію, а в молодій Українській Народній Республіці не виявилось власної збройної сили, то захищати свою столицю вирішила студентська й гімназійна молодь. І це в стінах нашого університету сформувався тоді Студентський курінь, звідки він і пішов у безсмертя під Крути. І саме завдяки самопожертві студіюючої молоді вдалося на кілька днів затримати російські війська під Києвом, що дало можливість УНР добитися міжнародного визнання, підписавши 9 лютого 1918 року Берестейський договір з Центральними державами.

А «Студентська революція на граніті» на Майдані Незалежності в Києві в жовтні 1990 року, витоки якої також ідуть із середовища студентства Київського університету. Ця подія сколихнула тоді українське суспільство, підготувала його до майбутнього виходу з СРСР. Такого в російській столиці, звичайно ж, не можуть забути. Як і те, що в день виборів на 3'їзд народних депутатів СРСР у березні 1989 року над гуртожитком Київського університету було піднято національний синьожовтий прапор.

Відсталі в цивілізаційному поступі нащадки угро-фінських мисливсько-рибальських племен ніяк не можуть збагнути, що спадщина великої європейської держави Русі їм не належить — це вона просто завоювала їхніх предків. Бо ж і державні символи її — золотий тризуб і поєднання синіх і жовтих барв на стягах київських князів, як і на фресках Софії Київської, — весь

час супроводжують історію русичів-українців. На московщині вони ніколи не приживалися, бо там узяли чуже і штучне, яке символізує постійні імперські прагнення до розширення території: москва — Третій Рим.

А в нас, «в своїй хаті своя правда, і сила, і воля...». Ось чому вистояв 10 жовтня 2022 року пам'ятник Тарасу Шевченку в Києві, ось чому вистояв і пам'ятник Михайлу Грушевському поряд. А Україна — неодмінно переможе!

Голос України. — 2022. — 12 жовтня.

http://www.golos.com.ua/edition_archive#

<https://ukrsvit1.com.ua/liudy/suspilstvo-pravo-lad/novitnij-shli-akh-dlia-nas-usikh-samostijna-ukraina.html>

<https://www.pic.com.ua/shevchenko-vystoiav-hrushevskyj-vystoiav-i-ukraina-peremozhe.html>

<https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3593337-niaki-mi-ne-brati-i-ne-buli-nimi-nikoli.html>

<https://umoloda.kyiv.ua/number/0/2010/170519/>

Геополітика України: історія і сучасність. Збірник наукових праць Ужгородського національного університету. 2022. — Випуск 2 (29). — С. 220—222.

А ПАМ'ЯТНИК ВОЛОДИМИРУ ВЕЛИКОМУ В КИЄВІ ПОСТІЙНО НАГАДУЄ...

З початком 1980-х шовіністична верхівка політбюро ЦК КПРС зрозуміла неминучість краху створюваного нею комуністичного режиму й наступного за цим розпаду СРСР. Поряд зі спробами підштукатурення зовнішнього фасаду новітньої російської імперії, кремлівські старці особливу увагу звернули на переписування історії — вже тоді з'являються директиви москви замінити назву Київська Русь на Давню Русь.

Водночас ці затяті атеїсти досить предметно зайнялися підготовкою до відзначення 1000-річчя від дня Хрищення Русі. Тобто ті, хто постійно переслідував віруючих, раптом стали опікуватися вшануванням видатної події української історії. З цього приводу таємними документами компартії регулярно накреслювалися конкретні заходи загальносоюзної кампанії. А найголовнішою з них був сценарій відзначення в ... москві.

Чому ж не в Києві, де відбувалася ця вікопомна подія?

І тільки з початком російсько-української війни стає зрозумілим далекосяжний задум кремлівських стратегів, котрі побачили в грандіозних торжествах у москві можливість подати цю подію для світу як російську. Бо загроза розпаду СРСР тягнула за собою й розвінчування тих «досягнень», які приписувалися генієві російського народу — було зрозуміло, що всі, хто покине той «русский мир», забере в свою нову хату й свою спадщину, свою історичну пам'ять.

Так воно й сталося. І весь світ став розуміти, що, скажімо, Микола Гоголь і Антон Чехов, Михайло Остроградський і Степан Тимошенко, Олександр Засядько і Сергій Корольов — українці, а не росіяни... Таким чином, розібрали свою спадщину й інші народи, яких москва «визволяла» й «пригортала» в свої міцні обійми на сотні й сотні років.

А що ж залишалося Росії?..

Відтак там, нарешті, збагнули ретельно продуманий план комуністів-атеїстів, які 1988 року організували в москві, а не в Києві, пишне відзначення 1000-річчя Хрищення Русі. Тож, крім

привласнення чужої історії, взялися приборати до своїх рук і зародження християнства в Україні. І не тільки для того, аби «узаконити» своє право на анексований Крим, хрещеному там у православ'я великому князеві київському Володимирі вирішили поставити пам'ятник у Москві. А ще й тому, щоб забрати історичну пам'ять в українців, які принесли в Східну Європу цей цивілізаційний вибір.

Відкриваючи пам'ятник, президент Росії Путін наголошував тоді, що Володимир Великий є збирачем «руських» земель, маючи на увазі, очевидно, приєднання тодішніх угро-фінських від Балтики до Уралу до Києва, як політичного центру великої європейської держави Русі — Москви тоді ще не було й близько в проекті. При цьому великого князя київського було названо «духовним засновником держави російської».

А от патріарх московський Кирило, освячуючи пам'ятник великому київському князеві Володимирі, чомусь згадав раптом, що й росіяни — його діти. Водночас покритикував тих дітей, котрі забувають, що в них один батько.

Мабуть, хотів цим патріарх нагадати нам і всьому світові про суздальсько-московського князя Андрія Боголюбського, котрий 1169 року доценту спопелив Київ — родинне вогнище батька свого Юрія Долгорукого, засновника нинішньої «білокам'яної»?

Чому про це пишу?

Окремі військові експерти, пояснюючи ракетні удари по Києву 10 жовтня цього року, вважають, що ворог цілив по магістралях, що давало можливість збільшити кількість людських жертв для залякування населення. Тому попадання в пішохідний міст на Володимирському узвозі було випадковим — мовляв, більше шкоди сталося б, якби вдарило по бруківці.

З військової точки зору, мабуть, у цьому є рація. Та у випадку ракетних ударів по Києву того дня звертає на себе увагу одна важлива обставина, що три прильоти сталися зовсім близько від особливо сакральних для українців місць, де немає військових чи інфраструктурних об'єктів: насамперед, пам'ятники Тарасу Шевченку і Михайлу Грушевському — в самому центрі

столиці відповідно біля однойменного національного університету й колишнього приміщення Центральної Ради.

Саме там, до речі, у травні 1917 року, відповідаючи на запитання її членів щодо того, як Україна має стати вільною, Митрополит Андрей Шептицький чітко сказав: треба відірватися від росії. І ця пропозиція була взята Центральною Радою до виконання 22 січня 1918 року, коли її Четвертим Універсалом проголошено самостійну Українську Народну Республіку.

Але є ще одне святе місце для українців у Києві — це Володимирська гірка, де височить над Дніпром пам'ятник Хрестителю Русі великому київському князеві Володимирові — аж занадто близько від ракетного удару по «мосту Кличка». Якраз звідси пішла європейська цивілізація і до предків нинішніх росіян — це те, про що вони не хотіли б чути, а також, щоб про це не знав і світ.

А пам'ятник Володимирові Великому в Києві постійно нагадує...

<https://www.vsesvit-journal.com/curiosities/a-pam-yatnyk-volodymyru-velykomu-v-kyievi-postijno-nagadyue/>

<https://www.pic.com.ua/a-pam-iatnyk-volodymyru-velykomu-v-kyievi-postijno-nahadyue.html>

file:///C:/Users/PL/Downloads/191022.pdf // Голос України. — 2022. — 19 жовтня.

<https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3598908-moskva-privlasnie-cuzu-istoriu.html>

ДЛЯ МОСКВИ ВОНО ВСЕ ПЕРЕХОДОВЕ Й ПРОМИНАЮЧЕ

Присягаючи на вірність православному цареві в Переяславі в січні 1654 року, Богдан Хмельницький зі старшиною сподівалися, що нарешті одержать вкрай бажану збройну допомогу від москви, аби утвердити українську державність, як і було обіцяно раніше Олексієм Михайловичем. Тож відсилаючи через місяць до «білокам'яної» 23 статті свого проекту договору, український гетьман пропонував, щоб на рубежах від поляків царські власті розмістили для безпеки 3000 вояків, а як «воля царского величества будет, хотя и большеи».

На це прохання з москви відповіли, що «царского величества ратные люди всегда на рубеже для Украины обереганья есть и вперед стоятъ учнут». Але той московський відділ, який, за думом козацької старшини, мав розміститися на лінії розмежування з Річчю Посполитою, зайшов до Києва й оточив Святу Софію, розмістившись на монастирських городах. Він і не збирався йти на захід, оскільки для москви важливо було за його допомогою блокувати для застрашення митрополита київського Сильвестра Косова, котрий відмовився присягати православному цареві.

Це протверезило козацьку старшину, особливо ж вплинуло на неї текст «Березневих статей» московського царя, де останній віроломно порушив усе обіцяне в Переяславі, зокрема, фактично заборонив міжнародні стосунки України із сусідами. Богдан Хмельницький та його соратники були шоковані: на переговорах у Переяславі московський посол Бутурлін гарантував, що цар збереже за Військом Запорозьким усі права й звичаї та ще й додасть нові привілеї, а в «Березневих статтях», зокрема щодо можливості приймати чужих послів і відправляти до сусідів своїх, з'явився несподіваний запис: «А с турским салтаном и польским королем без указу царского величества не ссылатца».

Це була фактично заборона дипломатичних відносин, що виявиться вже найближчим часом: коли в травні 1654 року ук-

раїнські дипломати відправилися через Московщину до Швеції, то в «білокам'яній» їх завернули назад.

Тож коли Богдану Хмельницькому стало відомо, що козацьких послів не допустили восени 1656 року на переговори у Вільно, де вирішувалося питання про розмежування з поляками, то гетьман заявив тоді ж на Чигиринській раді: «Діти, ви тим не журіться, я знаю, що треба зробити, - треба відступити від православного царя...».

Подібно вели себе на переговорах представники царя і в майбутньому. Скажімо, гетьмана Івана Виговського вперто називали писарем, хоч він мав повторний вотум довір'я від козацтва. А недосвідченого Юрія Хмельницького заманили в Переяслав, де оточивши своїми ратниками, витягнули з нього необхідні їм статті в новому договорі, що було для козацької старшини чимось «небувалим». І все це проявлялося задовго до того, як Бісмарк сказав свою знамениту фразу про те, що будь-який договір з Росією не вартує паперу, на якому він підписаний.

Проте і в ХХ столітті в росії нічого не змінилося: наприклад, коли більшовицький лідер Ленін був примушений Центральними державами до переговорів з Українською Народною Республікою, то він інструктував свого представника на них Раковського, аби той сприймав їх як щось переходове і проминаюче. Тому й не дивно, що російська делегація всіляко затягувала переговори — аж поки не закінчилася Перша світова війна й Центральні держави її програли. А тоді червона росія заявила про вихід з переговорів й розпочала другу російсько-українську війну нібито руками місцевих більшовиків, а також латишів, китайців...

Вражало те, що українські соціалісти на чолі з головою Директорії УНР Володимиром Винниченком вступають у нові зносини з московськими «братами по класу», наївно сподіваючись, що ті справді хочуть миру. Так, москва хотіла миру, але на своїх умовах. Найперша — «легалізувати в Україні партію комуністів і ради, після чого російський уряд погодиться виступати посередником між воюючими в Україні сторонами й впливати на течію, котра бореться з Директорією».

Тобто, головне — посадити противника за стіл переговорів,

аби затягнути час. Цю тактику з боку росіян, до речі, відчули на собі і турки, які нині хочуть підштовхнути нас на перемовини з росіянами. Зокрема, йдеться про події 1711 року, коли самовпевнений московський цар Петро I зайшов зі своїм військом дуже далеко вглиб турецьких володінь, понадіявшись, очевидно, на відомості молдавського господаря, що «турки і татари у великому страхові» перед ним.

Але турецька армія, всупереч московським прогнозам, виявилася підготовленою до бойових дій та оточила російську на Пруті. Петру I довелося вибирати між здачею в полон або підписанням ганебного для нього миру. Тому він запросив переговори, аби спробувати врятуватися будь-якою ціною - своєму посланнику П. Шафірову — він надав повноваження йти на всілякі поступки, приймаючи всі вимоги турків, крім рабства.

На прохання гетьмана Пилипа Орлика турки внесли до договору й пункт, яким передбачалося, що Москва зовсім відмовлялась від України і зобов'язувалась надалі не втручатись в її справи. Це означало, що Україна ставала вільною, ні від кого не залежною державою. Зокрема, документом чітко вказувалося не тільки «відняти руку від козаків і запорожців», але й не мати свого посольства в Стамбулі, обміняти полонених тощо.

Однак старанням Шафірова з мовчазної згоди великого візира 12 липня 1711 року в уже узгодженому договорі з'явився запис, який не давав остаточної ясності і міг трактуватися по-своєму царськими дипломатами. Негайно затвердивши ці зміни, вранці 12 липня 1711 року Петро I вийшов «з свого табору з усіма знаками пошани, забезпечений своїми новими друзями всім, чого йому не вистачало для прохарчування розладної армії».

Усе вирішили гроші й коштовності, котрими підкупили великого візира. Щоправда, в радянській історіографії це подавалося інакше: «Однак хоробрі російські війська зуміли вибратися з загрозливого оточення».

Дізнавшись про остаточний текст Прутського договору, до великого візира негайно прискакав з Бендер шведський король Карл XII і просив того, щоб дав йому «двадцять чи тридцять

тисяч своїх кращих військ, з якими він був би в силах привести царя назад полоняником, аби заключити з ним більш вигідний договір для Порти і для нас і затримати його аж до виконання умов». Але візир «протипоставив цій пропозиції такі убогі міркування, що його величність з незадоволенням покинув його, щоб повернутися в Бендери...».

Суперечки, які виникли між Москвою й Високою Портою щодо тлумачення окремих статей договору, пише Борис Крупницький, перешкодили його ратифікації обома сторонами. Петро I, зокрема, не поспішав руйнувати Таганрозьку фортецю й повертати туркам Азова, вимагаючи, щоб ті спочатку вислали з Бендер шведського короля.

За цих умов уже ніякі зусилля гетьмана Орлика не дали результату. Хіба відрадою для українців було те, що після проведеного слідства покарали великого візира. Але ж Москва не відмовилася від своїх претензій до України, і Туреччина вже не змогла зарадити цьому.

<https://ukrsvit1.com.ua/liudy/suspilstvo-pravo-lad/moskovske-vi-rolomstvo-vtiahnuty-v-perehovory-j-oshukaty.html>

<https://www.vsesvit-journal.com/curiosities/dlya-moskvy-vono-vse-perehodove-j-promynayuche/>

Голос України. — 2022. — 2 листопада. file:///C:/Users/PL/Downloads/021122.pdf

<https://umoloda.kyiv.ua/number/0/2006/170795/>

<https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3602825-golovne-dla-moskvi-posaditi-protivnika-za-stil-peregovoriv-abi-zatagnuti-cas.htm>

КРАДУТЬ НАШИХ ДІТЕЙ СТОЛІТТЯМИ...

Московщині завжди бракувало власних талантів. Не змогла вирішити цю проблему для неї і влада Золотої Орди. Бо коли, скажімо, постало питання про інтронізацію першого московського митрополита, то не знайшлося відповідної кандидатури на цю посаду серед нащадків угро-фінів. Тому й змушені були висвячувати на Алексія I чернігівця з походження Єлевферія Баконта.

А хто реально очолював збройну силу на Куликовому полі в битві проти татар — не український князь Дмитро Боброк-Волинський?

Тож цілком можливо, що в москві розуміли неминучість інтелектуального впливу українства, особливо після того, як представники української духовності почали заливати московщину з середини XVI століття. Однак для будівництва Третього Риму були потрібні не патріоти-українці, а домішка української крові, яка в угро-фінському середовищі витворювала б постаті на кшталт Андрія Боголюбського, що в ім'я утвердження москви 1169 року пішов навіть на знищення отчого Києва.

Ось чому, починаючи з другої половини XVI століття, москва залучає до освоєння Дикого поля українців таким чином, аби вони поступово змосковлювалися: агітуючи переходити на службу цареві, їх обставляють такими рамками поведінки, в яких вони, а вже стовідсотково народжені там їхні діти, стають ревними москвинами.

А багато донців — учорашніх запорожців — закликалися на службу і до москви, де їх записували до стрілецьких ратей. Там же вони й одружувалися на місцевих жінках і поступово розчинялися у так званому в майбутньому великоросійському середовищі, назавжди втрачаючись для рідного українства. Подібне станеться і з тими козаками Петра Сагайдачного, котрих після відходу з москви восени 1618 року вже під Калугою догнали представники царя й завербували на службу в різні міста цієї держави. Там вони також допомагали зростанню населення, вимушено влаштовуючи свою долю з місцевими жінками.

Після поразки козацько-селянських повстань 1620-х—1630-х

років в межах Дикого поля опинився великий масив українського населення, яке Москва вміло колонізувала його ж руками, театральну подаючи допомогу на влаштування як акт прийняття в підданство. А необхідних для її існування майстровитих людей з числа українського населення постійно витягувала з наших порубіжних міст, закликаючи у великолюдни базарні дні «не единожды».

Однак ті українські селітерники, котрі, відпрацювавши на варницях умовлений термін, хотіли повернутися до рідних домівок, уже не могли цього зробити: «царь указал тех черкас устроить в службу, какую пригодятся, холостых в сибирских городах, а женатых в казачех городках». Фактично це вилілося у викрадення українців, бо рильський воєвода Осип Щербатий їх «без государевого указа в Литву (тобто, Україну. — В. С.) не отпустил и держал по за приставы больше полугоду, и они де в неволю пошли на государево имя служить, что их в свою землю не отпустили...».

Коли ж московини як окупанти з'явилися на нашій землі після Переяславської ради 1654 року, то за свою службу взяли викрадати все, що могли дотягнути в Залісся. Оскільки тоді винаходів людської цивілізації, на кшталт пральних машин чи холодильників, ще не існувало, то важливим «трофеєм» для московських зайд були українські діти.

Незважаючи на постійні звернення до царя про повернення їх на Батьківщину, нічого не допомагало. Так, у червні 1662 року козаки Ніжинського полку писали до Олексія Михайловича про те, що його «ратные люди в Черкасских городех, и у нас, холопей твоих, в те поры детей наших поимали в полон... и я холоп твой Ромашка Лысой проведаль дочеришку свою в Козлове, а я Марчка в Козлове ж, а я Офонка проведаль в Елецком уезде, и в иных городех дети наши есть...».

З ліквідацією унії царська росія вдалася ще до одного методу «перевиховання» українських дітей. 1831 року, коли в уніатів було відібрано Почаївський монастир, там розмістили осередок Волинського православного архієпастирства. Тоді ж, згідно спеціального розпорядження влади, дітей Волині, Поділля, Холмщини й Берестейщини можна було на прохання і забез-

печення батьків відправляти на відпочинок до росії. Зголошених переодягали у військовий одяг і відвозили до спеціальних таборів, зокрема, 5 таких транспортів було вислано до Києва. Крім того, вийшов царський указ про те, що діти змішаних подруж мали виховуватися тільки в православ'ї.

Захопивши владу, російські більшовики придумали новий спосіб перевтілення українських дітей в «истинно русских» через так звані макаренківські колонії. Особливого цинізму нові прийому фактичного викрадення юних душ запроваджувалися під час Голодомору-геноциду 1932—1933 років, коли українські жінки вимушено залишали своїх немовлят під дитячими будинками, де їм давали російські прізвища, або ж, спеціально для насмішки, - Бернард Шоу, Андрі Барбюс, Ромен Ролан...

Тих же голодних малолітніх українських дітей, що різними шляхами діставалися до російських міст і не могли там розмовляти мовою Леніна-Сталіна, організовано відправляли до УССР.

З відновленням Української держави, коли припинився організований відбір талановитих українських дітей для розвитку російської науки, техніки й культури, москва намагалася й далі витягувати їх з рідної землі через різні проекти так званого Россотруднічства. Яких тільки університетів і філіалів російських вишів не було відкрито в Україні з пільгами для випускників наших шкіл. Ще привабливіші вони були для тих українців, хто зголошувався вступати в університети на території росії.

А нині, коли російська солдатня знову топче нашу землю, москва взялася викрадати дошкільнят і школярів. З початку повномасштабного вторгнення понад 2 тисячі українських дітей, позбавлених батьківського піклування, вже незаконно вивезли до російської федерації.

А всього там примусово опинилося щонайменше 234 тисячі українських дітей. Багато з них, яких окупанти обіцяли довірливим батькам оздоровити й повернути, й досі не можуть дістатися рідної домівки.

За даними Мінреінтеграції України, нашим дітям у рф оформляють російське громадянство, є випадки незаконного усиновлення їх громадянами росії. Деякі російські чиновники Часто братів і сестер розділяють, щоб вони не могли спілкува-

тися між собою, і відвозять до різних регіонів країни.

Тож протягом століть росія викрадає українських дітей з метою знищення нашої нації. А це – геноцид, за який необхідно відповідати.

<https://www.vsesvit-journal.com/curiosities/kradut-nashyh-ditej-stolittyamy/>

<http://www.golos.com.ua/article/366043>

<https://www.pic.com.ua/henotsyd-bez-terminu-davnosti-rosiia-krade-ukrainskykh-ditej-stolittiamy.html>

<https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3612312-genocid-z-metou-znisenna-nasoi-nacii.html>

Голос України. — 2022. — 15 листопада: <file:///C:/Users/PL/Downloads/151122.pdf>

Геополітика України: історія і сучасність. Збірник наукових праць Ужгородського національного університету. 2023. — Випуск 1 (30). — С. 142—145.

НА СЛУЖБІ В СВОЇХ РІДНИХ ІМПЕРІАЛІСТІВ

Сказане ще в середині XIX століття Олександром Герценом і донині підтверджується конкретними діями наших сусідів: російська демократія закінчується там, де починається українське питання. Так було в 1917 році, коли міністри Тимчасового уряду заістерили, дізнавшись про те, що до складу української автономії мають увійти також Харківська, Катеринославська, Херсонська й Таврійська губернії, як і окремі частини Гродненської, Воронежської, Курської, Бесарабської, Області Війська Донського, Кубань, Ставропілля й Чорноморщина.

Так було і в 1991, коли 27 серпня до Києва прибули нібито російські демократи Анатолій Собчак та Олександр Руцкой з ультиматумом до влади щойно проголошеної незалежної України: якщо остання вийде зі складу СРСР, то вони заберуть в неї Крим і Донбас.

Як ведуть себе сучасні російські демократи в умовах агресії їхньої держави проти України з 2014 року, бачить весь світ. За деякими винятками вони, насамперед творча інтелігенція, підтримали так звану денацифікацію українців.

Цьому не треба дивуватися з огляду на те, що горбачовська перебудова підняла в багатьох із середовища російської інтелігенції підспудні сподівання на такі зміни, коли їхня нація нарешті зможе по-справжньому легітимізувати свої великодержавні амбіції, які забрали в царського самодержавства більшовики, підігнавши їх під свої ще масштабніші цілі всесвітньої комуні. І просувати цей наратив стали нібито демократи серед російських науковців, які одразу ж розробили тактику і стратегію щодо відновлення історичної пам'яті як для своєї нації, так і для інших, яких і не збиралися відпускати з більшовицької імперії.

Тоді стало модним виставляти на п'єдестал «руського мира» його ревних творців, насамперед Денікіна, натомість провідників національно-визвольних рухів москва продовжувала таврувати різними фейковими злочинами. Особлива увага там зверталася на «білі плями» українського минулого. Йдеться не лише про те, що й далі поширювалися напрацювання комуністичних ідеологів про нібито зраду українському народові геть-

мана Івана Мазепи, «антисемітизм» Симона Петлюри й надуману співпрацю Степана Бандери з гітлерівцями в роки Другої світової війни, коли він сидів у нацистському концтаборі.

Розуміючи, що проголошена гласність розкриє страхітливий злочин Голодомору в 1932 – 1933 роках щодо української нації, російські історики розпочали дозований випуск раніше таємних документів, які унеможливили б підтвердження її геноциду.

Щоправда, в Москві чомусь не зважили на те, що в українських архівах зберігаються первинні документи вказаного періоду, уважний аналіз яких дає можливість відвіяти ідеологічну складову російських науковців. Бо можна сказати, галасувати про те, що нібито однаково голодували всі народи СРСР і при цьому не друкувати постанови ЦК ВКП (б) і Раднаркому СРСР від 22 січня 1933 року про заборону виїзду селянам УСРР і Північного Кавказу, насамперед Кубані, за хлібом до росії й білорусі. Але такий документ у копії знайшовся в таємному архіві ЦК КП (б) У.

При цьому важливо нагадати: коли в Казахстані одержали для відома цю московську постанову, то місцеве компартійне керівництво виступило з ініціативою таким же чином покарати і голодних казахів. Але Сталін не тільки не підтримав її, а навпаки, розпорядився, аби всі навколишні регіони, зокрема російські, взяли за обов'язок прихистити сусідів-кочовиків. А от влада сусідніх з УСРР російських регіонів тільки й рапортувала до Кремля про кількість видворених з її теренів голодних українців.

Можна скільки завгодно заявляти про те, що «російським історикам нічого приховувати» і не друкувати двох постанов ЦК ВКП (б) і Раднаркому СРСР від 14 і 15 грудня 1932 року про припинення українізації в зв'язку з невиконанням неписьмених планів хлібозаготівель — спочатку на Північному Кавказі, звинувачуючи в цьому «петлюрівські елементи», а потім і по всіх інших регіонах поза межами УСРР.

Але ж в Архіві Президента Казахстану зберігається протокол засідання бюро крайкому ВКП (б) від 18 грудня 1932 року про розгляд московської постанови від 15 грудня, яким доручається низовим партійним комітетам взяти директиву центру до неухильного виконання. А в Державному архіві Актюбин-

ської області переховується документ від 31 грудня 1932 року, де йдеться про здійснення необхідних заходів щодо кремлівських вказівок. А коли особистий секретар Сталіна Поскрєбишев поцікавився в квітні 1933 року, як виконується ця ухвала, то казахстанські власті доповіли про закриття українських шкіл, районних україномовних газет і двох українських педагогічних технікумів.

Звичайно, не могли московські історики обминути й проблему втрат у голодних 1932—1933 роках. Скажімо, матеріали Всесоюзного перепису 1937 року, який був найближчим до 1933, були опубліковані лише в загальних показниках, без поділу на вікові групи, що унеможливило порівняльний аналіз до даних 1926 року. А в матеріалах перепису 1939 року з'явилася ще одна «новація», що аж ніяк не відповідає класичним вимогам щодо виокремлення кожної дитячої вікової групи — натомість об'єднали в одну показники про немовлят і наступних семи.

Вчинено це було для того, аби приховати катастрофічні втрати в першу чергу українських дітей у 1932—1933 роках, особливо немовлят. Тим паче, що з подачі ще існуючого тоді ЦК КПРС російські історики одразу ж розгорнули масову агітаційну кампанію про «всесоюзний голод», в якій трагедію українців порівняли з іншими народами СРСР, виділивши і квоту втрат по УСРР у 3,5 мільйона осіб.

Наші академічні демографи випадково визнали 700 тисяч смертей немовлят у 1932—1933 роках. А які втрати старших дітей?

За нашими ж підрахунками, втрати 2-річних тоді становили 322.657, 3-річних – 199.919, 4-річних — 272.641... А першокласників 1932-го в другому класі 1933—1934 навчального року недорахувалися 246.361, тих, що мали прийти в 1933-му в перший клас, — 244.379.

Тих же, що в переписі 1939 року віднесені до десятирічної групи 20 — 29, офіційно радянський перепис включає 5.999.857 осіб, але за документами їх після народження у відповідні роки рахувалося тільки... 5.699.607 — на 319.792 менше, ніж стало в 1939 році!

А якщо взяти до уваги природні втрати для цих вікових груп, то цифра мала б бути набагато нижчою останньої. То де взяли сотні тисяч осіб невідомого походження, включно з цими 319.792?

До підрахунку наявних дітей станом на січень 1939 року виникає дуже багато питань. Скажімо, баланс завезених з поза меж України тільки до Харківської області за 1932—1938 роки перевищував кількість тих, хто виїхав туди ж, на 94.368 осіб. Наприклад, 1936 року в тодішній Харківщині осіло 28. 582 завезених з РСФРР особи, серед яких було 15.200 дітей до 14 років включно. То ж чи можна погодитися з тим, що власне всі саме українські діти були переписані в січні 1939 року, а не завезені перед цим з теренів росії й білорусі, які вже вважалися мешканцями УРСР на той час.

Згідно зі статистичними документами, за 1935—1936 роки тільки на Харківщину з росії разом із батьками прибули й залишилися 1320 дітей 1933 року народження, 1597 — 1932-го, 1617 — 1931-го, 1934 — 1930-го, 1896 — 1929-го, 1933 — 1928-го... А якщо взяти ще Наддніпрянщину, Донбас, інші регіони УСРР? А хто порахував тих дітей, котрі прибули в 1933—1934 роках у вимерлі українські села на півдні й сході? Саме це дає підстави сумніватися у вірогідності даних перепису 1939 року, коли наших мертвих дітей замінили на завезених чужих.

Такі ж сумніви виникають і при аналізі десятирічної групи 30—39. До даних 1926 року тут дописано 264.499 осіб. Наступна — 40—49 — збільшилася на 165.059, 50—59 — на 106.060... Таке враження, що нібито з 1926 по 1939 рік зовсім не помирили в Україні природною смертю...

Як можна пояснити ці ребуси? Крім відвертих приписок людності, аби приховати втрати 1932—1933 років, цілком легітимно записали всіх тих, хто був завезений до УСРР після Голодомору в якості робочої сили з інших радянських республік на місці померлих українців. Тобто упорядники цього збірника свідомо спрямували майбутніх дослідників на хибний шлях пошуків замість того, аби надрукувати реальні документи про рух населення в 1930-х роках.

Ось чому важко погодитися з автором вступної статті до збірника «Всесоюзная перепись населения 1939 года. Основные итоги» Валентиною Жиромською про те, що в матеріалах цього перепису «закладені наукові критерії для об'єктивної характеристики населення з широкого спектру соціальних і демографічних показників». Тим паче, якщо взяти до уваги, що в 1992 році з мос-

кви нас продовжують переконувати в тому, що населення УРСР в січні 1939 року нарахували в кількості 30.946.218 осіб. І це за умови, що документи таємного архіву ще від лютого 1939 року називають зовсім іншу цифру — 29,4 мільйона...

Зрештою, таким російським історикам з числа їхніх сучасних демократів дивуватися не доводиться — вони на службі в своїх рідних імперіалістів, котрим і готують теоретичну та відповідну документальну бази для створення ілюзії про особливість московського історичного розвитку. Але біда в тому, що вказані вище наративи російської пропаганди підхоплюють і окремі наші науковці, особливо з академічних інститутів, від них також чуємо про «всесоюзний голод», про втрати в 3,5 мільйона осіб, бо це, мовляв, змусить інші держави світу визнати наш Голодомор геноцидом тощо.

Коли ж автор цих рядків запитав одного з носіїв таких концепцій, дуже далекого від досліджень проблем Голодомору-геноциду, про те, чи голодували чукчі в ті роки, то глашатай зазначених наративів просто замовк. Не зміг він відповісти і на запитання, чи голодували грузини — земляки Сталіна, вірмени — земляки тодішнього наркома постачання СРСР Мікояна...

Нам же нічого мовчати про кількість жертв Голодомору-геноциду 1932—1933 років у 10,5 мільйона осіб в УСРР і на українських розселеннях Північного Кавказу. Ця цифра встановлена історико-правовою експертизою у ході досудового розслідування Службою Безпеки України й співпадає з висновком німецьких дипломатів, які мали відповідну інформацію з каральних органів СРСР.

<https://www.vsesvit-journal.com/curiosities/na-sluzhbi-v-svoyih-ridnyh-imperialistiv/>

<https://ukrsvit1.com.ua/liudy/suspilstvo-pravo-lad/rosijski-demokraty-na-sluzhbi-u-svoikh-ridnykh-imperialistiv.html>

<https://www.pic.com.ua/na-sluzhbi-v-svoikh-ridnykh-imperialistiv-ukraina-iaak-marker-rosijskykh-demokrativ.html>

Голос України. — 2022. — 23 листопада: file:///C:/Users/PL/Downloads/231122.pdf

<https://umoloda.kyiv.ua/number/0/196/171113/>

<https://genocide.in.ua/publikaciya-13>

УКРАЇНА ВІДМОВИЛАСЯ ВІД ВЛАСНОГО ПОХОРОНУ

Коли в середині 1990-х років російська федерація на очах усього світу показово знищувала Чеченську Республіку Ічкерія, її президент Джохар Дудаєв висловився однозначно: «Боягузливий Захід». Схоже події останніх днів підштовхують до такого висновку і Президента України Володимира Зеленського. І його можна буде зрозуміти, оскільки ситуація, що склалася з ракетним інцидентом у Польщі, не повинна принижувати і його, і нашу країну ще до висновків спеціальної комісії.

То Президент дружньої нам Польщі Анджей Дуда може дати відповідні коментарі після консультацій з Вашингтоном, а нам необхідно самим утверджувати себе в сучасному світі, як і понад сто років тому. Тоді Президент США Вудро Вільсон у своїй знаменитій декларації в січні 1918 року за підсумками Першої світової війни згадав про право поляків та інших поневолених європейських народів на власну державність – українського в тому переліку не було.

Сильні світу того не підтримали тоді державницьких устремлень українців, оскільки воліли бачити відроджену єдину й неділиму Росію. Більше того, саме під час здійснення переформованою під комунізм більшовицькою росією Великого Голодомору української нації Президент США Рузвельт визнає червоний прапор над московським кремлем. Замість того, аби засудити небачений доти в історії людства злочин геноциду голодною смертю однієї з найбільших європейських націй.

Наших державницьких устремлень не хотіли бачити і в 1939-му, коли волею автохтонного населення народжується Карпатська Україна, яка не боялася тоді давати прихисток переслідуваним нацистами євреям. Ніхто не побачив нашого визвольного здвигу і 30 червня 1941 року, коли у Львові без погодження з фюрером III Райху проголошується Акт відновлення Української держави — ми виявилися, як і Великобританія, тією європейською нацією, яка не скапітулювала, створивши підпільний антигітлерівський фронт на всіх теренах автохтонного населення (як і на території III Райху!) й власну Українську Повстанську Армію.

Тільки тоді, коли радянські міжконтинентальні ракети з ядерними боєголовками вже могли досягати заокеанських цілей, сильні світу того нарешті почули застереження української діаспори щодо колишнього союзника в роки Другої світової. З того часу, з'являючись на своїх передвиборних мітингах серед наших політичних емігрантів, вони вчилися вимовляти сакральну фразу: «Ще не вмерла Україна!».

А згодом переходили й до більш рішучих акцій, коли щороку 22 січня біля мерій великих американських міст стали вивішуватися синьо-жовті прапори, а найбільш сміливі тамтешні політики вже не боялися проголошувати ще більш значиме: «Слава Україні!».

Серед них був і Джордж Буш-старший. Але коли захочений такою підтримкою український національно-визвольний рух у період горбачовської перестройки висунув ідею відродження незалежної держави власного народу, добиваючись цього легітимним шляхом через демократично обрану Верховну Раду УРСР, то Президент США Джордж Буш-старший злякався. Він на очах усього світу в залі українського парламенту в своїй так званій «курячій промові» вмовляв його народних депутатів не виходити зі складу СРСР...

Тоді українці не послухалися – через місяць вони відновили власну незалежну державу. Хто з великих чи малих демократичних країн її визнав у наступні дні, як це зробили турки, коли казачи проголосили свою незалежність? Ніхто — всі чекали результатів Всеукраїнського референдуму 1 грудня 1991 року. А шокований таким «непослухом» українців той же Буш-старший за день до цього, дізнавшись про настрої всього українського суспільства підтримати одноставно століттями очікуваний Акт, зателефонував до московського кремля й запевнив його господаря, що, незважаючи на це, не буде поспішати визнавати Україну — аби не нашкодити ні Горбачову, ні Єльцину...

Відтак український державний корабель вирушив у самостійне плавання у край розбурханому океані, коли змінювався весь світоустрій. Це не дуже сподобалось багатьом. Тож Україну вирішили покарати так, аби вона вже не піднялася: нашим недосвідченим капітанам делікатно, але дієво запропонували

позбутися величезного ядерного потенціалу, котрий дістався в спадок від СРСР.

І наївні українці повірили обіцянкам усіляких гарантій, які роздавали щедрі дяді від Ла-Маншу до Тихого океану і далі аж до Атлантичного. Як повірив Богдан Хмельницький з козаками московському цареві в Переяславі в січні 1654 року, а українські націонал-комуністи російським більшовикам, коли ті спритно заманили їх в так званий рівноправний союз.

Наші державні керманічі тоді не насторожилися від дружніх застережень окремих західних політиків уважно все прорахувати — поспішали підірвати шахти й порізати не тільки міжконтинентальні балістичні ракети та їхні носії, а й тактичні, про які навіть не згадувалося в документах. Або ж передавали їх «братньому» народові російському, підпис від імені якого також стояв під Будапештським меморандумом у грудні 1994 року. Хоча вже тоді ідеї реваншу відверто проголошувалися московськими шовіністами, що особливо виявилось в несправедливому поділі Чорноморського флоту.

А Захід радо зіпхнув на російську федерацію як нібито патрона всіх українських справ за традиційним розподілом, свої обов'язки, забувши начисто про підписані гарантії. Тож відчувши таку «довіру» Старого й Нового світів, Москва взялася опрацьовувати свій сценарій розв'язання української проблеми, запевняючи всіх у тому, що взагалі то — це і не держава, а якийсь непорозуміння, а українці, мовляв, є складовою російського народу.

Що це не так засвідчили дві українські грандіозні національні революції — Помаранчева й Гідності. Переконавшись, що беззбройні українці таки добиваються перемоги, Москва вдалася до застосування військової сили, аби раз і назавжди покінчити з їхньою волелюбністю й незалежністю. На очах гарантів Будапештського меморандуму вона спокійно перекидає свої спецпідрозділи до Криму й Донбасу й захоплює ці території, бо вже була переконана, що Захід не захищатиме державний суверенітет і територіальну цілісність України. Адже дзвонили звідти до Києва й наполегливо рекомендували не стріляти...

Ось тоді й остаточно підтвердилися пророчі слова Джохара Дудаєва — і не тільки про боягузтво Заходу, але і про його по-

літичну сліпоту й глухоту. Бо не бачити й не чути Всеукраїнського Майдану заслуговує саме на таку оцінку. Тим паче, що американський сенатор Джон Маккейн бив у всі дзвони. Та «голуб миру» Барак Обама не чув його...

Не чули нас і протягом восьми років виснажливої російської агресії в Донбасі. А коли дізналися, що Москва готується до широкомасштабного вторгнення, то не закликали її до порядку, як належало б гарантам нашої безпеки, а лише передали нам інформацію про це, не вживаючи дієвих превентивних заходів до загарбників. Фактично виписали похоронку Києву через три дні, а Україні в цілому через кілька тижнів — і заспокоїлися.

Вони ніби й не почувли заяви в останній день 2021 року міністра закордонних справ України Дмитра Кулеби: ми будемо захищатися! Думали, що підемо за прикладом Старого Світу, держави якого здавалися Гітлеру саме за таким сценарієм з виходом своїх урядів в екзилу. Тому й пропонували Президенту України Володимирі Зеленському затишну віллу на теплому морі.

А він не покинув Україну, залишився з оборонцями своєї столиці. І справжні генерали не розбіглися, а взяли ініціативно організувати захист державних рубежів. Як генерал Кривонос в аеропорту «Жуляни» з курсантами Військового інституту нашого університету. Чи як трактористи Полтавщини, котрі поповнювали свій робочий парк російськими танками.

Перемога України — а наш Головнокомандувач Валерій Залужний заявив від імені Збройних Сил однозначно: ніяких «договірняків», будемо битися до кінця! — прискорить процес розпаду російської федерації як останньої імперії. І цього Захід дуже боїться, як у 1991 розвалу СРСР. Бо там усе вже розподілено, наперед спрогнозовано... І де Україна взагалі не згадується.

А вона, виявляється, відмовилася від наміченого для неї пишного похорону і стає активним гравцем світової політики, ламаючи всі чужі плани щодо неї. Як колись козацтво, так нині й українська армія прикувала увагу всього світу. Вона на полі бою довела свою здатність перемогти так звану другу армію світу. Бо знову, як і в часи Хмельницького, усе, що живе, піднялося на захист Батьківщини, розгорнулася справді Велика Українська народна війна.

Так, ми, звичайно ж, дуже хочемо, аби посміливішало НАТО, стало готовим захищати себе і світову цивілізацію, як воно декларувало завжди свої принципи колективної безпеки. Бо скільки ж залишати українців наодинці на полі бою проти східної орди?!

Тож коли з-за океану навіть деякі наші земляки, як Юрій Швець, відмовляють нам у праві висловлювати незадоволення внутрішніми рішеннями НАТО ухилитися від задекларованих своїх принципів давати рішучу відповідь росії на її агресію, то наша відповідь однозначна: ми маємо право на це! Бо ми повірили США, Великобританії, Франції, Китаю й росії, відмовляючись від третього ядерного запасу в світі.

А якщо там вважають, що українська ракета ППО (ще радянського виробництва!) справді могла залетіти до Польщі, то чому взамін ядерного потенціалу не передають Україні більш досконалішу західну зброю для захисту неба? Зрештою, а чому на східному кордоні НАТО відсутня ефективна протиповітряна оборона? Така, як на підступах до Білого Дому у Вашингтоні, чи на кшталт ізраїльського «залізного куполу»?

І чому Захід нічого не каже про російську ракету, яку, очевидно, намагалася збити українська? Щоб не було страшно від усвідомлення того, що необхідно визначитися: НАТО дотримується свого Статуту чи то для політичної кон'юнктури? Чи вирок Джохара Дудаєва остаточний і оскарженню не підлягає!?

Якби там не було, але Україна відмовилася від власного похорону, на якому від Заходу прозвучало б багато панегіриків на її адресу...

<https://www.vsesvit-journal.com/curiosities/ukrayina-vidmovy-lasya-vid-vlasnogo-pohoronu/>

<https://ukrsvit1.com.ua/liudy/suspilstvo-pravo-lad/ukraina-vid-movylas-od-vlasnoho-pokhoronu.html>

[https://www.facebook.com/oleksiy.svitelskiy/posts/pfbid023zG7UG-MvbWQ98AFVrbzN5XcagTj5ZUnN2a2J79eeH5jsepzN7ZKhZNCxvNXqydcKl?__cft__\[0\]=AZVTAXLgMmhivw2TaZhyoZvgvrNwFvQnw1E96zw7nFtjljxJgQa35bVsvqzARop\]AuO4-ZcwTmP6b9TiKAK-wQicWFXo0tG-O-4K4sIoOlCD_JvprIb2Y-nl4Xgn74dh7tmQ9nYZFr u8mKRAzXJqKWajS&__tn__=%2CO%2CP-R](https://www.facebook.com/oleksiy.svitelskiy/posts/pfbid023zG7UG-MvbWQ98AFVrbzN5XcagTj5ZUnN2a2J79eeH5jsepzN7ZKhZNCxvNXqydcKl?__cft__[0]=AZVTAXLgMmhivw2TaZhyoZvgvrNwFvQnw1E96zw7nFtjljxJgQa35bVsvqzARop]AuO4-ZcwTmP6b9TiKAK-wQicWFXo0tG-O-4K4sIoOlCD_JvprIb2Y-nl4Xgn74dh7tmQ9nYZFr u8mKRAzXJqKWajS&__tn__=%2CO%2CP-R)

<https://www.svoboda-news.com/svwp/wp-content/uploads/current-pdf/Svoboda-2022-48.pdf> — Свобода (США). — 2022. — 2 грудня.

УКРАЇНА РЯТУЄ СВОЇХ ДІТЕЙ

Ось уже майже рік величезні масиви українського люду знімаються зі своїх батьківських осель і направляються на захід, тікаючи від російської агресії. Наша держава раз-у-раз організовує спеціальні поїзди, аби вивезти загрожених чужинськими бомбами й ракетами та Холодомором, як і варварством «визволителів», у безпечні місця. Від Ворскли й Дніпра до Тиси, Сяну й Західного Бугу розміщуються мільйони наших біженців на українських теренах, а ще мільйони подалися за державний кордон, особливо жінки з малечею. Хто з єдиною кровинкою, а хто з двома-трьома дітками заповнили всі вокзали прикордонних і далеких від рідної землі європейських міст.

Треба бачити цю потрясаючу картину, коли маленькі карапузи намагаються допомогти своїм матерям тягнути валізи з найнеобхіднішим у цій страдницькій дорозі, або ж смирно сидять на них у геть запруджених коридорах потягів, що мчать на захід. А на завтра у той же Перемишль знову прибуде кілька пасажирських составів з Києва, Львова, Одеси, Запоріжжя... І полегшено зітхають молоді жінки, що їхні дітки в безпеці, а ті здивовано й допитливо озираються на невідомі їм краєвиди.

Зовсім іншими були почуття й очі українських матерів та їхніх дітей 90 років тому, коли вони пробували шукати порятунку від голодної смерті за межами УСРР. На захід не могли пробратися, бо стріляли в спину радянські прикордонники, а багато топилися в Збручі чи Дністрі; з росії Сталін наказав виганяти голодних українських біженців ще з червня 1932 року, оскільки, мовляв, вони своїм «скигленням» розкладають тамтешні колгоспи.

І чи не першими потрапляють під цей удар голодні українські діти, яких виловлюють по російських містах і відправляють до УСРР. Скажімо, в липні 1932 року зібраних на вокзалах Москви маленьких прохачів хліба — замість нагодувати — відсилали до Києва, а з Калуги — до Конотопа... Бо ж вони, бачите, нібито не розуміють російської мови.

А коли через кілька місяців, після вивезення всього зерна з УСРР, мільйони голодних українців вирушили до багатих на про-

довольство російських і білоруських міст, а кубанці ще й у Закавказзя, то тиран всіх народів Сталін просто заборонив їм виїзд з УСРР і Північного Кавказу, прирікаючи на голодну смерть. Тих же, хто зумів пробратися через загороджувальні заони чекістів, заарештовували й під конвоем вивозили назад. Для них це було вироком смерті, як і тим, хто не дочекався на якийсь харч з «братніх» росії чи білорусі.

Ми й досі не знаємо точної кількості цих жертв, бо владі незалежної України якось було байдуже до цього, чим негайно скористалися заангажовані на московські нарративи ще з часів горбачовської перестройки офіційні науковці, намагаючись утвердити в суспільній свідомості кількість втрат українців у 3,5 мільйона осіб. Тим паче, що таким дослідникам ще й доплачують із спеціальних закордонних грантів.

Виправдовуючись нібито знищенням усіх документів у 1941 році в Києві, вони придумали методику підганяння потрібних цифр для того, щоб обґрунтовувати визначені ще 1989 року показники втрат для України. А всіх, хто апелює до документів, що збереглися в наших архівах, самопризначені нарциси (академічні демографи й окремі історики) звинувачують у нефаховості й маніпуляціях.

Так, спроби встановити втрати дітей через наповнення обов'язкових тоді початкових класів у 1932—1940 роках, оголошуються цими «метрами» абсурдом, оскільки такий підхід руйнує схему одержання визначеного за межами України результату.

Але це означає, що ми не повинні вірити уповноваженому бюро Зінов'ївського міськпарткому, котрий уже в лютому 1933 року свідчив: «На 50 % спорожніли школи. На школярів жалко дивитися, діти бліді і жовті».

Чи владі Петриківського району Дніпропетровської області, де порівняльна таблиця кількості учнів початкових класів зафіксована ось так:

Роки	1 клас	2 клас	3 клас	4 клас	Разом
1932	1737	1275	1126	1121	5259
1933	1254	867	695	693	3509

А чому ми не повинні вірити вчительці першого класу Хацьківської семирічки Смілянського району тодішньої Київської

області, яка подвірним обходом улітку 1933 року виявила, що більше половини можливих учнів з одного сільського кутка Джулаї, яких хотіли мобілізувати семирічними до школи, не пережили Голодомор 1932—1933 років. І на клаптику паперу ця вчителька так і записала про тих майбутніх школярів, котрі вже відійшли у засвіти: «Помер 33-го року».

І чому автор цих рядків має не довіряти своєму вчителеві історії з Ружинської середньої школи на сучасній Житомирщині Василю Лукичу Заморському, третьокласнику Хейлівської семирічки 1932 року, котрий згадував, що 1 вересня 1933 року до школи прийшло трохи більше половини його земляків-учнів?

Зрештою, як тоді сприймати розрахунки Держплану УСРР від 15 вересня 1931 року з реальною кількістю дітей, що мали прийти восьмирічними 1 вересня кожного року до першого класу по всій Україні? Адже ця методика дає можливість переконатися, що 1939 року, скажімо, восьмирічних дітей мало б бути 772.111, а тодішня статистика виявила їх тільки 509.456. Питання: а де ж 262.655?

Подібні питання виникають і щодо інших дитячих вікових груп (0-14), які зазнали втрат від Голодомору-геноциду 1932—1933 років:

Рік народження	Вікова група в 1933 році	За даними Держплану УСРР (1931)	Мало бути в 1939 році	Було в 1939 році	Різниця
1933	0	470.700 (народилося)	406.685	305.620	- 101.065
1932	1	782.000 (народилося)	675.648	396.162	- 279.486
1931	2	959.870 (народилося)	772.111	509.456	- 262.655
1930	3	882.869	814.668	509.378	- 305.290
1929	4	909.181	838.948	524.558	- 314.390
1928	5	909.111	842.498	524.980	- 317.518
1927	6	909.381	855.464	524.673	- 330.791
1926	7	891.315	848.033	514.250	- 333.783
1925	8	844.371	809.536	487.246	- 322.290
1924	9	746.525	719.425	430.713	- 288.712
1923	10	683.758	661.211	394.499	- 266.712
1922	11	723.217	700.673	417.265	- 283.408
1921	12	613.277	594.479	353.834	- 240.645
1920	13	540.116	498.392	311.624	- 186.768
1919	14	678.161	652.937	391.269	- 261.668
Разом	0—14	11.613.852	10.690.708	6.595.527	- 4.095.811

Отже, згідно з розрахунками Держплану УСРР у 1931 році (ця методика використана й щодо народжених у 1931—1933 роках) дитячі вікові групи 1932—1933 років (0 —14) у 1939 році мали нарахувати 10.690.708 осіб, а було 6.595.527. Таким чином, втрати становили щонайменше 4.095.811 дітей.

Бездержавна Україна не змогла тоді ці невинні душі врятувати, бо москва свідомо їх нищила, як це робить і сьогодні, аби зникла з політичної карти світу окремішня українська нація. І про це там мріють з часів Переяславської ради 1654 року, а особливо від «вразжой сучки» Катерини II, котра, вириваючи булаву в останнього гетьмана Кирила Розумовського, повеліла «делікатним способом» країнців зросійщити.

Тож уже через сто років після царський міністр Валуєв просто-рікував, що українців нібито «не било, нет і не может быть», а нинішній правитель росії путін блудить про якийсь «єдиний народ», при цьому хоче нас і далі «денаціоналізувати».

Але ми вже маємо власну державу, яка незалежно від росії вирішує долю своїх громадян, насамперед дітей. Щоб останні не були депортовані до країни-агресора, де їх по-справжньому денацифікують, змусять у майбутньому йти завойовувати для неї чужі землі, як це роблять сьогодні багато українців на службі в москві, стріляючи ракетами й снарядами по рідних домівках, де ще живуть їхні батьки, брати й сестри, або ж руйнуючи могили своїх предків на сільських цвинтарях.

Українських дітей рятують, аби вони змогли здійснити свої мрії й прославити українство, як це вдалося синам нашої нації, котрі народилися у вільному світі. Наприклад, Мирон Куропась (1932) став першим помічником Президента США з питань національних меншин, а Михайло Яримович (1933) узяв активну участь в організації польоту американських астронавтів на Місяць.

Тож Україна сьогодні рятує своїх дітей для їхнього майбутнього на рідній землі й у всьому світі.

<https://www.facebook.com/oleksiy.svitelskiy/posts/pfbid02awodcP2JNwR6DAdZnS4TyFyc4HzRsY83jNst2wXyEoFRwMMmWzFXLCpw->

fokC8WKU!&notif_id=1672408459188362&notif_t=feedback_reaction_generic&ref=notif

<https://www.pic.com.ua/>

Голос України. — 2023. — 15 лютого.

<http://www.golos.com.ua/article/368367>

<file:///C:/Users/PL/Downloads/150223-1.pdf>

Свобода (США). — 2022. — 18 листопада.

МОСКВА ЗАВЖДИ НИЩИЛА УКРАЇНСЬКУ СОБОРНІСТЬ

Куди б не закинула доля українця, він завжди пам'ятає про рідну землю, молиться за неї на чужині. Чи наш паломник у Єрусалимі, чи фермер, котрий корчує праліси Канади й Бразилії, або ж той переселенець з Наддніпрянщини, що готує під хлібний засів цілину на Далекому Сході й у Західному Сибіру. Кожен з них просить Божого благословення для всіх українців.

А що стосується суцільного етнічного масиву українства, то вже й казати не доводиться. Скажімо, на скільки століть зайшли угорці відірвали наші дунайсько-притисянські рівнини від Великої України, але закарпатці ніколи не забували за братів зі сходу — «бо свої ж то за горами, не чужі...». А споконвічна наша Берестейщина завжди ходила на прощу не до Вільна чи до Мінська, а тільки до Холма, Почаєва чи Києва.

Останній для загарбників з північних боліт мав надзвичайне значення, оскільки військово-політичний контроль над ним (чого так і не усвідомили галицько-волинські князі і довго не розуміли наші гетьмани) давав можливість контролювати й усю Україну. Ось чому першим актом нібито збройної допомоги українцям у звільненні від поляків (на що, насамперед, сподівалися наші предки, присягаючи в Переяславі) було введення московського гарнізону до Києва, котрий заблокував Святу Софію, де була резиденція Митрополита Київського Сильвестра Косова, що відмовився визнавати владу московського царя.

Оцієї соборності української душі, яка в єдиному пориві об'єднувала революційну енергію нашої нації, найбільше боялася вже одразу після сумнозвісної Переяславської ради в січні 1654 року імперська москва. Це вона, ще за життя Богдана Хмельницького, почала забороняти українцям наших західних окраїн присягати на вірність Війську Запорозькому, як називали тоді Гетьманщину. На привіслянських теренах 1655 року навіть дійшло до збройних сутичок між козацькими полками наказного гетьмана Данила Виговського й відділами ратників московського воеводи Потьомкіна.

Це саме москва з іншими нашими сусідами тричі ділила Україну в XVII столітті, не тільки не питаючи згоди нашого народу на це, а й не допускаючи козацьких дипломатів на ці закулісні домовленості.

А після того, як «вража дочка» Катерина II забрала булаву в останнього гетьмана Кирила Розумовського, то вона кинулася не тільки «делікатним способом» зросійщувати Україну, а й стала роздирати по живому тілу нашу суцільну етнічну територію. З цією метою остання ділиться на губернії, ліквідовують Слобідсько-Українську, Східну Слобожанщину включають до складу Воронежської та Курської, а на запорозькі вольності масово завозяться чужинці,

Особливу увагу російський царизм звернув на причорноморські та приазовські степи, через які наші предки з давніх часів мали вихід до моря, що й називалося їхнім ім'ям – Руським. Включений до складу Катеринославщини Крим невдовзі виділяється в окрему Таврійську губернію, до якого прирізають і три приморські повіти материкової України – Дніпровський, Мелітопольський і Бердянський. З названої вже Катеринославщини під надуманим приводом вилучаються ще три повіти – Олександрово-Грушівський, Ростовський і Таганрозький, щоб посилити економічну складову Всевеликого Війська Донського, котре вірно служить москві.

До складу білоруської за етнічним походженням Гродненської губернії входить цілком українська за еством Берестейщина, куди в масовому порядку направлятимуть неосвічене й малокультурне духовенство з російської глибинки, аби пошвидше асимілювати автохтонів. У подібній ситуації опиняються українці Бесарабії, яких перемішують з молдованами. А ще з останньої чверті XIX століття Російська імперія масово переселяє сотні тисяч українців за Урал — аж до Тихого океану, щоб на землях туземних племен організували нові хліборобські райони. При цьому «русский мир», за московським сценарієм, мав оволодіти і одними, і другими.

З українцями цього не вдалося досягнути, бо, зрештою, саме вони виступом солдатів Волинського полку підштовхнуть революційні процеси в Російській імперії. А після цього якраз і

проявилось найбільш яскраво саме українське соборництво, бо ж на всіх неосяжних теренах – від Балтики до Тихого океану — почали творитися українські національні ради, які всі звернули свої погляди до Києва, визнаючи тамтешню раду за Центральну й довіряючи їй проголосити відродження власної державності рідного народу. А вона скликала їхніх делегатів на береги Дніпра на Всеукраїнський національний конгрес, який підтвердить ці віковічні прагнення.

Тільки не сподобалося це великодержавним російським шовіністам, що засіли в Тимчасовому уряді придемократизованій на перших порах новітньої імперії. Як тільки вони дізналися про те, що Катеринославщина (орлине гніздо запорожців - за висловом моряків тодішнього Чорноморського флоту) має увійти до складу автономної України, то зарепетували своїми верескливими протестами. А ще ж Херсонщина, Таврія, Харківщина, суміжні українські райони Курської, Воронезької, Бесарабської, Гродненської губерній, Холмщина!..

Ні, цього імперська пиха стерпіти вже не могла. Тож і замість автономії Українська Центральна Рада одержала лише кученьку інструкцію, яка мала обмежити й обрізати всі права українства. І тоді піднялася широка хвиля протестів – від солдатських окопів до бойових кораблів, від петрограда й Севастополя до москви й Томська...

Уміло скористалися цією ситуацією російські більшовики на чолі з Леніним. Вони не тільки багато наобіцяли: мир — хатам, війну — палацам, заводи — робітникам і землю — селянам, а й гарантували всім національним окраїнам право на самовизначення й власну державність, які вони безумовно визнають.

І багато українців повірили в ці обіцянки, тим паче, що російські більшовики створюють у Харкові на багнетах нібито ж українських соціалістів (а озброєних червоногвардійців з московщини там — нету) нову Українську Народну Республіку, нібито ж справжню державу трудящого люду, бо ж київська УНР — контрреволюційна, за їхнім висловом...

Та ці гасла залишалися на папері й розвіялися за вітром, бо то була звичайна пастка для затягування українців у нову імперію. Яскравий приклад, — заборона в квітні 1918 року нібито українським більшовикам оголошувати Таганрог і Ростов своїми територіями,

не сміти створювати там партію українських комуністів, а їхати на покаяння до Леніна, котрий розтлумачить персонально справжню політику москви, якою вона не була б — червоною чи білою.

Ця ленінська тактика допомогла червоним росіянам виграти боротьбу за владу в білих, котрі у розв'язанні національних питань виявилися до безтями прямолінійними – «не пущать», і тільки «единая и неделимая». А після того російські більшовики, позаписувавши в нелегітимні правові акти багато правильних слів, перевершили своїх конкурентів у вмінні дурити наївних малоросів та інших нацменів.

Погравшись у видиму коренізацію, відтак засвітивши всі національно свідомі кадри, котрі хотіли власної влади за власними традиціями, москва продовжила й далі розривати українську соборність. Насамперед, запропонувала українські етнічні землі поділити на дві звичайні радянські республіки – Правобережну з центром у Києві й лівобережну, де Харкову мали підпорядковуватися як Слобожанщина, так і Нижнє Подоння, Кубань і Чорноморщина.

Коли ж українські слуги нового імперського диявола запротестували, то москва самовільно пробила собі вихід до Чорного моря, забравши українське Нижнє Подоння й Північний Кавказ, де особливо виділялися українськістю Кубань і Чорноморщина. Ніякі аргументи не подіяли: у 1924 році до раніше забраного Ростовського було долучено Таганрозький і Олександрово-Грушевський округи, де виявили величезні запаси антрациту.

Нічого не вдалося добитися в цьому питанні й Лазарю Кагановичу як генеральному секретареві ЦК КП (б) У в 1925 – 1928 роках: його обгрунтування навіть економічного характеру щодо приєднання Східної Слобожанщини до УСРР не увінчалися успіхом. Як і не було повернути насильно забрані в 1918 році північні повіти Чернігівщини – козацьку Стародубщину.

Так зване особорення УРСР Сталін вирішив здійснювати за рахунок приєднання до неї українських земель, що входили до складу довоєнної Польщі. Поділивши її з Гітлером, москва остаточно погодилася 1939 року на включення до УРСР тільки Галичини й Волині, віддавши Німеччині Закарпаття в обмін на Литву, а українську Берестейщину – радянській Білорусі. То, мовляв, Грушевський, Петлюра і Винниченко придумали її українсь-

кий характер й нібито намалювали карти етнічного розселення нашого народу, що фігурували на Берестейських переговорах, коли там 9 лютого 1918 року було визнано самостійність УНР.

Ще більше насміялася Москва над так званою українською державою — УРСР 1940 року, коли без будь-якої її згоди передала до складу новоствореної Молдавської РСР лівобережну територію Дністра, яка з 1924 року іменувалася Молдавською автономією в складі УРСР. Ухвали про це Верховної Ради УРСР, як того вимагалось Конституцією останньої, — не було.

Розвинути сталінське особорення спробував у 1943—1944 роках тодішній керівник УРСР Микита Хрущов. Спочатку він одержав завдання господаря Кремля обґрунтувати економічну перевагу від включення Криму до складу УРСР, а після звернення звільнених від гітлерівців українців Підляшшя, Холмщини, Надсяння, потім Лемківщини, Пряшівщини й Мароморощини, як і сучасного Закарпаття, просив Сталіна, аби той дозволив створити Холмську область у складі УРСР, Надсяння й Лемківщину приєднати до Дрогобицької, Пряшівщину й Мароморощину — до проектованої Закарпатської, а Південну Буковину — до Чернівецької. Відгуку не було: Сталін волів обмінятися людьми...

Тож тільки після смерті тирана Микита Хрущов повернувся до вищеназваних проектів. Винятково з економічних інтересів розвитку Кримської області вона була передана 1954 року УРСР, аби остання відбудувала доти зруйнований війною півострів. А от повернути до України Берестейщину новий господар Кремля вже не встиг, хоча, виступаючи на мітингу в Бресті в 1961 році, повідомив, що дане питання обговорюється.

Різко критикуючи Леніна за тактичні поступки національним окраїнам, нинішня російська влада, тим не менш, повністю користується більшовицьким досвідом щодо захоплення нових територій з метою відродження Радянського Союзу. Зокрема, йдеться про так званий народний волевияв про входження до російської федерації в Криму й на Донбасі в 2014 році, а тепер і на окремих теренах Запорізької й Херсонської областей. Точнісінько так створювалася російськими більшовиками в 1917 році харківська УНР.

Як відомо, тоді російські більшовики не зупинилися, відроджуючи на нових засадах новітню Російську імперію. Змирилася з їхніми здобутками й найбільші опоненти – білогвардійська еміграція, оскільки та теж згоджувалася на поширення «русского мира», котрий тоді був російською моделлю комунізму в усьому світі. Тим паче, що сильні світу того погодилися визнати статус-кво СРСР.

На це розраховує й нинішнє російське керівництво. Мовляв, світ має втомитися від України. Але нинішній світ тепер інший – він не відмахується від наших проблем. Як це було сто років тому, як це було понад тридцять років тому, коли сильні світу того, а найбільше Президент США Джордж Буш-старший, закликали Україну не виходити зі складу СРСР.

Такі прецеденти тільки заохочували російських великодержавників. Тож не випадково через два дні після проголошення незалежності України 24 серпня 1991 року прес-секретар при демократизованого Президента російської федерації Бориса Єльцина Павло Воцанов уже погрожував нам, і вже наступного дня до Києва прилетіли ще й двоє «видатних російських демократів» - Собчак і Руцкой з відвертим шантажем: якщо вийдете з СРСР (читай: з відроджуваної нової російської імперії), ми заберемо у вас Крим і Донбас.

Ми тоді не відреклися визнаної світом своєї соборності, не зробимо цього й нині. Сьогодні сильні світу сього – з нами, як і абсолютна більшість цивілізованого людства. Тому є впевненість, що Україна відновить свою соборність у повному обсязі.

<https://ukrsvit1.com.ua/liudy/suspilstvo-pravo-lad/moskva-zavzhdy-nyshchyla-ukrayinsku-sobornist.html>

<https://www.facebook.com/groups/239248769493417>

<https://www.facebook.com/groups/438376869960801>

<https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3656038-sobornist-v-ukrayinskij-istorii-i-nasih-dusah.html>

<https://www.vsesvit-journal.com/curiosities/moskva-zavzhdy-nyshchyla-ukrayinsku-sobornist/>

<https://www.pic.com.ua/moskva-zavzhdy-nyshchyla-ukrayinsku-sobornist.html>

Сурма (США). — 2023. — 27 січня.

НАМ КРУТИ НЕ ЗАБУТИ, І НОВИЙ ЧИН РОСТЕ

У житті завжди є місце для подвигу, який може проявлятися в різних формах у різних ситуаціях. І його може здійснити кожна людина незалежно від віку — коли для цього надходить час. І коли для цього здвигу не залишається іншого варіанту.

Так було і наприкінці 1917 року, коли соціалісти Центральної Ради усунули Симона Петлюру з посади головнокомандуючого військами УНР й розпустили здеморалізовану безкарною російською пропагандою власну українську збройну силу. Тож захищати щойно проголошену державність, яка після Третього універсалу ще мислила себе в складі демократичної й федеративної росії, не було кому, бо ті українізовані підрозділи вчорашньої російської армії розбрелися ділити землю...

Відтак нібито демократична тепер уже росія, в якій перемогли червоні, не тільки перейняла найгірші традиції царського самодержавства щодо ладування темної домовини українцям, а й вдосконалила цей одвічний процес. І коли під ударами більшовицької москви упав Бахмач і на шляху до столиці України Києва вирости непримітні, малесенькі Крути, організованої української збройної сили вже не було, а з півночі йшли не тільки червоногвардійці, а й переодягнені в матроські бушлати карні злочинці з орловського централу.

І проти тих рецидивістів Центральна Рада змушена була послати цвіт української молоді Києва, котра згуртувалася в Студентський курінь у стінах Університету Святого Володимира. І вона виправдала сподівання керманічів нової України, котрим свого часу не вистачило політичної мужності творити власну збройну силу.

Це було триста тих юнаків, хто довів своєму народові і всьому світові, що скінчились роки меланхолійного безсилля. Тих, хто своєю героїчною смертю не просто зупинив на кілька днів більшовицький наступ на Київ, вигравши час на міжнародне визнання УНР, а й відновив славетні бойові традиції рідного народу. Ця жертва свідчила, що наша нація здатна до великого чину — героїської боротьби за здійснення своєї іс-

торичної місії — бути форпостом цивілізаційного Заходу на Сході Європи.

Достеменно невідомо, хто першим з цих новітніх спартанців окропив своєю кров'ю сніг під станцією Крути, але коли через місяць столиця України була звільнена від банд ще царського жандармського підполковника Муравйова, то друзі і родичі полеглих розшукали в полях під Крутами кілька десятків понівечених останків й урочисто поховали їх 19 березня 1918 року в одній братській могилі на Аскольдовому цвинтарі в Києві.

Серед них був і учень другої Київської гімназії Павло Кольченко, уродженець села Баламутівки тодішнього Сквирського повіту Київської губернії, тепер — Заріччя Житомирської області. Про його подвиг земляки дізналися тільки через сто років. А багато імен крутянських героїв так і залишилися невідомими.

Голова Центральної Ради Михайло Грушевський у своїй промові над тілами новітніх українських героїв тоді зазначив: «Бій під Крутами був одним із трагічних епізодів у боротьбі, яку провадила невелика частина свідомого національного громадянства за українську незалежність, — на сумному фоні загальної байдужості, безладдя і безголов'я...».

Але з сивої давнини вчувалися й слова видатного нашого державника Данила Галицького: «Хіба ви не знаєте, що не буває війни без загиблих? Як мужа вб'ють на війні, то яке це диво? Інші і вдома вмирають без слави, а ці умерли зі славою. Отже, скріпіть ваші серця й піднесіть ваше оружжя на вороже військо».

Учасники Крутянського бою справді виступили оборонцями цілої нації. Але в підневільній Україні про це заборонялося згадувати. І тільки з-поза її меж українське студентство в березні 1931 року визнало роковини бою під Крутами подією щорічного всеукраїнського відзначення. Лише в роки Другої світової війни, коли більшовицька влада на якийсь час впала на українських теренах, то відзначати героїку трагедії Крут стали і в Києві, і в Харкові, і в глухих поліських селах.

Гвалтований російськими більшовиками з кінця 1917 року, Харків в умовах більшовицької окупації десятки років не міг

згадати про Героїв Крут. І лише з приходом німецького війська до міста з'явилася можливість для всенародного вшанування їх. У Покровському монастирі 29 січня 1942 року відбулася панахида, де, крім молитовних, промовлялися слова вдячності містян.

А жінки Харкова того дня засвідчили перед гітлерівською окупаційною владою український характер рідного міста, організувавши святочну академію на честь Героїв Крут. Тоді й прозвучали ось ці слова Олександра Варавви:

*Триста їх, як цвіт рясний, весняний,
В снігових заметах залягло;
В їх серцях одне палке бажання
В лютий холод полум'ям цвіло:
Захистити Матір-Україну
Від орди червоних москалів;
Триста їх спинили орд лавину
На порозі рідної землі.*

Влаштування цього свята мало довести, що в нових історичних умовах українська молодь готова до самопожертви в ім'я своєї Батьківщини, і тоді це наочно справджувалося масовим вступом юнаків і дівчат до підпільної мережі ОУН і лав УПА, що очолили збройну боротьбу за відродження й утвердження Української Самостійної Соборної Держави.

Провід Револьюційної ОУН, скажімо, в січні 1946 року видав спеціальний наказ «усім військам, боевим частинам і організаційним клітинам»: «Лицарі Крутів — це наші попередники і наші виховники! Безсмертна, геройська легенда Крутів — це наш заповіт і джерело сили нашої революції!

Жертва Крутів — це пересторога для нашого народу, щоб покладатись в боротьбі тільки на власні сили, тільки на власну зброю, а не на чужі гарні слова.

Туди, до Києва, до Крутів, звернені наші думки й наші серця! Направимо Крути, пімстимо Крути, і увінчаємо безсмертну славу Крутів вінком перемоги!».

До звитяжців Крутянського здвигу можна віднести багатьох українських патріотів, котрі проявили себе в лавах УПА, чи в повстаннях або ж просто своїм особистим чином у сталінських

концтаборах, як, наприклад, Василь Стус у вересні 1985 року. До цього ж Меморіалу героїв необхідно віднести і колишнього політв'язня Олексу Гірника з Калуша, котрий 21 січня 1978 року спалив себе на Тарасовій Горі у Каневі на знак протесту проти зросійщення України.

Для такого чину були і приклади із здавалося зовсім мирного життя, в якому точаться не менш запеклі бої між добром і злом. До таких герців необхідно віднести чин моїх однокурсників по навчанню в Київському університеті Анатолія Горлова й Михайла Сороки. Це вони не дали змінити цивілізаційного поступу українства в грудні 2004 року, коли владна команда тодішнього прем'єр-міністра Януковича вимагала від них опублікувати нікчемне рішення Центральної виборчої комісії про обрання згаданого Президентом України всупереч ухвалі Верховного Суду України про неможливість встановити результати голосування через масові фальсифікації. Якби така публікація з'явилася, то це відкривало б дорогу нечесному учаснику виборчої гонки вже безпосередньо до президентського крісла.

Зрозуміло, що кожен день російсько-української війни дає нам безліч прикладів жертвовного здвигу українців. Масовий героїзм українських льотчиків створив навіть збірний образ Привода Києва. Зафіксується в історії і чин курсантів Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка, моїх студентів, котрі під командуванням генерала Сергія Кривоноса не здали ворогу столичний аеропорт «Жуляни».

Чи є місце подвигу сьогодні для українців поза фронтовими окопами, бойовими вильотами й вдалими морськими вилазками?

Є і не тільки власне на фронтах Великої Української народної війни, а й навіть у полоні рашистів: одним з таких є приклад кандидата наук Владислава Дутчака із Січеславщини, котрий після «братнього» московського віроломства в 2014 році між написанням докторської дисертації і відсіччю російській агресії вибрав останнє. Своєю гідною поведінкою на допиті в російських слідчих, що поширений сьогодні в інтернеті, офіцер

полку «Азов» логікою мислення й переконливим словом виграв свій черговий, тепер ідеологічний бій у підступного ворога.

Ми сьогодні зі зброєю в руках ще раз залягли в снігових заметах, аби знову зупинити ту орду, що рветься нас знищити, як і в 1918-му. Це і нагадування демократичному Заходу, котрий і сто, і тридцять років тому не усвідомив, яку гадину він запустив до своїх цивілізаційних проєктів. Та й нині, багато хто там звивається, як вуж на скоровідці, коли йдеться про реальну підтримку України, що спливає кров'ю в статусі оборонця всієї людської цивілізації.

Тож — нам Крути не забути! Бо там уперше через двісті років після нашої Полтавської поразки й програшу Європи з вогню юнацьких сердець запломеніли українські душі святістю національного буття. Він і досі вселяє віру в перемогу України.

І новий чин росте!

<https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3659242-geroi-krutanskogo-bou-vistupili-oboroncami-vsiei-nacii-i-zaginuli-zi-slavou.html>

<https://www.vsesvit-journal.com/curiosities/nam-kruty-ne-zabuty-i-novyj-chyn-roste/>

<https://www.pic.com.ua/nam-kruty-ne-zabuty-i-novyj-chyn-roste.html>

<http://www.golos.com.ua/article/367954>

<file:///C:/Users/PL/Downloads/280123.pdf>

<https://ukrsvit1.com.ua/liudy/suspilstvo-pravo-lad/nam-kruty-ne-zabuty-i-novyj-chyn-roste.html>

<https://armyinform.com.ua/2023/01/27/podvyg-geroyiv-krut-spruyav-mizhnarodnomu-vyznannyu-unr-ta-vidnovyv-slavetni-bojovi-tradyciyi-nashogo-narodu/>

Геополітика України: історія і сучасність. Збірник наукових праць Ужгородського національного університету. 2023. — Випуск 1 (30). — С. 145—149.

ЯК ДЕМОКРАТ БАЙДЕН НАСЛІДУЄ РЕСПУБЛІКАНЦЯ РЕЙГАНА

Рік тому ми всі нетерпляче розраховували на американську превентивну допомогу в протидії майбутній російській агресії. Але звідки особливого відгуку не було. Ми ж гарячково намагалися переконувати заокеанську владу, щоб та пошвидше зрозуміла, яка загроза нависає над нами. Однак у Вашингтоні не поспішали.

Може тому, що ми ж самі постійно запевняли світ про готовність до будь-яких викликів. І за океаном, знаючи наші потенційні можливості, до певного часу були спокійні. Очевидно, розраховуючи на те, що ми вміло утаємничували виробництво найновішого озброєння, як це було за радянських часів — наприклад, випуск сучасних бронемашин чи танків приховувався виготовленням тепловозів.

Скажімо, хіба Україна нездатна сама забезпечити себе різноманітними ракетами, коли має відповідну базу й високий інтелектуальний потенціал? Чого вартий тільки «Південмаш», який за 30 років незалежності за умов належного фінансування міг розробити й запустити у масове виробництво чимало зразків необхідної зброї.

Свою номенклатуру ракетного озброєння може дати Київ, про піонерські розробки якого неодноразово повідомлялося. І якби ми вчасно розгорнули масове виробництво «Стугни», «Вільхи», «Нептуна» та інших українських перспективних розробок, то хіба просили б аналогічних озброєнь за кордоном?

А невже ми не змогли б виготовити для себе найкращі в світі танки, адже найпотужніший виробник їх ще з 1930-х років у нас — харківський завод. Якщо саме харківський Т-34 став найкращою бойовою машиною Другої світової війни, то невже для можливих майбутніх баталій ми не готували нової бронетехніки? На парадах демонстрували, наприклад, «Булат»...

А маючи розвинене авіабудування, якому під силу було протягом багатьох десятиріч створити цілу серію найбільших літаків у світі й двигунів до них, тепер що, стали неспромож-

ними розробити власну бойову авіацію? Тим паче, що в Україні залишилася в спадок від Радянського Союзу потужна ремонтна база військових літаків – як транспортних, так і винищувачів.

Кільканадцять років тому вся світова преса накинулася на Україну за нібито продані всупереч міжнародним санкціям станції радіоелектронної розвідки «Кольчуга». Значить, ми могли себе забезпечити сучасними і в достатній кількості засобами для виявлення ворожих позицій.

Добре, хай до 2014 року всі наші президенти наївно вірили в «братній» російський народ, котрий ніколи не нападе, бо ще й гарантії дав, забравши в нас ядерні боєголовки та їхні носії. Але з окупацією Криму і Донбасу в черговий раз ствердилося, що «Москва сльозам не вірить». Відтак необхідно було готуватися до російського повномасштабного вторгнення. Тим паче, що нібито за спеціальним планом вибухали склади боєприпасів у різних регіонах України, виснажуючи наші стратегічні запаси.

У той же час у нас ніби за помахом якоїсь чарівної палички розпродувалися запаси зброї, знецінювалися розробки конструкторських бюро Укроборонпрому, дерибанилася земля військових частин...

То ми збиралися по-справжньому будувати свою державу, гарантом якої завжди є власна збройна сила?

І чому це ми вважали, що за нами пильно не стежать, аби робити відповідні висновки щодо нашої спроможності самоорганізуватися від рядового виборця до керівника держави? І звідки в нас могла бути впевненість, що заокеанський підхід щодо підтримки України багато в чому не змінився протягом останніх сто років?

А тоді він виражався ось у цих словах, які почув відомий галицький громадсько-політичний діяч Володимир Целевич від американців: «Коли справді вас, українців, є 40 мільйонів, і ви не маєте держави, то видно, що ви або не хочете її мати, або є такими нежиттєздатними нездарами, що не заслуговуєте на те, щоб її мати. В обох випадках ви не варті ні нашого співчуття, ні нашої допомоги, бо ми можемо співчувати й помагати лише життєздатним націям і таким, що вміють боротися. Так само не говоріть нам про кривди, які вам роблять пануючі над вами

держави. Ми можемо співчувати вам лише тоді, коли ми знаємо, що ви вмієте гідно, відважно і з посвятою боротися з тими, що вас кривдять».

У 1917—1921 роках ми справді не змогли організуватися й об'єднатися, тому нас і не підтримали тоді. Але якщо сто років тому в США не зрозуміли значення Української держави для створення політичної та економічної рівноваги в світі, вважаючи її частиною росії, то тепер ситуація змінилася. За останні сто років американці пересвідчилися, що українці хочуть відродити власну державність — у цьому їх переконала жертовна боротьба Української Повстанської Армії, високий здвиг українського шістдесятництва, державницький чин Народного Руху, який, незважаючи на заклики Буша-старшого не виходити зі складу СРСР, таки добився нового проголошення незалежної Української держави.

Ще більше переконалися сильні світу сього в прагненні українців таки утвердити власну державність їхні Майдани, що стали прикладом для всіх народів у боротьбі за право бути господарем на своїй землі. Тому, коли за океаном остаточно зрозуміли, що Москва серйозно готується до загарбницької війни в Україні, то вирішили підтримати нас, почавши регулярно постачати розвідувальну інформацію.

Уважно вивчивши реальний стан справ в Україні, тамтешні аналітики переконали своє керівництво в тому, що наші Збройні Сили навряд чи зможуть відбити планований бліцкриг росіян. Нам відводили на можливий спротив хіба що кілька днів, відтак розраховували вже на розгортання партизанської війни на окупованих московією територіях.

Щоправда, Захід був дещо збентежений заявою міністра закордонних справ України Дмитра Кулеби, котрий 31 грудня 2021 року заявив, що ми будемо чинити опір новій агресії. Цілком можливо, що саме це змусило Захід виділити для України деяку частину оборонних засобів. Однак навіть превентивних економічних санкцій, котрі могли б зупинити агресію росії, не було застосовано, при цьому хіба що регулярно висловлювалася стурбованість.

І тільки тоді, коли США та їхні партнери стали свідками ге-

роїчного, можливо, незбагненого для них масового спротиву українців агресору з першого ж дня широкомасштабного російського вторгнення, вони вже не могли залишити нас сам на сам з підступним ворогом-«братом». Відтак вирішили скористатися ситуацією, щоб здійснити те, що належить зробити за нинішньої ситуації справді наймогутнішій країні планети, що водночас є і символом демократії.

Тобто, за океаном визнали й підтвердили свою позицію столітньої давності, що нині українці стали тією нацією, яка здатна постояти за себе, а тому їм треба допомагати. Тим паче, що США ще й підписували Будапештський меморандум 1994 року про нібито ж гарантії Україні за відмову останньої від ядерного арсеналу.

І коли нас турбують уповільнені темпи вкрай необхідної сьогодні військової допомоги — від Луганська до Львова ллється наша кров і руйнується інфраструктура — мусимо врахувати важливий момент: у подібній ситуації Захід опинився вперше. Після Другої світової він не має досвіду розв'язання проблем збройних конфліктів за нинішніми масштабами в Україні. Тільки так можна розуміти обережну позицію нинішньої адміністрації у Вашингтоні негайно передати нам потужне наступальне озброєння — боязнь не спровокувати Третю світову війну, наслідки якої непередбачувані.

Досвіду в розв'язанні таких проблем у Президента США Джо Байдена не було. Ніхто з його попередників не залишив йому в спадок ретельно опрацьований план, як діяти на випадок широкомасштабного вторгнення росіян в Україну, якій та ж Москва також гарантувала за передачу їй ядерної зброї територіальну цілісність і непорушність кордонів.

Але в США був приклад успішної діяльності Президента Рональда Рейгана, який зумів досить віртуозно похоронити «імперію зла», називаючи так радянський союз. Методика цього процесу була розроблена Рейганом ретельно, і її автором успішно втілена в життя поступово, коригуючись час від часу. І все це відбувалося природним шляхом на очах усього світу.

Саме досвід Рональда Рейгана, як на мене, і надався ни-

нішньому господареві Білого дому у Вашингтоні для того, щоб поступово, залучаючи світову спільноту, дотиснути керівництво російської федерації до капітуляції, вміло використовувати тактику й стратегію свого великого попередника. А це може вплинути і на так звану монолітність російської федерації, як раніше трапилося з СРСР.

Відтак у майбутній перемозі України над російською федерацією чітко простежується творче наслідування Джо Байде-ном тактики й стратегії розвалу радянського союзу Рональда Рейгана. Але на відміну від каденції президенства останнього, нині гаряча фаза російсько-української війни, в ході якої Україна втрачає своїх кращих синів і дочок, а що найболючіше — безневинних дітей.

А ще важливо, щоб Захід до кінця зрозумів, нарешті, що Україна захищає його поки що своєю кров'ю. Більше того, він має усвідомити також, що за його нерішучості в подальшій підтримці українців йому самому доведеться оплачувати своє майбутнє вже своєю кров'ю.

Ось чому, перебуваючи в надзвичайно складних умовах, — у розв'язаний 2014 року російською федерацією збройний конфлікт на теренах України, що переріс у повномасштабну війну, вже втягнулося прямо чи опосередковано понад 50 країн світу! — Президент США Джо Байден повинен проявити цілковиту рішучість у підтримці українців — так, як він захищав би своїх громадян. І тоді він залишиться в історії гідним послідовником Великого Рональда Рейгана.

<https://www.vsesvit-journal.com/curiosities/yak-demokrat-bajden-nasliduye-respublikantsya-rejgana/>

<https://ukrsvit1.com.ua/liudy/suspilstvo-pravo-lad/iak-demokrat-bajden-nasliduie-respublikantsia-rejgana.html>

<https://www.pic.com.ua/iak-demokrat-bajden-nasliduie-respublikantsia-rejhana.html>

Сурма (США). — 2023. — 10 лютого.

<https://expert.in.ua/mezhdunarodnaya-analitika/01022023-yak-demokrat-bajden-naslidu%D1%94-respublikanczya-rejgana/>

[https://www.facebook.com/oleksiy.svitelskiy/posts/pfbid02xH4eF3eBJKF5jodXE3tpyKz6jGgDtLmUbSfMvRXNhRDyr9fuYN6ReokDTbpZh3ZBl?__cft__\[0\]=AZUZinIUZz0W8widdLV_h6hreOI_THyjcPff7f77wODIk1-By_5FkmHo_UNtHk8JuROoiYvv2HqoPy-WIebQxPBmhraHRqrr52c5zhBoGAx7S1w&__tn__=%2CO%2CP-R](https://www.facebook.com/oleksiy.svitelskiy/posts/pfbid02xH4eF3eBJKF5jodXE3tpyKz6jGgDtLmUbSfMvRXNhRDyr9fuYN6ReokDTbpZh3ZBl?__cft__[0]=AZUZinIUZz0W8widdLV_h6hreOI_THyjcPff7f77wODIk1-By_5FkmHo_UNtHk8JuROoiYvv2HqoPy-WIebQxPBmhraHRqrr52c5zhBoGAx7S1w&__tn__=%2CO%2CP-R)

Свобода (США). — 2023. — 17 лютого.

<https://universum.lviv.ua/data/magarticles/files/3257.pdf>

Універсум (Львів). — 2023. — Ч. 1— 2. — С. 3, 4.

Геополітика України: історія і сучасність. Збірник наукових праць Ужгородського національного університету. 2023. — Випуск 1 (30). — С. 149—152.

А БІЛЛА КЛІНТОНА НЕ ДУЖЕ ЧУТИ...

В історії сучасної російсько-української війни назавжди залишаться драматичні кадри кінохроніки, на яких невідомий хлопчик, близько 6 років, серед великої маси біженців з рідної землі самотужки перетинає наш західний кордон наприкінці лютого 2022 року. Біля цієї української дитини нікого поруч немає, і вона заливається слізьми, які затуманюють їй шлях у незвідане...

Якщо в цього хлопчика все складеться добре, то він, як виросте, не просто пригадуватиме моторошні для нього картини дитинства, а й почне аналізувати причини, чому йому довелося ось таким чином покидати отчий край без найрідніших людей поряд? І неодмінно йому стане відомим, що після проголошення незалежності в 1991 році Україна мала третій за обсягом ядерний потенціал у світі. Відтак тоді у нього й виникне запитання: а чому ж його Батьківщина не скористалася цією зброєю раціонально, щоб мати надійний захист для нього, його батьків, зрештою, для всіх її громадян.

Звичайно, йому стане дивним, що після того, як 27 серпня 1991 року делегація в складі так званих російських демократів Собчака й Руцкого уже погрожувала в Києві анексією Криму й Донбасу в разі виходу України зі сфери впливу Москви, наша Верховна Рада 24 жовтня, тобто через 2 місяці потому, проголосить «Заяву про без'ядерний статус України». І там буде висловлено ось таке: «Україна проводитиме політику, спрямовану на повне знищення ядерної зброї та компонентів її базування, що розташовані на території Української держави. Вона має намір зробити це у мінімальні строки, виходячи з правових, технічних, фінансових, організаційних та інших можливостей, з належним забезпеченням екологічної безпеки.

В Україні буде розгорнуто широку програму конверсії оборонної промисловості, перепрофілювання частини військово-промислового потенціалу на потреби економічного та соціального розвитку».

Тобто, бачимо чітку програму роззброєння України, але в названій Заяві — жодного слова про гарантії безпеки терито-

ріальній цілісності й державному суверенітету нашої держави. Нібито ми вже перебуваємо в якомусь окремому світі, де можна обійтися без власних збройних сил, які тільки і є гарантом незалежності будь-якої країни сучасного світу.

Напередодні Всеукраїнського референдуму на підтримку Акта про проголошення Незалежності Президент США Джордж Буш-старший повідомляє Москву про те, що за океаном знають: завтра українці переважною більшістю голосів проголосують за цей доленосний для них документ, але Вашингтон не буде поспішати визнавати Україну, аби не нашкодити ні Президенту ще існуючого СРСР Горбачову, ні Президенту російської федерації Єльцину. Так і станеться — США визнали Україну не в числі перших.

Це також мало б застерегти українських можновладців від поспішних кроків у розброді, тим паче, що з самого початку загострилися проблеми поділу Чорноморського флоту, який Москва намагалася підпорядкувати повністю собі. Згодом небезпека з'явилася й від підтримуваних нею кримських сепаратистів. Але після всього цього 14 січня 1994 року в Москві зустрілися Президенти Леонід Кравчук, Білл Клінтон та Борис Єльцин. Вони «підтвердили те, що співпрацюватимуть між собою як повноправні та рівноправні партнери і що відносини між їх країнами повинні будуватись на засадах поваги до незалежності, суверенітету та територіальної цілісності кожної держави».

Серед іншого, три Президенти вітали деактивацію ракет РС-18 (СС-19) і РС-22 (СС-24), що вже проводилася на території України шляхом зняття з них боезарядів. Вони «дійшли рішення про вжиття одночасних дій щодо вивезення ядерних боезарядів з України і надання компенсації Україні у формі тепловиділяючих зборок для атомних електростанцій».

Крім того, «Президенти Б. Клінтон і Б. Єльцин поінформували Президента Л. Кравчука, що США і росія готові надати Україні гарантії безпеки. Зокрема, як тільки Договір про СНО-І набере чинності і Україна стане учасником Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (ДНЯЗ) як держава, що не володіє ядерною зброєю, США і росія:

- підтвердять Україні їх зобов'язання, у відповідності з принципами Заключного Акта НБСЄ, поважати незалежність і суверенітет та існуючі кордони держав — учасниць НБСЄ і визнавати, що зміна кордонів може бути здійснена тільки мирним шляхом за взаємною згодою; і підтвердять їх зобов'язання утримуватися від загрози силою чи її використання проти територіальної цілісності чи політичної незалежності будь-якої держави, і що ніяка їхня зброя ніколи не буде використовуватися, крім цілей самооборони або будь-яким іншим чином, згідно зі Статутом Організації Об'єднаних Націй;

- підтвердять Україні їх зобов'язання, у відповідності з принципами Заключного Акта НБСЄ, утримуватись від економічного тиску, спрямованого на те, щоб підкорити своїм власним інтересам здійснення іншою державою — учасницею НБСЄ прав, притаманних її суверенітету, і таким чином отримати будь-які переваги;

- підтвердять їх зобов'язання домагатися негайних дій з боку Ради Безпеки ООН з метою надання допомоги Україні як державі — учасниці ДНЯЗ, що не володіє ядерною зброєю, в разі, якщо Україна стане жертвою акту агресії або об'єктом погрози агресією з використанням ядерної зброї;

- підтвердять щодо України їх зобов'язання не застосовувати ядерної зброї проти будь-якої держави - учасниці ДНЯЗ, що не володіє ядерною зброєю, крім випадку нападу на них самих, їх території чи їх підопічні території, їх збройні сили або на їх союзників з боку такої держави спільно або в союзі з державою, яка володіє ядерною зброєю.

Президенти Б. Клінтон та Б. Єльцин поінформували Президента Л. Кравчука, що були проведені консультації з Сполученим Королівством, третьою державою — депозитарієм ДНЯЗ, і що Сполучене Королівство готове надати Україні такі ж гарантії безпеки, як тільки вона стане стороною ДНЯЗ як держава, що не володіє ядерною зброєю».

Президент Б. Клінтон підтвердив зобов'язання США надати технічну та фінансову допомогу для надійного та безпечного демонтажу ядерної зброї та зберігання матеріалів, що розще-

плюються. Для цього США погодились надати Україні, Росії, Казахстану та Білорусі допомогу в розмірі близько 800 мільйонів доларів США, включаючи мінімум 175 мільйонів доларів США для України, для досягнення цієї важливої мети.

Як бачимо, Президент Б. Клінтон думав про безпеку своєї країни, оскільки згадані міжконтинентальні балістичні ракети були націлені раніше Москвою насамперед на США. А про безпеку України мали клопотатися наші урядовці. Але що ми бачимо в сумнозвісному Будапештському меморандумі, який підписав від імені нашої держави 5 грудня 1994 року вже новий її Президент Леонід Кучма.

Чи є там чітке формулювання про те, що в разі нападу на Україну країни-гаранти й справді реально прийдуть на допомогу: скажімо, США чи Великобританія негайно перекидають до України свої конкретні ударні підрозділи для захисту наших рубежів від зовнішньої агресії? Чи, принаймні, своєю транспортною авіацією (чи нашою, в тому числі стратегічною, якої нам вдосталь залишилося від Радянського Союзу) організують безперервне забезпечення власне українських збройних сил найнеобхіднішим новітнім озброєнням, зокрема, високоточними ракетами?

Унікальність цього документа полягає в тому, що, нібито засвідчуючи факт надання усіма ядерними державами світу (пізніше до меморандуму приєдналися Франція й Китай) відповідних гарантій незалежності, безпеки і територіальної цілісності та недоторканості України у зв'язку з її чіткими зобов'язаннями повністю позбутися третього за кількістю у світі ядерного арсеналу, ніяких конкретних реальних зобов'язань ні від кого з підписантів немає. Тож тільки Білл Клінтон сьогодні знає, хто нашептав такий варіант угоди, де прописані нічого не значущі правильні слова.

А поза цим документом тиснули на Україну, аби вона не тільки віддала тактичну ядерну зброю Росії (яким би козирем вона була зараз у наших руках!), чого не передбачалося меморандумом, а й ракетноносці. Відтак з території України протягом 1992—1996 років було повністю вивезене до Росії усе

ядерне озброєння, включаючи тактичне, знищено усі ракетні шахти, а також передані РФ стратегічні бомбардувальники, здатні нести ядерну зброю.

Так, Президенту України Кучмі американці викрутили руки, аби було знищено 60 ракетоносців Ту-22, 10 — Ту-160, 19 — Ту-95, 487 крилатих ракет Х-55 і 423 - Х-22. А після цього США погодилися, щоб Україна передала Росії 8 Ту-160, 3 — Ту-95 і 581 крилату ракету Х-55. Тобто, під тиском і умовлянням США ми фактично озброювали свого майбутнього агресора. Адже ж саме ці, нині російські, літаки запускають по мирних українських селах і містах страшної руйнівної сили ракети, які були передані з наших арсеналів.

І проти підводних морських запусків безжальних «калібрів» нам вкрай важко боротися тепер, бо тоді було також знищено 7 протичовнових літаків Ту-142... Про це все дізнається згодом отой маленький український хлопчик, який у лютому 2022 року змушений був залишати рідну землю.

Та чи розумів це Президент США Білл Клінтон, який наполегливо втілював у життя жорстку лінію роззброєння України, що вже тоді відповідало потаємним планам російських шовіністів щодо реваншу після розвалу радянського союзу? Чи він зовсім не цікавився історією московського імперіалізму, бо недалекоглядно думав лише про безпеку своєї країни? А мав би бути лідером усього демократичного світу, як його великі попередники.

Саме Білл Клінтон уже з 2014 року, побачивши справжнє обличчя російського шовінізму, мав би не просто заявити про підтримку нашого Майдану, а виступити глашатаєм реальної допомоги Україні, що 20 років перед тим повірила його запевненням у гарантіях своєї незалежності, безпеки і територіальної цілісності та недоторканості.

Але тільки через кілька місяців після широкомасштабного російського вторгнення цей колишній американський політик у форматі відеоконференції з Президентом України обіцяв нам допомогти у відбудові зруйнованого господарства і житла. На прохання Володимира Зеленського підтримати двосторонню угоду між Україною і США щодо справжніх гарантій безпеки нашої дер-

жаві, Білл Клінтон заявив, що він уже не представляє уряд, але запевнив, що до його країни можна звертатися, вона допоможе...

Не прем'єр-міністр Великобританії Борис Джонсон, а Білл Клінтон, остаточно усвідомивши свою стратегічну помилку 1990-х, мав би, починаючи з 24 лютого 2022 року, першим бити в усі дзвони, закликаючи світ організовуватися проти імперії зла, як поіменував московський режим Рональд Рейган. І саме голос Клінтона мав би кожного дня звучати на всіх американських каналах про допомогу Україні, яка сьогодні захищає весь світ.

Але не чує голосу і не бачить чину Клінтона той маленький український хлопчик і ще тисячі його однолітків, котрі щодня змушені покидати рідну землю через загрозу смертельної небезпеки від ударів колишніх українських ракет з колишніх українських літаків по їхніх домівках. Очевидно, немає в нього розуміння своєї персональної відповідальності за нинішню трагедію українців, яка може перерости у всесвітню.

Пригадується при цьому постать радянського фізика Андрія Сахарова, безпосередньо причетного до створення найстрашнішої ядерної зброї, за що кремль тричі відзначив його зіркою героя соціалістичної праці. Коли він усвідомив, у які руки потрапило його відкриття, він став боротися проти випробування й розповсюдження цієї зброї — аж до її повної заборони.

Тобто, радянський фізик мав мужність виступити в себе на батьківщині проти можливої світової катастрофи. У ситуації, яка сьогодні загрожує всім, колишній американський президент Білл Клінтон мав би відчуті свою провину за події майже тридцятирічної давності, коли Україну за його активної участі роззброїли, а відтак залишили на майбутнє принаймні європейську цивілізацію без надійного захисту. І діяти тепер, як уже згаданий Борис Джонсон...

<https://www.vsesvit-journal.com/curiosities/a-billa-klintona-neduzhe-chuty/>

<https://ukrsvit1.com.ua/liudy/suspilstvo-pravo-lad/iaderne-rozbroiennia-ukrainy-stratehichna-pomylka-chy-zadum.html>

<https://umoloda.kyiv.ua/number/0/2010/173962/>

<https://www.pic.com.ua/movchannia-klintona-iak-rozzbroiuvaly-ukrainu-na-koryst-rosii.html>

Свобода. — 2023. — 28 квітня. <https://svoboda-news.com/svwp/%d0%ba%d0%bb%d1%96%d0%bd%d1%82%d0%be%d0%bd-%d0%bc%d0%b0%d0%b2-%d0%b1%d0%b8-%d0%b2%d1%96%d0%b4%d1%87%d1%83%d1%82%d0%b8-%d1%81%d0%b2%d0%be%d1%8e-%d0%bf%d1%80%d0%be%d0%b2%d0%b8%d0%bd%d1%83/>

ЧИ РОЗТОПЛЯТЬ ДИТЯЧІ СЛЬОЗИ ХОЛОДНЕ СЕРЦЕ ПОЛІТИКА

Дитячі страждання — найбільш болючі для політиків, котрі мають щире серце. І в цьому можна перекоонатися з поведінки 42-го президента США Білла Клінтона, котрий досить скромно висловив свою підтримку Україні з початку злочинного вторгнення москви на нашу землю. У березні 2022 року він спільно зі своїм наступником — Джорджем Бушем-молодшим, із синіми та жовтими стрічками на лацканах піджаків, поклали букети соняхів біля греко-католицької церкви Святих Володимира та Ольги в Чикаго. Тоді ж Клінтон написав у своєму Twitter: «Америка єдина з народом України в його боротьбі за свободу та проти гноблення».

А далі особливо вражаючих заяв від Білла Клінтона ми не чули. Тільки зовсім недавно поширено інтерв'ю з ним ірландських журналістів, де він відверто й привселюдно кається: «Я відчуваю особисту причетність, тому що я змусив їх (тобто, українців. — В. С.) погодитися на відмову від ядерної зброї. І ніхто з них не вірить, що Росія пішла б на це (тобто, на агресію. — В. С.), якби Україна все ще мала свою зброю».

Колишній президент США тепер згадує про те, як українці «боялися віддати її (ядерну зброю. — В. С.), бо думали, що це єдине, що захищало їх від експансіоністської Росії. Путін, коли побачив нагоду, порушив угоду і спочатку захопив Крим. І я через це почуваюсь жакливо, тому що Україна є дуже важливою країною».

Важко сказати, що було переломним для Білла Клінтона в усвідомленні своєї стратегічної помилки. Цілком ймовірно, що до нього дійшла інформація з газет нашої діаспори про українського хлопчика, котрий в перші дні широкомасштабної московської агресії в лютому 2022 року самотужки, обливаючись гарячими сльозми, переходив без батьків український кордон на Захід, рятуючись від ударів російських ракет.

Принаймні, колишній американський президент визнає свої помилки, розкаюється за власні несправедні дії щодо великої єв-

ропейської нації, яка внесла значний вклад у розвиток і його рідної країни. Хоч можна й подивуватися з того, що він і досі думає, що на місці першого президента російської федерації Бориса Єльцина його наступник «не підтримав би аналог Будапештського меморандуму — документа, який передбачав «безпекові запевнення» для Києва в обмін на відмову від ядерної зброї».

Та ще й як підтримав би! Аби пошвидше приспати пильність наївних малоросів, котрі на той час так і не зробили жодних висновків зі «справедливого» поділу Чорноморського флоту, спільного радянського майна за кордоном, Алмазного фонду й золотовалютних запасів, теперішній господар московського кремля дав би ще більші «безпекові запевнення».

Адже це ж саме він і його оточення переконували весь світ напередодні широкомасштабного збройного вторгнення до «найближчих братів», що українцям, як нібито єдиному з росіянами народу, ніяка небезпека не загрожує. І тихенько гострили свої пазури...

Іх вони гострили не тільки тоді, коли Єльцин ставив свій підпис під Будапештським меморандумом у грудні 1994 року, а й тоді, коли цей «великий» демократ доручав своєму секретареві Павлові Воцанову через два дні після проголошення незалежності України застерегти нас від втілення в життя споконвічного прагнення волі. А коли амбіційна Україна не почула натяків дрібного московського чиновника, то на третій день заговорила вже важка артилерія Кремля: до Києва прилетіли один з найбільших російських «демократів» Анатолій Собчак і віце-президент РФ Олександр Рущкой. Ультиматум горбачовсько-єльцинського кремля зводився до одного: якщо Україна вийде з радянського союзу, то в нас заберуть Крим і Донбас.

Тоді президентом США був Буш-старший, котрий усіляко запобігав перед московією. Відтак цю ганебну спадщину він передав своєму наступникові Біллу Клінтону, який щиро радів підписаним ним «безпековим запевненням» для Києва в обмін на відмову від ядерної зброї. Як тепер буде добре, що не доведеться мати окремо серйозних справ з Києвом, бо ж ядерні боеголовки заберуть в України й передадуть росії!

Щоправда, Білл Клінтон не розумів, що та примножить свій військовий потенціал не тільки за рахунок бойового плутонію й ракетноносців з України, а й сліпої віри Заходу в нібито добру волю москви. Ніхто ні за океаном, ні в європейських столицях не хотів сприймати непреложну істину: для москви споконвіків запевняти — це значить не дотримуватися слова. Як і не розуміли там, що радісні посмішки під час підписання безпекового папірця в угорській столиці можуть колись змінитися горем і слізьми не тільки для України, але й для Європи й усього світу.

Якби це тоді усвідомили, то зовсім по-іншому говорили б на Бухарестському саміті НАТО в 2008 році, де вирішувалося питання про надання Україні ПДЧ. Там президент США Джордж Буш-молодший спочатку намагався досягти позитивного результату в особистих переговорах з канцлером Німеччини Ангелою Меркель. Однак це нічого не дало, бо раптом до негативної позиції Німеччини й Франції приєдналися Бельгія, Нідерланди, Люксембург, Італія, Іспанія, Угорщина, які, «заперечуючи вплив росії, послалились на відсутність підтримки євроатлантичної інтеграції всередині України».

Однак вважається, що саме Ангела Меркель стала на заваді своєчасного вступу України до НАТО. Вона, до речі, тоді не знайшла часу, аби навіть переговорити з цього приводу з Президентом України Віктором Ющенком, роздратовано кинувши йому в кулуарах російською: «У меня для вас нет времени».

Вона й досі ніякої вини за собою не відчуває. Ні за Бухарест 2008 року, ні за знову ж таки, як і там, «спільні німецько-французькі зусилля» навколо мінських угод, що не принесли миру в Україну. Ні за наполегливе просування монопольного постачання російського газу в Європу, що могло обернутися в недалекому майбутньому її повною не тільки економічною, а й політичною залежністю від москви.

Не відгукнулася вона і на запрошення Президента України Володимира Зеленського відвідати разом з тодішнім президентом Франції Ніколя Саркозі «Бучу і побачити, до чого за 14 років призвела політика поступок росії. Побачити на власні очі закатованих українців і українок. Хочу, щоб мене зрозуміли

правильно: ми не звинуваємо Захід, нікого, окрім конкретних російських військових, які скоїли це проти наших людей, і тих, хто віддав їм накази. Але ми маємо право говорити про нерішучість, про те, яким був шлях до такої Бучі, такого Гостомеля, Харкова, Маріуполя...».

Хоч багато її соратників з нинішньої німецької влади це зробили, зокрема, Олаф Шольц, Франк-Вальтер Штайнмайер. І саме там вони почали прозивати.

Якщо ж Ангелі Меркель важко з огляду на її вік вибратися в таку далеку сьогодні з Німеччини до Бучі дорогу, хай подивиться кадри кінохроніки про того заплаканого українського хлопчика, який колись про неї згадає. І якщо він, уже дорослий, дізнається, що його гарячі дитячі сльози лютого 2022 року розтопили холодне серце німецького політика, він буде гордий, що завдяки цьому він підтримав Україну в її боротьбі і за його щасливе майбутнє.

<https://ukrsvit1.com.ua/liudy/suspilstvo-pravo-lad/11106.html>

<https://www.vsesvit-journal.com/curiosities/chy-roztoplyat-dyty-achi-slozy-holodne-sertse-polityka/>

[https://www.facebook.com/oleksiy.svitelskiy/posts/pfbid0nfbFkS16vPcqGM9M6MotSgRo3TV83PRP4hL6J7T56rRABDqxSyFWF9jqE4QHhqcGI?__cft__\[0\]=AZW3bX7hQ316xdznnNjgnrBeGewNZaSMVlI4t_iveF92LU3COZ7n9EUx-1wzp_FhCi5ppl_EXvvgMCfdFpV4sjCR-oxLBahBCfvcM-8zr-mZifqg&__tn__=%2CO%2CP-R](https://www.facebook.com/oleksiy.svitelskiy/posts/pfbid0nfbFkS16vPcqGM9M6MotSgRo3TV83PRP4hL6J7T56rRABDqxSyFWF9jqE4QHhqcGI?__cft__[0]=AZW3bX7hQ316xdznnNjgnrBeGewNZaSMVlI4t_iveF92LU3COZ7n9EUx-1wzp_FhCi5ppl_EXvvgMCfdFpV4sjCR-oxLBahBCfvcM-8zr-mZifqg&__tn__=%2CO%2CP-R)

<https://www.pic.com.ua/vid-klintona-do-merkel-vid-budapeshtu-1994-do-do-bukharestu-2008.html>

<https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3698595-moskvi-ne-moznaviriti.html>

<https://svoboda-news.com/svwp/%d1%87%d0%b8-%d1%80%d0%be%d0%b7%d1%82%d0%be%d0%bf%d0%bb%d1%8f%d1%82%d1%8c-%d0%b4%d0%b8% d1%82%d1% 8f%d1%87% d1%96-%d1%81%d0%bb%d1%8c%d0%be%d0%b7%d0%b8-%d1%85%d0%be%d0%bb%d0%be%d0%b4%d0%bd%d0%b5-%d1%81/>

ГІТЛЕРІВСЬКІ НАЦИСТИ ВЧИЛИСЯ У РОСІЯН

Законна влада Маріуполя повідомляє, що в захопленому місті російські загарбники «викидають книги з бібліотечних фондів Приазовського державного університету. Потім їх будуть утилізувати. Все, як було у нацистів — під час окупації міста німцями у роки Другої Світової війни».

А далі маріупольці додають: «Росіяни виявилися вдалими учнями у них. Заборонити, знищити та зруйнувати — ось, чим вони керуються. Усе, аби знищити іншу культуру та інтелектуальне набуття. Історія повторюється, але тепер окупанти — це росіяни».

Тут усе правильно, за винятком однієї важливої обставини: необхідно уточнити, що подібного дикунства гітлерівці вчилися саме в росіян, а в останніх подібні традиції закладалися з самого початку спроби їхнього державного правління. Яскравий приклад у цьому плані — знищення Києва військом суздальського князя Андрія Боголюбського 1169 року, коли було спалено й сплюндровано всю матеріальну культуру Русі.

У подальшому це варварство примножилось ще й багатостолітнім пануванням Золотої Орди, яке особливо проявилось під час набігу московського війська на Новгород Великий, де половину нащадків західних слов'ян було знищено, а іншу половину насильно переселено на Волгу з означенням місця цієї депортації як Нижній Новгород.

За правління Івана Грозного московський режим вдавсь вже не тільки до більш нечуваних жорстокостей, які проявилися до татарського населення Казані в 1552 році, а й почав переслідувати своїх. Наприклад, князь Андрій Курбський, тамтешній першодрукар Іван Федоров змушені були тікати з Москви, а їхні праці оголошувалися еретичними й заборонялися.

Тогочасна українська еліта, яка брала участь у виробленні концепції Третього Риму й постійно супроводжувала духовну складову цього процесу, спробувала вплинути на свідомість колишніх угрофінів через масове привнесення культури з Наддніпрянщини. Але, як зазначав Юрій Шевельов, «великий і

розмашний плян культурного завоювання розлогої військово-сильної Москви», що був задуманий українською інтелігенцією наприкінці XVI ст., виявився невдалим. Там просто не сприймали цивілізаційні виклики.

Більш того, Москва, поставивши в залежність до себе новообраного 1620 року київського православного митрополита Іова Борецького, відвертого й давнього її прихильника, вже тоді бере під свій контроль друковану книгу в Україні. Так, 12 грудня 1630 року з Путивля за царським указом пересилаються до Москви для перегляду книги з українських друкарень. Тепер там фактично будуть вирішувати долю українського книгодрукування — негодні за змістом видання будуть просто знищуватися в «білокам'яній».

І це задовго до 1720 року, коли був виданий указ про те, аби в Україні «вновь книг никаких, кроме церковных прежних изданий, не печатають; а и онныя церковныя старыя книги с такими же церковными книгами справляють, прежде печатати, с теми великороссийскими печатями, дабы никакой розни и особаго наречия в них не было».

У 1721 році наказано всі книги з українських друкарень надсилати до синодальної контори «исправления ради и согласия с великороссийскими». А як тільки через три роки в друкарні Києво-Печерської лаври вийшла книга «Триод», що, мовляв, не «во всем с великороссийским сходна», то за це на архимандрита було накладено 1000 рублів штрафу.

Чернігівську ж друкарню, звідти, мовляв, постійно ухилялися присилати на цензуру книги до Москви, тоді звелено взагалі перевезти до «білокам'яної». В 1726 році дозвіл на видання «Акафіста Св. Варвари дається тільки за умови, що воно буде надруковане «великорусским наречьем».

І така політика щодо книгодрукування залишатиметься постійною. Наприклад, коли 1769 року друкарня Києво-Печерської лаври просила дозволу друкувати українською хоча б букварі, оскільки московською ніхто їх не купляє, однак дозволу на це так і не надійшло.

Уже на прикладі книгодрукування можна бачити, що відби-

раючи з України найбільші таланти, як добірне зерно для засіву свого лану, російська імперія тимчасом усіляко витолочувала ретельно доглянуті з сивої давнини неозорі ниви нашої творчої спадщини. А до того ж горіли гетьманські архіви, переписувалася не просто історія, а насамперед літописи з часів Русі. Згодом українську літературу заборонялося ввозити із Австро-Угорщини...

Нібито видима демократизація росії з початком ХХ століття давала сподівання на зміну дикунського ставлення до надбань культур інших народів, що анексовувалися до її складу. Але входження російської армії до Галичини в 1914 році засвідчило зовсім інше — її поведінка повторювала все те, від чого жахалася козацька старшина на цих теренах у 1655 році, коли спільно з москвинами йшла визволяти українців привіслянських теренів. Побачивши звірства царського війська та їхні руйнування Городка, Богдан Хмельницький умовляв львів'ян відкупитися, аби ці «визволителі» не сплюндрували міста.

З початком Першої світової війни московське військо вже могло вільно проявити в Галичині традиції свого ставлення до культури українців. Усі українські видання були закриті, діяльність Товариства «Просвіта», Наукового товариства імені Шевченка, музичних товариств і театральних труп — заборонена. Крім того, генерал-губернатор Галичини граф Бобринський розпорядився закрити українські гімназії й школи, в яких тепер планувалася російська мова навчання. Відтепер не можна було торгувати українськими книгами й читати їх у бібліотеках. За висловом тодішнього міністра закордонних справ росії Сазонова, це викликалося тим, що «якраз тепер прийшов найвідповідніший час, щоб раз і назавжди покінчити з українством».

Такі ж мрії мали і російські більшовики, але до захоплення влади вони діяли делікатніше в цьому плані. Скажімо, їхній вождь Ленін у 1914 році агітував за право українців бути вільними, тоді ж на Шевченківському вечорі в Кракові він сидів під синьо-жовтими прапорами. Але справжнє їхнє єство проявилось після того, як вони повалили Тимчасовий уряд, а Українська Центральна Рада цього не визнала і відмовилася безоплатно по-

ставляти продовольство до промислових центрів росії.

У ніч на 8 грудня 1917 року великі відділи червоної гвардії оточили приміщення Українського революційного штабу в Петрограді, захопили його та після трусу забрали всі матеріали й документи. Помешкання штабу розгромлено. Українські книги були викинуті в двір і спалені, а портрет Тараса Шевченка пензля Трутовського понівечено червоногвардійцями.

Тобто, задовго до приходу Гітлера до влади, в російській столиці вже відкрито палили українські книжки. І цей приклад російських червоних перейняли невдовзі білі росіяни — на Кубані українські книжки розпочали нищити денікінці.

Відродження цього етнічного українського регіону особливо дратувало москву. Коли там зрозуміли, що національна свідомість місцевого населення різко поглибилася, то не побачили іншого виходу для себе, як заборонити українізацію, а найактивніших її носіїв знищували або висилали до сибірських концтаборів — така доля спіткала, зокрема, півтори тисячі вчителів. А десятки тисяч рядових мешканців кубанських станиць Полтавської, Уманської, Поповичівської, Медведівської та інших вивезли до Казахстану, де ті в люті морози були кинуті на самовиживання.

У розвиток спеціальної постанови ЦК ВКП (б) і Раднаркому СРСР від 14 грудня 1932 року одразу ж було припинено діяльність видавництв «Червоний прапор» і «Радянський станичник», Краснодарська філія Державного видавництва України з її представництвами на Кубані і Північному Кавказі зупинила розповсюдження української літератури і періодики. З 28 березня 1933 року ліквідувався і крайовий український театр.

Водночас у людних місцях знову палили українські книжки з хат-читалень. Відтак місцеве населення змушене було читати лише російськомовні видання. Новий директор Уманського українського агропедтехнікуму Іван Полежаєв згадував, що 20 лютого 1933 року його викликали до райвідділу НКВС і «предложили собрать все украинские учебники, литературу и передать все туда...».

Ще раз наголошую: нічого подібного в Німеччині ще не було!

Це проявлялася власна традиція дикунства, яку Москва постійно вдосконалювала й завжди використовувала на завойованих землях. Наприклад, нищилися надгробні плити з українських цвинтарів. Як, до речі, й поховання представників інших народів. Скажімо, кримських татар. А з єврейських надгробків у Львові навіть побудували пам'ятник Леніну.

Уже після Другої світової війни горіла бібліотека Академії наук УРСР у Києві, а в 2000-і вже нібито ж демократична Росія знищила в Москві комплекти українських газет 1930-х років, тоді ж було заборонено видавати читачам Ленінської бібліотеки передані в дар Посольством України книги.

То ж чи можна було чекати іншої поведінки так званої другої армії світу, коли її політруки вривалися в бібліотеки захоплених українських міст. Тому наперед можна було передбачати долю книги «ОУН-УПА в роки війни», яку російський окупант перед камерою перелистував у Волновасі, чи видання документів під заголовком «Як нас морили голодом» у Мелітополі. Про повальне винищення українських підручників у школах загарбаних сіл і міст уже й не доводиться сумніватися — подібне визначалося спеціальними наказами окупаційних адміністрацій.

Це — «руській мир», який має бути зруйнований, як і Карфаген у далекі історичні часи.

https://www.facebook.com/photo/?fbid=6033050833444418&set=a.518207481595475&notif_id=1677386632149269&notif_t=feed-back_reaction_generic&ref=notif

https://ukrainainc.org/2023/02/26/%D0%B3%D1%96%D1%82%D0%BB%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D1%96-%D0%BD%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B8-%D0%B2%D1%87%D0%B8%D0%BB%D0%B8%D1%81%D1%8F-%D1%83-%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%96%D1%8F/?fbclid=IwAR1hXDGLjPs1OZ74YRHNn3WTQ8ReK4v49Ma_kZdO2L6D7iWyH-DSCblADVg

<https://www.vsesvit-journal.com/curiosities/gitlerivski-natsysty-vchylsya-u-rosiyan/>

<https://ukrsvit1.com.ua/liudy/suspilstvo-pravo-lad/rashysty-paliat-ukrainski-knyzhky.html>

[https://www.facebook.com/oleksiy.svitelskiy/posts/pfbid02Bj4Rftoe-tYMAzGWJ8gRTCKFnstPNyxwydDLSwE2a37ALvSfpr2ukyxxgE9v5J24Kl?__cft__\[0\]=AZVqbW0AvO8LX_a_JmiSAr2gxsSFoR_wP1B9BUGE8DX3b2RsbmJQHr3TEQN54FkiF11ynvRomdTzAoKENBQWQ_EW_UOzUi8oJOpy-_WYLTSD-Qyge__tn__=%2CO%2CP-R](https://www.facebook.com/oleksiy.svitelskiy/posts/pfbid02Bj4Rftoe-tYMAzGWJ8gRTCKFnstPNyxwydDLSwE2a37ALvSfpr2ukyxxgE9v5J24Kl?__cft__[0]=AZVqbW0AvO8LX_a_JmiSAr2gxsSFoR_wP1B9BUGE8DX3b2RsbmJQHr3TEQN54FkiF11ynvRomdTzAoKENBQWQ_EW_UOzUi8oJOpy-_WYLTSD-Qyge__tn__=%2CO%2CP-R)

Сурма (США). — 2023. — 3 березня. file:///C:/Users/PL/Downloads/9_38_SURMA_03.03.23_v2-1.pdf

<https://umoloda.kyiv.ua/number/0/196/174111/>

Геополітика України: історія і сучасність. Збірник наукових праць Ужгородського національного університету. 2023. — Випуск 1 (30). — С. 141—143.

ПАРАДОКСИ НОВОГО «ШЕВЧЕНКІВСЬКОГО СТОЛІТТЯ»

З початком 1914 року російські шовіністи підняли вереск-ливі протести щодо відзначення 100-річчя від дня народження Тараса Шевченка. Особливо старалися окремі малороси. Так, заступник голови київської філії Всеросійського народного союзу, професор Університету Святого Володимира Петро Армашевський, добиваючись цієї заборони, телеграфував в усі найвищі інстанції Санкт-Петербурга: це, мовляв, буде перегляд українсько-мазепинських сил, котрі добиваються відновлення колишньої вольниці під синьо-жовтим прапором.

І тоді ж наш видатний історик Михайло Грушевський у своїй ювілейній статті про Великого Кобзаря наголосив, що ми вступаємо в добу «Шевченківських століть». Йшлося про період від 1914 до 1961 року, коли українці мали започатковувати столітні відзначення основних віх його життя й творчості. «З столітньої перспективи все ясніше, — писав учений, — вирисовується перед нинішнім поколінням величний і радісний момент приходу на землю українського Апостола правди, національного пророка, котрому судилося відкрити нову епоху в життю нашого народу, сказавши те велике слово, що огненно заговорило, що людям серце розтопило і по Україні пронеслось, і на Україні свяtilось».

Михайло Грушевський також закликав усіх: «На віддалі століття повинно зникнути з нашого зору все, що було в нім слабого й немічного і висвободжені з злуки з ним, мусили тим виразніше, тим яскравіше виступити в нім вічні прикмети його духа, неминуща краса його індивідуальності і незглибима велич його історичної місії. Визволене з-під пов'язки всього дрібного і скороминучого мусіло вдарити в очі всіх, відкриті для вражінь краси і правди, проміння сього сяєва Вічного, що осінило сю статтю і спочило на ній — на сій постаті звістителя закону любови і братцтва, для котрого не було іншої релігії, іншої правди, іншої етики, як правдолюбіє — котрого серце запалало ся гнівом тільки з великої любови; і іскри докорів і ганьби викресало з нього великі пориви до правди-справедливости».

Так, його спадщина тоді була недостатньо вивчена, бо вміти читати, сказав академік Степан Смаль-Стоцький, «така велика штука. Ще більша — вміти читати поезії Шевченка, де кожне слово повне поетичної символіки, багатозначне й не надаремно сказане». Тож створена у таборах переміщених осіб після Другої світової війни Українська Вільна Академія Наук урочисто декламувала, що «глибоко усвідомлює свої обов'язки в цьому «Шевченківському столітті» і своїм почесним завданням вважає працю в галузі шевченкознавства, всебічне вивчення життя і творчості великого генія України».

Так заявлялося УВАН уже в США у 1953 році, тобто в Першому «Шевченківському столітті», якщо вести відлік за Михайлом Грушевським. І ось бачимо, що на нинішній Шевченківській конференції 11 березня 2023 року спільно з НТШ у Нью-Йорку та Українським науковим інститутом Гарвардського університету УВАН представляє доповідь Михайла Назаренка з Києва «Критичне видання спогадів про Тараса Шевченка: проблеми упорядкування і коментування».

Це той фахівець з російської літератури (кандидатська дисертація — «Міфопоетика М. Є. Салтикова-Щедріна»), який цьогоріч хоче переконати членів Комітету з Національної премії України імені Тараса Шевченка, що своїм упорядкуванням збірки «Крім «Кобзаря» він заслуговує на цю найвищу літературну нагороду нашої країни. І складається враження, що все вже сплановане на те, аби Михайло Назаренко в'їхав до Нью-Йорка, як кажуть, на білому коні.

За те, що він насамперед спробував довести: Тарас Шевченко перші твори, ще до «Кобзаря», писав російською мовою. І це було нібито його внутрішнім побудженням. При цьому Шевченкові приписується вірш «Нищий» тільки на тій підставі, що підписаний він був в альманасі «Утренняя заря» 1839 року криптонімом «Ш.». Водночас М. Назаренку відомо: у російському літературознавстві цей твір рахується з 1858 року за маловідомим письменником Хрисанфом Шевцовим.

Коли, до речі, він появився в «Сборнике лучших произведений русской поэзии», Шевченко був у Санкт-Петербурзі, відтак

міг пред'явити своє авторство. Але ж цього не сталося. Більше того, на відміну від усіх творів Шевченка, у названому зовсім відсутні українські сюжети.

Хіба що М. Назаренко бачив рукописний оригінал чи копію цього вірша, але про це чомусь не пише. Зрештою, все це свідчить про повне незнання ним Шевченка. Адже є спогади Петра Мартоса, портрет якого взявся малювати в Санкт-Петербурзі молодий художник: саме цей полтавський поміщик чи не першим відкрив поетичний дар поета. Мовляв, після закінчення чергового сеансу, він підняв з підлоги клаптик списаного олівцем паперу, на якому ледве розібрав чотири рядки українською:

*Червоною гадюкою
Несе Альта вісті,
Щоб летіли крюки з поля
Ляшків-панків їсти.*

Коли ж Мартос поцікавився в художника: «Це що таке, Тарасе Григоровичу?», той про свій твір відповів: «Як іноді нападуть злидні, то я перевозжу папірець». І таких «папірців» з початку літературних проб Шевченка виявився цілий короб.

Забравши папери, продовжував свої спогади П. Мартос, «я притьмом подався до Гребінки, і ми, з великим трудом, сяк-так довели їх до пуття і, що змогли, прочитали». Саме з цих Шевченкових рукописів під тиском наполегливих земляків і з'явилося перше видання «Кобзаря» 1840 року, де немає ніяких віршів російською — їх просто не було в тому коробі.

Але ці перші спроби молодого поета писати українською викликали різку критику російських письменників, особливо з боку В. Белінського. Шевченку закидали «мужицький» зміст його творів, відмовляючи в доцільності писати рідною мовою. Щоб закрити їм рота, Шевченко, не залишаючи служіння українській музі і не відмовляючись від своїх «мужицьких сюжетів», вирішив, за його ж словами, «компонувать і по-московському», «щоб не казали москалі, що я їхньої мови не знаю».

Тож Шевченко, довівши великоросам у відповідь на критику щодо мови його творів поемою «Никита Гайдай», що вміє писати російською, чи не першим зупинився, аби застерегти себе

від меншовартості й засвідчити небажання надалі користуватися нею. З цього приводу в листі до Григорія Квітки-Основ'яненка Шевченко пише 8 грудня 1841 року з Санкт-Петербурга: «Ще посилаю вам кацапські вірші своєї роботи. Коли доладне що, то друкуйте, а коли ні, то закурить люльку, коли люльку курите. Це, бачте, пісня з моєї драми «Невеста», що я писав до вас, трагедія «Никита Гайдай». Я перемайстрував її в драму. Я ще одну драму майструю. Назоветься «Слепая красавица». Боюсь, щоб не сказали москалі mauvais sujet, бо вона, бачте, з українського простого биту. Ну, та цур їм, москалям...».

Подібні думки і в листі від 30 вересня 1842 року до Якова Кухаренка: «Переписав «Слепую» та й плачу над нею. Який мене чорт спіткав і за який гріх, що я оце сповідався кацапам черствим кацапським словом! Лихо, брате-отамане! Їй Богу, лихо! Це правда, що опріч Бога і чорта в душі нашій є щось таке страшне, що аж холод іде по серцю, як хоч трошки його розкриєш, цур йому, мене тут і земляки, і не земляки зовуть дурнем, воно правда, але що маю робить, хіба ж я винен, що я уродився не кацапом або не французом. Що нам робить, отамане-брате? Прать проти рожна чи закопаться заживо в землю — не хочеться, дуже не хочеться мені дрюковать «Слепую»...

Чи знає про це М. Назаренко? Очевидно, ні, як і того, що вживана ним цитата Михайла Максимовича («У нас не может быть словесности на южнорусском языке, а только могут быть и есть отдельные на оном сочинения — Котляревского, Квитки (Основьяненка), Гребенки и других») не означає того, що цей, за словами Назаренка, «українофіл, упорядник збірки народних пісень, історик, перший ректор Київського університету, в майбутньому товариш Шевченка», був проти використання української мови — цей процес обмежувався політикою царського самодержавства. І Максимович просто констатує ситуацію, а Назаренку ввижається якесь нібито українофобство видатного українця.

Тобто, М. Назаренко, свідомо чи з неуважності, перекрутив смисл висловлювання Михайла Максимовича, чим безпідставно прирівняв його до пізнього Гоголя, який заявляв восени

1851 року професору Московського університету Бодянському: «Нам, Осип Максимович, надо писать по-русски, надо стремиться к поддержке и упрочению одного, владычного языка для всех, родным нам, племен».

Другим «новаторством» М. Назаренка є його наполегливі спроби представити Великого Кобзаря як такого, котрий нібито «не перший і унікальний, а один з» тодішніх поетів-романтиків, яким він «різноманітністю метрики поступається».

Але чому ж творчість тих, більш «талановитіших», не запалила українство до здвигу, як це зробили, за словами Пантелеймона Куліша, здавалося б, зовсім прості рядки поезії Шевченка на київську молодь, від яких вона заціпеніла: «Світе тихий, краю милий, — моя Україно! — За що тебе сплюндровано, за що, мамо, гинеш?».

Чому про твори більш «талановитих» не маємо відгуків Миколи Костомарова, котрий ось так оцінював почуті поезії Шевченка: «Страх перейняв мене... Я побачив, що Шевченкова муза роздирала заслону народнього життя. І страшно, і солодко, і захоплює було глянути туди!.. Тарасова муза прорвала якусь підземельну загату, вже кілька віків замкнену багатьма замками, припечатану багатьма печатами, засипану землею, навмисно поораною і засіяною, щоб сховати для потомства навіть пам'ять про місце, де знаходиться підземна порожнеча: Тарасова муза сміливо ввійшла в ту порожнечу з своїм невгаслим світильником і відкрила за собою шлях і свіжому повітрю і людській цікавості».

Так, цю місію міг взяти на себе справді великий герой і великий геній, а вибрати його й спрямувати на цей шлях мав хіба що Всевишній. Тільки він міг провести шляхом випробувань обранця історичної долі українства, тільки він міг освідомити того потребою взяти на себе місію більше любити Україну, ніж самого себе. Зрештою, такий жертвник мав стати не тільки Пророком свого народу, що вказує йому вихід на широку стовпову дорогу, але і його новітнім Мойсеєм, який виведе свою націю на цей шлях. Такий український Мойсей, маючи богообранність, мав би і мужність звернутися до Бога від імені свого народу...

Він і перейняв естафету від Івана Котляревського в справі пробудження не тільки свого, рідного народу, але й усіх поневолених. Вже за життя царська охранка звернула увагу на велику популярність його серед українства, особливо в колах інтелігенції. А ще тоді Панько Куліш промовив: «Такий поет, як Шевченко, не одним українцем рідний. Де б він не вмер на великому слов'янському мирові, чи в Сербії, чи в Болгарії, чи в Чехах — всюди він був би між своїми...».

Дмитро Донцов свого часу сказав: «Зрозумійте, що Шевченко, його «Кобзар», його життя та Св. Письмо — це все те, що ви потребуєте. Це є ваш світогляд, ваша ідеологія, ваша програма. Статут вашої організації, ваш прапор і ваш найвищий, після Бога, провід. Більше нічого на потребуєте. Йдіть за ним і переможете, як перемагали наші предки, коли не збочували з цього шляху: шляху основаному на вірі в Бога і в премудрість Його законів. Цією вірою, і лише нею, переможете».

Це він своїм «Кобзарем» розбудив нас від тяжкого національного сну. Це він своєю творчістю змусив українців відповісти на запитання «хто вони, чії сини, яких батьків, ким, за що закуті». Це він підніс свідомість до такого рівня, що вже не змогли втопити її в морі української крові. А ми, забувши заповіт Михайла Грушевського, хочемо здрібнити геній Кобзаря причіпками на кшталт висновками про його нібито слабшими «різноманітностями метрики».

Нинішнє «Шевченківське століття» розпочалося 2014, коли під час Революції Гідності на велелюдному київському Майдані український вірменин Сергій Нігоян декламував безсмертні рядки Великого Кобзаря: «Борітеся — поборете, вам Бог помагає! За вас правда, за вас слава і воля святая». Ці слова сьогодні з кожним захисником України на передовій, з кожною українською жінкою, яка змушена покинути рідну землю, рятуючи своїх дітей від російських ракет.

Тож даремні потуги Михайла Назаренка принизити геній Тараса Шевченка, величі котрого він ще не зрозумів, як видно. Тим паче і нелогічно відзначати за це премією Тараса Шевченка, творчість якого стала надбанням не тільки української нації,

вона ввійшла до золотої скарбниці світової літератури, залишається й досі потужною зброєю всіх поневолених народів у боротьбі за право стати державними, бо «в своїй хаті — своя правда, і сила, і воля!».

<https://www.vsesvit-journal.com/editorial/paradoksy-novogo-shevchenkivskogo-stolittya/>

[https://www.facebook.com/oleksiy.svitelskiy/posts/pfbid028LvCif-fKhYiwfucPUyxsdnsRNxwSkA97owhDd2FpBQd3JoP1sZ7LqL-HBWR3FUmovl?__cft__\[0\]=AZUdZDkzofc2WOLI2HGivdWltaFoLQJLBFbNpkbA6XfZV3CRVKS6Sw8xj6UAInBce-WUtn19IDAevCZVTiY42dZLDKvZgmM4Zgxo5swr7z6CkHj49WXfEMO8BH6Gz8h_6FY&__tn__=%2CO%2CP-R](https://www.facebook.com/oleksiy.svitelskiy/posts/pfbid028LvCif-fKhYiwfucPUyxsdnsRNxwSkA97owhDd2FpBQd3JoP1sZ7LqL-HBWR3FUmovl?__cft__[0]=AZUdZDkzofc2WOLI2HGivdWltaFoLQJLBFbNpkbA6XfZV3CRVKS6Sw8xj6UAInBce-WUtn19IDAevCZVTiY42dZLDKvZgmM4Zgxo5swr7z6CkHj49WXfEMO8BH6Gz8h_6FY&__tn__=%2CO%2CP-R)

<https://ukrsvit1.com.ua/liudy/suspilstvo-pravo-lad/paradoksy-novoho-shevchenkivskoho-stolittia.html>

<https://www.pic.com.ua/paradoksy-novoho-shevchenkivskoho-stolittia.html>

Свобода. — 2023. — 10 березня.

СКУПИЙ ЗАХІД ЗАПЛАТИТЬ ДВІЧІ, БО НЕ ВЧИТЬСЯ В ПОЛЯКІВ

Після того, як підпорядкований українському полковнику Марку Безручку гарнізон Замостя в серпні 1920 року зупинив кінну армію Будьонного, врятувавши таким чином Варшаву від вторгнення до неї червоного московського війська, для українсько-польської збройної коаліції випадав дуже вдалий шанс остаточно похоронити плани кремля щодо завоювання Європи. Це найпершим зрозумів більшовицький ватажок Ленін, тому він для порятунку своєї влади вирішив запропонувати Польщі (як у 1918 році Німеччині) більші територіальні поступки, ніж було домовлено Варшавським договором між Другою Річчю Посполитою й Українською Народною Республікою.

І керівник Польщі Юзеф Пілсудський не встояв перед заманливими обіцянками Леніна і тиском свого оточення — між Варшавою й Москвою розпочалися переговори про новий територіальний розподіл, де вже фігурували наша Берестейщина, білоруські терени і Вільно з околицями. Водночас Польща відмовилася постачати Армії УНР боєприпаси й амуніцію, що суперечило духу вищевказаної союзницької угоди.

У листі Голови Директорії та Головного Отамана військ УНР Симона Петлюри від 8 листопада 1920 року до Пілсудського висловлюється сердечна подяка за вітання і високу оцінку бойових дій української армії, але його хвилює те, як складеться її доля, тому що немає набоїв до рушниць у належній кількості. Тож найперше, з чим хотів би Петлюра звернутися до Пілсудського, це — справа про набої, аби поляки передали їх армії УНР. По-друге, він просить не чинити перешкод у справі транспортування через Польщу закуплених у Німеччині боєприпасів.

Але коли Петлюра ознайомився з проектом польсько-московського Ризького договору, «цим витвором дипломатичної мудрости», як він напише, для нього стало очевидним, що «Україні прийдеться провадити дуже ризиковану боротьбу на очах у Європи, яка в позі Пілата буде дивитись «на схід».

В ім'я державних інтересів і майбутнього Польщі й України

Петлюра все ще просить налагоджувати приязні відносини, бо, мовляв, силою ніхто не візьме України, а жити з нею дружно, справді по-братерськи, можна лише шануючи її національно-державні права. Однак позитивного відгуку на заклик про допомогу не було. Тому московські більшовики, за споминами генерал-хорунжого Костянтина Смовського, «обливали» з польськими старшинами «союз зброї» й «перемогу ... над розділенням України». І згідно з укладеним договором польські частини з 24 години 19 листопада мали відійти на свій кордон з теренів українського Поділля як з «русской советской території».

Тоді поляки відступаючі українські частини вже називали бандами, що змусило того ж Смовського гнівно кинути їхнім п'яним командирам: «То не банда, а українське військо, вояки, що воювали за вашу вольність, бо ж нашу вольність ви продали большевикам, і тепер свою ганебну зраду ви обливаєте водкою». А сотник Марущенко додав: «Наші нащадки цієї кривди не забудуть! Ви зрадили свого союзника, але буде час ще, коли ці червоні кати господарюватимуть у вашій столиці — Варшаві».

Відтак «Армія, розстрілявши набої, одступила, щоб зберегти свою єдність, а в майбутньому боездатність». На польській території їй було гарантовано перебування згідно міжнародного права. Однак одразу ж на Збручі поляки обіцяного не виконали, обеззброївши частини армії УНР та інтернувавши їх за колючі драти.

Західний світ тоді так і не усвідомив значення України для власного цивілізаційного поступу. Його лідери не зрозуміли застереження Симона Петлюри, що «всі держави, утворені після 1917 року на території бувшої Росії, не мають шансів на тривке існування і будуть завжди загроженими, поки на півдні бувшої імперії не організується і в силу не увійде незалежна держава українського народу. Тільки вона одна, як найсильніша численністю свого населення, матеріальними ресурсами і мілітарною відпорністю, може бути базою, підставою більш-менш незахитнього життя державних новотворів, з бувшої Росії організованих. Тільки повстання і зміцнення цієї держави може фактично вирішити долю Росії і привести до остаточного та безповоротного поділу її».

Однак замість того, щоб зрозуміти автохтонне українство, Захід пішов на співпрацю з більшовицькою Москвою. І вона одразу ж розпочала підготовку до майбутнього поділу Європи, використовуючи українців з партквитками РКП. Групи українських комуністів, які існували в Німеччині, 2 березня 1921 року були об'єднані в одну партійну організацію на програмних положеннях КП (б) У, якій доручалася на тому етапі головна місія — охопити впливом робітничі колонії галичан у Німеччині — Бремені, Гемелінгені й Дельменхорсті, яких там нараховувалося близько шести тисяч.

Спеціальні пропагандисти були відправлені до Чехо-Словацької республіки, котрі мали обробляти інтернованих галичан для виїзду до УСРР. Для розробки генерального плану діяльності українських більшовиків у Європі до Берліна прибув уповноважений Комінтерна для ведення партійної роботи в Східній Галичині Ясінський. Протягом трьох днів березня 1921 року під його керівництвом у Берліні відбувалася спеціальна конференція, яка ухвалила конкретні рішення щодо поширення комуністичних ідей в Східну Галичину, яку було передано Польщі:

«1. Получити існуючі тепер закордонні комуністичні групи, зацікавлені роботою в Східній Галичині, а саме берлінську групу комуністів України і віденський комітет Комуністичної партії Східної Галичини задля спільної роботи в Східній Галичині.

2. Створити спільний керівний орган із осідком у Відні (до остаточного порозуміння щодо складу цього органу берлінська група комуністів України висилає свого делегата до Відня).

3. Виділ керівного органу має: а) негайно нав'язати контакт із Східною Галичиною, щоби підняти там роботу; б) витворити кадри партійних робітників поміж емігрантів, зокрема з-поміж інтернованих українців-галичан у Чехословаччині, та зорганізувати в Чехії пропаганду; в) видати партійний український орган з метою пропаганди комуністичної думки в краю і на еміграції.

УВАГИ: до а) — вислати одного товариша до Галичини; до б) — зорганізувати курси для майбутніх партійних працівників і зорганізувати комгурток у Чехії; до в) — платформа часописі.

4. Нав'язати контакт із партійними організаціями і чинни-

ками, які на підставі своїх мандатів можуть допомогти в роботі в Східній Галичині».

Чого добилася Москва в міжвоєнний період — найкраще зрозуміли поляки у серпні 1939 року, коли їхню Річ Посполиту, як і всю Європу, поділили в кремлівському кабінеті Сталіна. Бо вже не було, завдяки і їхнім старанням, Української незалежної держави, котра могла б зупинити навалу зі сходу, як це було протягом багатьох тисячоліть.

А сьогодні така Українська держава є — це поляки остаточно усвідомили після 24 лютого 2022 року. Тож, зрозумівши недалекоглядність своїх політиків понад сто років тому, й кинулися допомагати Україні — рятують і себе, і всю Європу! Відкинувши озвучені уже покійним Жириновським московські пропозиції щодо чергового поділу України, за яким усі наші землі за Збручем і Дністром дісталися б знову сусідам. Бо зрозуміли, що це пастка на зразок 1920 року, з якої поляки не вибралися 1939. І там тепер категорично не хочуть згадувати про недавні часи, щоб замість свого (навіть комуніста) Станіслава Кані прийшов до них знову «русский Ваня».

Але не всі наші найближчі сусіди усвідомлюють це, маючи слабку пам'ять, відтак відмовляючи в збройній допомозі Україні, а чужу — блокують на своїх кордонах. Особливо страждає на історичне безпам'ятство Угорщина — там уже забули про радянські танки в Будапешті в 1956 році, а потім на півстоліття засилля чужої армії, яку треба було годувати.

Не всі пам'ятають про це і в Німеччині, де є певні сили, які довго роздумують щодо підтримки України сучасною зброєю і в достатній кількості. А Швейцарія, очевидно, сподівається на те, що навіть за нового переходу так званої другої армії світу через Альпи й повного опанування москвою європейського континенту вона зможе зберігати свій нейтралітет. Тому й утилізує ракетне озброєння, котре могла б навіть продати для захисту українського неба.

Багато хто не знає історії і за океаном. Знаходяться там політики, котрі не знають нашої народної приказки, котра в різних варіантах прижилася у всіх: скупий платить двічі. Тож усвідомлюючи загрозу московської агресії для всього людства

(а за океан нікуди від неї не сховається!), відміряють нам не-обхідну допомогу невеликими порціями, ніби підганяючи під еквівалент пролітої крові українськими воїнами.

Мабуть, думають так, як мислили американські політики в 1920 році, коли вважали, що москва не дотягнеться до них ніколи. Бо відмахнулися від того, що контрольована нею робота українських комуністів у Німеччині розгорталася не тільки для Європи. Саме ці московські холоуї засновували у Берліні комуністичну партію... США.

Між іншим, український повстанський отаман в часи Другої світової війни Тарас Бульба-Боровець узагалі вважав, що «від 1933 року США є фактично прокомуністичною державою, бо врятувала Сталіна від шибениці, закріпила його владу та володіння москви над половиною світу, а сьогодні не чинить дійового спротиву опануванню москвою решти людства». Це була не «помилка» американських урядів, підсумовував він, а «генеральна лінія Вашингтона, яка наставлена на мир, дружбу та співпрацю».

Але так було тоді, коли радянські ракети ще не діставали Вашингтона, Нью-Йорка, Лос-Анджелеса, Сан-Франциска... Тепер же ситуація змінилася. Тож американцям, як і європейцям, зрештою, всьому світові, треба вчитися в поляків, котрі допомагають захищати не тільки прагнення українців до свободи, а й своє майбутнє.

[https://www.facebook.com/oleksiy.svitelskiy/posts/pfbid0nM7YJRUAs3sQgZyUfXdflTG1trWcsVBFyJTACAnuHCotgVAUKGyybKuVcPL99HLkTl?__cft__\[0\]=AZX3iX8bKFL-PRVqEdy-9iy8Sm0mXPPIWnOh0-f5VWUll2Kln0xa1dWt_DodA68ehxpJmI5h8NNpfZ6a6R6XABpGjEgO-HoE2GkQ39IXez7zGBA&__tn__=%2CO%2CP-R](https://www.facebook.com/oleksiy.svitelskiy/posts/pfbid0nM7YJRUAs3sQgZyUfXdflTG1trWcsVBFyJTACAnuHCotgVAUKGyybKuVcPL99HLkTl?__cft__[0]=AZX3iX8bKFL-PRVqEdy-9iy8Sm0mXPPIWnOh0-f5VWUll2Kln0xa1dWt_DodA68ehxpJmI5h8NNpfZ6a6R6XABpGjEgO-HoE2GkQ39IXez7zGBA&__tn__=%2CO%2CP-R)

<https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3681817-pidtrimuvati-ukrainu-znacit-zahisati-sebe.html>

<https://ukrsvit1.com.ua/liudy/suspilstvo-pravo-lad/skupyj-platytdvichi-abo-zakhid-zaplatyt-podvijnu-tsinu.ht ml>

<https://www.pic.com.ua/skupyj-zakhid-zaplatyt-dvichi-pro-nebezpeku-istorychnoho-bezpam-iatstva.html>

<https://umoloda.kyiv.ua/number/0/196/174505/>

У ДВОХ СЛОВАХ — СТОЛІТТЯ БОРОТЬБИ Й ГІДНОСТІ!

Уже мільйони громадян різних країн вражені, а ще мільярди переживуть ту мить, коли дивитимуться кадри героїчного чину нашого воїна Олександра Мацієвського: дивлячись смерті у вічі він з гідністю кинув московським катом: «Слава Україні!».

Цей вираз зродився в нього не випадково — він був ним заряджений уже тоді, коли пішов захищати рідну землю від цього нашого одвічного ворога, усвідомивши, що в цих двох словах спресована боротьба протягом багатьох століть. Бо ж коли гетьман Богдан Хмельницький після віленської зради москви остаточно усвідомив власну помилку в Переяславі, то заявив на Чигиринській козацькій раді в жовтні 1656 року: «Діти, ви тим не журіться, я знаю, що треба вчинити — треба відступити від православного царя. Підемо хоч під бусурманського...».

А наступний володар гетьманської булави Іван Виговський не тільки виконав цей політичний заповіт Хмельницького, а й розгромив московську армію під Конотопом влітку 1659 року. І відкривалася тоді дорога на «білокам'яну», де вже виганяли тамтешній люд будувати оборонні вали, і вже з неї збирався тікати за Волгу отой єдиновірний православний цар, котрий хотів загарбати всю Україну.

Та кошовий отаман Запорозької січі Іван Сірко на прохання московських воєвод розбив військовий союз Гетьманщини з Кримським ханством. Відтак творіння Великого Богдана роз'їдатиме корозія малоросійської самозгуби, підточуватиме живе національне тіло через амбітну заздрість і неусвідомлення власного недотягнення окремими козацькими старшинами.

Скільки горя й крові розлилося після Хмельниччини через безрозсудність полтавського полковника Пушкаря і січових шибайголів Барабаша й Сірка. А чим обернувся для України боярський титул Брюховецького з додачею в дружини «московской девки» і соболиної шуби... А чи думав Многогрішний, що задля свого гетьманства на Лівобережжі розриває вже відновлену Дорошенком українську соборність?

Однак вони, запихаючись жалюгідними подачками, а то й про-

сто обіцянками підтримки в кривавій міжусобиці за гетьманську булаву, продовжували й далі валити Україну. Скільки соболіних шуб заповнило гардероби відступників-малоросів і скількома новими тисячами чужих ратників заповнилася Україна...

І вже не бачили кращі українські уми виходу з вкрай тяжкого становища, в якому опинилася рідна земля, і не уявлялося їм, коли зможе народ їхній піднятися з колін, бо ж поклав у безвиході гетьманську булаву навіть славний Дорошенко... Уже не тільки збайдужіле суспільство, а й духовенство, попхавшись за привілеями до царя, не запротестувало на весь голос проти наруги небувалої, коли їхню рідну православну церкву приневолений бідністю Вселенський Патріарх продав за золоті червінці до москви.

Очевидно, загрозило тоді вже й зникнення самого імені українського не тільки на власній землі, а й у пам'яті всіх суцхих сусідів. Та з гущі народної вилонився той, хто мав відповідь перед глибокою прірвою Руїни: «Же чрез шаблю маєм право!...».

Іванові Мазепі довелося 22 роки готувати новий державницький здвиг України. Проте застрашена звірячими розправами над мазепинцями в Батурині, Глухові, Ромнах, Лебедині вона не пішла за гетьманом. Однак його стратегічний задум добре зрозуміли в москві. Як тільки про нього дізнався царський сатрап Меншиков, то одразу ж написав Петру I: «Мазепа це вчинив не тільки заради своєї особи, але заради всієї України».

Це стане прикладом для його послідовників: наказний гетьман Павло Полуботок у казематі Петропавлівської фортеці 29 грудня 1724 року, відмовившись визнати будь-яку свою вину перед царем, заявив тому у вічі: «Захищаючи Вітчизну, я не боюся ні кайданів, ні тюрми, і для мене краще найгіршою смертю померти, ніж дивитись на загибель моїх земляків».

Це запалювало на революційний здвиг і словом, яке найбільш викристалізував у XIX столітті Тарас Шевченко: «Борітеся — поборете, вам Бог помагає! За вас правда, за вас слава і воля святая».

А його однодумець — перший ректор Київського університету Михайло Максимович гнівно запротестував, коли росій-

ський історик Михайло Погодін раптом почав позбавляти українців бути на батьківській землі споконвічно: «...мені нині було дивно побачити твоє новомислення про малоросійський (тобто, український. — В. С.) народ, що, супроти всім підставам історичним, супроти багатостолітньому переказу народному, і всупереч заслуженому професору російської історії Погодін, — ти відбираєш у малоросійського народу, відповідно і в мене, першу і кращу половину його історичного життя, виживаєш його з його рідної «руської землі» кудись в Карпати чи під Карпати, на весь дотатарський час, — і перекидаєш його звідти на береги Дніпра вже після Батия».

І Михайлу Максимовичу треба було мати мужність, щоб у часи антиукраїнської істерії заявити на повний голос: «Я «щирий Малоросіянин» і тепер, як і раніше, і буду навіть до смерті, це дуже природно; я не від роду варязького, а від малоросійського, — і люблю Малоросію, люблю мову її народу, і пісні його, і його історію, як в часи княжі — від Аскольда до Симеона, так і в часи гетьманські — від Лянцкоронського до Розумовського. Що я люблю наш першопрестольний Київ більше, ніж ти, це також природно: бо проявляючи до нього любов загальноросійську і найближчу до нього любов — малоросійську, я люблю його ще й як батьківщину мого роду; там, на горах, лежать кості прадіда мого, і його прадіда, Максима Печерського...».

А видатний педагог Костянтин Ушинський, котрий постійно переконував у необхідності навчати українських дітей рідною мовою, бо, мовляв, з російської вони «біжать додому, як з темного пекла», також мав мужність не відмовитися від коріння: «Ні, я українець: рід наш старовинний, український...».

Така ж постава в роки самодержавного гноблення всього українського характеризує й письменника Антона Чехова, якого увесь світ вважає росіянином. Сам же Чехов у листуванні з провідними російськими діячами постійно наголошував, що він — українець. Присягався цим своєю творчістю і словом також Ілля Репін: «Я ваш, а не їхній».

Завдяки цьому потужному чину кращих синів і дочок на-

шого народу пробилися невичерпні джерела революційної енергії, які в 1917 році оживили всенациональний здвиг, насамперед українізацію російської армії. Відомий московський шовініст Денікін, котрого призначили командувачем фронту, виявився безпорадним перед нею. Скрізь, як він згадував, де тільки з'являвся солдат з синьо-жовтим прапором, там розпочинався процес українізації бойових підрозділів.

І цей настрій заряджав старшин українського походження, котрі служили і поза межами України. Скажімо, в москві цей процес очолив полковник Миклашевський. Коли командування тамтешнього військового округу продовжувало зволікати з дозволом на виділення українців в окремі підрозділи, то він разом з представником Українського генерального військового комітету Костем Смовським поїхали до військового міністра Керенського. І коли останній почав на підвищених тонах звинувачувати демократів з Центральної Ради, які нібито зраджують «російську безкровну революцію», нащадок запорозьких козаків полковник Миклашевський голосно відчеканив: «Тут представники українського війська, що прибули в державних справах великого українського народу».

Не сподіваючись на таку різку відповідь, Керенський почервонів, зірвався з крісла, забігав по кабінету, потім знову сів, намагаючись себе стримати. Тож тон у подальшій розмові вже диктував полковник Миклашевський, вимагаючи у військового міністра пояснення: «Чому ще в 1915 році полякам дозволено формувати власний легіон і обіцяно автономію після війни, а українці не можуть мати свого національного війська?».

Керенський зірвався, заявивши, що поки Тимчасовий уряд має армію, ніякої автономії ні полякам, ні українцям не буде. Після цього українські старшини демонстративно покинули кабінет. З поверненням їх до москви, там розпочинається ініціативне формування українських підрозділів, які навіть проведуть військовий парад неподалік кремля в жовтні 1917 року.

Оце українське «Іду на Ви!» пролунало в серпні 1917 року і від моряків Чорноморського флоту, які попередили Керенського: вони відмовляться виконувати його накази, якщо не буде виконано вимоги Центральної Ради щодо включення до складу

України Харківської, Катеринославської, Херсонської й Таврійської губерній.

І коли звідси, з Севастополя, до турецького Трапезунда на початку вересня прибув представник Центральної Ради Микола Свідерський, то він там організує, незважаючи на заборону російського командування, військовий парад українізованих підрозділів під синьо-жовтими прапорами. І вони вітали його — очевидно вперше в нашій історії! — окликом «Слава Україні!».

Але що важливо! Після проходження українських частин пішли поляки під своїм прапором, і вони так само вітали представника Центральної Ради: «Слава Україні!». А далі, за свідченням Лева Биковського, «йшли шереги вояків під грузинськими прапорами, а за ними — під вірменськими... Запал охопив і всіх військовиків невідомого походження, що досі приглядалися збоку параді. Вони включилися в маршируючі лави, а за ними посунуло й цивільне населення різнобарвного вигляду.

Вся ця кількатисячна маса в струнких шерегах проходила перед комісаром України, музика безупинно грала, всі кричали — «Слава Україні!». М. О. Свідерському рука занімала від безупинного салютування. Парада, розрахована на годину, у вузьких вуличках Трапезунду протягнулася значно довше, ніж ми гадали, і вилилася в величаву масову маніфестацію на честь нової влади — України».

І така воля українців-військовиків дала підставу голові Українського Генерального військового комітету Симону Петлюрі підписати спеціальний наказ, яким визначається кодекс поведінки кожного козака і старшини. І саме цим документом вперше офіційно вводиться вітання: «Слава Україні, слава!», про що повідомляє газета «Рідний курінь» на початку жовтня 1917 року.

Це гасло залишалося з українцями і після поразки збройної національно-визвольної боротьби в 1921 році. Воно супроводжувало не тільки її ветеранів, а й тих, хто відчував себе патріотом і міг про це заявити в звичайних життєвих обставинах. Наприклад, улітку 1929 року студент ленінградського політехнічного інституту Микола Духов їхав через москву на рідну Полтавщину на канікули. На красній площі ним зацікавилися радянські міліціонери — щось довго затримується на одному місці.

Відповідь юнака українською їх шокувала: «Товариша чекаю».

Через десять років Микола Духов уже запропонує проект першого радянського протиснарядного танка, за що його відзначать орденом лєніна, але він і далі в усіх анкетах писатиме: українець. Через 15 років Микола Духов як науковий керівник, головний конструктор і директор інституту втаємниченого приладобудування буде вже генерал-лейтенантом інженерно-технічних військ, тричі героєм соціалістичної праці, лауреатом п'яти державних премій — за успіхи в створенні танків і атомної техніки. Але на далеких полігонах буде співати учасникам випробувань «Дивлюсь я на небо...» й розмовлятиме із Сергієм Корольовим рідною українською...

Українці з такою ж гідністю проявлялися скрізь. Восени 1932 року, коли посланець Сталіна Лазар Каганович намагався погрозами вимести весь хліб у мешканців кубанської станиці Полтавська, один з поважних козаків крикнув незваному московському гостю українською: «А ти не лякай. Ми уже бачили таких, як ти!». Це були ті нащадки запорожців, котрі завжди наголошували, що українці пригноблювалися не царською владою, а саме рускими. А коли ці кубанці опинилися на засланні в Казахстані, то вони, як і депортовані з Поволжя, Слобожанщини українські хлібороби, на регулярних реєстраціях у коменданта з гідністю підтверджували приналежність до нашої нації.

Були такі і в Донбасі, куди завозили після Голодомору-геноциду у вимерлі українські села колгоспників з московщини. Група вчителів Слов'яносербської школи давала таке напуття своєму колезі Седашову, котрого посилали директором в одну з великих шкіл: «Дивіться, виручайте й захищайте Україну, бо вона гине тому, що нами й нашою рідною Україною керують москалі».

А особливим символом віри у відродження й утвердження української нації була подія, яка сталася в одному із сіл під Харковом, куди погнали городян збирати врожай 1933. Там, раптом серед зловісної тиші, що опанувала тоді село, почулася українська пісня. «Тихо, як над колискою засинаючої дитини, — згадувала очевидець цієї події, — неспіливо, як у непевних своїх здібностей співаків, сумно, як біля труни, залунали тужливі звуки української пісні. Невимовно вражені стали ми, поспускавши руки і слухаючи

не вухами, а серцем, усією істотою. А наш вартовий з цього ж села — зняв шапку, широко перехрестився і побожно прошепотів: «Дівчата заспівали... Ще значить, не вмер наш народ».

Це була гідність звичайного селянина, що болів за увесь свій народ. І цей біль акумулювався в ту енергію, яка формувала гідність нації: «Слава Україні!».

І далі передавалася на всі терени українського розселення. Скажімо, коли Москва примусово включила українську за етнічним складом Берестейщину до складу Білорусі, то місцеві селяни продовжували вимагати для своїх дітей навчання в школах рідною мовою — при необхідності готові були на плечах принести підручники з Києва.

Це такі засновували українське націоналістичне підпілля під час гітлерівської окупації в усіх регіонах УРСР і за її межами. Творили Українську Повстанчу Армію, гаслом якої й стали вже знамениті слова з петлюрівського наказу 1917 року: «Слава Україні!».

І все це відкрилося для широких мас після 1991 року, коли на Всеукраїнському референдумі 1 грудня 92 відсотки громадян сказали: «Слава Україні!». Це сприйняв у 2008 році Олександр Мацєвський, коли переїхав на Чернігівщину з Молдови, де народився і виріс. З цим він одразу ж після масштабного московського вторгнення взяв у Ніжині зброю для захисту України. Про гордість за неї були і його останні слова, які творилися століттями.

<https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3685395-magicna-j-nezborima-sila-dvoh-sliv-slava-ukraini.html>

<https://www.pic.com.ua/u-dvokh-slovakh-stolittia-borotby-j-hidnosti.html>

file:///C:/Users/PL/Downloads/290323.pdf *Голос України. 2023. — 29 березня.*

<https://umoloda.kyiv.ua/number/0/2006/174506/>

<https://www.svoboda-news.com/svwp/wp-content/uploads/current-pdf/Svoboda-2023-14.pdf>

Свобода (США). — 2023. — 7 квітня.

Геополітика України: історія і сучасність. Збірник наукових праць Ужгородського національного університету. 2023. — Випуск 1 (30). — С. 136—140.

ГОТОВИЙ БУВ ЩЕ РАЗ ПРОЖИТИ СВОЄ ЖИТТЯ

У ту мить, коли в березні 1950 року Юрко Шухевич побачив тіло свого полеглого батька, він, попри біль втрати, був гордий, що той не здався ворогові в руки, а загинув у бою, як і належало за тих обставин Головному командирі УПА. Водночас доля відтепер покладала на сімнадцятирічного юнака місію продовжувати родинну традицію боротьби за українську справу.

Цей чин закладався в Юрка змалечку, відколи він відвідав засудженого за український націоналізм батька в польському концтаборі Береза Картузька. Вже тоді в дитячій підсвідомості нагромаджуватиметься та енергія, яка з часом формуватиме його світогляд борця за поневолений рідний народ.

Подавала приклад мужності й мати, виходець з патріотичної родини Березинських, котра завжди була соратницею й одноступцем свого чоловіка, а в лиху годину гітлерівської окупації не побоялася переховувати єврейську дівчинку Ірену Райхенберг, яку всім цікавим представляли як сироту Ірину Рожко. Але після війни енкаведисти Наталю Шухевич заарештували, а її дітей Юрка й Марію відправили в притулок для малолітніх, що став для них наче ув'язнення, — спочатку в Чорнобиль, потім — у Донбас.

Звідти він 1947 року тікає до Галичини в загальному потоці ходаків зі східних областей за хлібом до «бандерівців». Там вдається зустрітися з батьком, у якого просить дозволу залишитися в підпіллі. Але Роман Шухевич був проти: «Юрку, у цій боротьбі ми загинемо, але коли підуть у підпілля та й загинуть такі, як ти, тоді хто за 10—15 років буде цей народ піднімати на боротьбу?».

Так, Головний командир УПА знав, що він загине, як і його побратими. Але це не означало, що він бореться в підпіллі заради створення якогось «певного міфу», як це нині подають окремі дослідники. Бо коли дружина начальника штабу УПА Олексі Гасина звернулася до них з пропозицією виходити на захід, то «Шухевич заявив, що на їхню долю випало перебувати на території Радянського Союзу до того часу, поки органи ра-

дянської влади не знищать їх, бо за всіх кращих обставин, якщо допустити момент, що він і міг би пройти в американську зону, тобто покрити 2000 км, так провід ОУН за кордоном не дозволив би йому залишити Українську РСР і обезглавити все оунівське підпілля і виїхати за кордон і перебувати під захистом американців».

За цих обставин хлопець вирішує повернутися в Донбас, аби викрасти з підневільного життя меншу сестру. Однак цей план виявився невдалим, відтак з 1949 року Юрій Шухевич на десятки років потрапляє в радянську тюрму – тільки тому, що він — син Головного командира УПА. Але й там він в силу своїх можливостей намагався жити за заповітами батька, пам'ятаючи, що має гідно підтримувати прапор національно-визвольної боротьби — де б не був. Постійно закликати до неї, що буде проявлятися в написанні різних декларацій, звернень, закликів. Однак у березні 1972 року каральні органи виявили чернетку його підпільної статті «Роздуми вголос», що стане новим поневірянням по Сибіру неісходимому — аж до провесніння боротьби за волю України. Але ніколи не ремствував на долю, наголошуючи: якби довелось, то він був готовий ще раз прожити своє життя, в тому числі й 31 рік ув'язнення.

Повернувшись до рідного Львова, Юрій Шухевич, незважаючи на втрату зору, розпочинає багато політичних проєктів, які мають сприяти розбудові Української держави. Його гостре сприйняття реалій, безкомпромісна позиція в обстоюванні національних інтересів буде зустрічати опір тих функціонерів, хто швидко пристосувався до синьо-жовтого прапора.

Таким він буде і у Верховній Раді України, куди його оберуть 2014 року. Саме його принциповість дасть можливість зрушити з місця багато політичних справ, які ніяк не розв'язувалися в нашій державі аж до Революції гідності. Зокрема, він доклав багато зусиль, щоб розпочався процес декомунізації, стали належно вшановувати ветеранів національно-визвольної боротьби.

Ось як сам Юрій Шухевич згадував про це: «В Чистий Четвер 9.4.2015 року ВР прийняла мій закон «Про правовий статус

учасників боротьби за незалежність України у ХХ столітті» (реєстр. № 2538-1), заради якого в свій час я вирішив піти в Верховну Раду. В основу закону ліг мій такий проект президентського Указу 29 січня 2010 року Указ № 75 — «Про вшанування учасників боротьби за незалежність України у ХХ столітті»...

Закон приймають більшістю Верховної Ради під бурхливі оплески. Це справді тріумф, бо скільки років було говорення, що треба визнати Українську Повстанську Армію, говорилося, але не робилося. А тут цим законом були визнані всі ті, які, як і вояки УПА, відстоювали у ХХ сторіччі нашу волю і незалежність. Були визнані підпільні організації, військові формування, та і всі українські державні структури, що існували у ХХ сторіччі. Всі були визнані і на цьому була поставлена крапка у багаторічних дискусіях. Правда ще наші вороги деякий час не могли заспокоїтися, сичали і в Україні, і за її межами, але все марно, закон вступив у силу підписом президента і існує по сьогоднішній день.

Дійсно без зайвої похвальби хочу сказати, що я дякую Богу, що я дожив до того часу, коли зміг опрацювати і спромогтися у Верховній Раді прийняття цього закону. І символічно, що я, багаторічний в'язень, син Головного командира УПА мав честь добитися цим законом визнання всіх борців за незалежність України...».

Багато довелося обстоювати честь і гідність свого батька. Зокрема, коли Донецький апеляційний суд за позовом професора медицини Анатолія Соловйова й підтримки адвоката Володимира Оленцевича вже через кілька місяців після приходу Януковича до влади позбавив його батька, як і Степана Бандеру, звання Героя України, мотивуючи це тим, що обидва вони нібито не були громадянами України. Розумів, що донецькі судді зовсім не освічені історією рідної держави, від імені якої виносили вироки й ухвали. Цілком можливо, що вони не знали: 22 січня УНР і ЗУНР об'єдналися в єдину Українську державу, відтак її громадянами автоматично ставали уродженці Галичини Степан Бандера й Роман Шухевич, які там тоді мешкали. Зрештою, розумів, що донецькі судді виконували вказівку з Банкової та їхніх господарів з московського кремля.

Проте був опечалений, коли окремі політичні сили намагалися зіштовхнути дві великі постаті української історії — Романа Шухевича та його однокласника з Першої Львівської гімназії й товариша по «Пласту» Любомира Гузара — всупереч сформованому вже рішенням громадськості щодо увіковічення пам'яті Головного командира УПА пропонували перейменувати проспект радянського воєначальника Ватутіна іменем Глави УГКЦ.

А от перейменування в Мукачевому Закарпатської області 6 липня 2017 року вулиць Степана Бандери й Романа Шухевича було для нього великим потрясінням. В уже незалежній Українській державі борців за її волю викреслювали з історії не донецькі правники. Тим паче, що Роман Шухевич керував військовим штабом «Карпатської Січі» в час проголошення Карпатської України й боронив цю державність від угорської агресії в березні 1939 року.

Відтепер ці вулиці мали носити ім'я Любомира Гузара й Андрея Шептицького — невже для того, аби хоча б у засвітах зіткнути між собою цих чотирьох видатних українських державників? Тим паче, що від дня смерті колишнього Глави УГКЦ кардинала Гузара, 31 травня 2017 року, ще не минуло тоді й сорока днів. Залишається загадкою, чому не звернув на це уваги ініціатор нової назви настоятель греко-католицького Успенського собору міста Йосиф Ловска, а за ним і депутати Мукачевого.

З цим змирився, бо вірив у те, що поза Мукачевом є український народ, який на всіх своїх розселеннях ніколи не забуде державницького здвигу Романа Шухевича. Щоправда, не міг змиритися з тим, що його батька дехто з модернових, як виражався, дослідників почав називати пігмеєм. Бо в Романа Шухевича, бачите, не такі були відносини з поляками, як у Богдана Хмельницького...

Однак, коли розпочалася широкомасштабна московська війна проти незалежної України, про неминучість якої він постійно попереджував, то Юрій Шухевич відклав справу дискусії з батьковим опонентом до повної перемоги над нашим одвіч-

ним ворогом. І закликав до всенародної боротьби проти москви. Постійно наголошував: мир не просять – мир завойовують!

Двадцять восьмого березня 2023 року, в день свого 90-річчя, він хотів це в черговий раз підтвердити. Він робить це тепер із засвітів разом зі своїм легендарним батьком, з героями Небесної сотні й нинішньої Великої Української народної війни.

<https://www.vsesvit-journal.com/curiosities/gotovyj-buv-shhe-raz-prozhyty-svoje-zhyttya/>

<https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3688545-mir-ne-prosat-mir-zavojovuut.html>

[https://www.facebook.com/oleksiy.svitelskiy/posts/pfbid0RAcph-nXbHv3AYgZya75CSp1o7sqLX1HuYykLTJG3qgKmJ35qqxKW5PDLXYgwy1Gel?__cft__\[0\]=AZXeCSqe2KvfEvUK1viggfVH-dDxDErEGLU72VKpw4rGbtjpoFf5RVHqih5b4f9SID4U28vJ69kmg-tbXINCsK3BLrL1rfZZHxRgfmKy_15xu3g&__tn__=%2CO%2CP-Rfile:///C:/Users/PL/Downloads/13_42_SURMA_31.03.23_v4%20\(7\).pdf](https://www.facebook.com/oleksiy.svitelskiy/posts/pfbid0RAcph-nXbHv3AYgZya75CSp1o7sqLX1HuYykLTJG3qgKmJ35qqxKW5PDLXYgwy1Gel?__cft__[0]=AZXeCSqe2KvfEvUK1viggfVH-dDxDErEGLU72VKpw4rGbtjpoFf5RVHqih5b4f9SID4U28vJ69kmg-tbXINCsK3BLrL1rfZZHxRgfmKy_15xu3g&__tn__=%2CO%2CP-Rfile:///C:/Users/PL/Downloads/13_42_SURMA_31.03.23_v4%20(7).pdf)
<https://umoloda.kyiv.ua/number/0/2006/174751/>

Голос України. — 2023. — 5 квітня.

ЧИ ВДАСТЬСЯ КОМУСЬ РОЗМИТИ ЗЛОЧИНИ ПРОТИ УКРАЇНСТВА

Виселення православних ченців московського патріархату (пишуться як УПЦ) з Києво-Печерської лаври супроводжувалося не тільки їхніми прокльонами на адресу вищих посадових осіб нашої держави, а й у звинуваченні України в тому, що це саме вона нібито розпочала війну, бо ж «першою бомбила Донбас». Відтак, не росія як агресор туди ввела свої збройні сили, що спричинило величезні руйнування міст і сіл, загибель тисяч і тисяч мирних людей, а там, мовляв, «повстав» народ, проти якого Україна організувала АТО.

Зрозуміло, що носії такої пропаганди, яка російськими державними засобами масової інформації поширюється по всьому світу, не згадують про напад групи російських спецпризначенців на чолі з уже визнаним міжнародним судом злочинцем Стрелковим-Гіркіним на відділ внутрішніх справ у Слов'янську, про штурм завезеними з росії бойовиками приміщень СБУ в регіоні, блокування військових частин, які перекидалися з центральних і західних областей захищати державний кордон України.

І цьому дивуватися не треба, адже до недавнього часу настоятель названої обителі митрополит Павел (в миру — Лебідь) неодноразово заявляв, що війна на Донбасі «спричинена агресією України».

Тобто, виходить, коли слухати московських церковників, що Україна напала першою, а отже, на нашій землі точиться українсько-російська, а не російсько-українська війна, як це вже більше року сприймається світом. Як і радянсько-фінська, а не фінсько-радянська в 1939—1940 роках, коли СРСР напав на Фінляндію. Чи німецько-радянська в 1941—1945, коли Гітлер вчинив агресію проти СРСР, а не радянсько-німецька.

Але того ж дня здивувало й інше: коли біля Києво-Печерської лаври монахи та їхні прихильники звинувачували нашу державу в нібито розв'язанні нею українсько-російської війни, паралельно з цими заявами в ЗМІ поширюється ще одна цікава інформація: очільниця робочої групи Міністерства освіти і

науки України з опрацювання концептуальних засад шкільної історичної освіти, докторка історичних наук Людмила Гриневич повідомляє про намір очистити історію України від радянського дискурсу: «До сьогодні трактування СРСР у наших підручниках та навіть академічних працях обмежувалося апеляцією до комуністичного дискурсу. У той же час як в світі СРСР давно трактується як держава імперського типу».

Здавалося б, нарешті, через 30 з лишком років після проголошення незалежності наші історики взялися подати школярам справжнє минуле України. Але одразу ж виникає питання: чим займалися раніше? Що заважало зробити це одразу? Може тому, що колеги пані Гриневич писали спільні підручники з російськими істориками, котрі не визнають українців як окремішньої нації?

Та послухайте, що пише пані Гриневич далі про свої нововведення: «Також створили окремий великий розділ, присвячений саме сучасній українсько-російській війні».

То що, відтепер вказана група буде подавати для українських школярів історичний матеріал так нібито Україна напала на росію? В той час, коли з початку широкомасштабного вторгнення росії в Україну 24 лютого 2022 року всі засоби масової інформації пишуть про російсько-українську війну, бо ж не українські збройні сили вдерлися на терени нашої сусідки, а саме її війська окупували значну територію нашої держави.

І чи це випадковість, що в один день подібні трактування з'явилися від двох сторін? І чи в цьому не криється спроба розмивання агресивної політики росії, схиляння суспільної думки в Європі й у всьому світі до того, що й Україна винна?

Звичайно, час дасть відповідь на ці питання, але напрошуються до порівняльного аналізу події 2015 року, коли у Вашингтоні відкривали Меморіал жертвам Голодомору-геноциду 1932-1933 років. Тоді саме з Києва було привезено для підписання проект звернення до голови Оргкомітету Михайла Савківа-молодшого, аби на церемонії відкриття не говорити про втрати українців від 7 до 10 мільйонів, як це вже стало звичним для нашої діаспори з повоєнних років зі свідчень німецьких

дипломатів, а згадувати лише про 3,5 млн, як проповідує науковий наставник пані Гриневич Станіслав Кульчицький, а також зарубіжні дослідники Тімоті Снайдер і Андре Граціозі.

І, як не дивно, керівники українських наукових інституцій — Українського інституту Гарвардського університету, Канадського інституту українських студій, Наукового Товариства імені Шевченка в Нью-Йорку, Української вільної академії наук у США і Північноамериканської української наукової асоціації підписали київський проект, довірившись «гінцям-авторитетам».

А паралельно з цим в «Українському історичному журналі» появляється стаття «Втрати міського й сільського населення України внаслідок Голодомору в 1932—1934 роках», автори якої без посилання на первинні документи українських архівів намагаються переконати громадськість, що таких жертв могло бути не більше, як 3,9 млн.

Після того створений на гроші канадської фундації Костянтина й Луїзи Темертеїв Український науково-дослідний та освітній центр на чолі з уже згаданою Людмилою Гриневич розпочинає бурхливу діяльність, мета якої насамперед не допустити визначення остаточної цифри втрат Голодомору-геноциду 1932—1933 років. Скажімо, тим науковцям, котрих запрошують з периферії на різні заходи до Києва, рекомендують не ставити питання про підрахунок втрат. А якщо хтось із дослідників все таки його порушував і здавав оргкомітету письмовий варіант свого виступу, як автор цих рядків, то збірник організованого УНДОЦ наукового заходу так і не появлявся друком.

Як не дивно, на тих конференціях, круглих столах могли звучати теми, котрі ніякого відношення не мали до теми Голодомору-геноциду. Наприклад, на одному з таких зібрань, що відбувалося в конференц-залі НАН України, була доповідь про кулінарні смаки радянського кіно.

Кожен з бажаючих може зайти на сайт Укрінформу, де названий центр провів у листопаді 2021 року шестигодинний марафон, нібито аналізуючи різні аспекти саме цієї трагедії. Але чи може глядач побачити й почути там наукову дискусію, до якої постійно закликає в своїх інтерв'ю пані Гриневич? Якщо доповідь про п'єсу Олександра Корнійчука «В степах України», яка не має жодного

відношення до Голодомору-геноциду 1932 — 1933 років, і розповідь про встановлення пам'ятників колаборантам на Донбасі після 2014 року вважати саме тією науковою дискусією з проблематики Голодомору-геноциду, то тут уже нічого додати.

Маючи потужне фінансування від канадської родини Темертеїв, пані Гриневич без будь-яких проблем могла б організувати справді наукову дискусію, в тому числі про підрахунок жертв Голодомору-геноциду, про що їй неодноразово пропонувалося. Хоча б про втрати дітей, які сягнули понад 4 мільйони згідно з первинними документами наших архівів.

Проте вона цього не робить, лише поширює заяви, що хтось заважає їй. Зрештою, вона боїться подібної дискусії, бо нічим заперечити оригінальні документи, які виявлені в колишніх спецхранах. Наприклад, пані Гриневич зі своїми однодумцями ось уже півтора року ніяк не наважиться спростувати матеріали про дитячу смертність, які були опубліковані в газетах «Голос України» та «Україна молода».

Простіше звинувати зі своїми однодумцями тих, хто якраз працював з необхідними в таких випадках матеріалами і згідно з вимогами чинного законодавства під присягою дав про це свідчення слідчому з особливо важливих справ Служби Безпеки України. Саме вона провела кілька обов'язкових у такій ситуації експертиз. Зокрема, історико-криміналістичну.

Тобто, цифра в 10,5 мільйона втрат українців в УСРР і на теренах Північного Кавказу ствердилася не за чашкою кави, а лише після ретельної перевірки слідством усіх наданих дослідниками документів і матеріалів.

Тут і близько не було тієї ситуації, що трапилася зі спеціально створеною міждержавною українсько-німецькою комісією істориків, яка повинна була підготувати необхідні матеріали для визнання Бундестагом ФРН Голодомору 1932—1933 років геноцидом нашої нації. З боку України її очолював професор Ярослав Грицак. Саме той, хто відкривав уже згаданий марафон в Укрінформі.

Згадана комісія, як заявили у вересні 2020 року в Посольстві України у Німеччині, відмовилася «від участі у дискусіях щодо визнання Бундестагом Голодомору 1932-33 рр. геноцидом українського народу на основі відповідної народної петиції, попри

відповідні звернення до «комісії» з боку депутатів німецького парламенту. Лише під шаленим тиском громадськості «комісія» була зрештою фактично примушена організувати єдиний захід на цю тему, а саме вебінар 24 вересня 2020 року».

Тобто, ті великі сподівання», які покладалися українською стороною на згадану комісію у контексті реального поширення в Німеччині знань про історію України, не виправдалися. Відтак, «комісія» остаточно втратила рештки довіри української сторони. Більше того, протягом останнього року (тобто, 2020. — В. С.) не посилювалося враження, що в існуючому форматі діяльність комісії відповідає національним інтересам України. Саме це й стало останньою краплею терпіння і спричинило відкликання патронату МЗС України».

І тоді ті «нефахові» для пані Гриневич та її команди дослідники за допомогою членів Партії зелених Німеччини організували в червні 2022 року в Ессені Міжнародну наукову конференцію, де доповіли про результати своїх досліджень і звернулися до депутатів Бундестагу ФРН з проханням визнати Голодомор 1932—1933 років геноцидом української нації. Ті протягом двох місяців розглянули надані матеріали і відгукнулися дружнім голосуванням.

Тож, виходячи хоча б з наведених прикладів, виникає сумнів стосовно здатності групи Людмили Гриневич підготувати справді об'єктивні шкільні підручники з історії України, де не будуть розмиватися злочини проти українства.

<https://ukrsvit1.com.ua/liudy/suspilstvo-pravo-lad/chy-vdastsia-komus-rozmyty-zlochyny-proty-ukrainstva.html>

Сурма (США). — 2023. — 7 квітня. [file:///C:/Users/PL/Downloads/14_43_SURMA_07.04.23_v3%20\(4\).pdf](file:///C:/Users/PL/Downloads/14_43_SURMA_07.04.23_v3%20(4).pdf)

<https://www.svoboda-news.com/svwp/wp-content/uploads/current-pdf/Svoboda-2023-15.pdf>

Свобода (США). — 2023. — 14 квітня.

<https://umoloda.kyiv.ua/number/0/2006/174772/> Україна молода. — 2023. — 26 квітня.

Голос України. — 2023. — 10 травня.

ЯКОЮ КРОВ'Ю ТЕПЕР ВИМІРЮЄТЬСЯ КІЛОГРАМ ГРЕЧКИ

Організована московою в червні 1663 року Чорна рада під Ніжиною не тільки розірвала Україну по Дніпру нашими ж руками — вона започаткувала особливо небезпечну корозію національного ества: соціальну демагогію. З огляду на те, що після Переяславської ради Богдан Хмельницький у зміненій політичній ситуації змушений був багато уваги приділяти власне військовим діям і зовнішнім відносинам держави, московські воеводи та їхні «лазутчики» ретельно аналізували соціальні процеси в Україні: хто володіє якими багатствами, які платить податки державі і скільки стягує їх з власних підданих, що необхідно було для пересварення козацької старшини з простолюдом. Бо лише таким чином можна було остаточно розмити потужну хвилю національної революційної енергії, яка все ще не спадала від початку Хмельниччини в 1648 році.

Скориставшись з того, що Запорозька Січ, не усвідомивши відродження власної державності нашого народу саме на городській Україні, продовжувала існувати своєю окремою автономією з невизнанням реалій Гетьманщини, єдиновірний православний цар вирішив долучити низове військо до боротьби за політичне упокорення поки що Лівобережжя — опанувати всією Україною в нього сил тоді не вистачало. Ось чому москва не лише витягнула на Лівобережну Україну запорожців на чолі з кошовим Іваном Брюховецьким (бо вже не раз одержували з «білокам'яної» своерідну «гречку» у вигляді як грошей, так і різних припасів), а й підказала останньому головні напрямні його агітації, яка вже була не раз апробована власне на Січі під час вибору там кошової старшини.

І обіцянки Брюховецьким молочних рік у киселевих берегах, як і кулаки досвідчених у битвах запорожців, а також царські привілеї старшині, духовенству та міщанству на маєтності, дали відповідні результати — Лівобережна Україна знову почала в своїх церквах молитися за єдиновірного православного. А далі новопризначеного гетьмана 1665 року з величезним почтом у

кілька сотень осіб запросили до «білокам'яної», де їх поїли й годували за окремим для кожної соціальної групи меню аж до того часу, поки не підписали сумнозвісних «московських статей», що фактично хоронили українську державність на Лівобережжі.

Відзначений за це титулом боярина, соболиною шубою та ще й одружений на «московской девке» Брюховецький тільки через два роки зрозумів, що він натворив за оту «гречку» — коли вже царські ратники розпочали подимний перепис на теренах лівобережних полків. Ті знущання над українцями й грабежі «єдиновірних православних» змусили його не лише заарештовувати царських воєвод, що вже розсілися по всіх полкових містах зі своїми гарнізонами, а й проголосити 1 січня 1668 року в своїй резиденції в Гадячі незалежну Українську Республіку з центром у Києві.

Після цього доля України могла піти своїм шляхом, бо ж невдовзі під булавою Петра Дорошенка об'єднуються обидва береги Дніпра, а козацькі відділи через кілька місяців уже викидали останні московські відділи з Гетьманщини. Та знову заявив про себе, як і після переможної для нас Конотопської битви в 1659 році, кошовий Запорозької Січі Іван Сірко.

Цей шибайголова чомусь вирішив, що саме тепер, коли Петро Дорошенко воює з московським військом під Глуховом, треба посадити в гетьманській столиці свого запорозького ставленика. Цілком очевидно, що тут знову москвою була розроблена спецоперація з метою відтягнути законного соборного гетьмана до Чигирини для його захисту від запорозьких свавільників.

І ця задалегідь підготовлена пастка для Дорошенка виявилася черговим ножем Сірка в спину українській державності, бо залишений наказним гетьманом чернігівський полковник Дем'ян Многогрішний дуже швидко поласився на запропоновану йому москвою булаву відновленої лівобережної Гетьманщини. А щоб остаточно роз'єднати Україну й тим самим не дати знову зібрати її революційну енергію москва погодилася навіть на те, аби на якийсь час відділити правобережну Україну Польщі. Щоправда, залишаючи за собою за великі гроші Київ, з розрахунком на те, що так можна буде впливати, купивши в

Царгорода Київську митрополію, на всіх православних українців на захід від Дніпра — до Вісли й Дунаю.

Оте все повторилося і з початком ХХ століття, коли зініційована солдатами Волинського полку в Петрограді російська демократична революція відкрила широкі шляхи для національно-визвольної боротьби за відродження української державності. Однак виховані на чужому для нас російському марксизмі (українським за національною ознакою соціалістам у ньому місця не було з самого початку) її провідники не зовсім розуміли завдань національно-визвольної революції. Тож замість до її закликів вони транслювали гасла російської соціал-демократії: мир — хатам, війна — палацам, заводи — робітникам, землю — селянам.

Цим і скористалися московські більшовики, які могли себе вільно почувати в Києві під маркою українських. Це вони без усяких протидій з боку Центральної Ради ухвалюють ось таке рішення: «Провести роботу серед українських мас населення, розколюючи їх по лінії класової боротьби і відриваючи революційні елементи від шовіністичного (тобто, від національного. — В. С.) впливу». І соціалісти Центральної Ради мовчать, бо ж вони також постійно глаголять про класову боротьбу.

А щодо формування власної армії, то останні заявляли, що така взагалі не потрібна. Її творця Симона Петлюру змусили піти з посади генерального секретаря з військових справ, після чого розпустили українізовані за його участю бойові підрозділи ділити землю. То ж чи треба було дивуватися, що Центральна Рада залишилася без власної збройної сили, коли московські брати по класу зі зброєю в руках рушили на Київ. І тільки студентська молодь змогла на кілька днів затримати ту орду під Крутами, що дозволило Центральним державам на переговорах у Бересті визнати незалежність УНР.

Щоправда, коли ж ці соціалісти на чолі з Володимиром Винниченком організували повстання проти гетьмана Скоропадського, котрий пішов на зговор з білою Росією, то вони продовжували наївно вірити отим братам по класу з півночі, чим деморалізовували і себе, і народні маси. Відтак останні,

котрі з початком революційних подій активно підтримували національний провід на всіх теренах нашого етнічного розселення, зневірилися в його спроможності проявити політичну волю в здійсненні своїх же зовні гарних гасел.

І знову морок поневолення запанував над нашою землею, що ознаменувався в 1932—1933 роках понад 10 мільйонами безневинних жертв. Це так москва компенсувала ту «гречку», яку масивами нашого чорнозему роздавала на якийсь час нашим же охочим їй і далі вірити.

У край важких обставинах другої половини ХХ століття українці багато переосмислили – і ті, які залишалися під московським гнітом, і ті, що зуміли вирватися до вільного світу. Здавалося б, після відновлення комуністами й демократами української державності в серпні 1991 року й підтвердження її абсолютною більшістю громадян, настав час справжньої розбудови України.

Але зруйнувавши так дружно старі, радянські риштування, необхідно було всім братися до закладання нових, бо час руйнівницьких закликів минув. А виявилось, що не всі руйнівники «імперії зла» готові були до творення нової держави, тому й відійшли від цього процесу, бо й мітинги припинилися. А люди все це побачили й розчарувалися в... незалежності.

Тож уже з 1994 року стало можливим заманювати людей на вибори гречкою, якої в брежневські часи не бракувало. Як легко тоді було комуністам узяти реванш, обіцяючи в майбутньому знову «золоті гори». І як знову київські демократи посунули в західноукраїнські області, де мали гарантії без роздавання гречки одержати депутатський мандат.

Хоча вже й туди стала проникати ця українська новація. Покійний уже генерал Володимир Мулява розповідав автору цих рядків про свою виборчу кампанію до Верховної Ради України за Збручем: багато зустрічей закінчувалися, як правило, запитаннями: «Так що ж ви нам дасте? Пообіцяйте хоч що-небудь».

Тобто, вже й там тоді в частини громадян став розмиватися ореол жертвності предків в ім'я загальної справи, коли Україна — понад усе!

А на сході учорашні комуністи мали повну владу, зрештою, як майже скрізь, відтак спрацьовував адміністративний ресурс під час підрахунку голосів. На схід тоді відважився піти хіба що Дмитро Павличко, агітуючи в Чигирині та його околицях за національні традиції й власну історичну окремішність. А далі — від Дніпра до Дону — багато новітніх «батьків нації» ми побачили?

Те ж саме можна було спостерігати і на виборах Президента України 1994 року. І ніхто з тих, хто роздавав гречку, й тих, хто її брав, не хотіли думати тоді, в яку ціну виявиться в майбутньому кожний куплений голос виборця.

Це прораховували москва, підтримуючи потрібних їй політиків. Тож багато з них попередньо заручалися не тільки прихильним словом з «білокам'яної», а й щедрими інвестиціями у власні фінансові проекти, що розбещувало національний капітал, корумпувало його й відштовхувало від народних мас як джерела влади. Водночас українська влада все більше й більше узалежнювалася від москви, постійно виявляючи боязнь обстоювати посправжньому державні інтереси свого народу й не противлячись відвертому поширенню «руського мира» через різні товариства й мережу філій російських вишів на нашій території.

А після цього москва вже спробувала брати Україну в ручне управління. Народ не дозволив це зробити ні в 2004, ні в 2013-2014 роках. І ось уже десятий рік кривавиться, щоб захистити свою одвічно батьківську землю.

І ті, хто на передовій щодня дивиться смерті у вічі, сподіваються, що ми нарешті усвідомимо, якою кров'ю вимірюється тепер кілограм гречки з передвиборчого набору в різні історичні часи.

<https://ukrsvit1.com.ua/liudy/suspilstvo-pravo-lad/11061.html>

<https://www.pic.com.ua/iakoiu-krov-iu-teper-vymiriuietsia-kilogram-hrechky.html>

<https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3695837-ak-kupuvali-za-grecku-v-rizni-istoricni-casi.html>

<https://umoloda.kyiv.ua/number/0/196/174835/>

<https://surma.com.ua/710-iakou-krovu-teper-vymiriuietsia-kilogram-grechky.html>

ДІАСПОРА ВОЮЄ ЗА УКРАЇНУ. А ХТО В УКРАЇНІ ПРОТИ ДІАСПОРИ?

Упродовж багатьох століть, коли ми ставали підневільними й українське ім'я вже починали забувати чужинці, наша діаспора нагадувала всьому світові про велику націю, яка неодмінно поверне собі право бути господарем на життєдайних чорноземях. На весь голос про це заявила 1710 року перша масова політична еміграція в Бендерах, коли запропонувала новий демократичний, конституційний устрій майбутнього не тільки для рідного народу, а й для всього світу.

Це в еміграції написана свята книга України і всього поневоленого світу — «Кобзар», яка залишається вічним заповітом «і мертвим, і живим, і ненарожденним» українцям. І це саме з далекої чужини двічі в минулому столітті — 1917 з Петрограда і 1991 з Москви — маєво синьо-жовтого прапора кликало українців до боротьби за національне визволення й відновлення власної державності.

Уже сто років тому російські шовіністи по-справжньому усвідомили значення української еміграції. Особливо вони боялися її зміцнення за рахунок тих вояків армії УНР, котрі опинилися на чужині, але усвідомлювали себе органічною частиною рідного народу й готові були продовжувати боротьбу за визволення України.

Непокоїла москву також українська інтелігенція, яка перебувала на Заході. Її, як і вояків, намагалися будь що виманити назад в Україну розагітованою «українізацією», водночас російські більшовики старалися не допустити припливу нових українських інтелектуальних сил до Західної Європи. Скажімо, коли спеціальна комісія ЦК РКП (б) ухвалила вислати на Захід значну частину нелояльної до комуністичної влади професури, то світила української науки й освіти мали відбутися в іншу сторону — до віддалених регіонів російської федерації, де ведмеді зимують.

Тож ситуація для нашої політичної еміграції на чолі з Симоном Петлюрою склалася надзвичайно тривожною, бо необхідно було зберегти українство у вільному світі, звідки і мав би горіти світильник відродження волі й власної державності. Ві-

домий громадсько-політичний діяч Микита Шаповал тоді напише: «... коли б еміграція зникла, то на довгий час зникне з суспільного обороту само слово «Україна», як в міжнародній сфері, так і дома: поїхавши з Європи, кого залишить еміграція тут для проголошення імені погибаючого народу? Приїхавши додому, еміграція доб'є всяку українську роботу на Україні.

Коли перед лицем світа не буде вже свідка і жертви окупації, то ворог торохне по голові весь український народ з його «українізацією» так, що й дзвони по мертвому не озвуться і голосіння над могилою краю буде заборонено. Коли еміграція зникне, то на Україні московська окупація і яничари не залишать навіть очей, щоб оплакувати недолю її...».

Тож за ініціативою Симона Петлюри наша еміграція взялася творити на чужині власну вищу школу для підготовки майбутньої політичної еліти рідного народу.

Щоб врятувати українство наша еміграція працювала протягом усього періоду підневільного життя на Батьківщині. Коли ж 24 серпня 1991 року було відроджено державну незалежність України, з'явилася можливість оцінити діяльність нашої еміграції в підготовці цієї історичної події на Батьківщині. Очевидно, не все вдалося в цьому плані зробити за першу чверть століття від повернення гетьманських клейнот Івана Мазепи до Києва. Саме тому делегати світового українства, що зібралися кілька років тому в стінах Київського національного університету імені Тараса Шевченка, від імені тоді 20-мільйонної еміграції поставили питання перед керівництвом головного вишу держави з проханням активно включитися в процес вивчення історії нашої діаспори.

У розвиток цієї ініціативи поет Іван Драч як очільник Товариства «Україна-світ» висунув ідею створення відповідної кафедри в Шевченковому університеті, який удостоїв його своїм почесним доктором. Він запевняв у листопаді 2017 року керівництво університету, що «готовий бути радником – порадником, консультантом (на будь-яких ролях!), аби тільки не занепадала така потрібна справа». Просив тільки врахувати його думку про те, що рекомендований «учений-організатор має бути і

сучасним політиком, і гуманітарієм широкого профілю – головне, щоб боліло його серце».

Тобто, не автор цих рядків, як декому видається, був ініціатором створення кафедри, існування якої комусь з самого початку дуже муляє очі — він одержав цю пропозицію від керівництва історичного факультету і погодився на неї після розмови з тодішнім ректором академіком Леонідом Губерським, з яким справді знайомий ще з студентських часів.

Та головне в тому, що Іван Драч, який уже відійшов у засвіти, дав імпульс розвитку нового напрямку не тільки наукових пошуків, а й підготовки фахівців з історії української діаспори, які сьогодні вкрай необхідні для роботи в дипломатичних представництвах нашої держави за кордоном чи в урядових установах на Батьківщині. І студенти першого набору цього року вже одержали дипломи бакалаврів. Водночас кафедра розгортає видавничу діяльність, започаткувавши серію книг під рубрикою «Творча спадщина української діаспори». А ще регулярно організуються міжнародні наукові конференції, де виголошуються нові й нові дані з історії розселення українців на чужині, їхнього зв'язку з Батьківщиною.

Знайомлячись з цими здобутками нинішньої весни, члени експертної групи Національного агентства з оцінки якості вищої освіти (НАЗЯВО) відзначали унікальність освітньої програми «Світове українство в цивілізаційному поступі (з поглибленим вивченням іноземних мов)» й належне забезпечення навчального процесу, надали слушні побажання щодо його вдосконалення. На такій же позиції були й члени Галузевої експертної ради (ГЕР) НАЗЯВО, які рекомендували його керівництву затвердити акредитацію цієї єдиної подібного спрямування в нашій країні освітньої програми на 5 років.

Але на засіданні НАЗЯВО 27 червня 2023 року його голова Андрій Бутенко несподівано вносить пропозицію про повернення вказаної програми на повторний розгляд ГЕР, заявляючи при цьому: «Загальна компетентність 4, здатність спілкуватись українською мовою усно та письмово (це бакалаврський рівень, підкреслюю), не забезпечена жодним окремим модулем,

блоками, темами чи дисциплінами, а лише з позиції закладу освіти даної ОП «забезпечується майже всіма компонентами, оскільки вони викладаються українською».

Така постановка питання шокувала багатьох, адже викладання українською всіх дисциплін, як і консультації, складання заліків та іспитів, виступи гостей із-за кордону справді забезпечують можливість спілкуватися державною мовою. Нею студенти виконують реферати, есе, курсові роботи, виступають з доповідями на конференціях.

Вони також знайомляться з особливостями української мови в різних регіонах розселення. Скажімо, знають, що українці нинішньої білорусі називають свою землю Берестійщина, а не Берестейщина, як прийнято в літературному варіанті української мови. Наші переселенці за океаном не називають хлібороба фермером, як на Батьківщині, а фармером, для них звичним є назва Шікаго, замість Чикаго...

А через яку мову ми навчаємо студентів іноземної, зокрема, другої, яка вводиться з третього курсу? Додаткові німецьку чи іспанську наші студенти опановують саме через українську.

Зрештою, програма кожної навчальної дисципліни передбачає спілкування українською мовою. Тому нам було зовсім не зрозуміло, яким чином цю функцію мають виконувати «окремі модулі, блоки, теми чи дисципліни» — і яка в цьому потреба? Університет – не середня школа, ми навчаємо її вчорашніх випускників, які відбули процедуру обов'язкового зовнішнього оцінювання з української мови, яке є складовою нової системи всього циклу безперервної освіти. І чи не протирічить йому вимога повторного вивчення української мови у вищій школі на неспеціальних освітніх програмах?

До слова: від історії України всі неспеціальні програми у вишах відмовилися, посилаючись на те, що її вивчали в школі, і в цьому випадку НАЗЯВО не протестує. І що, тепер НАЗЯВО буде блокувати всі освітні програми неспеціальних факультетів вищої школи, у яких відсутня математика? Адже ця дисципліна також, як і українська мова, відтепер віднесена до обов'язкових зовнішнього незалежного оцінювання...

Автор цих рядків як гарант вказаної програми збирався про все це сказати присутнім на засіданні членам НАЗЯВО, але пан Бутенко не дав слова, хоч при розгляді інших програм він запитував щодо присутності гаранта й надавав йому можливість пояснити свою позицію.

Університет зміг детально викласти її лише членам ГЕРу, які ще в липні доскіпливо перевірили наші аргументи й одногосно повторно підтримали рекомендацію повноцінно акредитувати освітню програму «Світове українство в цивілізаційному поступі (з поглибленим вивченням іноземних мов)». За доброї волі НАЗЯВО можна було б повернутись до цього питання ще до початку цьогорічної вступної кампанії, аби не виникало сумнівів у батьків чи їхніх дітей щодо існування програми в майбутньому. Однак цього не було зроблено, тому розгублені батьки телефонували й писали постійно, прохаючи роз'яснень, відтак частина з них переконали своїх дітей вибрати іншу освітню програму. Тих же батьків, які таки зважилися оформляти контракти на платне навчання, в деканаті історичного факультету попереджали про ймовірність закриття програми, після чого їхнім дітям доведеться переводитися на інші.

Проте, навіть за таких обставин, поголоски заздрісних по-темному недоброзичливців про «непривабливість» ОП «Світове українство в цивілізаційному поступі (з поглибленим вивченням іноземних мов)» не дали їм бажаних результатів — повноцінна академічна група таки була набрана. Здавалося б, і члени НАЗЯВО, повторно розглядаючи наше питання, мали б врахувати це, як і позицію ГЕРу. Однак пан Бутенко на черговому засіданні 22 серпня знову відбувся своїм монологом про неувагу до вивчення української мови в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, нагримав на членів ГЕРу за їхню нібито безпринципність при повторному розгляді справи і вніс пропозицію відправити програму на повторну акредитацію.

Слова для пояснення гаранта програми він знову не дав, як і проректору нашого університету Андрію Гожику, — продовжився такий собі театр одного актора (за кошти нашого університету!), що вже не було дивним. Але ж чому жоден з членів

НАЗЯВО не захистив мого права на виступ — іншим гарантам знову ж таки давали слово!

Особливо в складній ситуації опинився мій знайомий — заступник голови НАЗЯВО Богдан Моркляник, котрий роками співав мені діфірамби, навіть особисто висував мене нещодавно на престижну всеукраїнську премію. А тепер він змушений був мовчати — на все, що спромігся, — заявив про конфлікт інтересів.

Що, в мене є такий з доктором технічних наук Моркляником? Чи в нашого університету як головного вишу держави, до якого аж занадто пильно приглядаються нині члени НАЗЯВО — це видно навіть неозброєним оком. Але ж усім відомо, що саме в нас сформовано найбільше основних традиційних наукових шкіл, якими Україна представлена перед світом. Зрештою, наш університет продовжує займати лідируючі позиції серед українських у престижних міжнародних рейтингах, чого чомусь не бачать висуванці в члени НАЗЯВО від інших вищих навчальних закладів, в основному периферійних, де такого рівня ще не досягли.

Я не маю жодних заперечень щодо присутності серед членів НАЗЯВО висуванців Університету економіки та права «Крок», Міжрегіональної академії управління персоналом, скажімо, але його склад був би більш авторитетним, якби там були представники Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Національного технічного університету «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, які залишаються флагманами освітнього процесу вищої школи України? На жаль, немає представника першого в Україні — Харківського національного університету імені Василя Каразіна? А наш народ уже давно сказав дуже мудро: дивись на першого...

Мені здається, що керівництво названих та інших правофлангових вишів нашої держави недооцінило ситуацію з таким підходом до створення НАЗЯВО, в основу якого покладено принцип самовисування його членів, без доповнення авторитетними вченими-педагогами від відомих університетів. Про це доводиться говорити тому, що, виявляється, перед своїм

прилюдним засіданням керівництво НАЗЯВО в закритому режимі попередньо розглядає рекомендації ГЕРУ, а потім головуючий, з урахуванням якихось додаткових рекомендацій чи прохань, лише озвучує ухвалу цієї наради без права оскарження з боку вищого навчального закладу.

А якби в складі НАЗЯВО були справді відомі авторитети, то вони могли б поправити свого головуючого. А без цього розвиток подій в описаному варіанті може призвести до своєрідного «розкуркулення» в системі вищої освіти України. Згадайте, як Москва організувала нам прелюдію до колективізації селянства через ліквідацію найавторитетніших хліборобів. Чи їми руками це робилося?

Тож чи звернули увагу фахівці Міністерства юстиції України, коли реєстрували відповідне положення про діяльність НАЗЯВО, на саме такий можливий розвиток подій? Адже так можна в ручному режимі впливати на одержання потрібного комусь результату. В даному випадку під правильними зовні гаслами про підтримку української мови — заблокувати підготовку фахівців, які вкрай необхідні сьогодні для роботи з нашими біженцями в різних країнах світу, аби вони постійно відчували турботу Української держави й не заманили їх на чужині до російських громад, як це вже відбувається у багатьох країнах Європи, про що повідомляли батьки наших абітурієнтів.

Чи не призведе це до втрати перевірених століттями національних традицій, а створення в такому вигляді спеціального органу для контролю за якістю вищої освіти й утримання його за кошти самих навчальних закладів, зрештою, до повної її руйнації, як і науки?

То до чого ж тоді розмови про автономію українських вишів, якщо їхній самостійний розвиток ось так можна розладнати?

Звичайно, виникає закономірне питання: в чому ж причина такої непоступливої нібито принциповості пана Бутенка? Позиція головного вишу країни щодо забезпечення навчального процесу спілкуванням українською мовою, яка нічим не обмежує її використання? Чи ж «українофобія» гаранта, бо ж, бачите, як він «блокує» цю справу!

Але чому ж тоді всім іншим освітнім програмам історичного факультету нашого університету, де також немає окремого вив-

чення української мови, акредитацію надали, в тому числі й ще одній програмі кафедри історії світового українства — «Практична (публічна) історія», а от ОП «Світове українство в цивілізаційному поступі (з поглибленим вивченням іноземних мов)», образно кажучи, підвісили на невизначеність?

Може особиста неприязнь до гаранта цієї програми, якого нинішній керівник НАЗЯВО особисто знає ще з 1990-х, коли пан Бутенко був у референтурі голови Проводу ОУН (б) пані Слави Стецько? Чи те, що я не влаштовую когось своєю науковою позицією, зокрема щодо підрахунку жертв Голодоморугеноциду 1932—1933 років? І саме за це прихильники зарубіжних наративів про втрати в 3,5—3,9 мільйона осіб (я ж стверджую про 9,1 мільйона тільки в УСРР) вже прямо звинувачують мене в українофобії. Тож, як тут доречними для них є ще й претензії до мене з боку НАЗЯВО в нібито упослідженні української мови. Та ще й у нинішній час протистояння з російськими ідеологемами. Все, як кажуть, складається...

Саме через це в розгубленості опинилася власне і наша діаспора — як вона має реагувати на те, що за її постійну турботу про Батьківщину на рідних землях не всі хочуть згадувати. Чи не зупинить це когось із заможних українців, хто хотів би за прикладом Григорія Степанця також передати у спадок генералу Залужному мільйон доларів, які останній пожертвував для ЗСУ? Як на це відреагує Світовий конгрес українців, котрий недавно закупив для ЗСУ 15 британських бронетранспортерів?

Як бути відомому правнику діаспори, довголітньому голові Світового конгресу українців Аскольду Лозинському, котрий з родинних статків уже передав для української армії 200 тисяч доларів, а разом з внеском очолюваної ним Фундації УВУ в Нью-Йорку та його приятелями ця сума вже сягає понад півмільйона?..

До речі, Фонд Лозинських цього року виділив кошти і для оплати навчання двох студентів ОП «Світове українство в цивілізаційному поступі (з поглибленим вивченням іноземних мов)», допоможе здобути відповідні знання про діаспору ще одному спудеєві очолювана уродженцем Батурина Миколою Кочергою Фундація Українського геноциду (Чикаго). Як їм, як

і щасливим студентам та їхнім батькам, буде дізнатися про те, що в Україні чиниться спротив вивченню історії діаспори, відтак бажаного фаху ці діти в нас можуть не здобути. А такий варіант комусь, очевидно, вже мариться з огляду на призначення повторної акредитації саме через ось такий розвиток подій.

Наша діаспора не тільки допомагає сьогодні Україні матеріально. Вона в країнах свого розселення активно впливає на владу з метою потужнішої підтримки рідної землі, а також делегує добровольців на передову, де в двобой з найбільшим воюючим українством вони збройно воюють за Україну і майбутнє всього світу. І скроплюють своєю кров'ю цю священну Велику Українську народну війну, за що ми всі маємо бути вдячні їм — від Президента до рядового громадянина.

...Звичаєве право нашого народу, про що має бути відомо випускнику Луганського державного інституту внутрішніх справ Андрієві Бутенку (за першою освітою він учитель історії), передбачає можливість одержати останнє слово кожному, хто постає перед судом. І тільки після цього оголошується вирок, про можливість оскарження якого тут же повідомляється. Оскільки такого не сталося на засіданні НАЗЯВО, де двічі мені не дали слова, змушений апелювати до широкої громадськості, в першу чергу до світового українства, яке ініціювало відкриття нашої кафедри в Шевченковому університеті.

[https://www.facebook.com/oleksiy.svitelskiy/posts/pfbid02741YZvysPh9DS1Pgyowk8sWVrEaKcoGDCo8JEFQ5CJY5yQsgimq6S2DER9NK8SBhl?__cft__\[0\]=AZVuEZfspdTVcH_kCC9D6KICEZ3FZh-SjXZ6kvibiPaARS42SeB_aXlKQh6SHxQ-b0YaGKf_GlbB6Kn9OrnjnUssAcktYLdyAJwtWPIpGywb2qge&__tn__=%2CO%2CP-R](https://www.facebook.com/oleksiy.svitelskiy/posts/pfbid02741YZvysPh9DS1Pgyowk8sWVrEaKcoGDCo8JEFQ5CJY5yQsgimq6S2DER9NK8SBhl?__cft__[0]=AZVuEZfspdTVcH_kCC9D6KICEZ3FZh-SjXZ6kvibiPaARS42SeB_aXlKQh6SHxQ-b0YaGKf_GlbB6Kn9OrnjnUssAcktYLdyAJwtWPIpGywb2qge&__tn__=%2CO%2CP-R)

<http://ukrpohliad.org/analytics/diaspora-voyuye-za-ukrayinu-a-khto-v-ukrayini-proti-diaspory.html>

<https://ukrsvit1.com.ua/zakordonne-ukrainstvo/ukrainska-diaspora-voiuie-za-ukrainu-a-khto-v-ukraini-protydiie-diaspori.html>

Сурма (Чикаго, США). — 2023. — 6 жовтня. [file:///C:/Users/PL/Downloads/SURMA-40\(69\)-web_c.pdf](file:///C:/Users/PL/Downloads/SURMA-40(69)-web_c.pdf)

Україна молода. — 2023. — 11 жовтня.

НЕ ВАЛИТИ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО, А ВИКОНУВАТИ ЙОГО ЗАПОВІТ!

Напередодні чергової річниці сумнозвісної Переяславської ради 1654 року в українському інформаційному просторі поширюються пропозиції про зняття пам'ятників гетьману Богдану Хмельницькому, відміни державних нагород і перейменування населених пунктів, пов'язаних з його іменем, Тобто, декомунізація торкнулася і цього видатного державника нашого народу.

Так, Переяславська рада стала тією подією, яка докорінно змінила вектор розвитку українства на цілі століття, принісши численні жертви населення й втрату державності, економічного й інтелектуального потенціалу, занепаду духовного життя. І сталося це після присяги на вірність єдиновірному, православному московському цареві Олексію Михайловичу. Тож тут якраз нібито й слухними залишаються слова Тараса Шевченка: «Ой Богдане! Нерозумний сину!...».

Печаль і гнів Великого Кобзаря від усвідомлення побаченого в Україні 1843 року після довгої розлуки з нею, можна зрозуміти. Але хіба не шукав Богдан Хмельницький іншого союзника протягом тривалої виснажливої війни з такою могутньою тоді державою, як Річ Посполита? Хто по-справжньому з європейських країн підтримав тоді відродження Української держави?

Зрештою, на згаданій уже Переяславській раді, як свідчить автор «Історії Русів», спочатку виявилася прихильність до союзу з Османською Портою: «Молоді чиновники та козаки висловили першу згоду свою на поєднання з турками, упевнюючи, що «у них військовий народ в особливій повазі та пошані, а для селян нема у них ні аренд жидівських, ні великих податків та індуктів, які є в Польщі; а що найважливіше, то нема у них кріпаків і людей на продаж, або крестьянства, як у Московщині тее водиться; і все те видно і ймовірно в сусідніх князівствах Молдавському і Волоському, котрі нам можуть правити за взірець. І коли нам за словами гетьмана неможливо пробути самими собою, без сторонньої протекції, то турецька протекція є від всіх інших надійніша і пожиточніша, і, не дивлячись на

їхнє бусурманство, кожен турок, що запрягнувся одною своєю бородою, ніколи вже присяги своєї не переступить і слова свого не зламає. Християнські ж клятьби і навіть присяги бувають лише маскою, під котрою ховаються лукавства, зрадництва і всілякого роду неправди; і найважливіші їхні дії, називані політикою та міністерією, що суттю своєю один хитрий обман, і чим обман той виходить більшим і шкідливішим, тим уславлюються і звеличуються творці його, як найперші в державах і єдині розумні у них люди або великі міністри і політики».

Але ж настрій був яким: «Волимо під царя східного, православного!...». Тож і присягали, цілючи православний хрест, хоч не мали на руках бодай якогось папірця про гарантії збереження всіх давніх прав і вольностей, як обіцяв на словах від імені православного московського царя його посол Бутурлін.

І вірили в це — гетьман, старшина, козацтво, поспільство, міщанство... Як, до речі, їхні нащадки вірили згодом запевненням російських соціалістів про майбутню рівність в Союзі РСР, як вірили на слово світовим демократам, коли під їхнє чесне слово про гарантії цілісності й непорушності наших кордонів і державної самостійності здавали ядерну зброю та її носії... Росії.

Та все ж таки: чому так глибоко повірили в благородство московського царя — бо православний, несправедні дії якого висвячувала церква?! Невже наше козацтво не бачило цього?

І бачило, і чуло в 1618 році, коли хресні ходи московської православної церкви зупиняли військо Петра Сагайдачного в Єльці й у самій «білокам'яній», відтак остання зуміла втриматися, а наше козацтво несподівано відступило з неї...

А потім хтось підказав тому ж Сагайдачному послати посольство до московського царя з пропозицією перейти до нього на службу з усім козацтвом. Цар не прийняв цієї депутації, похваливши лише за «усердность», але через півроку гетьман уже сам виїхав аж до московського кордону зустрічати єрусалимського патріарха Феофана, котрий перед тим в «білокам'яній» висвятив нового московського патріарха. І тепер козаки на чолі зі своїм гетьманом супроводжували Феофана до Києва, де «обточиша его стражбою, яки пчелы матицу свою».

І хтось підказав нашому гетьману, що вславився своїми походами на Москву, Крим і Туреччину, стати на коліна перед названим східним патріархом і просити його таємно висвятити відвертого москвофіла Йова Борецького на київського православно митрополита. І це дійство відбувається глупої ночі в церкві на Подолі.

На жаль, навіть не зажеврила тоді в козацького гетьмана державницька думка просити висвятити свого, українського патріарха в Києві, в справі якого не могли б втручатися ні москвини, ні поляки.

Зате Петро Сагайдачний погоджується за порадою Феофана присягнути, що ніколи не буде воювати проти Москви, розкаюючись за свій недавній похід і просячи в того відпущення за це гріхів. Феофан, як засвідчують тогочасні джерела, «с облитым от слез лицом» запевняв українського гетьмана, що в тому поході немає ніякого гріха і його, зрештою, легко загладити військовою проти невірних, тобто підштовхував козаків виступити проти Туреччини, яка вже готувала величезну армію під Хотин. Крім того, патріарх підмовив гетьмана, аби той написав листа до недавно настановленого там патріарха і його сина — царя Михайла Романова, розсипаючись перед ними похвалами.

Нововисвячений митрополит одразу ж став заявляти, що українців пов'язує з москвинами «одна віра, одно Богослуження, одне походження, язик і обичай». Маючи збройну підтримку козацтва, очолює антиунійний рух, відтак не прислухається до пропозиції греко-католицького митрополита Вельяміна Рутського щодо створення спільного українського патріархату в Києві.

В Україні розпочинається війна «Русі з Руссю», яка буде супроводжуватися не тільки релігійною полемікою, а й освячуватися кров'ю прихильників тієї чи іншої конфесії. Уніати вперто боронитимуться проти спроби поляків повернути їх на римокатолицизм, а православний митрополит Борецький проситиме московського царя Михайла Федоровича взяти Україну під свою опіку. Зрештою, митрополит Борецький «частіше, ніж хтось інший нагадував цареві о його історичних правах на Київ».

Цілий комплекс ретельно спланованої акції щодо взяття під

контроль українського духовенства, що має великий вплив на козацтво, з часом дає Москві можливість наполегливо втілювати в життя ідею підпорядкування останнього православному цареві. 15 серпня 1632 року митрополит Копинський, виступаючи на козацькій раді в Черняхівській діброві, заявив: «и он де духовный их чин, говаривали им, что де оне поедут на твое государево имя».

Уже через два місяці цю тезу повторює гетьман Андрій Діденко, який зібрав у Корсуні раду в жовтні 1632 року, про яку ми чомусь на згадуємо на кшталт Переяславської 1654 року: «И собралось черкас в Корсуне з гетманом с Ондрюшком Деденком з 2000 человек, а были из городов лутчие люди». І ось ці «лутчие люди» тоді «в раде и приговорили, что бить государю челом».

Тобто, як цілком справедливо з цього приводу зазначив Пантелеймон Куліш, наші православні «монахи перші возвістили стремління малоросів до нового центру русского світу». Саме вони, на глибоке переконання цього автора, надавали в Україні «православно русское направление».

Тому з огляду на це Богдану Хмельницькому було непросто відмовляти козацьку стихію від союзу з православним московським царем, тим паче, що козацька старшина сприймала його як угоду про військову допомогу єдиновірного правителя. Відтак Богдан Хмельницький, сподіваючись на московську збройну допомогу, 17 січня 1654 звертається до царського посланця Бутурлина з проханням, «чтоб рать его царского величества, которая на рубеже стоит, к Киеву поспешила...».

І московська збройна сила негайно рушила від Путивля українськими теренами на захід. Однак проти поляків чи литовців вона не пішла воювати, а вступила до Києва, з якого вже ніколи не вийде, облаштувавшись на монастирських городах Святої Софії, незважаючи на категоричні протести митрополита Сильвестра Косова. Останній навіть погрожував москвинам: «учнете на том месте ставити город, и я де учну с вами битися».

Митрополит Сильвестр Косів, який «его царскому величеству...николи не бивал челом, и не писывал, и его царской милости к себе не поискивал», з київським духовенством відмо-

вився присягати, оскільки він, мовляв, «как де под государеву высокую руку гетман Богдан Хмельницкой и все Войско Запорожское били челом, и он, митрополит, про то не ведал, а ныне он за государево многолетнее здоровье, и за государиню царицу, и за благоверные царевны должен бога молить».

А гетьман із старшиною тільки тепер почав готувати свій проект угоди з Олексієм Михайловичем. Цей документ, яким бачився статус України під протекторатом московського царя, увійшов в історію під назвою «Статті Богдана Хмельницького», склався з 23 статей. Їх мали розглянути в «білокам'яній» і дати свою відповідь. Та відповідь була проголошена в 11 пунктах так званих «Березневих статей», де вже були виписані обмеження для України, зокрема, в сфері міжнародних відносин.

Зрозумівши, в яку пастку заманило українців московське православне «благочестіє», Богдан Хмельницький взявся рішуче розширювати козацьке самоврядування на етнічних розселеннях нашого народу. Так, 1655 року він дав директиву наказному гетьману Данилу Виговському приймати присягу від православних мешканців надвіслянських теренів, куди прийшло спільне українсько-московське військо.

Гетьман також сам, всупереч бажанням москви, окреслює козацькі терени у нинішній Білорусі, призначаючи туди на початку 1656 року спеціальним універсалом Івана Нечая: «... от боку нашего зсилаем на полковничество в Білую Русь, до Могилева, Чаусов, Ново-Бихова і Гомля, і інших мест і мястечек і сел, там се знайдующих, аби там, застаючи на пограничу, постерегал, якоби той полк вцале бил захований для дальшее послуги...».

Більше того, на царські протести Іван Нечай заявив листовно до московського воеводи Репніна, «что полковничество Могилевское гетман Богдан Хмельницкий дал ему, Ивану, и там он хочет и велел ему над Белою Русью пановать и урять. Да он же пишетца полковником белоруским, могилевским, гомельским, чаушским».

Тоді ж козацька територія поширювалася і на захід. До Гетьманщини входять Турів, Пинськ, Лахва, Давидгородок, Янів і Любешів на Поліссі. Царському послу Василю Кікіну, який у

липні 1656 року прибув до Чигирина, гетьман подав свої пропозиції, аби кордон з Польщею встановлювався «як за давніх князів руських». При цьому царському послу роз'яснювалося, що «...від початку кордон у великих князів руських з польськими королями був по саму Віслу і угорський кордон».

Проте московська делегація на чолі з князем Микитою Одоевським питання про відновлення українсько-польського кордону по Віслу не поставила, натомість, не допустивши козацьких послів на переговори, заявила королівським послам: «А быти той Малой Росии и Волыни и Подолу царского величества к Московскому государству по реку Бугу во веки». А це відрізало від суцільного етнічного українського масиву Лемківщину, Надсяння, Холмщину й Підляшшя.

Тож така інформація була сприйнята в Чигирині гнітюче: «Полковники о том учили быть в великом сомнении, какимито мерами над ними учинилось». Тож коли на початку жовтня 1656 року тут відбулася загальна козацька рада для обговорення результатів Віленської комісії, і послі, що повернулися з Вільно, впали до ніг гетьмана й, обливаючись слізьми, говорили: «Погибло тепер Запорозьке Військо, помочі не маємо нізвідки, нема куди прихилити голову. Москва хоче віддати Україну назад ляхам — козацьких послів не допустили до посольського табору, як псів не пускають до церкви».

Розповідь послів так вразила Хмельницького, що кинувся «як божевільний, як такий, що зійшов з ума», і заявив: «Діти, ви тим не журіться! Я знаю, що з тим зробити! Треба відступити від православного царя! Підемо туди, куди нам вкаже Всевишній, — не тільки під християнського царя, але й під бусурманського». Тобто, Богдан Хмельницький тоді чітко сказав: геть від москви!

Підписанням Віленського миру 1656 року вона, по суті, перекреслювала ту переяславську усну домовленість, що давало нові карти в руки Богдана Хмельницького проти царського самодержавства. Відтепер український гетьман і сам починає рішуче відходити від «Березневих статей»: не платить ніяких податків, утримує понад 60.000 козаків Війська Запорозького, незважаючи на протести Олексія Михайловича, веде перего-

вори з Швецією, Угорщиною, Туреччиною, Польщею, Австрією. Не прислухаючись до застережень і прямих заборон з боку москви, продовжує розширювати кордони своєї держави. Більше того, перебуваючи на початку 1657 року в москві, полковник Павло Тетеря навіть заявив від імені Богдана Хмельницького, що той Віленського перемир'я між поляками й москвинами не визнає».

Усвідомлюючи власну помилку щодо переяславської присяги, гетьман тепер обмірковував нові політичні комбінації, до яких залучав сусідів України. Зокрема, наприкінці 1656 року Хмельницький активно включився у справу розподілу Польщі. За його наказом на допомогу Юрєві Ракоцію було направлено козацьке військо на чолі з полковником Антоном Ждановичем, що мав довершити приєднання західних «руських земель». Гетьман водночас розсилав універсали до тих, «хто-колвек горнутися маєть до Войска Запорожского, аби найменшое кривди не міли ні от кого і назначений висланий наместник наш того постерегати маєт, жеби нікому утяженья не було, хто приласце нашой і Войску Запорожском зостават будет; спротивних теж і Войску Запорожскому незичливих і неприхилних росказалисмо громить его, іначей не маєт бить над росказанье наше».

У березні 1657 року Богдан Хмельницький у спеціальному універсалі повідомляє про підданство Війську Запорозькому Старого Бихова: «їж з волю божое упаметавшим шляхта, месчани і вси обивателі... цале і вірне поддалися под владзу і протекцию нашу і присягу виконали нам, нікгде юж нікому іншому тоей фортеци не подадут, але во вік при Войску Запорозском оную заховати мають». З липня 1657 року до козацької території прилучаються землі Пинського повіту після того, як у Чигирині «приятно і прихильно прийняли послів, присланих від них для затвердження вічної дружби».

Таким чином набув розвитку незворотний процес розширення державних кордонів до історичних меж Русі. І цілком закономірно, що в цій ситуації для козацької старшини «найбільше природною розв'язкою було прилучення західних українських земель — Поділля, Волині, Галичини, Холмщини. Ці землі

були заселені вдвоє густіше, як Наддніпрянщина, мали старі осередки культури, вище розвинене хліборобство, заможні міста, та, що найважливіше, через них ішов торговельний шлях до Балтійського моря, одинокий шлях, котрим прямував експорт з України за кордон».

Хмельниччина стала й справді етапом максимальної мобілізації суспільної енергії українських народних мас. Їхня творчість проявилася в небачених до того військових успіхах, в економічному піднесенні, що давало можливість вести довготривалу війну з таким могутнім противником, як феодальна Річ Посполита. Сила козацької армії визначалася чіткою організацією її комплектування, складом командних кадрів, озброєнням, матеріальним забезпеченням, моральна сила — духом народу, вихованням його на кращих військових традиціях, починаючи з часів Запорозької Січі на Хортиці. Це й справді була, за словами зарубіжного вченого Гюнтера Штекля, золота доба для українця, його історії. Ім'я Хмельницького означало для нього майже завершену побудову окремишньої державності, виключна належність якої українському народові не могла викликати заперечення.

Зрештою, навіть ті історики, котрі засуджували українського гетьмана за акт Переяславської ради, змушені були визнати, що "жоден гетьман перед ним чи після нього не відігравав навіть і приблизно такої виняткової ролі в європейській політиці, як Хмельницький. Жодна важлива політична комбінація не відбувалася без його участі або хоч без того, аби з його особою не рахувалося. Це засвідчує велика кількість сучасних історичних трактатів про Хмельницького в Польщі, Німеччині, Італії, Франції, Нідерландах, Англії.

У роки визвольної війни гетьман був не тільки головнокомандуючим української народної армії. Його прерогативи полягали в таких функціональних обов'язках, як вирішення адміністративних, судових, фінансових і дипломатичних справ. Поєднуючи функції військової та адміністративної влади, він впливав на цивільне населення, закликаючи його до мобілізації економічних ресурсів народної армії, видаючи з цією метою спеціальні універсали про підготовку до походу.

Крім того, важливим для нас є те, на що справедливо вказував відомий теоретик вітчизняної воєнної доктрини Михайло Колодзінський: «Хмельниччина є доказом бойової спроможності українського народу. Це був єдиний момент у нашій історії, коли весь народ стояв під зброєю. Бо якщо взяти до уваги той факт, що Хмельницький виставляв 1649 року понад 300 тисяч війська, крім залог по містах і тих, хто був зайнятий виготовленням пороху, зброї, випасом худоби для війська, а також постачанням продовольства, то без зайвого перебільшення можна стверджувати: за Хмельницького буквально весь двомільйонний народ України брав участь у війні проти Польщі. Це була війна цілої нації проти ворога. Таку війну два століття тому вела французька революція».

А ось як написали для Наполеона-Бонапарта про провідника Української національної революції середини XVII століття: «Ніколи козаки не мали вождя, якого можна було б рівняти з Хмельницьким. Розумний, освічений, далекозорий, обережний у раді, відважний у битві, він зник витримувати найбільшу втому, невичерпний у втратах і засобах, активний у перемозі, гордий у поразках, іноді засліплений долею і завжди великий твердістю характеру, варварської поведінки супроти ворогів, але справедливий і великодушний для своїх товаришів. Він бажав надати козакам дисципліну, зробити з них націю, дати їм закони, приготувати їх до того, щоб були нацією, яку певно зробив би незалежною, якщо вона була б здатна до цього».

Він мав політичну волю узяти на себе провід революційної України в надзвичайно важкий для неї час і мав мужність визнати власну помилку щодо присяги самодержавній московії. А тому закликав українське суспільство відступити від православного царя...

Цей політичний заповіт виконав його наступник - гетьман Іван Виговський, який Гадяцьким трактатом 1658 року розірвав переяславську присягу, а перемогою в Конотопській битві через рік остаточно утвердив відмову від союзу з московією.

А чому це не втілилося в життя, може краще запитати в її доброго приятеля кошового отамана Івана Сірка, якого й досі

возвеличують у нас як доблесного народного месника? Адже це саме він своїм безрозсудним походом на Крим спровокував хана після цієї перемоги на погром Полтавщини — як помсту за розбишацтво запорожців на півострові якраз тоді, коли татари воюють спільно з нами під Конотопом. І це обернулося нашою поразкою й поверненням московської окупації...

1664 року Іван Сірко не тільки здобував для москви українські міста, але й просив царя, щоб той прислав своїх ратників до них: «посылайте, ваше царское пресветлое величество, ратных русских людей в Брянск, в Умань, в Кальник и в иные надобные города...».

Коли ж восени 1668 року новий гетьман соборної України Петро Дорошенко, якого Тарас Шевченко назвав «Сонцем Руїни», виганяв царських ратників під Глуховом з української землі, то хіба не Сірко організував похід запорожців з метою захопити столицю Гетьманщини Чигирин — аби відтягнути верховного головнокомандуючого від вирішальних битв з московськими окупантами? І закінчилося це новим поділом на дві України...

А втрата української присутності в Криму, де за ханським переписом 1666 року вона обраховувалася в 720 тисяч — чи не на совісті Сірка винищення її, в першу чергу народжених уже на півострові, через небажання повертатися в Україну, де вони ніколи не були, а відтак і вимушений перехід в мусульманську віру, щоб не загинути як неповоротці? У літописі Самійла Величка про це детально описано...

У народній пам'яті і в документах невдача переяславської присяги ніколи не виставлялася як свідомий злочин Богдана Хмельницького й козацької старшини проти української державності. Навпаки, з кожним роком, потім десятиріччями, століттями, а відтепер і поготів підтверджувалися віроломство, цинічний обман довірливих українців як нібито ж єдиновірних православних...

Бо якби Богдан Хмельницький свідомо завинив перед українським народом, то хіба б у 1917 році, на злеті нашого національного відродження, перший полк рідного війська в Києві назвали б його іменем? Вручили б йому освячений синьо-жовтий прапор?

Так, наш Великий Гетьман у безвиході помилився. Але він усвідомив свою помилку й привселюдно закликав виправити її. Через передчасну смерть він не здійснив цього. Але за 367 років ми мали не одну можливість виконати його політичний заповіт. Якщо досі не змогли, то ще не пізно виправитись.

До зброї всім українським світом!

<http://ukrpohliad.org/national-memory/ne-valyty-bogdana-hmelnytskogo-a-vykonuvaty-jogo-zapovit.html>

<https://www.facebook.com/oleksiy.svitelskiy/posts/pfbid02xXM-BeVF9Lvpe5sbkpcqSRtDgMZBuyPpyWE4c3vNEZB616BzYHXL-MACJmQSTszKfPl>

<https://ukrsvit1.com.ua/liudy/suspilstvo-pravo-lad/do-zbroi-vsim-ukrainskym-svitom.html>

<https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3814897-pereaslavska-rada-peredumovi-obstavini-i-naslidki.html>

ГАЛИЧАНИ В КИЄВІ: БОРОТЬБА ЗА СТОЛИЦЮ Й ДЕРЖАВУ

За останні три десятки років досить часто чується в українському політикумі про галицький П'ємонт. На початках відродження незалежності це було на вустах у багатьох, зрештою, й на всіх майданах, починаючи з Революції на граніті, кияни масово переймали той «дух, що тіло рве до бою», відтак здобували перемогу за перемогою...

Видатний мислитель Любомир Гузар до таких відносив і поширення впливу Української греко-католицької церкви, яку багато хто й досі вважає за галицьку, на Наддніпрянщину. І саме він наполіг спорудити Патріарший собор на лівому березі Дніпра в Києві, аби таким чином було засвідчено присутність цієї загальнонаціональної інституції на сході нашої держави.

Так, уже не раз траплялося в нашій історії, коли в найтяжчі її періоди Велика Україна звертала увагу на Галичину як П'ємонт власного національного відродження. Згадаймо «Слово про Ігорів похід», де Боян українського слова в трагічний для українства час, після погрому Києва 1169 року суздальським князем Андрієм Боголюбським й невдалого походу проти половців Ігоря Святославовича, сподівається саме на галицького князя Ярослава Осмомисла: «Високо сидиш ти на своїм золотоківанім престолі, підперши Гори Угорські (тобто Карпати) своїми залізними полками, заступивши королеві дорогу, зачинивши ворота Дунаю, справляючи суди аж до Дунаю! Гроза твоя по землях тече! Ти одчиняєш ворота київські; стріляєш з батьківського золотого стола салтанів по далеких землях!».

І галичани відгукнулися: об'єднані волинським князем Романом Мстиславовичем у відроджену державу українського народу вони 1202 року увійшли до Києва. Саме після цього новий правитель відновленої Русі ухвалить звернення: «Це, браття, знаєте, що в Києві є найголовніший престол у Руській землі й належить княжити на ньому найстаршому й найрозумнішому серед братії, щоб міг добре керувати й землю Руську всюди боронити й утримувати порядок серед братії, щоб не ображав

один одного і не нападав на чужу волость. А се нині бачим, що не те нині робиться ... Разом добре: коли небагато князів у Руській землі було і старішого слухали, тоді всі навколишні боялися й шанували і не сміли воювати, як бачимо нині. І якщо вам любо, то зійдемося до Києва і, подумавши, встановимо закон».

Відтак це планували обговорити на з'їзді князів, де «діявол довів до великого замішання». Виявилось, що місцева знать не готова до нового розвитку подій. Відтак Роман Мстиславович, володіючи Києвом, після Трипільського з'їзду князів змушений був його залишити й повертається до Галича.

Звідси, як йому здавалося, можна ефективніше вирішити проблеми утвердження відродженої державності, що були більш загрозливими на той час на заході. Саме тому Роман Мстиславович наступає до Вісли, де і гине, поховавши всі свої плани.

Підтримати наддніпрянців узявся його син Данило, котрий пішов захищати Русь у битві на Калці. Своєю кров'ю там він засвідчив відданість ідеї відродження соборної держави, за що боровся його батько. Тож цілком зрозуміло, що скріпивши свої тили на заході перемогою над ятвягами в 1237 році, Данило Галицький наступного року вступив до Києва, який знову включається до складу Галицько-Волинської держави. Однак він, як і його батько, не переніс столицю до Києва, а повернувся на захід, залишаючи в золотоверхому свого посадського воєводу Дмитра.

Зрозуміло, що Київ у цей час був не той, яким його знали до варварства Андрія Боголюбського. Тому й не дивно, що коли в 1240 році Батий з високого пагорба над тоді ще повноводою Либіддю дивився на місто, то перед ним уже не підносився легендарний град «матері городів руських», а лише тінь його колишньої величі.

Її могла повернути лише власна збройна сила, яка почала розростатись з розвитком запорозького козацтва в другій половині XVI століття. Однак це занепокоїло Москву, що вже натягувала на себе тогу Третього Риму. Тож вона через східних патріархів, що їздили до неї за милостинею через українські землі, намагалася посилити свій вплив на козацтво, засновуючи далекоюжні політичні проекти в регіонах нашого західного розселення.

Зрештою, цей план втілювався через заснування братств, де непомітно поширюється москвофільство. З його рядів висунуться особливо здібні, яких просуватимуть на схід, а там уже панує українська вольниця. Якраз нею й намагаються оволодіти через православ'я, що водночас уособлюється з московою, бо там сидить на троні єдиновірний цар, якого саме галичани вже з 1592 року величали повелителем «всієї московії-росії» за те, що дав гроші на ремонт православної Успенської церкви.

Так, починали галицькі москвофіли зі Львова, а коли вони, зокрема Іов Борецький та Ісає Копинський за підтримки свого земляка Петра Сагайдачного перебралися до Києва, то вже «завопили» про одвічну єдність з москвинами й проситимуть їхнього царя взяти Україну під свою опіку. При цьому в листах до «білокам'яної» згадані владики визнавали за московськими князями, а потім і царями право на Київ й українські землі.

Тож 15 серпня 1632 року митрополит Копинський, виступаючи на козацькій раді в Черняхівській діброві, заявив: «и он де духовный их чин, говаривали им, что де оне поедут на твое государево имя». І вже через два місяці цю тезу повторює гетьман Андрій Діденко, який зібрав у Корсуні раду, на кшталт Переяславської 1654 року: «И собралося черкас в Корсуне з гетманом с Ондрюшком Деденком з 2000 человек, а были из городов лутчие люди: от Белые Церкви полковник Дацко, а с Черрина полковник Тараско, ис Корсуни полковник Миско Пивоваренков, из Переясловля полковник Олихвер, из лубен полковник Лавринко, ис Черкас войсковой судья Яцына, из Жолнина же войсковой судья Гирия, ис Киева сотник Кизим и изо всех городов. И приговорили в раде, что им от крестьянские (християнської. — В. С.) веры не отступить; будет на них ляхи наступят, а их мочи не будет и им бить челом государю и великому князю Михаилу Федоровичю всеа Руси, чтоб государ их пожаловал, велел принять под свою государскую руку, а они, белорусцы и черкасы, учнут за свою веру стоять по Днепр».

Відтак українське духовенство через посильних монахів намагалося чимдуж повідомити про це царя. З цього приводу Пантелеймон Куліш тонко підмітить, що «монахи перші возві-

стили стремління малоросів до нового центру русского світу». Саме вони, мовляв, надавали в Україні «православно русское направление».

Греко-католиків, до речі, православні не пустили на ту Корсунську раду, «чтоб они про их думу не ведали». За великим рахунком, аби не знали, що та рада дала добро на переселення українського населення до московщини, що обезкровлюватиме Україну. Вже з 1633 року спостерігається тенденція до переходу окремими козацькими родинами під владу московського царя, яким позитивно сприймається цей виснажуючий нашу націю процес.

Це не могло бути порівняним до втечі селянства чи городян на межу Дикого поля чи в пониззя Дніпра, коли витворювалося українське козацтво. Тоді втікачі ставали вільними людьми. Тепер же перехід під владу московського царя означав повне підпорядкування йому з наступною асиміляцією українських біженців, тобто остаточною втратою їх для рідного народу.

Чи розуміли наставлені за ініціативою Петра Сагайдачного владики відновленої Київської православної митрополії, що вони задля задоволення своїх амбіцій, які вимірюються кількістю одержаних у москві соболів, ведуть свою паству в пастку, з якої буде неможливо вибратися? Це в москві добре розуміли, як можна використати українське духовенство, котре закликає свою паству кидати рідну землю і йти на чужину працювати на єдиновірного православного.

Занесене холодними вітрами з півночі насіння москвофільства, хоч і кволо, але проростало в Галичині і в наступні роки. Щоправда, в умовах Австрійської імперії, де уніати не зазнавали утисків, з їхнього середовища вилонюється ідея українського національного відродження, що поширюється славнозвісною «Руською трійцею». Вона, а згодом і потужний революційний здвиг українства, який розростається з початком «весни народів» 1848 року, змогли приглушити чуже нашпигування щодо нібито спільного походження двох різних народів. А лояльність австрійської влади до демократичних перетворень дала можливість відродити традиції нашої державності через створення Головної Руської Ради у Львові, що протягом трьох

років координувала дії проукраїнських політиків Галичини, Буковини й Закарпаття.

Згодом це розвинеться в діяльність «Просвіт», Літературного, а потім і Наукового Товариства Шевченка, до голосу яких прислухатимуться українці не лише в Австро-Угорщині, а й на Наддніпрянщині. Це дасть потужний імпульс і розвитку української політичної думки. «Україна ірредента» галичанина Юліана Бачинського передуватиме остаточній викристалізації ідеї національного відродження, що найбільш осяжно буде висловлена в «Самостійній Україні» наддніпрянця Миколи Міхновського.

Там, у Львові, остаточно формуватиметься світогляд і наукова концепція Михайла Грушевського щодо походження українства, туди час від часу прибуватимуть молоді політики з-під російського впливу, аби розглядати плани боротьби за визволення рідної землі. Крім того, в Галичині відроджується власна збройна сила, що бере за основу традиції козаччини — через «соколи» й «січі», якими зарясніли тамтешні міста й села.

Ось тут і постала перед галичанами, за словами Івана Франка, «велика історична задача — допомогти російській Україні в тяжких переломових хвилях і потім, у початках, у закладах великої праці — здвигнення нашої національної будови в усій її цілості» — це головний лейтмотив у його статті «Отвертий лист до гал. української молодіжи» від 1905 року.

При цьому Великий Каменяр напучував своїх молодих земляків: «Ми мусимо навчити ся чути себе Українцями — не галицькими, не буковинськимн Українцями, а Українцями без офіціальних кордонів. І се почуте не повинно у нас бути голою фразою, а мусить вести за собою практичні консеквенції. Ми повинні — всі без виемка — поперед усього пізнати ту свою Україну, всю в її етнографічних межах, у її теперішнім культурнім етапі, познайомити ся з її природними засобами та громадськими болячками і засвоїти собі те знане твердо, до тої міри, щоб ми боліли кожний її частковим, льокальним болем і радували ся кожним хоч і як дрібним та частковим її успіхом, а головно, щоб ми розуміли всі прояви її життя, щоб почували себе справді, практично частиною його».

А ще Іван Франко застерігав галичан: «... коли на російській Україні не сьогодні то завтра повстануть десятки таких центрів, якими тепер являють ся Львів та Чернівці, ся наша передова роля скінчила ся. Ми мусимо почувати себе не піонерами, але рядовими в великім ряді і не сьміємо своїх дрібних, льокальних справ виставляти як справи всенародні, своїх дрібних персональних амбіцій висувати на першу лінію загального інтересу».

Ця постава видатного галичанина була належно оцінена наддніпрянцями. Зокрема, в статті «Поет національної чести» полтавець Симон Петлюра зазначав: «Франко не тільки співець прекрасного і не тільки віщун національного оновлення. Він — «муж світла», мудрий, бо знає людську душу взагалі і зокрема українську душу. Він зрозумів цю душу і в минулій долі українського народу, і в виявах її в сучасності. Через це Франкові ідеї висловлені в художніх формах, особливо цінні, бо відчуваєш, як глибоко продумав він їх та усвідомив, і як палкість та пристрасність настроїв гармонійно злилися зі зрілістю та психологічною обґрунтованістю думки».

Слово Івана Франка впливало і на формування січового стрілецтва, що з початком Першої світової війни під синьо-жовтим прапором піде «визволяти братів-українців з московських кайдан».

А як це конкретно зробити, підказав галичанин Андрей Шептицький, приїзд котрого уже в травні 1917 року до Києва порівнювався в Центральній Раді «з в'їздом гетьмана Хмельницького...». І він з найвищої тоді української трибуни поставив завдання перед нами: «Та якою не була б ця «нова» Росія, все одно вона добровільно не зречеться своєї влади над Україною. Україна занадто ласий кусок для Росії, тому вона так легко не зречеться його. Якщо Україна хоче жити вільним життям, то мусить обов'язково відокремитись від Москви. Вона мусить стати незалежною державою, шукати собі союзників між іншими вільними народами і державами, які піддержали б її слушні вимоги та допомогли б в боротьбі проти московської агресії...».

Уже в травні 1917 року військовополонений галичанин Євген Коновалець звернувся з російського Царицина до Центральної Ради про готовність стати на службу Україні. Він і очолює січове стрілецтво, яке першим прийшло на допомогу з Галичини до Києва в 1917 році, залишалось воно там і в наступному, коли підтримало повстання проти гетьмана Скоропадського за його союз з білою росією. Коли ж Директорія УНР під ударами червоної москви не втрималася в столиці, відступили звідти з важкими боями й січові стрільці.

Треба відзначити, що поряд з січовим стрілецтвом у Києві тоді активними були галицькі студенти й гімназисти. Це особливо проявилось в січні 1918 року, коли галичанин Король найбільш активно агітував студентів Університету Святого Володимира за створення бойового куреня, що піде захищати Україну від агресії російських більшовиків.

У лютому 1919 Головний отаман військ УНР Симон Петлюра, під керівництвом якого, за логікою, після Акта злуки 22 січня 1919 року мали бути і збройні формування її Західної області, прибув до Ходорова для переговорів з представниками Антанти. Від її імені французький генерал Бартелемі пропонував тимчасово розмежуватися з поляками по лінії Сокаль—Львів—Миколаїв—річка Стрий—Дрогобич. За таких умов Антанта визнавала УНР і допомагала їй збройною силою вигнати російських окупантів з українських теренів.

Це був тимчасовий вихід із ситуації на зразок того кроку, який вчинили російські більшовики, коли в березні 1918 року підписали важкий для себе Брестський договір з німцями, рятуючи свою владу, за що Леніна його соратники також називали зрадником. (Цей договір тодішні московські правителі негайно зламали, як тільки Німеччина програла в Першій світовій війні).

Про ймовірність такого підходу до вирішення української проблеми завчасно передбачав у згаданій вище статті й Іван Франко: «Нам треба ясно зрозуміти і відчутти і мати на тямці, що польсько-українське питане не буде від тепер рішати ся у Львові, але обхопить боеву лінію безмірно ширшу і кожний його етап буде рішати ся і у Львові і в Чернівцях і в Каменці Подільській і в Житомері і в Київі».

Однак галичани не пристали на пропозицію Антанти. Вони не дослухалися аргументів Петлюри про те, що Українська держава тільки тоді постане, коли вона утвердиться на Наддніпрянщині. Заявляли про власну спроможність розгромити поляків, мовляв, нас розсудить вогонь і залізо.

Закінчилося це тим, що у червні 1919 року Українська галицька армія під натиском поляків змушена була перейти Збруч і влитися до складу війська УНР. Тепер Симон Петлюра доручив відділам УГА брати Київ. Вони його і взяли. За словами Олександра Лашенка, з'єднана армія — «обідрана, голодна, боса — здобула 31 серпня 1919 року Київ і освятила його; Київ перестав бути збіговищем крамарів і блудниць! — за Київ і в Києві знову пролилась українська кров, і Київ пролив свою кров за Україну, і Київ став знову щитом, заборолом муром, городищем, Городом України, і став Столицею України. І став столицею Київ, бо через століття несе благословенство Столицею бути! А ставши Столицею, пов'язує свій простір, поле вже не розбігається в безкрає, і хаос формується, з безодні небуття виступає земна твердь, обновлюється українська земля, і небо піднімається в гору «блакитними вежами».

А далі цей автор додавав, що «Днем 31. Серпня народ викупив свою Столицю, запричастився її кров'ю і духом! Дня 31. Серпня на балкон київської ратуші скеровано рушниці, все затихає, і на балкон виходить козак й тріскає держало і падає вниз прапор ворожий; прапор підхоплює сотник Божко й, спинивши раптово коня, що він аж сідає на задні ноги, кидає ворожий прапор під ноги коневі отамана, а з натовпу вибігають дві жінки й простягають прапор поперек вулиці, і через ворожий прапор входить з'єднане військо в Столицю; і Столиця одягається в славу своїх прапорів, і тоді слава Столиці наповнюється».

Здавалося, все, з «низького» народу стаємо поступово в горінні й муках знову суверенним народом — нацією, що вже має під собою власну землю, а над собою власне небо, й що несе в самому собі свій власний авторитет, що чує в самому собі своє право і свою правду... Київ здобуто не парламентськими теревеннями, а збройним чином».

Але одразу ж і здали — якось командування колишньої УГА не подумало про першочергову необхідність узяти під контроль мости через Дніпро, через які денікінці без проблем зайшли в місто з лівого берега. Тобто, повторилася ситуація із задачею полякам Львова в листопаді 1918 року, коли місто та його околиці парадували на честь проголошення Західно-Української Народної Республіки, і ніхто не подумав узяти під контроль залізничний міст через Сян у Перемишлі, через який ешелони польських стрільців без проблем проїхали з Кракова.

І ось там, «де срібнолентий Сян пливе, — писав учасник подій 1918 року Яким Ярема, — отам і першопочатки нашої невдачі. .. Найважливішою задачею нашої стратегії в перші дні листопада повинно було бути створення міцного кордону більщ-менш по лінії, яку означає ріка Сян. Усі зусилля мусили б бути спрямовані на Перемишль, Ярослав, Сянік. Уперед треба було забезпечити за собою ці найдалі на захід висунуті стратегічні пункти. Львів мав другорядне значення до хвилі небезпеки лінії Сяну».

Та оскільки події розвивалися швидкоплинно, «кожна закутина чи повіт уважали себе окремими й самостійними в своїх межах, і навіть на гадку їм не приходило, що їхній успіх залежний від успіху всієї країни». Зрештою, «у краю очі всіх були звернуті на Львів. Що діється в Перемишлі, над Сяном, мало хто цікавився. Загальне переконання було, що справа наша залежить від вислідів боротьби за Львів. А наслідок того такий, що ми слушний час прогали, й лінію по Сяну майже без бою втратили. Тим долю Східної Галичини вже в перші листопадові дні якби втрачено».

Коли ж відділи УГА за спиною Уряду УНР восени 1919 перейшли на бік Денікіна, й українська державність опинилася в так званому чотирикутнику смерті, тоді для її збереження розпочалися переговори з поляками про збройну підтримку та визнання, але вже не по лінії Сокаль—Львів—річка Стрий—Дрогобич, а по Збручу — на майже 200 кілометрів східніше...

Провід відновленої ЗУНР на чолі з Петрушевичем розірвав усі відносини з УНР, добиваючись визнання власної самостійності з боку Заходу. В еміграційному центрі цього державного утворення тоді так і не зрозуміли роз'яснення Симона Пет-

люри, що українська держава тільки тоді постане, коли вона утвердиться по лінії Дніпро—Чорне море. Тобто тоді, коли її центр буде в Києві, а не у Львові.

Проте галицька група Петрушевича воліла брати з москви гроші на своє існування, як колись львівські братчики від «єдиновірного, православного царя». І закінчилося це тим, що впала як УНР, так і ЗУНР...

Першими з галичан цю помилку зрозуміли колишні січові стрільці, котрі воювали за УНР на Наддніпрянщині. Засновуючи Організацію українських націоналістів, вони в її основоположних завданнях записали боротьбу за Українську Самостійну Соборну Державу. І в 1939 році відрядили Романа Шухевича допомагати утверджувати Карпатську Україну, а в червні 1941, проголосивши відродження Української держави у Львові, послали похідні групи на схід відновлювати її на всіх етнічних теренах нашого народу, а центром визначили саме Київ, де планували передати державну владу законно обраному соборному представництву.

Гітлерівці не дозволили втілити цього задуму в життя, відкривши «справжнє полювання на українських націоналістів». Однак передові групи ОУН таки добралися до Києва і розпочали тут націоналістичну роботу. Зокрема, сюди прибув Дмитро Мирон, призначений на Крайового провідника Осередньо-східних земель (ОСУЗ), а також інші галичани.

Вони тоді по-справжньому усвідомили значення цього міста, про що Тарас Шевченко колись чітко висловився лише однією фразою: «Святий Київ наш великий». Ось як описав свої враження Дмитро Мирон у листі до дружини від 14 жовтня 1941 року: «В зелені й бронзі дерев достойно і величаво розсівся Київ на горбах, немов Володар на престолі. Робить враження другого Риму і своєю красою, і величчю, і сивою давниною. Так і відчуваєш благословенство святого Андрія... Словами не опишеш усієї краси й багатства вражінь. Варто було все найважче перетерпіти, щоб бути в Києві та його здобути. А таки здобудемо його колись, бо він наш, органічно наш, як і Дніпро... Краса, велич, достойна задума й культура Києва надихає

людину новими думками. В Києві відчуваєш, що дивляться на тебе віки й великі, незнані предки. Як оглядаєш, або ходиш святими місцями Києва, так і чуєш, як росте у тобі якась нова сила. Так мусіли колись відчувати ті, що йшли до Святої Землі й Єрусалиму... Для величавого, всеоновлюючого, незнищимого міту Києва варто жити, працювати й віддавати всі сили...».

Галичанин Дмитро Мирон віддав в ім'я цього навіть своє життя, застрілений у Києві гітлерівськими окупантами. На його смерть наказом крайового провідника ОУН на східноукраїнських землях у вересні 1942 року проголошувалося «а ні на хвилину не зупинятися, а ні трошки здригнутися під ударами ворога, а йти безстрашно, впевнено, безупинно вперед шляхом розбудови ОУН на СУЗ, шляхом боротьби за соборність українських земель, шляхом боротьби за Українську державу...».

У роки Другої світової проявилися й інші риси в середовищі галичан. Видатний син цього краю Микола Шлемкевич одну з них назвав галичанством: «Вона виявила себе і в організованості Українського Центрального Комітету підчас війни, що признають і американські знавці тих часів; вона виявилася і в дивізійних формаціях підчас і після війни. Це ж завдяки тій готовості до масової, солідарної і дисциплінованої постави, впродовж одного року виросла та — в щирій інтенції її учасників — українська бойова сила. Та риса жила далі в Українській Повстанчій Армії, в якій галицька молодь, раз повіривши, далі боролася за Україну навіть тоді, коли її провід здобув собі вже нові «держави» по таборах Німеччини...».

У цей повоєнний час провідник воюючої України галичанин Роман Шухевич, не пігмей, як хотілося б його представити декому, відмовився йти на Захід. Цей видатний державник, котрий в умовах невимовно важкого підпілля зумів не тільки вистояти п'ять жорстоких років, а й накреслити план збереження повстанських кадрів через впровадження їх у різні легальні структури на сході України. Він чітко зрозумів, що доля України буде вирішуватися не в Галичині, а на Наддніпрянщині, тож заповідав, аби там розгорнули широку національно освідомчу працю, насамперед серед молоді.

Інший галичанин, з ім'ям якого тоді пов'язувалася боротьба за відновлення власної держави, — Степан Бандера навіть був переконаний, що це відродження буде освячуватися голосами українських комуністів. Зокрема, з центральних, південних і східних регіонів.

Ті ж з молодих патріотів, хто залишався в Галичині, мали за мудрою порадою вчителів і батьків, вступати до технічних вишів, де ідеологічний контроль з боку репресивних органів радянської влади був меншим, опановувати науку управління народним господарством, аби в слушний час бути готовим до розвитку економіки відродженої української державності.

На інше галицька молодь не могла розраховувати. Кар'єрний ріст їй був обмежений, а виявлений патріотизм жорстоко карався. Скажімо, геніальний композитор-пісняр Володимир Івасюк 1979 року був фізично знищений московським режимом, а відомий поет Ростислав Братунь, який заявив про це на похороні, на другий день був увільнений з посади голови Львівської письменницької організації й дуже довго поневірявся без роботи.

Але як тільки повіяли вітри свободи з початком горбачовської перестройки, молоді галичани одразу ж прибули до Києва піднімати столицю на боротьбу. Це вони першими принесли знання про національну символіку, а найбільш активним у їхньому поширенні був Богдан Якимович.

Це ж галичани, зокрема, брати Богдан і Михайло Горині, повернули нам традицію соборності, ініціюючи в січні 1990 року Акт Злуки, сув'язь якого знову поєднала Україну від Львова до Києва. Це ж галичанин Дмитро Павличко погрожував задушити Голову Верховної Ради ще УРСР Леоніда Кравчука, якщо той не поставить на голосування 24 серпня 1991 року Акт про проголошення незалежності України — поки в москві не оговталися! А коли на Всеукраїнському референдумі 1 грудня 1991 року цей доленосний документ був підтверджений всенародно, за Збручем остаточно зрозуміли, що доля України вирішується в Києві, відтак забувається і про Галицьку асамблею, діяльність якої могла повторити трагедію 1919 року.

У ХХІ столітті галицька молодь поряд з досвідченими вже

життям земляками була на Київському Майдані. Серед них були й ті, котрих мені довелося супроводжувати пізнім вечором 19 лютого 2014 року зі Святошинського передмістя до Хрещатика. Вони прибули до столиці окремою сотнею з Львівщини, аби забрати владу в узурпатора Януковича, який розпорядився стріляти в мирних маніфестантів.

Владу у втікача-зрадника таки тоді забрали. Історія зафіксувала при цьому політичну волю заступника Голови Верховної Ради галичанина Руслана Кошулинського, котрий тоді зумів зібрати парламент для ухвалення доленосних рішень, зокрема, припинення кровопролиття на Майдані. А от чи по-справжньому розпорядилися тоді одержаною владою? Чи не занадто довго ділили посади, що призвело до трагічних подій у Криму й Донбасі, які й підштовхнули росію розпочати агресію проти незалежної Української держави.

Справжні галичани серед перших пішли на схід збройно захищати Україну, на передовій вони й досі, де з українцями з різних регіонів, а також добровольцями з інших країн, багато з яких російськомовні (через це у них немає непорозумінь), захищають Україну від спільного ворога. Один з них — мій студент Юрій Сиротюк, заступник голови політичного об'єднання «Свобода», поряд з ним перебував під Бахмутом і аспірант нашої кафедри Володимир Кременський...

А от ті, хто залишився в Києві, чи завжди вони до кінця усвідомлюють справжню роль Галицького Р'ємонта для утвердження Української державності в нинішній час. «Щастя усміхається до людини, а так само до народів дуже рідко й то тільки на короткий час, - наголошував відомий теоретик української військової доктрини Михайло Колодзінський. — Хто вміє його схопити обидвома руками, той переможець, а хто прогавить відповідний момент, пізніше буде виправдувати свою непорядність наріканням на брак зброї, лихі обставини, брак союзників...».

Так уже було в нашій історії. Але сьогодні йдеться не лише про бойові дії проти росії на півдні й сході України. Адже москва хоче забрати в нас не тільки території, а й позбавити історичної пам'яті. Тож з якого доброго дива революційні га-

личани погоджуються на московські наративи щодо «всесоюзного голоду», в якому Україні виділено ще компартійним кремлем квоту втрат лише в 3,5 мільйона осіб, хоч історико-криміналістичною експертизою в рамках досудового розслідування Служби Безпеки України встановлено, що ця кількість сягає 10,5 мільйона? І чому це так палко оту московську цифру підтримали патріотичні інституції й окремі особи з числа нинішньої еліти Галичини, які не мають жодного відношення до підрахунку жертв Голодомору-геноциду 1932—1933 років?

Після перемоги виникнуть й інші питання щодо збереження історичної пам'яті, бо не годиться, коли її національні традиції бездумно розмиваються чужими стандартами, які дозволяють відмовитися від рідної мови, історії, культури. Не за це галичани з наддніпрянцями тримають важкий фронт на півдні й сході України.

Бо ж усе більше рясніють державні прапори біля свіжих могил на сільських і міських цвинтарях за Збручем, Дністром, карпатськими перевалами, як і на Волині, Київщині, Слобожанщині — по всій Україні...

Могили героїв-галичан з'явилися і на Аскольдовій могилі в Києві. Першим там став на вічну вахту біля Меморіалу Крутянців уроджений у Нью-Йорку Марко Паславський, мати якого походить з Тернопільщини. Там упокоївся і Герой України лейтенант Дмитро Коцюбайло з Прикарпаття, перед труною котрого став на коліна Головком Валерій Залужний. До речі, поряд на цьому святому місці упокоївся легендарний пілот Андрій Пільщиків з Харкова, пам'ять про якого пов'язується з образом «Привид Києва».

Важливо, що всім серцем з українцями й ті галицькі криванки, котрі народилися на чужині. Такі допомагають морально й матеріально нашим Збройним Силам. Скажімо, колишній Президент Світового Конгресу Українців, уродженець Нью-Йорка Аскольд Лозинський не тільки щоденно атакує американських політиків, аби прискорювали збройну допомогу нашим захисникам, але своєю родиною передав у фонд оборони землі своїх предків майже 300 тисяч доларів.

Тож хочеться дуже вірити в одне: якщо знову у Львові протече дах якоїсь церкви, то на його ремонт галичани зможуть зібрати кошти на місці. Щоб не просили їх на стороні, як це було понад п'ять століть тому. За що й досі платимо кров'ю всіх українців.

<http://ukrpohliad.org/national-memory/galychany-v-kyievi-borotba-za-stolytsyu-j-derzhavu.html>

<https://www.facebook.com/oleksiy.svitelskiy/posts/pfbid0uGCf1ohZPzKGVzCQtiyDKA7ymYyCb8GApUTdjuqE4BfYPmvfTou9XVhbzh6o4F1Rl>

<https://ukrsvit1.com.ua/zakordonne-ukrainstvo/diaspora/halychany-v-kyievi-borotba-za-stolytsiu-j-derzhavu.html>

БАЙДУЖІСТЬ СТАРШИХ НЕ ПРИНИЖУЄ ЗДВИГ ЮНАКІВ-ГЕРОІВ

Героїчний чин українського юнацтва під Крутами понад сто років тому особливого значення набуває нині, коли продовжується російська агресія проти України. Жертовність крутянців спонукала не одного молодого сучасника, зокрема, й студентів, узяти зброю й піти захищати рідну землю від нашого одвічного ворога. І багато таких звитяжців повертаються нині до своїх вишів уже накритими державним прапором.

Для колективу Київського національного університету імені Тараса Шевченка такі прощання зі своїми вихованцями справді мають особливий щем, бо ж це саме в його стінах у січні 1918 року й формувався Студентський курінь, який вирушив під Крути.

На жаль, й досі не знаємо імен усіх героїв, відтак кожна нова вісточка про події того січневого дня під Крутами допомагає заповнювати прогалини нашої історичної пам'яті. У контексті цієї проблеми надзвичайно цінною є знахідка невідомих споминів про створення Студентського куріня, що відкриває для нас не тільки нові деталі того запального юнацького здвигу ще в стінах університету, а й нові імена тих, хто був готовий піти у вічність задля перемоги української ідеї.

Насамперед йдеться про автора цих спогадів Степана Матвієнка, щодо якого раніше я не знав, тому в списку учасників бою під Крутами й відомих похованих згодом героїв, котрі вміщувалися в підготовлених мною збірниках «Героїка трагедії Крут» (2004 і 2008) цього прізвища не значилося. Як можна зрозуміти з його листування з відомим учасником українських національно-визвольних змагань 1917—1921 років Панасом Феденком, яке зберігається в Слов'янській бібліотеці в Празі, Степан Матвієнко був як доброволець на фронтах Першої світової війни й був двічі поранений й знав її будні досить докладно.

Автор пропонованих спогадів мав військові навички вже до початку тієї війни. Ще 1911 року він брав участь у військовому огляді в Санкт-Петербурзі від 8-го одеського зведеного полку й навіть доповідав цареві. Тож на тому першому студентському

зібранні в Університеті Святого Володимира, де ненавчене військовій справі київське студентство активно агітувало йти боронити рідну землю зі зброєю, він слушно зауважив про необхідність військового вишколу, перш ніж брати її до рук.

Однак, як свідчить Степан Матвієнко, юнацький патріотизм аж зашкалив емоційними звинуваченнями на його адресу після наведених зауважень. Тому він негайно ухвалив рішення йти разом з учасниками зборів під Крути, а відтак став очевидцем подій, які розгорталися там у бою проти московських нападників.

Про свої враження він багато років не писав, можливо тому, що мав прохання від відомого українського діяча Євгена Чикаленка — не затьмарити героїку крутянського чину. І він дослухався цієї поради — мовчав більше десяти років. За цей час емігрував до Бразилії, звідки повернувся до Європи. Закінчив, як можна зрозуміти з його листування, Українську господарську академію в чеському місті Подебради, після чого поїхав до Бесарабії, де в рідних Бендерах мешкала його мати.

Влаштувавшись на роботу, відновив контакти з викладачем свого вишу Панасом Феденком, котрий і попросив його написати спогади про бій під Крутами. Степан Матвієнко виконав це прохання, а Панас Феденко зберіг його лист у своєму архіві. Дякуючи працівникам Слов'янської бібліотеки в Празі, він зберігся до наших днів і сьогодні оприлюднюється.

Непересічність цих спогадів полягає і в тому, що їхній автор Степан Матвієнко досить критично оцінює дії тодішньої влади, яка не спромоглася організувати захист України від червоної московської агресії. В цьому він вбачає й ту трагедію, яка сталася під Крутами з військово-нефаховою українською молоддю. Справді, хіба не вина Центральної Ради в тому, що вона під тиском Володимира Винниченка змусила піти у відставку свого військового міністра Симона Петлюру, після чого організовані ним перші українські збройні відділи розійшлися ділити землю на заклики більшовиків, які почували себе дуже вільно в Україні.

Тому й не дивно, що коли посунула з півночі на Київ московська орда, в якій були переодягнені в матроські бушлати випущені з орловської централі рецидивісти, то не було кому

захищати столицю Української Народної Республіки. Відтак байдужість провідників Центральної Ради до організації власної армії загрозила існуванню проголошеної нею УНР. І в цій ситуації рятувати рідну землю викликалася українська молодь за прикладом добровольців Гайдамацького Коша Слобідської України, який на чолі з Петлюрою виїхав в харківському напрямку, аби зупинити ворога на східних підступах до Києва. Патріотичній київській молоді залишався вибір стояти на північному рубежі.

Але тодішнє військове керівництво УНР не забезпечило належного командного супроводу патріотичного здвигу київської молоді. Навіть не було належної координації бою під Крутами — ніхто не повідомив студентів на віддаленому фланзі про необхідний відступ, що призвело до їхньої загибелі. Як і не потурбувалися старші про вивезення поранених студентів, що лежали у приміщенні станції Крути.

Однак байдужість старших не може принизити героїчний здвиг української молоді, яка своєю кров'ю під Крутами освятила Четвертий Універсал про незалежність України й затримала на кілька днів наступ московської орди на Київ. Завдяки цьому Центральні держави — Німеччина, Австро-Угорщина, Болгарія й Туреччина визнали Українську Народну Республіку самостійною державою й надали їй збройну допомогу для звільнення від московської окупації.

Сьогодні ж, у час чергової російської агресії проти України, коли наш одвічний ворог відкрито заявляє про свою мету — знищити нас як націю й державу, важливо пам'ятати про героїку трагедії Крут. Саме тому спогади Степана Матвієнка треба серйозно аналізувати: вони не шкідливі для української справи, навпаки врахування власних прорахунків — це запорука нашої майбутньої перемоги!

КРУТИ

(Дат та імен не пам'ятаю вже)

Були студентські збори в залі, здається, XII Володимирського університету. Було по обіді. Збори були скликані через оповіщення, в котрих говорилося про з'ясування становища студентства від-

носно тодішньої політичної ситуації. Хто головував, не пам'ятаю, ніби здається, що пан Шарий. Секретарем була панночка.

Переважала зелена молодь, учні гімназіяльні та підготовчих курсів при Укр. універс. Нас, студ. рос. високих шкіл, було обмаль: 2—3 політехніка, 2—3 комерсанта, 5—6 з Володимира.

Промови були патріотично запальні. Самі красні промовляли дівчата, й мені здається, що найзапальніша була Марченко Галя, с. р., (але може вже путаю).

Ціна цих усіх промов-фактозій була 0 (зеро).

Мені на долю випала гірка місія критика.

Треба сказати, що до того я був яко доброволець на війні й був вже 2-чи ранений й знав її будні досить докладно. До війни я був скаут (потішний), був бунчужний (фельдфебель) серед цілої реалки. Був вибраний на смотр до Петербургу й між вибраними був чотарем 8-го одеського потішого зводного полку 1911 році й держав рапорт цареві. Це кажу до того, аби зазначити, що стройову та уставну службу знав напам'ять й був добрим гімнастом.

От же я собі дозволив виступити з критикою, — річ, як знаєте, невдячна, навіть небезпечна. Говорив про неприправленість, про недісциплінованість, про те, що інтелігенти надто швидко деморалізуються в дієвих арміях. Й дістав бурю у відповідь: провокатор, куплений й таке подібне — й нічого инчого не залишалося моїй молодій амбіції, як заявити, що при усьому мому критичному відношенню я таки піду, а чи піде бодай половина, бодай 1/10 цих ура-патріотів.

Записували в Центральній Раді. На другий день було 4—5 до мене записаних й запис йшов тугіше, ніж запальні промови.

На третій день зібралися в Костянтинівській пішій військовій школі у Києві за арсеналом. Було зо 2—3 десятки. Але був штаб повний. Був якийсь старшина з великою, як у Олександра III, бородою, й такий же на зріст великий, й його кликали пане полковнику. Одну з головних ролей у штабі грав пан Король — галичанин.

Дуже віддано й щиро горів бажанням воювати молодий Степаненко, свід. укр. син діяча відомого. Але сам яко людина дегенерат й босяк або ліпше хуліган.

Другим таким був Кравчук Петро, щирий молодий, відважний й запальний. Таким же був й пан Скиба — галичанин, гімназіст.

Вчили строю та володіти зброєю.

Йшло туго. Вчили 3 дні. Я мав чоту. Мав з Королем непорозуміння. Й аби уникнути зачав формувати кулеметну команду: Степаненко, Кравчук, Петруків Іван та я. Кулемети мали Максим, Шварц-Атозе, Льюїс та Кольт. Було забагато амуніції та зброї. Молодь хапала як побільше й усі увяляли з себе малі арсенали. Теж було й з одежою. Люди були перевантажені.

З фронту йшли злі вісти. Там стояла школа старшин юнацька. Вона вже деморалізувалася й не могла ставити опору.

Через 3 дні післали нас. На той час числилося ж — мало, але на день виїзду чимало переболіли, то що й поїхало біля 70 душ з бородатим старшиною на чолі.

Був ще один сотник невеличкий й дуже діяльний й сміливий чоловік.

Уночі виїздили з Київа товарного. Доїхали до ст. Крути, там де перехрещувалася узкоколіяка. Поїхали на розвідку з одним кулеметом на вагоні по узкоколейці до ст. Носівка (це помилка. Очевидно, йдеться про Плиски, звідки сунули московські загарбники. — В. С.) на 6 осіб з полковником.

Ми з Степаненком пішли вперед, а нас покинув наш імпровізований бронепотяг й зачав відступати ні з того, ні з сего й нічого ліпшого нам не лишалось, як кинути розвідку й гонитися за ним. Завдяки великій кривій ми його наздогнали навпереріз... він відтягнувся перед переважаючими силами «без стрілу», а ми й тих сил і не бачили, й вони лиш до протилежної станції доходили, як пізніше виявилось.

Цей факт також дуже зле вплинув на стосунки кулеметна команда з командою сотні. Нас закліямили «дін офіріу» провокаторами.

Впіймали одного «язика», ідейного ком. робітника з Петербургу. Нового нічого він не міг сказати для нас. Ми знали, де вони й знали, хто вони — стихійна банда товаришів, але це зробило цілу епопею. Він був рядовик, але його допитували, як генерала й він, сараку, не годен був дати вдовольняючих відповідей, й його розстріляли.

Так пройшла ще днина, на протязі котрої ми, кулемет. команда, приправили імпровізований броневик з вагону з вугіллям. На тій же стації стояла юнацька сотня, проте мала й свій імпровізований броневик з гарматою (3 дюйм.)

З ранку почався наступ ворожий, прикритий броневіком (а може й 2), цього не помню. Наш «броневік» причепили до юнацького бронепотягу. Зачалась гарматня дуель. Ми ушкодили справжній їхній броневик. Зірвали місток між нами й були гарантовані, що нас не досягне.

З нашого броневика майже весь персонал було переранено, залітними кулями обстрілювано його з 2 боків навхрест.

Ранених складали у двірці, — там їх й залишили, розстрільні наші на правому крилі залягли за полотно вузько колійової залізниці. Праве крило тримали юнаки, котрих було біля 120— 150.

Ліве крило тримали студ. Вони змушені були закопатися серед поля, й не вважаючи, що там була рілля, не вміли цього зробити й купами сновигали без толку по полю. Юнаки тримали правильну розстрільність. Мені з бронепотягу все було видно, як на долоні.

Годині біля 10 купка матросів, зовсім невеличка, зачала заходити попід лісом за наше праве крило й загрожувати перетяти залізницю. Тому зачали відступ.

Штаб наш, хоч і не був генеральним, а лише малої сотні, сидів у ешелоні подалі від біди, й, бачучи ціх пару матросів, наробив паніки, приказуючи втечу замість того післати під ліс пару шрапнелів і кулеметного вогню. Юнаки рушили, перебігаючи правильною розстрільністю й грузячись в ешелон.

Студентам не було кому сказати. Бачучи втечу, частина, що була ближча до стації, - добігла й собі до ешелону. Ті ж, що були на лівому крилі, не знали, що сталося й що робити, й пішли й собі, знов таки купкою на двірць. Там, де до бою був штаб. Вони й здибалися голова в голову з матроснею, що якраз добігала до двірця, підбадьорена втечею нашою. Вони й перебили 28 студентів.

Ешелон наш постояв зо два дні на путі нашому з півдня, здається мені, що у Ніжині. Були усе безкраї діснуті, а штаб й

день, й ніч засідав у вагоні. Нас було дуже мало, а ешелон був великий, навантажений амуніцією та зброєю.

На Київі товарнім стояли ми у вагонах, поруч з нами їздили від нічів'я гайдамаки Ковенка.

Зачали брати Київ з Печерська, й ми брали в тім участь. ..

А про Крути. Бачите й самі, що треба було не починати, бо нічого доброго сказати не можу. А може до нічого й тому, що усі рахують й звикли до того, що Крути — це щось незвичайно героїського, а не акт нерозважний і непродуманий, ставшийся з-за відсутності команди й неорієнтованості купки гімназистів, що по перше попала у бій.

Ще про децjo.

Бій зачався за день до настоящего — малою зачіпкою. Наші секрети стояли у містечку, що то біля хатів (така група хатів там була). Туди надбігли більшовики. Наші постріляли й втікли.

Мене колись покійний Євген Харлампович Чикаленко дуже просив ніколи про мої вражіння з Крутів не писати, бо вони лиш шкідливі укр. справі.

<http://ukrpohliad.org/national-memory/bajduzhist-starshyh-ne-prynyzhuye-zdvyg-yunakiv-geroyiv.html>

<https://ukrsvit1.com.ua/liudy/suspilstvo-pravo-lad/stepan-matviienko-moi-vrazhinnia-z-krutiv.html>

У США Й ДОСІ НЕ ЗНАЮТЬ ПРО ГІРКИЙ ДОСВІД ПОЛЯКІВ, а ті знову наступають на свої ж граблі

Більше ста років тому, коли від підтримки міжнародного співтовариства залежала доля відродженої Української самостійної держави, за океаном зовсім не переймалися цим питанням, оскільки вважали, що їм простіше мати справу зі спадкоємцями царської росії, ніж з новими національними країнами, які повстали на руїнах цієї імперії. Тож коли Уряд УНР звернувся до керівництва США з проханням про визнання й допомогу проти червоної й білої москви, то державний секретар узагалі ухилився від зустрічі з дипломатичним представником нашої країни.

На письмі він повідомив, що «уряд і народ Злучених Держав жваво й симпатично зацікавлені долею людей у всіх частинах Росії, включно з Україною; однак Злучені Держави ані не признали незалежність України, ані ніякого уряду, який є там при владі, і, природно, не є приготовані прийняти ніяких представників цього уряду».

А далі Роберт Ленсинг додавав і таке: «Ви можете бути певні, якщо взагалі якийсь уряд буде визнаний, то це станеться тоді, коли буде всеросійський уряд, бо я не хочу бачити Росію розчленованою». Це означало, що у Вашингтоні Україну продовжували вважати частиною Росії.

Тоді у Вашингтоні холодно поставилися навіть до відправки в Україну вже закуплених нею медикаментів для армії, яку косив тиф, про що повідомляли дипломати УНР: «Маємо перешкоди політичного характеру від сторони Державного департаменту».

А представники Української торговельної організації та Федерації Українських споживчих товариств, котрі мали доставити закуплене в Україну, писали: «Ми жадаємо, щоби була назначена незалежна компетентна комісія для розглядення обставин і умов, на яких Ліквідаційна Комісія Армії Злучених Держав в Парижі спродала одягів, автомобілів і медичних засобів вартости вісім мільонів доларів агенції Українського уряду Українціян, як не допущено до привезення висше згада-

них засобів на Україну і як зараз Ліквідаційна комісія Армії Злучених Держав намагається силою відібрати згадані засоби, щоби їх перепродати іншій державі. Ми протестуємо проти цих своєвольних вчинків, як безправних і несправедливих для обох заінтересованих сторін, які певно викличуть глибоке обурення на Україні. Український уряд придержується умови і постарався о додаткову гарантію Федерації Українських Кооперативних товариств, яка має достаточні средства для виконання цих зобов'язань, і не бажає нічого іншого як лише слушної нагоди сповнити контракт і встановити здорові торговельні зносини між обома дотичними країнами».

Таку офіційну позицію Білого Дому добре знали й представники США за кордоном. Скажімо, американський посол у Норвегії Фіш, приймаючи українського дипломата, стереотипно твердив: «Америка ніколи не погодиться з розчленуванням Росії і не допустить до того». При цьому хіба що заспокоювали: «український нарід, як культурніший, повинен взяти на себе провідну роль в федерації народів Росії не лише в Європі, але й на Сибірі, де не можна перейти до денного порядку над тамошніми українцями, що теж висуваються вищістю своєї культури».

Зрозуміло, що завороженість росією, яку започаткував ще президент Рузвельт, визнаючи червону москву в рік її найбільшого злочину проти української нації, настільки глибоко проникла в політичну складову американського істеблішменту, що навіть наприкінці ХХ століття Вашингтон боявся розпаду цієї імперії. Бо з якого б то дива американський президент Джордж Буш-старший (той що раніше проголошував гасло: «Слава Україні!» на передвибірних зібраннях нашої діаспори) у Києві в 1991 році вмовляв українців не виходити зі складу СРСР!

Чи ж не таку позицію займають США і сьогодні стосовно підтримки України, коли, запобігаючи перед москвою, не забезпечують нас необхідною зброєю для відбиття російської агресії. І найбільше старається в цьому Дональд Трамп, який як колишній президент США мав би достеменно знати про агресивний характер їхніх планів, що після своєї рідної репетиції в 2008 року в Грузії вже широкомасштабно втілюються в Україні.

Так, понад сто років тому американці не мали перед нами ніяких офіційних зобов'язань, бо й не визнавали нас як окрему державу. Сьогодні ж вони мали б тримати своє слово, яке давали при підписанні Будапештського меморандуму в 1994 році, видурюючи в нас ядерну зброю.

Що ж бачимо нині ми й увесь світ? А те, що нібито всі політичні сили в США за підтримку України, але поки за океаном дебатують, кращі сини й дочки нашого народу гинуть на фронті через нестачу зброї й боеприпасів. І це при тому, що наші воїни захищають увесь застрашений росією демократичний світ, у тому числі й наймогутнішу державу світу.

Так, ми захищаємо сьогодні весь світ, у першу чергу наших сусідів. Але чи вони до кінця усвідомлюють значення нашої самопожертви в ім'я їхнього майбутнього? Чи ж згадують у тій же Польщі про події 1920 року, коли не була виконана не тільки політична конвенція між цією країною та УНР, а й армія першої, всупереч домовленостям, вже з жовтня припинила постачання зброї й амуніції українцям, що змусило наших вояків відступати до Збруча.

Голова Директорії та Головний Отаман військ УНР Симон Петлюра тоді все ще сподівався вмовити поляків виконувати взяті на себе зобов'язання. У листі до керівника Польської держави від 8 листопада 1920 року наголошувалося, що «перше, з чим хотів би Петлюра до Пiлсудського звернутися, це справа про набої, аби поляки передали їх армії УНР. По-друге, він просить не чинити перешкод у справі транспортування через Польщу закуплених у Німеччині боеприпасів».

Замість цього, як свідчить генерал-хорунжий армії УНР Кость Смовський, польський комендант Львова «одержав наказ з Варшави, що 7 і 8 листопада... всіх українських старшин, що були при команді міста, а також усіх вояків, що лежали пораненими по шпиталях, навіть тяжко поранених, відправити за Збруч». А в Старокостянтинові в цей час «польські старшини спільно з московськими чекістами приливають «союз зброї» та «победу» над ... розділенням України».

Тож за таких обставин 18 листопада 1920 року Уряд УНР констатував, що причина поразки української армії — це брак набоїв та амуніції, відтак ухвалено рішення про перехід за

Збруч, аби зберегти її єдність, а в майбутньому боездатність. Щоправда, поляки не дотримали свого слова щодо поваги до статусу вчорашніх союзників: армія УНР на Збручі була роззброєна й кинута на три роки за дроти...

Зрозуміло, що цим тоді в США не переймалися. А от полякам прилетіло, як кажуть, через 19 років, коли їхній вчорашній московський союзник учетверте поділив міжвоєнну Річ Посполиту з німцями...

А після Другої світової війни СРСР ще десятки років патрунував над маріонетковою польською державою — аж до свого остаточного розпаду, який був спричинений насамперед потужним українським національно-визвольним рухом наприкінці 1980-х років. Чи пам'ятають про це польські фермери, котрі висипають українське зерно з вантажівок і вагонів на землю?..

Чи ті польські політики, які стоять за протестувальниками?

Таке враження, що в цій країні досі не проаналізували свої стратегічні прорахунки 1920 року, коли без обґрунтованих пояснень відмовилися підтримувати Україну як союзника, поласившись на нібито «щедріші» московські територіальні поступки чужих земель.

Як у Варшаві, так і у Вашингтоні, очевидно, не взяли до уваги застереження Симона Петлюри, який тоді намагався ще раз розтлумачити всьому світові значення нашої незалежності: „Всі держави, утворені після 1917 року на території бувшої Росії, не мають шансів на тривке існування і будуть завжди загроженими, поки на півдні бувшої імперії не організується і в силу не увійде незалежна держава українського народу. Тільки вона одна, як найсильніша численністю свого населення, матеріальними ресурсами і мілітарною відпорністю, може бути базою, підставою більш-менш незахисного життя державних новотворів, з бувшої Росії організованих. Тільки повстання і зміцнення цієї держави може фактично вирішити долю Росії і призвести до остаточного та безповоротного поділу її”.

Ця далекоглядність Симона Петлюри наглядно підтвердилася в 1939 -1940 роках у долі Польщі, Литви, Латвії, Естонії, коли так званий демократичний Захід спокійно поставився до їхньої анексії шляхом закулісної змови Гітлера й Сталіна.

Сьогодні це може повторитися, бо ж американське суспільство

відділене океаном, його більше цікавлять міграційні проблеми на південному кордоні — це відсовує вбік українську справу, вона для багатьох тамтешніх політиків не є першочерговою.

Але ж чому поляки знову наступають на свої ж граблі? Коли вони втратили власну історичну пам'ять, яка мала б протверезити їх руйнами хоча б своїх сіл і міст, зокрема Варшави, та величезними власними людськими втратами в Другій світовій війні, особливо в концтаборах?

Невже той польський фермер, котрий роз'їжджає нині трактором з радянським прапором із закликом до путіна прийти й навести порядок в Україні, Брюсселі й зі своїм урядом, не бачив зруйнованих за останні два роки донецьких міст і сіл, звідки десять років тому також з подібними вимогами благали прийти московського диктатора? Невже той польський фермер й донині не бачить, що на українсько-польському кордоні не припиняється потік українських біженців від російської агресії?

Відтак історія повторюється: як і понад 100 років тому американці не дають нам зброї, а поляки перекривають кордон...

То що, «імперія зла», як назвав росію великий Рональд Рейган, буде торжествувати й далі?

<https://ukrpohliad.org/komentari/u-ssha-j-dosi-ne-znayut-progirkyj-dosvid-polyakiv-a-ti-znovu-nastupayut-na-svoyi-zh-grabli.html>

<https://ukrsvit1.com.ua/kultura/ukraina-j-svit/iak-i-100-rokiv-tomu-amerykantsi-ne-daiut-nam-zbroi-a-poliaky-perekryvaiut-kor-don.html>

[https://www.facebook.com/oleksiy.svitelskiy/posts/pfbid0GqDqMEKCiwpy5iMAnV43b6ig6UBCGWxoqFfHuHk1SRwKHwhA2V27hKAyfQ4Yr4Y2l?__cft__\[0\]=AZVX5AHOkTa0HcobJcxytntLkY_UpwQ1aUhVcHWop0g1JNQRUEPyQHsfLYSPSPD8A5CPCTzFCMc5pGYt-wOrGws1itUoXrweldijdRa-F1HVsnrkj_9ZMCn0_MWWHws5o07LsU&__tn__=%2CO%2CP-R](https://www.facebook.com/oleksiy.svitelskiy/posts/pfbid0GqDqMEKCiwpy5iMAnV43b6ig6UBCGWxoqFfHuHk1SRwKHwhA2V27hKAyfQ4Yr4Y2l?__cft__[0]=AZVX5AHOkTa0HcobJcxytntLkY_UpwQ1aUhVcHWop0g1JNQRUEPyQHsfLYSPSPD8A5CPCTzFCMc5pGYt-wOrGws1itUoXrweldijdRa-F1HVsnrkj_9ZMCn0_MWWHws5o07LsU&__tn__=%2CO%2CP-R)

Україна молода. — 2024. — 28 лютого

file:///C:/Users/PL/Downloads/UM-009_UKR_2024-02-28.pdf

<https://www.pic.com.ua/istoriia-povtoriuietsia-iak-i-ponad-100-rokiv-tomu-amerykantsi-i-poliaky-nastupaiut-na-svoi-zh-hrabli.html>

УЧОРА МИ НІМЦЯМ – І ХЛІБ, І ПІСНЮ, А ЩО Ж ВОНИ СЬОГОДНІ НАМ...

На початку 1918 року в Німеччині була вкрай важка економічна ситуація — тоді виснажена Першою світовою війною ця країна вкрай потребувала продуктів харчування. Їх могла поставити Українська Народна Республіка в обмін на військову допомогу. Відтак після визнання останньої в Бересті 9 лютого 1918 року незалежною Центральними державами (Німеччина, Австро-Угорщина, Болгарія, Туреччина), між Києвом і Берліном було укладено відповідну угоду, якою передбачалося поставити близько мільйона пудів хліба, велику кількість цукру, олії й м'яса живою вагою.

Згідно з підписаним у квітні 1918 року додатковим торговельним договором між Німеччиною і УНР Україна зобов'язалася поставити це продовольство в обмін на мануфактуру і сільськогосподарські машини, оскільки німецька валюта тоді нічого не вартувала через галопуючу інфляцію – буханець хліба коштував мільйон марок. Тож Українська держава змушена була виділити величезний кредит із своїх резервів, завдяки чому у своїх власників аграрної продукції закуплялися всі вказані продовольчі товари для транспортування їх до Німеччини.

До кінця жовтня 1918 року до Німеччини було відправлено значну кількість збіжжя, цукру, олії, м'яса в живій вазі тощо. У зустрічному порядку Україна одержала певну частину передбачених угодою промислових товарів. Але коли після виходу німців з України підбили баланс взаємних розрахунків, то виявилось, що німецький уряд заборгував 444.747.000 марок. Ця сума була переказана німецьким урядом в Райхсбанк, який 3 лютого 1919 року видав уповноваженим представникам УНР перший транш на суму 8.400.000 марок.

Однак у другій половині лютого 1919 року німецький уряд наклав арешт на всю суму, що залишалася до виплати. Таке рішення мотивувалося тим, що, мовляв, ніхто не знає, який уряд тепер в Україні, є кілька претендентів на ці гроші, різні німецькі фірми мають претензії за поставлені товари тощо. Зрештою, згодом з'явилось таке виправдання німецького уряду: не видавати грошей до того часу, поки в Україні не буде встановлено законної влади.

Насправді ж, серед тодішнього політичного істеблішменту

цієї країни утвердилася думка, яку висловила газета «Берлінер Тагблат» ще 16 травня 1918 року: «Буде помилкою німецьку політику заснувати на тривалому прив'язаному відношенні до самостійної, незалежної України, бо український народ не має національної середньої верстви, ніякої національної інтелігенції, ні робітництва — всі ці елементи щодо мови, традиції і почувань є великоросійські, а середня верства по часті також польська; в тих обставинах вірити, що Україна вже тепер у стані творити тривало незалежну державу є ілюзією».

Тобто, розрахунок тепер був на те, що Україна не утвердиться незалежною державою, відтак можна й не поспішати повертати їй борги за поставлені продукти харчування. Тож тільки 31 липня 1920 року міністр фінансів УНР Барановський був прийнятий міністром фінансів Німеччини Сімонсом, який «повторив старі мотиви: претензії та невияснення питання влади на Україні. Головно покликався він на Версальський договір і заявив, що коли б німці тепер гроши видали б комусь, то ... мусіли б на ухвалу Антанти ці гроши ще раз звертати. Аргументи Міністра Барановського, що Австрія і Угорщина помимо цього договору гроши Україні виплачують, не допомогли, і Сімонс лишився при своїм становищі: що по мирнім договорі властиво Антанта розпоряджає цими грішми. При кінці заявив він, що роздумує собі цю справу, чи не можна би тепер якимсь другим шляхом ці гроши обернути на користь Україні: іменно створенням кредиту».

Українським урядовцям тоді було зрозуміло, що німці цих грошей з рук не випустять. Бо вони, писав радник Посольства УНР, «є економічно-фінансовий ключ до найбагатішої частини бувшої Росії — України, і що Антанта пізніше чи скоріше буде мусити на цім зостановитися. Німці сподіваються, що з цього фінансового конта буде також зброя для присилування Антанти запрохати німців до наради над східним питанням, і гроши, отже, належать у комплекс цілої справи німецького пляну ревізії мирного договору, і їх ніякими аргументами тепер не вибудемо».

До речі, визволення українських коштів з Райхсбанку стало предметом і більшовицьких спекуляцій. Так, 3 липня 1920 року народний комісаріат закордонних справ УСРР спеціальною нотою заявляв німецькому уряду, що він буде розкладати користування «400-мільйонним українським золотим фондом,

що перебував у німецькому банку», як замах на надбання українського народу, і вважає не маючим сили розпорядження німецького уряду про видачу грошей будь-кому, крім Радянського Уряду України».

Зрозуміло, що боротьба за українські гроші між різними представниками України також була тільки на руку німцям, бо це був привід зовсім не повернути їх.

Коли ж Уряд УНР опинився у вигнанні, німецькі дипломати зовні ставилися до українських колег співчутливо. Так, 7 жовтня 1921 р. німецький консул у Данцігу Людке заявляв, «що зараз Україна переживає кризу, яка безумовно розвернеться в користь нашої державности, що зараз ціла майже Європа має звернені очі на Україну як на «санаторію... всходу Європи».

Оцінюючи тоді події 1918 року, цей дипломат визнав, що «в результаті винною залишилась німецька дипломатія, яка хотіла ревалізувати на ґрунті України з Клемансо всю політику відбудови «єдиної неділимої Росії».

Після підписання в квітні 1922 року Раппальського договору з більшовицькою росією уряд Німеччини на деякий час ще утримував дипломатичні зв'язки з Урядом УНР. Але вже в січні 1923 року берлінські власті зажадали від Повіреного в справах УНР Романа Смаль-Стоцького звільнити приміщення посольства, пославшись на те, що відтепер визнають українську державність у формі УСРР. У розвиток цього ультиматуму 6 березня 1923 року українські більшовики разом з німецькою кримінальною поліцією вдерлися до будинку посольства УНР й змусили Смаль-Стоцького, «представника законного Українського Уряду, опустити його».

У подібний спосіб тодішня німецька влада вчинила не тільки з офіційними дипломатами УНР. Кількома роками раніше вона фактично виштовхала з Німеччини і своєрідних наших народних представників — Український національний хор під керівництвом Олександра Кошиця. Той колектив, який з 28 квітня по 15 червня 1920 року уже дав у Берліні й передмістях 23 концерти, про які німецький поет і музикант Роберт Прехтль писав: «Одне запитання не полишало мене, коли я повертався додому: чому ми, німці, не маємо такого народного хору, який плекав би незмірні багатства музично найобдарованішого народу?».

Ці концерти справді «усунули вал, який ділив нас дотепер від Заходу». Але коли бюджет капели вичерпався й Уряд УНР не мав змоги його поповнити, німецьку владу попросили підтримати матеріально українських співаків — відгуку не було.

Місцева преса, як засвідчують архівні матеріали, тоді «бідкалася, що світ не пробачить Німеччині загибелі хору, й закликала громадськість своєї країни вплинути на власний уряд... Паспорти з дозволом на перебування в Німеччині мали ось-ось втратити свою чинність, грошей на прожиття не було, польське консульство не дозволяло хористам повернутися на батьківщину через свою країну, а тут ще й Кошиця звалила малярія».

На початку липня 1920 року одна з німецьких газет навіть звернулася до громадськості з проханням підтримати фінансово наших співаків: «Хор мусив би внаслідок нужди бути замкнений у таборі для полонених. Ця небезпека вже стоїть перед дверима, бо всі засоби вичерпалися».

Не допомогло — українським хористам довелося виїхати до США, де вони виступали з великим успіхом. Він, зокрема, був увічнений ось такою оцінкою американського критика: «Зжалься, боже, над тими, хто не чув натхненного і дивовижного вокального ансамблю з-поміж усіх, які коли тільки збиралися для концертів перед американською аудиторією! Український національний хор, що співав у «Гай скул аудиторіум», було названо вокальним симфонічним оркестром. Але він заслуговує порівняння лише з сонцем, зорями й вітром. Це є вокальне втілення волі, гніву, любові й ніжності. Це сенсація, втілення дисципліни й краси! Там є голоси, що висять на вершинах гір або збігають з них потоками. Там є голоси, що шукають правди, голоси суворі, наче вирок, боязкі, мов дитинство, голоси палкі, гарячі любов'ю та надією... О. Кошиць створив не людську симфонію, не людський орган, ні – його хор є рукою вічності, яка грає на струнах життя, подих любові через сопілки журливості».

А перед цим свідками описаного дива, нагадуємо, були мешканці й гості Берліна, в тому числі президент Фрідріх Еберт й канцлер Герман Мюллер, але виділення не так уже й значної навіть як для того часу суми грошей на підтримку наших спі-

ваків не сталося. Відтак, українцям тоді не заплатили за їхній хліб, як і не підтримали за їхню пісню...

Понад сто років минуло з того часу. В Німеччині, як і після Першої світової, — тихо та мирно. Але знову Берлін нав'язливо атакують своїми проханнями українці — тепер вони не вимагають грошей за свій хліб чи за захоплюючі концерти своєї народної пісні. Дякуючи за прийом величезної маси наших біженців від російської агресії, просять посприяти вимушеним вигнанцям зі своїх рідних місць пошвидше повернутися додому, що, зрозуміло, негайно відчують на собі німецькі платники податків, які нині підтримують знедолених українців.

А щоб ми змогли вийти на визнані ФРН, як і всім демократичним світом, кордони нашої держави, їй вкрай необхідні німецькі ракети «Таурус» та інша сучасна зброя. І як тільки канцлер Олаф Шольц зважиться передати все це Збройним Силам України, він після цього увійде в історію як мудрий і рішучий політик, бо ж гарантуватиме своїм громадянам не тільки постійну можливість смакувати запашний хліб від українських фермерів, а й зачаровуватися українською піснею, яку не дослухали в Німеччині понад сто років тому.

Відтак українці вже й не згадуватимуть німцям за колишні борги...

<https://ukrpohliad.org/komentari/volodymyr-sergijchuk-uchora-my-nimczyam-i-hlib-i-pisnyu-a-shho-zh-vony-sogodni-nam.html>

[https://www.facebook.com/oleksiy.svitelskiy/posts/pfbid0z9X27dryxc8yynTzxtofksoEiESfvrBW6rv1mrjFV5nJ9Qu1ci1bn8WdzBtvffKAL?_cft__\[0\]=AZUD6R4Tz7NXanFsC_k7md0p5UhRQXFiiCKnDZA_DWmLLF1xJozyar2j9-z23ZQKW4igclHvNxNWDrpDzRoj5LLNiCkphGqQQ3NfHl4eUQOQ&__tn__=%2CO%2CP-R](https://www.facebook.com/oleksiy.svitelskiy/posts/pfbid0z9X27dryxc8yynTzxtofksoEiESfvrBW6rv1mrjFV5nJ9Qu1ci1bn8WdzBtvffKAL?_cft__[0]=AZUD6R4Tz7NXanFsC_k7md0p5UhRQXFiiCKnDZA_DWmLLF1xJozyar2j9-z23ZQKW4igclHvNxNWDrpDzRoj5LLNiCkphGqQQ3NfHl4eUQOQ&__tn__=%2CO%2CP-R)

Україна молода. — 2024. — 13 березня <https://umoloda.kyiv.ua/number/3900/196/182013/https://surma.com.ua/1400-uchora-my-nimciam-i-khlib-i-pisnu-a-shcho-zh-vony-sogodni-nam.html>

<https://www.pic.com.ua/uchora-my-nimtsiam-i-khlib-i-pisniu-a-shcho-zh-vony-sohodni-nam.html>

УКРАЇНЦІ КРИМУ ХОЧУТЬ ДОДОМУ

Десять років тому, 9 березня 2014, в окупованому російською армією Сімферополі сталася найбільш значуща подія українського спротиву в ті трагічні дні: тисячі українців півострова прийшли з синьо-жовтими прапорами до пам'ятника Тараса Шевченка. Справді, після того, як 26 лютого кримські татари необачно зняли блокаду Верховної Ради республіки, політична ситуація там вкрай загострилася, оскільки заздалегідь спланована московією військова операція по захопленню влади шокувала місцеве населення.

Це можна було бачити 2 березня, коли місцеві українські активісти спробували підняти на протест законно послушних кримчан. Акція не мала широкої підтримки мешканців, бо, вони насамперед не відчували рішучих дій Києва щодо злочинних дій нібито невідомих нікому «зелених чоловічків». До речі, в такій ситуації опинилися тоді й заблоковані на півострові наші військові, котрі чекали на бойові накази з столиці від свого нового верховного головнокомандуючого.

І ось тоді українська громада Криму з власної ініціативи закликала співвітчизників до акції протесту на 9 березня, в день народження Великого Кобзаря — того, хто залишив нам і всім поневоленим народам вічний заповіт: «Борітеся — поборете! Вам Бог помагає! За вас правда, за вас слава і воля святая!».

Так, ця подія тоді струснула Крим, люди посміливішали й стали проявляти власну позицію в обороні своїх прав на своїй землі. Тут би потужний імпульс підтримки з Києва й від гарантів Будапештського меморандуму 1994 року.

На жаль, через внутрішні торги за урядові посади в Києві звідти затрималися на вчасну реакцію щодо відвертої агресії того гаранта, якому ми за згодою інших, в першу чергу США, передали ядерні боеголовки й частину літаків і ракет, які там ніхто не порізав, як це було зроблено на очах усіх в Україні. Але американський президент Обама виявився далеко не рівним за масштабністю планетарного мислення державного діяча — в нього не виявилось мужності проявити якості світового лідера. Очевидно, його більше вабили лаври «голуба миру».

Саме ця неувага гарантів Будапештського меморандуму, насамперед до кримського питання, дозволила росії не тільки провести незаконний референдум, а й в авральному порядку включити півострів до свого складу й вислати вивільнені сили для організації збройного заколоту в Донбасі. Як відомо, це призвело до російсько-української війни, яка триває з 2014 року.

Для українців Криму залишалося з того часу тільки мріяти про повернення на рідну землю, якою для них став півострів. А це відчуття в них чітко проявилось ще в XVII столітті, коли вони відмовлялися переселятися на Велику Україну, хоч до цього їх і примушували наші запорожці. Скажімо, 1675 року, як описано в літописі Самійла Величка, кошовий Сірко привів до Перекопу 7 тисяч українців півострова й зажадав від них: «Хто хоче, ідіть з нами на Русь, а хто не хоче, вертайтесь до Криму».

Ті українці, котрі народилися в Україні, виявили бажання повернутися до своїх батьківських осель, а ті, хто появився на світ в неволі й предки їхні спочивали вічним сном уже в кримській землі, — таких виявилось три тисячі — «відповіли, що мають уже в Криму свої осідлиська й господарства і через це краще там бажають жити, ніж у Русі, нічого свого не маючи»...

Сірко дозволив їм повернутися до їхніх рідних домівок. Але коли вони відійшли до горизонту, то послав тисячу молодих козаків, аби «всіх їх без найменшого милосердя вибити та вирубати вщент...». А потім і сам, «сівши на коня, скочив туди, де виконували його наказ. А приїхавши туди й побачивши, що його волю виконано, подякував козакам, що трудилися в тому, й вимовив до мертвих трупів такі слова: «Простіть нас, брати, а самі спіте тут до страшного господнього суду, ніж би мали розмножуватися у Криму поміж бусурманами на наші християнські молодецькі голови, а на свою відвічну без хрещення погибель».

Ці нещасні справді вже не могли розмножуватися в Криму, але ті 720 тисяч, про яких 1666 року свідчив турецький мандрівник Евлія Челебі, таки продовжували рід людський на півострові. Щоправда, хоч кров у їхніх жилах текла українська, та молилися вони вже аллаху — після подібних запорозьких набігів українці півострова масово перейшли в мусульманську

віру. Тільки таким чином вони могли уберегти себе від розправ шибайголового кошового Сірка.

Але українська кров перенесла наші традиції й обряди в побут кримського населення — і корінного, і прийшлого ординського. Тужливі українські мотиви вплелися в мелодії вигнаних росією до Туреччини кримських татар, які й досі звучать у їхніх поселеннях на південному узбережжі Чорного моря.

У той же час нібито якась невидима сила знову притягувала українців до Криму. Цьому сприяло й те, що на місце кримських татар, що тікали до Туреччини, імперія дозволяла вселятися нашим козакам. Може й справді виведені за триста років на півострів ті два мільйони українців залишили невидиму ауру, яка не просто кликала пам'ять про них, а й мала доповнюватися присутністю нових хвиль нашого етносу.

Зрештою, військово-морські сили росії на Чорному морі формувалися саме за рахунок колишніх запорожців. Скажімо, в реляції Потьомкіна до Катерини II від 19 липня 1788 року зазначається, що під час здобуття Чорноморського узбережжя російський флот складався «з 200 менших гребних суден, в кожному по 60 запорожців... цими суднами керують запорожці, котрих тепер 20.000 на чолі з їх отаманом Сидором Білим».

Наповнення українцями Криму буде продовжуватися і в наступні роки, і це буде відбиватися на сприйнятті півострова чужинцями. Скажімо, французький маршал Мармон, переїхавши Крим у 1834 році писав: «Зо всіх приємностей, якими нас оточували, я був особливо зворушений козацькою піснею, і найбільш прекрасні голоси співали сумні, меланхолійні пісні, наповнені солодкою мелодією».

Щоправда, таємний наказ Катерини II про необхідність докласти максимум зусиль, аби українців «делікатним способом» зросійщити, ніколи не відмінявся, а був прямою дією, особливо коли на фоні регулярних завоювань неслов'янських етносів необхідно було наголошувати про збільшення саме великоросів.

Така можливість з'явилася 1897 року, коли відбувався перший всеросійський перепис. Наприклад, з його даних дізнаємося, що в Сімферополі українців усього 3.399, але вихідців з

таких українських губерній, як Волинська, Катеринославська, Київська, Подільська, Полтавська, Харківська, Херсонська та Чернігівська нараховувалося 6.314. А якщо врахувати ще уродженців Бесарабської, Воронежської, Гродненської, Курської губерній, а також Облaсті Війська Донського — 1936... Не треба забувати і про вихідців з Кубані та Чорноморщини — їх усіх, як правило, записували рускими.

Подібна картина була і в Севастополі та інших містах Криму. Тож детально проаналізувавши міграційні процеси, видатний наш географ Степан Рудницький перед Першою світовою війною зробив ось такий висновок: «Основна маса етнографічної мозаїки Криму нині без ніякого сумніву українська. На 1914 рік оцінюю скількість українців на 65 відсотків, великоросів не звиш 12 відсотків».

Саме це й спричинилося до вибуху українського національно-визвольного руху в Криму в 1917 році, центром якого став Севастополь, де відбувалися великі маніфестації моряків і робітників під синьо-жовтими прапорами. І де вони, зрештою, були підняті на кораблях Чорноморського флоту як свідчення присяги самостійній Українській Народній Республіці. А це послужило й підставою для того, що проросійська кримська влада восени 1918 року попросилася в лоно Української Держави.

Зрозуміло, що коли більшовицька москва остаточно підпорядкувала собі Крим, то вона в 1920-х—1930-х роках, хоч і на деякий час допустила на півострові українізацію, але не допустила туди переселення хліборобів з УСРР. На родючих землях степового Криму москва організувала єврейське землеволодіння через створення Фрайдорфського національного району як основи майбутньої кримської Каліфорнії.

Втілення цього проекту відновилося з початком 1944 року, коли, за свідченням більшовицького терориста Судоплатова, американські євреї пообіцяли Сталіну велику позику для відбудови народного господарства. З цією метою й виселили кримських татар, щоб звільнити місце для заселення нових господарів кримського півострова. Але оскільки обіцяних грошей не виявилось, то й проблема кримської Каліфорнії була автоматично знята з порядку дня.

У той же час покинуті кримськими татарами землі, сади й виноградники необхідно було комусь обробляти. Відтак Москва змушена була переселяти в Крим далеких до аграрних проблем цього півострова людей з російської глибинки, як і частину колгоспників польських областей УРСР. І саме українські хлібороби, як зазначається в тогочасних документах, змогли швидше адаптуватися до місцевих умов й сумлінно поставилися до обробітку кримської землі. Однак українців після 1944 року аж до 1954 більше на півострів не переселяли.

На відміну від них російські переселенці виявилися не готовими замінити кримських татар, бо довго не затримувалися на півострові: зокрема, витративши так звані підйомні кошти на переїзд і облаштування на новому місці, вони, як правило, поверталися в свою глибинку, де їм звично було доглядати льон, картоплю й капусту.

Крим тимчасом занепадав, що й змусило Хрущова запропонувати уряду росії передати півострів Україні для відновлення його господарства — це й було здійснено відповідно до тогочасного законодавства в 1954 році. Водночас влада УРСР добилася зменшення союзних нарядів оргнабору в північні й східні райони СРСР, переадресовуючи ці ресурсні потоки в Крим, де необхідно було відновлювати зруйноване ще під час війни народне господарство.

Уже в 1955 році з Київської області сюди переїхало 150 родин, з Сумської — 591, Черкаської — 258, Вінницької — 500. З 1957 року розпочинається масове переселення до Криму вихідців із західноукраїнських областей. Наприклад, протягом того року передбачалося відправити з Волинської області 600 родин, Рівненської — 100, Дрогобицької — 600, Станіславської — 950, Львівської — 300, Тернопільської — 1150 і Чернівецької — 500. З цього приводу в Сімферополі відбулася спеціальна нарада, на якій уряд УРСР затвердив план будівництва житла для цих переселенців. Як результат — станом на 1 січня 1958 року з плану 6.000 на півострів з материкової України прибуло 6.100 родин, а всього за 1955—1957 — 39.878.

Цей потік зростав і тому, що 12 березня 1957 року на зборах

Кримського обласного активу вперше прозвучала українська мова у виступі секретаря Джанкойського райкому партії Куца. Після нього українською говорили секретар обкому партії Чирва, секретарі Сакського й Кіровського райкомів Кулик і Лисий. Їх підтримав перший секретар обкому Василь Комяхов, котрий у заключному слові, теж українською, заявив: «Це вперше на зборах обласного партійного активу. Ми вважаємо, що це цілком правильно і закономірно. І думаємо, що було б також правильно, коли б товариші, які володіють українською мовою, виступали в районах, колгоспах, радгоспах, машинно-тракторних станціях, на підприємствах, у творчих організаціях, наукових установах, в школах і вузах. Це тому, що в Криму 250 тисяч осіб українського населення».

Щоправда, занадто активна українізація Криму з боку Василя Комяхова була зупинена грізним окриком з москви, відтак процеси поширення освіти українською були вже з 1958 року загальмовані, а потім і взагалі припинені. Що, однак, не вплинуло на зростання переселенського потоку з теренів УРСР на півострів: перепис 1989 року засвідчив тут присутність 625.919 українців. Саме вони, а також ті нащадки наших предків, хто був у Криму і Севастополі московською владою протягом ХХ століття записаний до росіян, 1 грудня 1991 року проголосували більшістю в підтримку Акта про державну незалежність України.

Вони й готові були підтримувати її, чекали допомоги. Проте наша стара - нова влада не усвідомила свого завдання як можна через мудру політику назавжди заякорити Крим у складі України. Не вдалося зібрати достатньої кількості зрілої політичної еліти на київських пагорбах, яка десять років тому швидко відреагувала б на події на півострові. Відтак значній частині українців довелося в 2014 році залишити вже обжитий Крим.

Сьогодні вони готові повернутися до рідних домівок на півострові. Чекають не тільки звільнення їх від російських окупантів Збройними Силами України, а й продуманого й вивіреного плану дій центральної влади щодо відродження нашої державної влади в Криму – в кожному населеному пункті. З помісним складом її представників.

Як це треба робити — можна повчитися в українських націоналістів, котрі до 15 вересня 1941 року завдяки своїм похідним групам, просуваючись услід за гітлерівськими військами, зуміли організувати свою владу в 12 областях, звільнених від більшовиків.

[https://www.facebook.com/oleksiy.svitelskiy/posts/pfbid02d2weYXnfBt1FjNwTk9FyDjskEMrfaWGMbAqpMESPXsrj1H2FzmaA3umh2sMp8spl?__cft__\[0\]=AZWIpnZJM6BqV-5iaM-pUB4u2wKmw14x85URztlq7A8VEtTj4e-LBplw9fUJCzbJ4m-FxoeIE7DyIr4wQ1_HcnXTwSBHatsOaU_NRdsFMCqMXw&__tn__=%2CO%2CP-R](https://www.facebook.com/oleksiy.svitelskiy/posts/pfbid02d2weYXnfBt1FjNwTk9FyDjskEMrfaWGMbAqpMESPXsrj1H2FzmaA3umh2sMp8spl?__cft__[0]=AZWIpnZJM6BqV-5iaM-pUB4u2wKmw14x85URztlq7A8VEtTj4e-LBplw9fUJCzbJ4m-FxoeIE7DyIr4wQ1_HcnXTwSBHatsOaU_NRdsFMCqMXw&__tn__=%2CO%2CP-R)

<https://ukrpohliad.org/national-memory/ukrayinczi-krymu-hochut-dodomu.html>

<https://ukrsvit1.com.ua/hospodarstvo/12461.html>

Україна молода. — 2024. — 3 квітня.

І КОЛИ НАША АРМІЯ ВИЙДЕ НА ДЕРЖАВНИЙ КОРДОН...

Усі віримо, що Збройні Сили України у визначений Всевишнім час вийдуть на державний кордон нашої держави. А що далі?

Так, буде багато клопотів щодо облаштування державного життя на тимчасово окупованих територіях, доведеться докласти гігантських зусиль, аби відбудувати зруйноване ворогом народне господарство й цивільну інфраструктуру, розмінувати кожен метр українського чорнозему, щоб він знову заколовся життєдайним зерном, на яке розраховує світ.

А як доведеться адаптуватися тим, хто повертатиметься до рідної домівки, з сусідом, який повірив у вічність там «русского мира» й покористувався чужим майном? У якому становищі опиняться ті батьки, які переконували в цьому своїх дітей і не вчили їх рідному, предківському слову? Скільки ж освітянських волонтерів доведеться залучати до відродження українства на наших одвічних землях?

Та чи думаємо ми над тим, а що буде з українством, яке залишається в так званій східній діаспорі? Воно там остаточно розчиниться в чужому морі чи все-таки зможе повернутися на Батьківщину, щоб працювати для її розквіту на благо своїх нащадків — живих і ненароджених.

Можливо, наші українці з наддалеких окраїн російської імперії усвідомлять, що для збереження власної ідентичності їм необхідно повернутися на землю своїх предків, котрих зла мачуха доля погнала на чужину. Особливо це стосується таких розселень, як Зелений Клин — величезний регіон від Байкалу до Тихого океану, де українців у 1918 році було більше половини від усього населення. Їх і сьогодні там дуже багато по крові, але більшість з них смиренно ідентифікують себе рускими.

Нелегкий вибір постане перед сибіряками, серед яких також багато українців. Але якщо ті, що рахуються там зі столицінських переселень, у більшості вже себе прив'язали до суворого клімату, розоравши свого часу величезні масиви родючих земель, і вже не мислять іншого життя, то зовсім інша ситуація складається для тих, хто опинився там у тридцяті роки та після Другої світової війни, як і їхнім нащадкам. Бо ж тоді українці переселялися до

Сибіру не тільки як звичайна робоча сила, а й як інтелектуали, котрі там займалися розробками новітньої техніки.

Це ж стосується Уралу й Поволжя, де з середини XVIII століття наші селяни не тільки освоювали нові землі, а й організовували чумацький промисел для вивезення солі з озера Ельтон до української слободи Покровської (тепер — Енгельс), в пониззі Волги згодом виникали рибальські артілі українців, котрі розвивали цю справу й на півночі Азербайджану.

З Поволжя й Уралу, як і з Сибіру, до речі, не всіх евакуйованих туди в роки Другої світової відпустили до України після травня 1945-го. Це їхні нащадки тепер працюють у цехах Уралвагонзаводу, котрий перетворили на танковий гігант у роки тієї війни саме робітники й інженери Харкова, де створили в 1940 році знаменитий Т-34. І цю бойову машину харків'яни допомагали освоювати в тодішніх Свердловську, Горькому, як і в Сталінграді й Челябінську. В останньому, де розмістили устаткування харківського заводу з випуску танкових дизельних двигунів, виріс знаменитий Танкоград, у якому заглавну роль відігравали саме вихідці з України. Звідси, до слова, не відпустили на батьківщину головного конструктора танкових дизелів, двічі героя соцпраці Івана Трашутіна.

Однак на роздоріжжі найбільше опинилося українців Тюмені. Це вони в кількості 600 тисяч, у більшості із Галичини, відіграли головну роль в освоєнні для російської федерації нафтогазових багатств таких корінних народів цього регіону, як ханти, манси, ненці... Завдяки саме і їхнім зусиллям путінська росія змогла нагромадити величезні ресурси й продовжує заробляти кошти для продовження агресії проти України.

За роки незалежності не так уже й багато українців повернулися додому, бо ж і Українська держава не дуже сприяла їм у цьому. Багато випадків зафіксовано, коли патріотичні офіцери, котрі добилися повернення на рідну землю, не змогли знайти заняття для себе як висококласні військові фахівці. Були випадки, коли й генералам не знайшлося місця в українській армії. Вона все скорочувалася й скорочувалася, а бойова техніка все продавалася й продавалася — як нібито надлишкова. Як її тепер не вистачає, коли ми третій рік зупиняємо новітню орду зі сходу.

Що ж стосується того суцільного етнічного українського масиву, який прилягає до державного кордону України, то тут

маємо особливо розмірковувати, адже історично українська Слобожанщина, в тому числі й Белгородська область, також зазнає руйнувань, бо звідти росія посилає смертоносне залізо на мирні квартали Харкова.

Лунають вибухи і на військових аеродромах Кубані, звідки піднімаються російські бомбардувальники, щоб засипати ракетами наші села й міста. І серед тих пілотів чимало з українськими прізвищами, у деяких навіть батьки живуть в Україні...

А хіба можемо забути про козацьку Стародубщину, північний регіон нашої одвічної Чернігівщини з часів Русі? На зразок Стародубського подібні полки організовувалися в часи Хмельниччини не тільки на Гомельщині — Брагинський, Лоївський, Мозирський, а й північніше — Могилівський, старшина якого присягала Українській державі.

Не можемо обійти увагою і споконвічну українську Берестейщину, яка насильно була включена до складу радянської Білорусі в 1939 році. Там українці не мають належних їм прав як автохтонам. А так зване Придністров'я, яке було вилучено зі складу України в 1940 році без згоди її тодішнього парламенту, що було грубим порушенням навіть Конституції УРСР? Про тамтешніх українців також треба забути?

Природно, наша західна діаспора захищена політично. Але в своїй значній частині вона є патріотичною. Тож після звістки про перемогу її зв'язок з Батьківщиною обмежиться матеріальною підтримкою, як це спостерігаємо нині, чи вона таки повернеться розбудовувати справжню Українську державу?

А може повториться ситуація, як після Акта 24 серпня 1991 року, коли наша західна діаспора не усвідомила, яка Україна стала самостійною, з яким світоглядом у своїй масі, яким правовим полем і рівнем правосвідомості кожного громадянина, не кажучи вже про традиції економічних відносин.

Тож проблема тоді виникла в іншому: наші земляки із-за океану приїжджали, як правило, відвідати рідні місця, побачити Київ. Але, на відміну від литовців, латишів та естонців, вони в своїй абсолютній більшості не повернулися жити й працювати в Україну, про визволення якої від московської окупації мріяли всі повоєнні роки. Вони тоді вирішили покласти на нас у цьому, бо ж ми й справді міцніше прив'язані до могил

своїх предків, та й загартувалися краще в боротьбі за виживання. Як наша західна діаспора вчинить тепер? Про це також мусимо клопотатися, коли звільнимо Крим, південь і Донбас.

Вийшовши на державний кордон, маємо також проаналізувати дії своїх союзників у війні проти нинішньої росії, ретельно розглянути всі аспекти закулісних договорів сильних світу сього. Й передбачати можливість того, що сталося після 24 серпня 1991 року.

А тоді ж (згадаймо й не забуваймо!) «великі західні демократи», починаючи з Президента США Джорджа Буша-старшого, навперебій поспішали на своєрідний поклін до радянського лідера Михайла Горбачова, аби вияснити в того, чи можна визнавати незалежність України... Віце-канцлер Німеччини Геншер 26 жовтня 1991 року навіть «доповідав» Горбачову про те, як він переконував керівників уже проголошеної незалежної України не виходити зі складу СРСР.

Більше того, вже згаданий Президент США Джордж Буш-старший навіть за день до Всеукраїнського референдуму на підтримку Акта проголошення незалежності України, коли вже був переконаний у тому, що наш народ «переважаючою більшістю проголосує на підтримку незалежності», зателефонував до Горбачова й наголошував на тому, що в США не хочуть у зв'язку з цим «навіть ненароком створити будь-які труднощі для Вас чи для Єльцина».

Тому він клявся радянському лідерові, що «після референдуму ми зробимо заяву, в якій буде роз'яснюватися наш підхід і виражатися намір тісно співробітничати з Вами і Єльциним. Зрозуміло, там не буде говоритися про визнання України...». Тож лише тепер стає зрозумілим, чому США не визнали незалежність України одразу ж після 1 грудня 1991 року, а ще майже місяць консультувалися й намагалися добитися від України багатьох поступок, у тому числі й щодо контролю над ядерною зброєю.

Так було тоді, коли український народ вирішив жити за власним розумом. Нині він зі зброєю захищає те, що було підтримано вільними голосами українців, коли їх фактично вперше в історії запитали, чи хочуть вони Самостійної України. І він вірить, що його армія вийде на визнаний світом свій державний кордон.

<https://ukrsvit1.com.ua/zakordonne-ukrainstvo/i-koly-ukrainska-armiia-vyjde-na-derzhavnyj-kordon.html>

ЗМІСТ

Кожен українець має бути на війні.....	3
Велика Українська народна війна.....	5
Та є в Україні бандерівці! — І їхні гасла — сьогодні для нас закон.....	9
Світ дивиться на Київ, а з цього Вічного Міста видно все.....	13
Аби знову не з'явилося щось «небувалого», оскільки в Москві вміють заворожувати будь-яку справу.....	19
Помста голодом за непокору як одна зі складових геноциду українства.....	24
Чужий до чужого по чуже, або як росіяни привласнюють собі чуже ім'я, чужу історію, чужу землю.....	30
І не сестра, і не брат, бо на болотах і на чорноземі творилися зовсім інші етноси.....	37
Щоб самі накладали на себе кайдани, або як Москва виставляє себе «визволителькою» поневолених народів.....	46
Саме НАТО себе звоювало, або як програють битву ще до початку бойових дій.....	55
У Тегеран і Ялту Гітлера не запросили — його спочатку розгромили, а потім був поділ Німеччини й Нюрнберг.....	61
Геноцид за нескореність, або як Москва сотні років нищить українство за прагнення волі.....	65
Війна, як злива, змиє все чуже.....	71
Чорне море — руське, тобто українське.....	77
Нащадки славних запорожців, а не якісь «кубаноїди», або чому Мати-Україна не може відіратися від усіх своїх дітей.....	83
Російський шантаж українським хлібом.....	91
Україна змінює реальний світ.....	99
Порятуємо Придністров'я для Молдови, бо ж там таки наші брати й сестри — українці.....	105
Українська держава знає, як вшанувувати своїх героїв: колишній міський голова Херсона Володимир Миколаєнко роз'яснив російським пропагандистам, хто такий Роман Шухевич.....	112
Хай світ почує правду про наш рід, або якою буде	

національно-державна ідеологія України після перемоги над Росією.....	118
Угорці як рідні брати росіян. Але, відірвавшись від «русского мира», вони підтримують його.....	127
Україна повертає світові гідність.....	133
Росія вже не матиме свого Олександра Македонського.....	139
Європа знову боїться перемоги України.....	146
Чому Геннадія Єфіменка не запросили до Німеччини.....	152
З коріння трухлявого пня.....	160
Краще за самого Скоропадського не скажеш.	165
Не зганьбитися перед світом, предками й нащадками.....	170
Синьо-жовтий прапор над москвою.....	175
Європейське військо вже воює — це українське!.....	179
Генерал Кривонос — це не полковник Болбочан.....	184
Шевченко вистояв, Грушевський вистояв, і Україна — переможе!.....	189
А пам'ятник Володимирі Великому в Києві постійно нагадує.	192
Для москви воно все переходове й проминаюче.....	195
Крадуть наших дітей століттями. . .	199
На службі в своїх рідних імперіалістів.....	203
Україна відмовилася від власного похорону.....	208
Україна рятує своїх дітей.....	213
Москва завжди нищила українську соборність.....	218
Нам Крути не забути, і новий чин росте.....	224
Як демократ Байден наслідує республіканця Рейгана.....	229
А Білла Клінтона не дуже чути.....	235
Чи розтоплять дитячі сльози холодне серце політика.....	242
Гітлерівські нацисти вчилися у росіян.....	246
Парадокси нового «Шевченківського століття».....	252
Скупий Захід заплатить двічі, бо не вчиться в поляків.....	259
У двох словах — століття боротьби й гідності!.....	264
Готовий був ще раз прожити своє життя.....	271
Чи вдасться комусь розмити злочини проти українства....	276
Якою кров'ю тепер вимірюється кілограм гречки.....	281
Діаспора воює за Україну. а хто в Україні проти діаспори?.....	286

Не валити Богдана Хмельницького, а виконувати його заповіт!.....	295
Галичани в Києві: боротьба за столицю й державу.....	306
Байдужість старших не принижує здвиг юнаків-героїв.....	321
.У США й досі не знають про гіркий досвід поляків, а ті знову наступають на свої ж граблі.....	328
Учора ми німцям — і хліб, і пісню, а що ж вони сьогодні нам.....	333
Українці Криму хочуть додому.....	338
І коли наша армія вийде на державний кордон.....	345

Науково-популярне видання

Художнє оформлення Михайла Черненка.

Комп'ютерна верстка Миколи Сергійчука.

Підписано до друку 10.04.2024. Формат 84x108¹/₃₂. Гарнітура Мінйон. Друк офсетний. Умов. друк. арк. 18,90. Обл. вид. арк. 9,45. Наклад 20. Зам.

Оригінал-макет виготовлено в ПП Сергійчук М. І., 07301, м. Вишгород Київської області, вул. Грушевського, 1, пом. 31. Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції — серія ДК №2448 від 24.03.2006 р.

Віддруковано в ТОВ «Видавництво «Ліра-К», м. Київ, вул. Василя Стуса, 22/1. Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції — серія ДК № 3981 від 15.02.2011 р.